

årsredovisning

2003

Sidas programförklaring

En värld utan fattigdom och förtryck blir bättre för oss alla. För att lösa vår tids stora utmaningar – fattigdom, miljöförstöring, konflikter – krävs gemensamma ansträngningar. Internationellt utvecklingssamarbete är en investering för att fattiga människor ska få ett bättre liv, för att värna miljön och främja fred, för demokrati och jämställdhet. Det ska bana väg för jämbördiga relationer och göra bistånd överflödigt.

Sverige medverkar i detta samarbete, i det globala ansvarstagandet. Utvecklingssamarbetet engagerar det svenska samhället och bidrar till att internationalisera Sverige.

Sidas uppgift är att skapa förutsättningar för förändring och uthållig social, ekonomisk och miljömässig utveckling.

Fred och säkerhet är centrala förutsättningar för utveckling. Förebyggande av konflikter och katastrofer är viktiga delar av vårt uppdrag.

Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens.

Sidas verksamhet spänner över många områden. Vi gör ofta val i unika situationer. Vi ska ha gedigen kunskap om länder, utvecklingsproblem och samarbetsmetoder. Kännetecknande för Sida skall vara helhetssyn, tydlighet och förändringsförmåga.

Sida skapar förutsättningar för förändring och uthållig utveckling.

årsredovisning

2003

Innehåll

Inledning	7
Översikt, återrapportering samt uppdrag	11
Politikområdet Internationellt utvecklingssamarbete	17
Årets resultat utifrån biståndsmålen	18
Översikt över verksamhetsgrenar	23
<i>Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter</i>	26
<i>Sociala sektorer</i>	32
<i>Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system</i>	38
<i>Naturbruk</i>	44
<i>Ekonomiska reformer</i>	50
<i>Forskningssamarbete</i>	54
<i>Humanitära insatser och konfliktförebyggande</i>	58
<i>Enskilda organisationer</i>	64
<i>Övrigt</i>	69
Översikt över samarbete med regioner	75
<i>Afrika</i>	77
<i>Asien</i>	81
<i>Latinamerika</i>	85
<i>Europa</i>	88
Politikområdet Samarbete med Central- och Östeuropa	93
<i>Samarbete med Central- och Östeuropa</i>	94
<i>Gemensam säkerhet</i>	97
<i>Demokratins fördjupning</i>	100
<i>Ekonomisk omvandling</i>	104
<i>Social trygghet</i>	107
<i>Miljö</i>	110
Politikområdet Utrikes- och säkerhetspolitik	113
<i>Fredsfrämjande verksamhet</i>	114

Myndigheten Sida	115
Not till resultatredovisningen	123
Finansiella dokument	127
Kommentarer	128
Sammanställning över väsentliga uppgifter	129
Resultaträkning	131
Balansräkning	132
Anslagsredovisning	134
<i>Redovisning mot anslag</i>	134
<i>Redovisning mot inkomstitel</i>	135
<i>Bemyndiganden</i>	135
<i>Finansiella villkor</i>	136
Finansieringsanalys	138
Noter	140
Styrelsens fastställande av årsredovisningen	153
Bilagor	155
1. Kostnader summerat per verksamhetsgren, region/land och världsdel	156
2. Samarbete med Central- och Östeuropa, åtaganden per land och verksamhetsgren	163
3. Garantier och u-krediter	165
4. Bidrag till FN-organisationer och andra internationella organisationer	167
5. Globalt	168
6. Sidas kompetensförsörjning	169
7. Intern effektivitet	172
Förkortningar	175
Förteckning över fotografier	180

Tabeller och diagram

POLITIKOMRÅDET INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

Årets resultat utifrån biståndsmålen

Tabell 1. Internationellt utvecklingssamarbete	19
--	----

Översikt över verksamhetsgrenar

Tabell 2. Översikt över verksamhetsgrenarna	25
---	----

Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter

Diagram 1. Ekonomiskt utfall	30
------------------------------	----

Tabell 3. Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	31
---	----

Sociala sektorer

Diagram 2. Ekonomiskt utfall	36
------------------------------	----

Tabell 4. Sociala sektorer	37
----------------------------	----

Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system

Diagram 3. Ekonomiskt utfall	42
------------------------------	----

Tabell 5. Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	43
---	----

Naturbruk

Diagram 4. Ekonomiskt utfall	48
------------------------------	----

Tabell 6. Naturbruk	49
---------------------	----

Ekonomiska reformer

Diagram 5. Ekonomiskt utfall	52
------------------------------	----

Tabell 7. Ekonomiska reformer	53
-------------------------------	----

Forskningssamarbete

Diagram 6. Ekonomiskt utfall	57
------------------------------	----

Tabell 8. Forskningssamarbete	57
-------------------------------	----

Humanitära insatser och konfliktförebyggande

Diagram 7. Ekonomiskt utfall	60
------------------------------	----

Tabell 9. Humanitärt bistånd > 50 miljoner	61
--	----

Tabell 10. Humanitär minhantering	61
-----------------------------------	----

Tabell 11. Humanitära insatser och konfliktförebyggande	61
---	----

Diagram 8. Typ av insats, inriktning av konfliktansträngande insatser, antal och i procent	62
---	----

Diagram 9. Fördelning mellan olika konfliktfaser, antal och i procent	62
--	----

Diagram 10. Totalt medelsutnyttjande fördelat på regioner	63
---	----

Diagram 11. Totalt medelsutnyttjande fördelat på ändamål	63
--	----

Enskilda organisationer

Diagram 12. Ekonomiskt utfall	67
-------------------------------	----

Tabell 12. Enskilda organisationer	67
------------------------------------	----

Tabell 13. Stöd genom enskilda organisationer	68
---	----

Tabell 14. Organisationsutveckling	68
------------------------------------	----

Tabell 15. Sektorindelning enskilda organisationer	68
--	----

Övrigt

Tabell 16. Informationsinsatser	71
---------------------------------	----

Tabell 17. Multilateralt rekryterade	72
--------------------------------------	----

Tabell 18. Utveckling av JPO-programmet	72
---	----

Tabell 19. Traineeprogrammet Yngre konsulter	73
--	----

Tabell 20. Bilateral biträdande experter	73
--	----

Tabell 21. Stipendier	73
-----------------------	----

Tabell 22. Övriga kostnader	73
-----------------------------	----

Tabell 23. Övrigt	74
-------------------	----

Diagram 13. Ekonomiskt utfall	74
-------------------------------	----

Översikt över samarbete med regioner

Tabell 24. Översikt över regionerna	75
-------------------------------------	----

Tabell 25. De 20 största samarbetsländerna	76
--	----

Afrika

Tabell 26. Afrika	79
-------------------	----

Asien

Tabell 27. Asien	83
------------------	----

Latinamerika

Tabell 28. Latinamerika	87
-------------------------	----

Europa

Tabell 29. Europa	91
-------------------	----

POLITIKOMRÅDET SAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA

Samarbete med Central- och Östeuropa

Tabell 30. Översikt över samarbete med Central- och Östeuropa	95
--	----

Gemensam säkerhet

Tabell 31. Gemensam säkerhet	99
------------------------------	----

Demokratis fördjupning

Tabell 32. Stöd genom enskilda organisationer	102
---	-----

Tabell 33. Enskilda organisationer	103
------------------------------------	-----

Tabell 34. Demokratis fördjupning	103
-----------------------------------	-----

Ekonomisk omvandling

Tabell 35. Ekonomisk omvandling	106
---------------------------------	-----

Social trygghet

Tabell 36. Social trygghet	109
----------------------------	-----

Miljö

Tabell 37. Miljö	112
------------------	-----

MYNDIGHETEN SIDA

Tabell 38. Personalstatistik	118
------------------------------	-----

NOT TILL RESULTATREDOVISNINGEN

Tabell 39. Avstämning mellan resultatredovisning och resultaträkning	125
---	-----

Inledning

2003

Inledning

Det senaste året har innehållit många ljuspunkter som visar att långsiktigt utvecklingssamarbete ger resultat och bidrar till minskad fattigdom. Samtidigt präglas vårt arbete av svåra förhållanden i många samarbetsländer och av yttre, snabbt föränderliga skeenden. Kriget i Irak och sociala protester i Bolivia var ett par av de händelser som påverkade utvecklingssamarbetet under 2003.

Globalt görs framsteg för att nå millenniemålen. Utvecklingen är dock mycket ojämnt fördelad mellan länder och mellan de olika millenniemålen. I Afrika söder om Sahara finns merparten av de länder med utbredd fattigdom där millenniemålen blir svåra att uppfylla. På många håll var utvecklingen under året negativ. Det gällde framför allt krigshärjade länder som Demokratiska republiken Kongo (DRK) och Burundi.

Samtidigt märktes framsteg i den ekonomiska, sociala och politiska utvecklingen i Afrika. Flera av de länder som Sverige samarbetar med hade en positiv ekonomisk utveckling, till exempel Uganda och Moçambique med tillväxtsiffror mellan sju och elva procent. Sju parlamentsval har genomförts på ett tillfredsställande sätt i södra Afrika, och i flera Västafrikanska länder har den sociala utvecklingen varit positiv och bland annat gett minskad spädbarnsdödlighet. Hiv/aids fortsätter att kasta en mörk skugga över all utveckling på kontinenten. I södra Afrika är andelen hivsmittade 45 procent i Botswana och 26 procent i Sydafrika. Sidas regionala hiv/aidsteam i Lusaka har intensifierat sitt samarbete med regionala organisationer och bistått ambassaderna med omfattande rådgivning. Tyngdpunkten för insatserna mot hiv och aids är förebyggande, behandling och vård. Sida stödjer dessutom forskningsprogram för att ta fram vaccin.

Även i Asien är aidsepidemin ett hot mot utvecklingen. Sida tillsatte en regional rådgivare för hiv/aidsfrågor med placering i Indien som ska identifiera möjliga regionala insatser. Den SARS-epidemi

som spreds under våren 2003 innebar ytterligare ett hot mot utvecklingen och bidrog till att samarbetet med Kina försenades.

I Afghanistan rådde fortsatt en svår säkerhetssituation med strider i norr och attacker från talibanstyrkorna mot regeringsföreträdare och internationella biståndsorganisationer i de södra och östra delarna av landet. Det svenska stödet kunde dock genomföras enligt planerna och gick främst till primärundervisning, vägrehabilitering och en fond för finansiering av regeringens löpande utgifter.

Konflikter präglade även samarbetet i Mellanöstern och Nordafrika. Kriget mot Irak dominerade händelseutvecklingen. Samtidigt skärptes konflikten mellan Israel och palestinierna. Sverige ökade sitt humanitära stöd till Irak och kommer under de närmaste två åren att fokusera på humanitärt stöd med ett begränsat antal utvecklingsinsatser för demokrati och mänskliga rättigheter samt infrastruktur. Även på Västbanken och i Gaza bestod Sidas bistånd till stor del av humanitära insatser samtidigt som flera långsiktiga utvecklingsinsatser fick skjutas upp på grund av den förvärrade konflikten.

I Latinamerika gjorde Sverige en uppföljning av hur fattigdomsstrategierna (PRS) genomförs i Honduras, Nicaragua och Bolivia. Den visade att länderna givit större vikt åt fattigdomsproblematiken och att en bredare dialog förts om frågorna. Givarsamordningen har blivit mer effektiv. Samtidigt är samarbetsländernas politiska ägarskap av strategierna i vissa fall svagt, liksom deras förmåga att realisera strategierna i praktisk politik. Rapporten blir underlag för fortsatt dialog med länderna.

Sociala protester i Bolivia ledde till att presidenten tvingades avgå. Det medförde förseningar i flera av utvecklingssamarbetets projekt och program som är kopplade till sektorreformer. Den nya situationen har lett till att samarbetet ska ses över för att ge ökad tonvikt på konflikthantering, det civila samhället och arbete på decentraliserad nivå.

Även i Colombia var konflikthantering en huvudfråga för samarbetet, tillsammans med mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. Sidas arbete är här inriktat på att ge bidrag till en framtida fredsprocess.

De ekonomiska utsikterna ljusnade i Nicaragua sedan ett avtal med Internationella valutafonden (IMF) undertecknats som ger möjlighet att få HIPC-skulderna efterskänkta inom kort. En rad strukturella reformer har genomförts som medför att statsfinanserna är på väg att förbättras. Sverige gav därför fortsatt budgetstöd på 60 miljoner kronor under 2003.

I Guatemala dominerade den osäkra politiska situationen. Det var ett viktigt framsteg att presidentvalen kunde genomföras i relativt god ordning med högt valdeltagande. Sverige gav 27 miljoner kronor i stöd till valprocessen genom insatser riktade till landets valråd, internationell och nationell valobservation samt väljarutbildning.

På västra Balkan har det svenska stödet bidragit till att stärka ländernas möjligheter i processen mot EU-integrering. Sida har arbetat för att få bred förankring för det reformarbete som behöver göras för att länderna ska få möjlighet att ansöka om EU-medlemskap i framtiden. Institutionsutveckling spelar en växande roll. Rättssektorn ägnas ökad uppmärksamhet liksom miljösamarbetet.

Samarbetet med Centralasien och södra Kaukasien fick sina första strategier för utvecklingssamarbete fastställda av regeringen under året.

I Central- och Östeuropa sker en positiv utveckling i flera länder, framför allt i EU:s anslutarländer. I Ryssland har statens ökade resurser och reformvilja bidragit till bättre förutsättningar för utvecklingssamarbetet. Fortfarande kvarstår dock problem som ineffektivitet och korruption i förvaltningen. Även i Ukraina växer ekonomin, vilket underlättat Sidas verksamhet. I Vitryssland däremot går reformerna långsamt och samarbetet har koncentrerats till sociala sektorer och till projekt som motarbetar människohandel.

I de tre baltiska länderna håller utvecklingssamarbetet på att avslutas inför EU-medlemskapet.

VERKSAMHETENS OMFATTNING

Omfattningen av Sidas internationella utvecklingssamarbete uppgick till 10 724 miljoner kronor inklusive förvaltningskostnader under 2003. Det är en minskning med ungefär sex procent jämfört med 11 390 miljoner kronor föregående år. Minskningen totalt förklaras av att Utrikesdepartementet tagit

tillbaka ansvaret för Sveriges årsbidrag till ett antal FN-organisationer. Utfallet har tvärtom ökat för de flesta verksamhetsgrenar. Inom samarbetet med Central- och Östeuropa användes 556 miljoner kronor jämfört med 662 miljoner kronor 2002. Verksamhetsgrenen fredsfrämjande verksamhet hade ett utfall på 14 miljoner kronor inklusive förvaltningskostnader jämfört med 21 miljoner kronor året före.

Totala antalet insatser minskade under året från 6 224 till 5 986, en minskning med ungefär fyra procent. Sida behöver fortsätta att minska antalet insatser, samtidigt som de nya insatserna blir större för att klara att höja biståndsvolymen med bibehållen kvalitet trots att de administrativa resurserna inte ökar i samma takt.

Stödet till verksamhetsgrenen infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system uppgick till 1 662 miljoner kronor exklusive förvaltningskostnader. Det kan jämföras med 1 551 miljoner kronor för 2002. Ett exempel på de insatser som genomförs är stödet till eldistribution i Qui Nhon i Vietnam, som bidragit till att industrin kunnat öka sin produktion.

Stödet till verksamhetsgrenen humanitära insatser inklusive konfliktförebyggande uppgick till 1 665 miljoner kronor, jämfört med 1 601 miljoner kronor 2002. Under året inleddes ett stöd till fredsprocessen i Sudan där Sida är medfinansier tillsammans med andra givare.

Stödet till verksamhetsgrenen demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter omfattade 1 765 miljoner kronor, jämfört med 1 726 miljoner kronor 2002. Sektorprogramstöd för att utveckla rättsväsendet i Uganda är en av de insatser som inleddes under året.

Sida avsatte 1 590 miljoner kronor i stöd till insatser inom verksamhetsgrenen sociala sektorer, en ökning jämfört med 1 366 miljoner kronor 2002. En utvärdering av det stöd Sida gett till Bolivia via Unicef, under åren 1998–2002, visade att samarbetet bidragit till fattigdomsminskning. Tvåspråkig undervisning har bland annat stärkt självkänslan och inlärningsförmågan hos elever som inte har spanska som modersmål.

Stödet till verksamhetsgrenen naturbruk omfattade 869 miljoner kronor. En del av stödet har gått till att stärka kapaciteten hos miljömyndigheten i Laos så att större miljöhänsyn tas i landets utvecklingsprocesser.

Drygt 100 länder nåddes av Sidas stöd via tolv större svenska enskilda organisationer. Stödet omfattade 902 miljoner kronor. En studie av personalsatser visade att cirka 500 personer från svenska

enskilda organisationer arbetade i utvecklingsländer under 2002, helt eller delvis finansierade av Sida.

Stödet till verksamhetsgrenen forskningssamarbete omfattade 791 miljoner kronor. Utvärderingar av forskningssamarbetet med Moçambique och Nicaragua visar behovet av långsiktigt samarbete. Takten i forskarutbildningen har varit långsam, men efter uthålligt stöd har självständiga forskarmiljöer utvecklats.

Stödet till verksamhetsgrenen ekonomiska reformer uppgick till 561 miljoner kronor. Stödet gavs i form av budgetstöd till samarbetslandets statsbudget.

Samarbetsländernas profil förändrades något under året då stödet till Eritrea avslutades, samtidigt som regeringen antog nya strategier för samarbete med Centralasien och södra Kaukasien.

FOKUS PÅ FATTIGDOM

Sida har inlett ett arbete för att den stärkta betoningen av fattigdomsbekämpning ska få genomslag i den praktiska verksamheten. Ett verksövergripande projekt, *Från ord till handling, projekt för tydligare fattigdomsfokus*, inleddes.

Projektet baseras på *Perspectives on poverty* som färdigställdes 2002. Dokumentet lyfter fram vikten av fattigdomsanalys som en grund för arbetet. Projektet inriktas på ledare inom Sida och 64 chefer och rådgivare deltog under hösten i seminarier. Betoningen av fattigdomsbekämpning ligger väl i linje med propositionen *Gemensamt ansvar* som presenterades under våren och antogs av riksdagen i december 2003. Propositionen anger ett enda övergripande mål för utvecklingssamarbetet; att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Allt samarbete ska vägledas av ett fattigdomsperspektiv och ett rättighetsperspektiv.

SIDA SOM ORGANISATION

Ökad fältorientering fortsätter att vara en av Sidas strategiska prioriteringar. Ytterligare tre utlandsmyndigheter fick under året rätt att besluta om nya biståndsinsatser. Därmed har åtta ambassader fått så kallad utvidgad delegering. Antalet lokalt anställda programhandläggare ökar samtidigt och är nu lika många som antalet utsänd personal.

Sida ger också hög prioritet till ökad harmonisering och samordning mellan givare. Sida tog tillsammans med sex andra givare (Danmark, Finland, Norge, England, Holland och Irland) initiativ till en ökad harmonisering av utvecklingssamarbetet i Zambia i nära samarbete med landets regering. Strävan efter harmonisering är viktig för att effektivisera utvecklingssamarbetet och minska transaktionskostnaderna för samarbetsländerna.

En ny version av metodhandboken, *Sida at work*, publicerades under året. Ett nytt system för projektuppföljning infördes dessutom, *Sida Rating System*, som innehåller löpande resultat- och riskbedömning av projekt.

Sida-Öst omorganiserades och bytte namn till Europaavdelningen. Avdelningen, som tidigare kombinerade ämnes- och regioninriktning, blir nu mer lik Sidas andra regionavdelningar.

Antalet anställda minskade med 17 personer till totalt 873, inklusive 104 tjänstlediga.

Sida har under året antagit en jämställdhetsplan som strävar efter jämnare könsfördelning i verket, fler kvinnliga chefer och fler anställda med annan etnisk bakgrund än svensk. Ett omfattande arbete inleddes för att kartlägga Sidas lönestruktur och granska om det förekommer osakliga löneskillnader.

Biståndsviljan bland svenskarna var fortsatt stark. Statistiska centralbyråns opinionsundersökning visar att drygt 60 procent vill behålla eller öka storleken på biståndsanslaget.

Översikt, återrapportering samt uppdrag

2003

Översikt återrapportering samt uppdrag

1.1 ÅTERRAPPORTERINGSKRAV ENLIGT REGLERINGSBREV

A. Internationellt utvecklingssamarbete

En övergripande redogörelse för verksamheten i förhållande till fattigdomsmålet och de sex delmålen. Analys av förändringar i förhållande till tidigare år.

Redovisas i avsnittet Årets resultat utifrån biståndsmålen.

Under verksamhetsgren 4. Naturbruk:

Sida skall redovisa omfattningen och inriktningen av insatserna på delsektorerna föröreningar och övrigt miljöskydd.

Redovisas under verksamhetsgrenen Naturbruk.

Under verksamhetsgren 7. Humanitära insatser och konfliktförebyggande:

1. Sida skall redogöra för inriktning och erfarenheter av stöd till vart och ett av de länder som under budgetåret erhållit humanitärt bistånd överstigande 50 miljoner och för vilka regeringen inte fattat beslut om landstrategi, motsvarande riktlinjer eller särskilda rambeslut.

Redovisas under verksamhetsgrenen Humanitära insatser och konfliktförebyggande.

2. Sida skall redogöra för omfattning och inriktning av biståndet till humanitär minhantering.

Redovisas under verksamhetsgrenen Humanitära insatser och konfliktförebyggande.

3. Sida skall redovisa omfattningen och inriktningen av konflikthanterande insatser.

Redovisas under verksamhetsgrenen Humanitära insatser och konfliktförebyggande.

4. Sida skall ange det totala medelsutnyttjandet för verksamhetsgrenen fördelat på geografiska områden och ändamål.

Redovisas under verksamhetsgrenen Humanitära insatser och konfliktförebyggande.

5. Sida skall minst en gång i kvartalet i samrådsgruppen för humanitärt bistånd redovisa anslagsförbrukning samt prognos för återstoden av budgetåret på delposten 8 Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande.

Redovisas under verksamhetsgrenen Humanitära insatser och konfliktförebyggande.

Under verksamhetsgren 8. Enskilda organisationer:

1. Redovisning av de enskilda organisationernas verksamhet skall omfatta fördelning av bidrag på ramorganisationer, sektorer och länder samt antal utländska samarbetspartner per ramorganisation. I förekommande fall skall antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationens verksamhet redovisas.

Redovisas under verksamhetsgrenen Enskilda organisationer samt i bilaga 1.

2. Sida skall avseende stöd till enskilda organisationers informationsverksamhet redovisa utbetalade informationsbidrag per organisation.

Redovisas under verksamhetsgrenen Enskilda organisationer.

Under verksamhetsgren 9. Övrigt:

1. Sida skall redovisa utfallet av de opinionsundersökningar/mätningar som gjorts om intresset för och kunskapen om utvecklingssamarbete och utvecklingsfrågor.

Redovisas under verksamhetsgrenen Övrigt.

2. Sida skall redovisa informationsinsatser fördelade på målgrupp och på kanaler.

Redovisas under verksamhetsgrenen Övrigt.

3. Sida skall avseende multilateral rekrytering redovisa antalet rekryteringsinsatser (inklusive utfall) till internationella organisationer och missioner och EU:s institutioner samt utvecklingen av JPO-programmet fördelat på organisationer och andel uppdrag i fält.

Redovisas under verksamhetsgrenen Övrigt.

4. Sida skall avseende programmet för BBE (Biträdande Bilateral Experter) och traineeprogrammet Yngre konsulter redovisa kostnadernas fördelning på länder. Avseende MFS (Minor Field Studies), stipendieprogrammet Linnaeus-Palme och praktiktjänstgöring vid internationella organisationer skall antal stipendier och fördelning på världsdel/organisation, kön och ämne redovisas.

Redovisas under verksamhetsgrenen Övrigt.

5. Sida skall redovisa vilka kostnader som ingår i verksamhetsgrenen utöver information, rekrytering och resursbasutveckling.

Redovisas under verksamhetsgrenen Övrigt.

B. Samarbete med Central- och Östeuropa

Under verksamhetsgren 1. Gemensam säkerhet:

1. Sida skall varje kvartal till Regeringskansliets arbetsgrupp för det säkerhetsfrämjande stödet redovisa de projekt för vilka slutrapportering har inkommit till Sida.

Se verksamhetsgrenen Gemensam säkerhet.

Under verksamhetsgren 2. Demokratins fördjupning:

1. Sida skall vad avser de enskilda organisationerna redovisa fördelningen av bidrag på ramorganisationer, sektorer och länder samt antal utländska samarbetspartner per ramorganisation. I förekommande fall skall antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationens verksamhet redovisas.

Redovisas under verksamhetsgrenen Demokratins fördjupning.

2. Sida skall avseende stöd till enskilda organisationernas informationsverksamhet i Sverige redovisa utbetalade informationsbidrag per organisation.

Redovisas under verksamhetsgrenen Demokratins fördjupning.

C. Utrikes- och säkerhetspolitik

Under verksamhetsgren Fredsfrämjande verksamhet:

Kvartalsvis redovisning av kostnadsutvecklingen för verksamhet som finansieras från denna anslagspost samt eventuella förändringar av denna verksamhet. Varje insats skall redovisas för sig.

Se verksamhetsgrenen Fredsfrämjande verksamhet.

D. Övrig återrapportering

För båda politikområdena

1. Sida skall för respektive typ av garanti samlat redovisa garanterad kapitalskuld, eventuell garantireserv, utgifter och inkomster avseende garantier samt det ackumulerade riskvärderade resultatet. Dessa uppgifter – förutom riskvärderat resultat – skall även redovisas i delårsrapporten.

Redovisas i bilaga 3, i Finansiella dokument, sidan 133 samt i delårsrapporten.

2. Sida skall redovisa totalt bistånd genom myndigheten till internationella organ såsom FN-organ, utvecklingsbanker m.fl.

Redovisas i bilaga 4.

3. Om Sida vill göra omdisposition av ointecknade reservationer skall Sida senast den 1 mars 2003 till Utrikesdepartementet redovisa omfattningen av de utgående reservationerna per den 31 december 2002, intecknade och ointecknade, på delpostnivå för anslagen 8:1 Biståndsverksamhet och 9:1 Samarbete med Central- och Östeuropa samt lämna förslag om ny disposition av de ointecknade reservationerna.

Inget behov av omdisposition förelåg.

4. Sida skall till Utrikesdepartementet lämna utgiftsprognoser på delpostnivå för år 2003–2006 för samtliga anslag myndigheten disponerar, för anslag under politikområde 8 behöver prognoser endast göras för år 2003–2004.

Prognoseerna skall lämnas senast; 22 januari, 10 mars, 7 maj, 11 augusti och 3 november.

Prognosen skall kommenteras både i förhållande till föregående prognostillfälle samt i förhållande till budgeten. De antaganden som ligger till grund för prognosen skall redovisas.

Redovisat enligt kravet ovan.

Politikområde 8. Internationellt utvecklingssamarbete

5. Sida skall lämna en övergripande kommentar till utvecklingen inom respektive verksamhetsgren kopplat till pågående utvecklingsprocesser och det övergripande målet för grenen samt i förhållande till tidigare år. Avvikelse i förhållande till budgetunderlagets prognosmatris skall kommenteras.

För varje verksamhetsgren skall redovisas ekonomiskt utfall per bistandsform och kanal dels för hela verksamhetsgrenen dels för de fem utgiftsmässigt största länderna. Uppgifterna skall kommenteras. Totalt antal insatser, varav antal insatser större än 15 miljoner kronor respektive antal nya insatser, skall också redovisas och kommenteras.

För varje delsektor (eller på verksamhetsgrensnivå om delsektor inte finns) skall redovisas:

- ekonomiskt utfall,
- slutsatser och lärdomar från Sidas resultat-analyser och utvärderingar
- eventuellt sektorprogramstöd (antal skall anges).

Redovisningen skall innehålla dels en beskrivning, dels en analys och problematisering av resultaten.

Vidare skall i tillämpliga delar metodarbete, policy-förändringar och kompetenssatsningar redovisas, vilka bör kopplas till slutsatserna från redovisningen ovan.

Redovisas under respektive verksamhetsgren samt under Översikt över verksamhetsgrenar.

6. Sida skall för varje region lämna en översiktlig redovisning med fokus på viktigare förändringar av utvecklingssamarbetet under året.

Redovisas under respektive region.

7. Sida skall senast den 1 maj 2003 till regeringen lämna en redogörelse för Sidas utvärderingsverksamhet och internrevision för budgetåret 2002. Redogörelsen skall sammanfattande beskriva väsentliga slutsatser och rekommendationer från genomförda granskningar samt översiktligt redogöra för återföring av granskningsresultat, beslutade åtgärder, och uppföljning av beslutade åtgärder.

Skrivelse till regeringen 2003-04-23.

8. Sida skall i årsredovisningen för 2003 redovisa mått för myndighetens interna effektivitet i de olika delarna av biståndsproduktionen.

Redovisas i Bilaga 7.

9. Sida skall senast den 1 maj 2003 till Utrikesdepartementet lämna en förteckning över samtliga sakan-slagsfinansierade tjänster per den 1 januari 2003 och redovisa förändring i förhållande till denna förteckning. I rapporteringen skall även redovisas:

- antal och inriktning av helårstjänster i fält som belastar sakanlaget
- antal och inriktning av korttidstjänster som belastar sakanlaget,
- total konsultkostnad per år som belastar sakanlaget.

Skrivelse till regeringen 2003-06-05.

10. Sida skall senast den 1 maj 2003 till Utrikesdepartementet lämna en prognos för beräknat utnyttjande av sakanlag för sakanslagsfinansierade tjänster för år 2003. Prognosen skall kompletteras med en uppdelning mellan korttidsförordnanden och helårstjänster.

Skrivelse till regeringen 2003-06-05.

Sida skall rapportera hur man arbetat för att bidra till förverkligandet av millennieutvecklingsmålen.

Redovisas under Översikt över verksamhetsgrenar.

Politikområde 9 Samarbete med Central- och Östeuropa

11. Sida skall under varje verksamhetsgren i förhållande till målet för respektive verksamhetsgren, de övergripande riktlinjerna och landstrategierna lämna samlade resultatredovisningar för samarbetsländerna.

Redovisningen skall innehålla dels en beskrivning, dels en analys och problematisering av resultaten.

Samarbetsinsatser i Barentsområdet skall särredovisas.

För prioriterade länder för vilka landstrategier och resultatredovisningar ej tas fram under 2003 skall översiktliga och sammanfattande ländervisa resultatredovisningar för 2003 redovisas per 1 mars 2004.

Riktlinjen jämställdhet skall redovisas uppdelat på analys och redogörelse av enskilda insatser särskilt ägnade att främja jämställdheten mellan kvinnor och män samt en samlad analys av hur jämställdhetsaspekter har integrerats i alla beslutade insatser och vad detta har gett för resultat för kvinnor respektive män samt för flickor respektive pojkar.

Redovisas under Samarbete med Central- och Östeuropa, under respektive verksamhetsgren samt i skrivelse till regeringen senast 2004-03-01.

12. Sida skall i tabellform redovisa åtaganden per land och verksamhetsgren för åren 2001, 2002 och 2003.

Redovisningen skall ske ländervis för Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland, Ukraina och Vitryssland samt för övriga länder samlat. Insatserna i Ryssland skall för 2003 redovisas per federationssubjekt.

Samarbetsinsatser i Barentsområdet skall särredovisas.

Redovisas i Bilaga 2.

13. Sida skall lämna analyserande redovisning över hur svenska resurser kommit till användning i utvecklingssamarbetet samt förslag till hur utnyttjandet av resursbasen ytterligare kan stärkas. Redovisningen skall lämnas till regeringen senast den 1 april 2003.

Skrivelse till regeringen 2003-03-27.

14. Sida skall senast den 30 september 2003 uppmärksamma Utrikesdepartementet på behovet av eventuella revideringar av respektive landstrategi.

Inga behov av revideringar förelåg 2003.

15. Sida skall redovisa vilka utvärderingar, kapacitetsstudier och systemrevisioner som genomförts eller finansierats av Sida.

Redovisas under respektive verksamhetsgren samt under Samarbete med Central- och Östeuropa.

16. Sidas uppdrag inom ramen för Östersjömiljard 2 (anslaget Näringslivsutveckling i Östersjöregionen, uo 24) respektive Östersjömiljard 1 (tidigare anslaget Samarbete och utveckling i Östersjöregionen, uo 1) skall avrapporteras i enlighet med direktiv som utfärdats av Utrikesdepartementet. Uppdragen skall särredovisas i förhållande till anslagsposten 9:1.1. Redovisas under Samarbete med Central- och Östeuropa.

1.2 UPPDRAG ENLIGT REGLERINGSBREV

Gemensamt för politikområde 8 och 9

1. Sida skall senast den 31 januari 2003 redovisa ett underlag för ett samlat förhållningssätt till valobservationsinsatser, inklusive förslag till kriterier för beslut om deltagande i sådana insatser, ändamålsenlig förberedelse och uppföljning samt utreda möjligheten att koppla dessa insatser till övrigt utvecklingssamarbete inom området demokratisk samhällsstyrning. Underlaget skall innehålla en bedömning av kapacitet hos de mest centrala aktörerna; OSSE, EU och FN. Arbetet skall beakta och förhålla sig till de riktlinjer som utarbetats internationellt och som Sverige varit med att ta fram.

Skrivelse till regeringen 2003-01-17.

Politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete

2. Sida skall senast den 19 december 2003, inom en ram som senare kommer att fastställas av regeringen, lämna förslag om stöd till ekonomiska reformer och skuldlättnad för år 2004, inklusive fördelning på mottagare, former och kanaler för stödet.

Skrivelse till regeringen 2003-12-18.

3. Sida skall senast den 30 januari 2004, utifrån sin policy för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt utifrån befolkningskonferensen 1994 och dess uppföljningskonferens 1999, utvärdera Sidas arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Genom att belysa hur Sida har bidragit till att uppnå internationella överenskommelser och hanterat känsliga frågor inom området bör utvärderingen redovisa förutsättningar för hur Sida kan vidareutveckla sitt arbete på området.

Skrivelse till regeringen 2004-01-29.

4. Sida skall senast den 31 december 2003 redovisa hur myndigheten operationaliserat de i regeringens skrivelse 2001/2002:186 angivna riktlinjer för att konkretisera barnrättsperspektivet i utvecklingssamarbetet.

Skrivelse till regeringen 2003-11-26.

5. Sida skall senast den 31 mars 2003 redovisa vilka insatser man medverkat i för att förebygga och motverka ofrivillig migration.

Skrivelse till regeringen 2003-03-31.

7. Sida skall, senast den 31 december 2003, till regeringen överlämna en handlingsplan för åren 2004 till 2006 för Sveriges utvecklingssamarbete i Latinamerika inom ramen för EU. Handlingsplanen skall utgå från de befintliga region- och landstrategier som finns för Latinamerika. Handlingsplanen skall bygga vidare på den handlingsplan som gäller för åren 2001–2003.

Utgångspunkten skall vara de målsättningar som Sverige har för det europeiska utvecklingssamarbetet. Handlingsplanen skall lyfta fram de utvecklingssamarbetsområden som skall prioriteras i utvecklingssamarbetet med Latinamerika. Områden inom utvecklingssamarbetet där det finns komplementaritet mellan Sverige och EU eller där synergieffekter kan uppnås skall beaktas. Kanaler varigenom Sverige kan få bäst genomslag för utvecklingssamarbete skall belysas.

Skrivelse till regeringen 2003-12-02.

8. Sida skall under 2003 fortsätta arbetet med utarbetandet av strategin för det humanitära biståndet till Irak. Tidpunkt för färdigställande och överlämnande av strategin bestäms senare.

Skrivelse till regeringen 2003-12-15.

9. Under år 2003 skall Sida till regeringen överlämna följande förslag om landstrategier eller regionstrategier: Kenya, Laos, Moldavien, Namibia, Indien, Sudan, Sydafrika, Vietnam, Västafrika (inkluderande Burkina Faso, Mali och Guinea Bissau), Stora Sjöregionen (inkluderande Burundi, Rwanda och Demokratiska republiken Kongo).

Skrivelser till regeringen:

Kenya	2003-10-27
Laos	(ej klar)
Moldavien	2003-12-19
Namibia	2003-12-17
Indien	(ej klar)
Sudan	2003-06-12
Sydafrika	2003-10-29
Vietnam	2003-11-13
Västafrika	2003-12-19
Stora Sjöregionen (förlängning)	2003-11-20

Sida skall under 2003 till regeringen överlämna förslag om reviderade eller förlängda landstrategier för västra Balkan i enlighet med plan godkänd av Utrikesdepartementet.

Skrivelser till regeringen:

Albanien	2003-12-19
Kroatien	2003-12-19
Serbien och Montenegro	2003-12-15

Sida skall senast den 30 april 2003 inkomma med förslag till ett reviderat förhållningssätt till utvecklings-samarbetet med Zimbabwe.

Skrivelse till regeringen 2003-05-06.

Sida skall under 2003 till regeringen överlämna förslag till strategi för hållbar utveckling i Victoriasjöregionen.

Skrivelse till regeringen 2003-12-15.

1.3 ÅTERRAPPORTERINGSKRAV ENLIGT REGERINGSBESLUT

Sida skall redovisa i vilken omfattning myndighetens mål för kompetensförsörjningen under 2003 har uppnått, samt vilka mål som gäller för myndighetens kompetensförsörjning under 2004 respektive 2005–2006.

Redovisas i Bilaga 6.

Politikområdet Internationellt utvecklingssamarbete

2003

Årets resultat utifrån biståndsmålen

Återrapportering: En övergripande redogörelse för verksamheten i förhållande till fattigdomsmålet och de sex biståndsmålen. Analys av förändringar i förhållande till tidigare år.

Riksdagens mål för det svenska utvecklingssamarbetet anger vilka effekter samarbetet ska uppnå på lång sikt. Det övergripande målet är att utvecklingssamarbetet ska bidra till att *höja de fattiga folkens levnadsnivå*. Sex delmål samverkar för detta:

- resurstillväxt
- ekonomisk och politisk självständighet
- ekonomisk och social utjämning
- demokratisk samhällsutveckling
- framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön
- jämställdhet mellan kvinnor och män.

Den 16 december 2003 antog riksdagen regeringens nya samlade politik för global utveckling. Från och med 2004 gäller delvis nya mål för det svenska utvecklingssamarbetet.

Sida ska *bidra* till att dessa mål blir uppfyllda. Sidas resultat i förhållande till sin uppgift kan inte redovisas utifrån världens utveckling i stort, eftersom det är omöjligt att skilja effekten av Sidas bidrag från effekten av alla andra faktorer. Inte heller kan en årlig redovisning ge en bild av biståndets långsiktiga effekter. För att avläsa det svenska biståndets effekter gör Sida studier, till exempel utvärderingar, av insatser som pågår under längre tid.

ATT HÖJA DE FATTIGA FOLKENS LEVNADSNIVÅ

En långsiktig och hållbar minskning av fattigdom fordrar olika angreppssätt. Följande sätt tas upp i Sidas interna klassificeringssystem:

- A. direkt påverkan på fattiga
- B. projekt och program där de fattiga är inbegripna bland andra grupper
- C. indirekt påverkan genom policy och institutioner
- D. stöd på nationell nivå som indirekt

påverkar fattigdomsminskningen
E. övrigt (till exempel interna Sidastudier inom ett visst område och metodutvecklingsprojekt).

Inget sätt är genomgående bättre än något annat, bara mer eller mindre effektivt och långsiktigt i det specifika fallet. Klassificeringen görs när en insats inleds och grundar sig på handläggarens uppfattning om inriktning och resultat.

I tabell 1 presenteras Sidas verksamhet, dels i form av utfall, dels i form av antal insatser för fattigdomsmålet fördelat på de olika klassificeringskategorierna. Internationellt och på Sida finns det en tydlig trend att gå från mindre projektstöd till större programstöd. Dessutom finns ett ökat fokus på att ta fram policyer och att ge stöd till institutioner som arbetar för fattigdomsbekämpning.

Perspectives on poverty, som antogs hösten 2002, är Sidas övergripande förhållningssätt till fattigdom och hur den kan bekämpas. Fattigdomen berövar människor friheten att bestämma över sina liv. Den har olika effekter vid olika tider och för olika personer och platser, och kan bara förstås i sitt specifika sammanhang. Fattigdomen har många dimensioner och måste angripas på ett holistiskt sätt. Ett verksamhetsövergripande projekt, *Från ord till handling, projektet för tydligare fattigdomsfokus*, startade 2003 för att stödja det praktiska genomförandet av *Perspectives on poverty*.

Höstens projektarbete planerades för att lyfta fram fattigdomsmålet tydligt. Sextiofyra chefer och rådgivare i Stockholm deltog i seminarier under en dag för att fördjupa sig i innebörden i *Perspectives on poverty*. En stor del av seminarierna handlade om att förmedla centrala utgångspunkter för en fattigdomsanalys, och hur Sida kan bedöma och stödja ländernas kapacitet att ta fram analyser.

Samtliga biståndsansvariga på fältet i Afrika, Asi-

en och Latinamerika har fått en något kortare presentation av seminariernas innehåll vid regionkonferenserna.

I slutet av året skickades ett presentationsmaterial ut till samtliga chefer i Stockholm och på fältet, som de kan använda som en första vägledning och diskussionsunderlag med medarbetare.

SEX DELMÅL FÖR UTVECKLINGSSAMARBETET

1. Resurstillväxt

De flesta forskare är överens om att ekonomisk tillväxt är en nödvändig förutsättning för att fattigdomen ska minska. Olika teorier om orsakerna till ekonomisk tillväxt betonar vikten av

- makroekonomisk balans och stabilitet samt internationell konkurrenskraft
- väl fungerande offentliga institutioner, avsaknad av korruption, ett brett deltagande i utvecklingsprocessen och en politisk mognad
- ett stort humankapital
- väl fungerande, konkurrenskraftiga inhemska marknader, ett stabilt finansiellt system och en effektiv fysisk infrastruktur
- begränsat biståndsberoende, en hållbar ut-

landsskuld och betydande inhemskt sparande samt utländsk direkt privat investering

- avsaknad av diskriminering och konflikter.

Stöd till *ekonomiska reformer* – huvudsakligen generellt budgetstöd – ska bidra till makroekonomisk stabilitet och befrämja övergripande reformer i syfte att höja den ekonomiska tillväxten och bekämpa fattigdomen.

En hel del av Sidas stöd är ägnat åt att *bygga kapacitet inom den offentliga förvaltningen*, för att exempelvis stärka rättsväsendet, stärka det privata ägandeskyddet, göra affärskontrakt bindande och därmed bidra till den ekonomiska tillväxten. Två exempel är stöd för att effektivisera den lokala förvaltningen av landrättighetsfrågor i Quang Tri-provinsen i Vietnam och stöd till Vietnams nationella rättshjälpsorganisation, National Legal Aid Agency.

Sida har länge varit aktiv inom sektorerna *utbildning och hälsa*, för att bygga upp samarbetsländernas humankapital. De som utvärderat det svenska stödet till undervisning i Bolivia 1998–2002 bedömer exempelvis att samarbetet med Sida bidragit till fattigdomsminskning, bland annat genom satsningen på tvåspråkig utbildning för elever som inte har spanska som modersmål.

Tabell 1. Internationellt utvecklingssamarbete, utfall i mnkr, procent av totalt utfall samt antal insatser

	2003		2002		2001		2003	2002	2001
	Utfall	%	Utfall	%	Utfall	%	Antal insatser	Antal insatser	Antal insatser
Fattigdomsbekämpning									
A Direkt påverkan	2 130	21	1 705	16	1 927	17	722	633	556
B Projekt och program där fattiga är inbegripna	1 799	18	1 873	17	1 982	17	726	777	828
C Indirekt påverkan genom policy och institutioner	4 356	43	4 840	44	4 543	40	2253	2325	2150
D Indirekt påverkan genom nationellt stöd	1 323	13	1 616	15	1 885	16	758	813	903
E Övrigt	620	6	894	8	1 100	10	886	1057	1251
Summa	10 228	100	10 927	100	11 437	100			
Fred, demokrati och mänskliga rättigheter									
Huvudsakligt syfte	3 604	35	3 069	28	2 453	21	1 805	1736	1616
Delsyfte	4 621	45	5 527	51	5 744	50	2 078	2131	2028
Annat syfte	2 002	20	2 332	21	3 240	28	1 416	1659	1949
Summa	10 228	100	10 927	100	11 437	100			
Miljö och en hållbar utveckling									
Huvudsakligt syfte	1 141	11	1 240	11	1 348	12	772	890	911
Delsyfte	4 395	43	5 046	46	5 348	47	1 731	1663	1605
Annat syfte	4 692	46	4 642	42	4 741	41	2 810	3007	3115
Summa	10 228	100	10 927	100	11 437	100			
Jämställdhet									
Huvudsakligt syfte	1 247	12	784	7	708	6	567	560	556
Delsyfte	6 049	59	7 032	64	7 018	61	2 769	2806	2580
Annat syfte	2 933	29	3 111	28	3 712	32	1 979	2182	2490
Summa	10 228	100	10 927	100	11 437	100			

Sidas nya policy för *privatsektorutveckling* betonar hur viktig sådan utveckling är för ekonomisk tillväxt och för att förbättra de fattigas situation.

Naturbruket är den största näringsgrenen i många utvecklingsländer. Det är även där de flesta fattiga försörjer sig, så naturbruket får ett betydande stöd från Sida.

Förutom att diskriminering bryter mot de mänskliga rättigheterna, minskar den de diskriminerades produktivitet och dämpar därmed den ekonomiska tillväxten. Till exempel tenderar de fattigaste länderna också att ha den minsta andelen flickor i skolan. Man kan därför vänta att stöd till diskriminerade grupper, som den insats Sida samfinansierar med FN:s utvecklingsprogram (UNDP) för att stärka kvinnors politiska deltagande i Kazakstan, befrämjar tillväxt.

Många av de länder i Afrika som har haft den sämsta ekonomiska tillväxten under en längre period har varit inblandade i väpnade konflikter, så insatser för *fredsfrämjande och konflikthantering* bekämpar också fattigdom. Sidas stöd till exempelvis gemensam förvaltning av vattenresurser, som flera länder i södra Afrika delar på, är ett sätt att effektivare använda de knappa resurserna och samtidigt förebygga konflikter.

2. Ekonomisk och politisk självständighet

Detta måls innebörd har ändrats väsentligt sedan det först fastslogs. De flesta länder har numera uppnått formell politisk självständighet. Det återstår för dessa nya stater att befästa sin legitimitet genom att förstärka demokratin, tydligt respektera de mänskliga rättigheterna och skapa en effektivare offentlig förvaltning, allt i syfte att kunna bekämpa fattigdomen. Två intressanta exempel är Sidas stöd till *Consejo Nacional Anticorrupción*, det nationella korrupsionsbekämpningsrådet i Honduras, och samarbetet mellan Vietnam och Sverige kring korrupsionsbekämpning. (Se avsnitt fyra nedan, demokratisk samhällsutveckling.)

Inget land i världen är ekonomiskt självständigt i meningen självförsörjande. Under det senaste halvsekle har de utvecklingsländer som öppnat sig mest mot världsekonomin vuxit snabbast, medan de länder som försökt eller tvingats avskärma sig ekonomiskt från omvärlden har farit illa. I stället för självförsörjning måste målet vara att skapa en ekonomisk handlingsfrihet genom satsningar som leder till ökad ekonomisk tillväxt och ett utbredd välstånd. *Skuldlättnader, förbättrad skuldhantering, utbildning och forskning* är insatser som ökar den ekonomiska handlingsfriheten.

3. Ekonomisk och social utjämning

De flesta ekonomer är överens om att en relativt jämn fördelning av produktiva tillgångar är en god förutsättning för snabb och uthållig ekonomisk tillväxt, i motsats till vad som tidigare hävdats.

Många Sidainsatser ska öka de fattigas förmåga att vara ekonomiskt produktiva – att skapa ekonomisk tillväxt – genom att de får tillgång till produktiva resurser. För många fattiga är deras arbetskraft deras främsta ekonomiska tillgång. En analys av resultaten av stödet till lantbrukssektorn i Vietnam konstaterar att jordreformen som Sida stött är en av de viktigaste orsakerna till Vietnams ekonomiska uppgång.

Andra insatser ska öka de fattigas förmåga att använda sina resurser effektivt. Till exempel ska markvårdsinsatser uppmuntra en mer produktiv och samtidigt miljömässigt hållbar användning av jordbruksmark.

Ytterligare insatser ska minska de fattigas och de potentiellt fattigas sårbarhet genom att befrämja makroekonomisk stabilitet och ge dem möjlighet att få ökad tillgång till rättsväsendet och mikrokrediter. Delvis som ett resultat av Sidas stöd till Sri Lankas centralbank, har exempelvis landet slutat binda sin valuta till USA-dollar för att i stället inrikta valutapolitiken på att bekämpa inflation. Det bör minska risken att de fattiga drabbas av ekonomiska kriser.

4. Demokratisk samhällsutveckling

Sidas insatser ska befrämja fattiga människors möjligheter, säkerhet, makt och rätt till ett värdigt liv genom att bidra till en demokratisk samhällsutveckling i samarbetsländerna. Demokrati har en central roll för att mänskliga rättigheter ska bli tillgodosedda. Sida försöker stärka värden som är centrala för en demokratisk samhällsutveckling, som ansvarsutkrävande, medborgarnas deltagande i samhällslivet, öppenhet och insyn samt alla människors lika rättigheter och värdighet, oavsett ålder eller kön. Konkret kan detta innebära stöd till åtgärder som stärker yttrandefriheten, fria och oberoende medier, tillgången till information, granskningsfunktioner såsom ombudsmän eller en oberoende revision.

Kostnader för verksamheter som hade fred, demokrati och mänskliga rättigheter som huvud- eller delmål ökade något 2003 jämfört med tidigare år. De uppgår nu till 80 procent av kostnaderna. Andelen insatser med detta huvud- eller delmål ökade till 73 procent. Hela 35 procent av kostnaderna och 34 procent av antalet insatser hade fred, demokrati och mänskliga rättigheter som huvudmål.

Året har präglats av fortsatta ansträngningar att tillämpa demokrati-, mänskliga- och barnper-

spektiven i alla delar av Sidas utvecklingssamarbete. Exempelvis har genomslaget för demokrati- och rättighetsperspektivet påtagligt ökat i Sidas samarbete med lokala ministerier, myndigheter och organisationer med flera i Kenya. Sida har också medverkat i den politiska dialog Sverige för med myndigheter och organisationer i Laos och Vietnam för att utveckla respekten för mänskliga rättigheter.

En dimension av fattigdomen är bristen på makt. Sida har inlett ett metodarbete om maktanalyser som en del av den övergripande fattigdomsanalysen. Arbetet med landstrategierna för Burkina Faso, Mali och Kenya inleddes med analyser av maktrelationerna i länderna genomförda av främst lokala experter. Under året anordnade Sida också ett seminarium med internationella experter för att lära av erfarenheterna hittills och förfina metoderna. Sida har vidare inlett en dialog med *Institute for Development Studies* vid Sussex universitet om förhållandet mellan fattigdom, makt och rättigheter. Sida stödjer också forskning inom områdena demokrati, fred och konflikt.

Ett fungerande rättsväsende behövs för att människor ska kunna hävda sina rättigheter och hålla staten ansvarig. Sida har exempelvis stött *Comparative Research Programme on Poverty* av International Social Science Council, som hållit ett seminarium om rätt och fattigdom för att stimulera till analyser av hur rättsväsendet används för fattigdomsbekämpning.

Trenden mot budgetstöd och sektorprogramstöd ställer allt tydligare krav på samarbetsländernas offentliga förvaltningar. Men givarna har varit långsamma att använda programstödsformen för insatser avsedda att bygga upp den offentliga förvaltningens kapacitet i samarbetsländerna. Sida beslöt under 2003 att gå in i ett programstöd till rättssektorn i Uganda, och samtal förs med Tanzania, Kenya och Etiopien om stöd till rättssektorprogram. Vidare omorganiseras från och med 2003 delar av Sidas stöd till Tanzanias distriktsförvaltning till en form av programstöd på kommunal nivå.

5. En framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön

Enligt Sidas policy för miljömässigt hållbar utveckling ska miljöaspekter integreras i hela Sidas verksamhet. I princip har Sida genomfört samtliga åtgärder i handlingsplanen inom ramen för Sidas miljöledningssystem som gällt hittills. En reviderad handlingsplan har nu fastställts. Arbetet med att integrera miljöaspekter i Sidas verksamhet har särskilt fokuserat på de två strategiska instrumenten, *Perspectives on Poverty* och *Så arbetar Sida*.

Bland viktiga åtgärder för att integrera miljöfrågorna under år 2003 kan nämnas följande: Sida har med dokumentet *Klimat och utveckling – Sidas synsätt* lagt grunden till ett mer samlat arbete inom myndigheten med klimatrelaterade frågor. Sida har utarbetat ett förslag till hur stort naturkatastrofbiståndet bör vara och hur det kan inriktas på förebyggande miljöåtgärder. Skriften *Tillväxt och miljö* har reviderats och använts bland annat i samband med årets fattigdomskonferens på temat tillväxt. En stor del av Sidas stöd till forskning har miljö som huvudmål. Sida samarbetar med Stiftelsen för miljöstrategisk forskning och har utarbetat rapporten *Environmental Research Challenges in Developing Countries – Some Reflections* som underlag för framtida forskningsstöd inom ramen för stiftelsens arbete. På grundval av arbete genomfört vid miljöekonomiska enheten vid Göteborgs universitet har Sida utarbetat en skrift om miljöekonomiska styrmedel, *Instruments for Environmental Policy*. En ny skrift från Sida, *Miljö, naturresurser och hiv/aids*, uppmärksammar sambandet mellan dessa tre faktorer. Sida har under året rapporterat till Regeringskansliet om hur arbetet med handlingsplanerna för de viktigaste miljökonventionerna fortskrider.

För att utöka sin kapacitet på miljöområdet har Sida under året samarbetat med ett antal svenska organisationer, däribland Centrum för miljökonsekvensbeskrivningar inom Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala, Enheten för miljöekonomi inom Göteborgs universitet, Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen. Swedish International Biodiversity Programme vid Centrum för biologisk mångfald i Uppsala som invigdes under året kommer också att kunna stödja Sidas miljörelaterade verksamhet. Swedish Environment Secretariat in Asia, Sidas regionala miljöenhet i Bangkok, har utarbetat en strategi och handlingsplan för Sydostasien 2003–2004. Sida stödjer också forskning som ska generera nya kunskaper och utveckla kapaciteten för uthålliga produktionssystem och naturresurser. Genom Sidas stöd till internationell jordbruksforskning har cirka 300 miljoner hektar ekologiskt sårbar mark kunnat räddas. Det har skett bland annat tack vare forskning kring torkhärdiga och kvävefixerande växtsorter och odlingstekniker som ökar markens förmåga att behålla vatten.

Jämfört med 2002 har andelen av Sidas kostnader för verksamheter där miljödelmålet utgör huvud- eller delsyftet minskat med fyra procentenheter till 54 procent. Endast 11 procent av utfallet har haft miljö och hållbar utveckling som huvudmål. Andelen insatser där miljödelmålet varit huvud- eller del-

syfte har varit tämligen konstant och uppgår till 47 procent.

6. Jämställdhet mellan kvinnor och män

Den andel av Sidas bistandsmedel som har jämställdhet som huvud- eller delmål har varit tämligen konstant, och uppgår nu till 71 procent av kostnaderna. Andelen insatser med detta huvud- eller delmål ökade något till 63 procent. Andelen utbetalade medel eller insatser där jämställdhet är huvudsyfte förblir liten. Detta är förenligt med Sidas *mainstreaming*-strategi, enligt vilken ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra hela Sidas verksamhet, i stället för att endast beröra vissa specifika jämställdhetsinsatser.

Strategi- och metodval utgör kritiska moment för att införa ett jämställdhetsperspektiv i allt utvecklingssamarbete. I Sidas förslag till ny landstrategi för Kenya har man valt att fokusera på två frågor av central vikt för fattiga kvinnor, kvinnors deltagande i policyutveckling samt kvinnors rätt att äga mark och

annan egendom. Flera insatser under landstrategiska samverka för att stärka kvinnors äganderätt. Vidare har Sida stärkt sitt jämställdhetsarbete i Etiopien genom att ta fram en strategi för att lyfta jämställdhetsfrågor i dialog med samarbetspartner. För att stärka jämställdhet i miljö- och energisektorn i Ryssland, har Sida bekostat en analys och fältstudie av kommunala tjänster.

Under året har Sida följt upp rekommendationerna i utvärderingen *Mainstreaming Gender Equality* (Sida 2002). Sida har inrättat funktioner för stöd och rådgivning som ska säkra genomslaget av policyn. Utbildningarna i jämställdhet har utvecklats för att bli tydligare anpassade till sektorer och regioner. Utbildningar av Sidapersonal har även genomförts regionalt. Sida har också lagt ökad tonvikt på metodutveckling och på att stärka dialogkompetens. Sida har redovisat uppföljningen på en EU-konferens, vilket väckte stort intresse. Vidare har en revidering av Sidas policy och handlingsplan för jämställdhet i utvecklingssamarbetet påbörjats under året.

Översikt över verksamhetsgrenar

Sidas verksamhetsgrenar inom politikområdet Internationellt utvecklingssamarbete omfattar:

Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter, Sociala sektorer, Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system, Naturbruk, Ekonomiska reformer, Forskningssamarbete, Humanitära insatser och konfliktförebyggande, Enskilda organisationer samt Övrigt.

Arbetet inom verksamhetsgrenarna har under året präglats av en strävan att omsätta Sidas nya syn på fattigdomsbekämpning – *Perspectives on Poverty* – i praktisk biståndsverklighet. Så är exempelvis fallet inom demokrati- och människorättsområdet där fattiga människors maktlöshet är en central del av det mångdimensionella fattigdomsbegreppet och ett stort hinder för fattigdomsbekämpningen. Metodarbete har bedrivits för att stärka Sidas kapacitet för maktanalys och för att utveckla formerna för stöd till lokala människorättsorganisationer.

Behovet av att utöka och effektivisera investeringarna i social utveckling har styrt arbetet inom de sociala sektorerna. En förändrad syn efterlyses som lyfter fram social utveckling och social mobilisering som drivkraft och förutsättning för ekonomisk och demokratisk utveckling. Sida har ett behov av att kunna genomföra fattigdomsanalyser med utgångspunkt i det mångdimensionella fattigdomsbegreppet. Därför har metodutveckling avseende social utveckling, kulturfrågor och livsstilsfrågor genomförts under året.

Ett ytterligare exempel på Sidas strävan efter att genomföra den nya fattigdomssynen är den policy som utarbetats för stöd till privatsektorutveckling. Ett genomgående tema i denna policy och i utredningsarbetet är ”Making Markets work for the Poor”, det vill säga hur de fattigas villkor ska kunna stärkas på lokala, nationella, regionala och internationella marknader. I policyn pekas på de ömsesidiga sambanden mellan ekonomisk, social och demokratisk utveckling.

Också inom arbetet med verksamhetsgrenen naturbruk betonar Sida att fattigdomens orsaker behöver analyseras och bekämpas på internationell,

regional, nationell och lokal nivå. Utvärderingar och analyser har visat att det ofta finns starka samband mellan problem och åtgärder på olika systemnivåer, liksom att åtgärder på en systemnivå ofta är en förutsättning för framgångsrika insatser på en annan.

Inom samtliga verksamhetsgrenar finns exempel på hur Sida arbetar på olika systemnivåer.

Till exempel kompletteras bilaterala insatser i Sidas forskningssamarbete i ökande grad med stöd till regionala och internationella forskningsnätverk. Intressanta exempel finns också på hur man söker skapa nätverk som länkar forskningen till beslutsfattare och policyutveckling inom strategiska områden för fattigdomsbekämpning.

Perspectives on Poverty betonar att de nationella fattigdomsstrategierna är en central utgångspunkt för Sidas stöd till fattigdomsbekämpning i enskilda samarbetsländer. Det är därför positivt att de nationella fattigdomsstrategierna successivt har fått allt större betydelse för det internationella utvecklingssamarbetet. Sverige kopplar i ökad utsträckning stödet till ekonomiska reformer till dessa strategier.

Under det senaste året har harmonisering och samordning haft hög prioritet inom det internationella utvecklingssamarbetet. Målet är att dialog och uppföljning ska samordnas i större utsträckning. Ökad tonvikt läggs vid nationellt ägarskap och vid upprättandet av gemensamma mekanismer för uppföljningen av fattigdomsstrategierna. Givarna uppmanas att allokera en högre andel av sina medel till budget- och sektorprogramstöd.

Sidas strategiska satsning på att effektivisera biståndet genom resurssnåla arbetsformer och metoder ligger väl i linje med denna internationella harmoniseringsagenda. Antalet programstöd eller programs-

tödslänkande samarbeten har fortsatt att öka. Sektorprogramstöd har också börjat användas inom områden där denna typ av stöd varit mindre vanligt, till exempel inom rättssektorn. Arbetet med att utveckla stödet till kulturfonder kan ses som ett exempel på hur Sida försöker utveckla resurssnåla samarbetsformer som samtidigt underlättar givarharmonisering.

Mot bakgrund av den fortsatta utvecklingen av programstödsformen har det blivit allt tydligare att Sida behöver stärka sin kapacitet att analysera och föra dialog med samarbetspartner och andra givare avseende en sektors utveckling och sektorpolicyer. I redovisningen av de olika verksamhetsgrenarna ges ett antal exempel på hur Sida satsar på kompetens- och metodutveckling med denna inriktning.

Sida har under året slutfört ett omfattande arbete för att utveckla metodiken för programstöd med fokus bland annat på samarbetsländernas finansiella styrning. Som en följd av detta har Sida beslutat att förstärka sina resurser inom detta område. Ett exempel på metodutveckling för programstödet är arbetet med att utveckla sektorindikatorer inom undervisningsområdet.

Det multilaterala utvecklingssamarbetet

Politik för global utveckling (PGU) stärker den multilaterala dimensionen i utvecklingssamarbetet och förutser ökad kunskap, dialog och samverkan mellan Sverige och de multilaterala utvecklingsaktörerna.

Förslag till strategier för Sveriges samarbete med Unesco och UNDCP har utarbetats av Sida. Sida företräder, tillsammans med Utrikesdepartementet, Sverige i flera FN-organ och framför synpunkter grundade på Sidas strategier och erfarenheter från det bilaterala utvecklingssamarbetet. Sida har deltagit i Världsbankens och Internationella valutafondens (IMF) årsmöten. Sida har också diskuterat med företrädare för Världsbanken om partnerskap och om utformning av ett nytt ramavtal, om samfinansiering samt om de svenska konsultfonderna.

Sida har representerat Sverige vid 21 möten i EU-kommissionens verkställande kommittéer. Tyngdpunkten har legat på frågor om effektivitet och kvalitet. Sida har även deltagit i andra kommittéer och i ett tjugotal expertgrupper. Likaså har Sida kontinuerligt lämnat underlag till Utrikesdepartementet i anslutning till arbetet i EU:s ministerråd.

Sida ställer i de multilaterala organen krav på tydlig fattigdomsinriktning, ökad jämställdhet, miljöhänsyn och mänskliga rättigheter och lyfter fram frågor om harmonisering och ökad samordning. En central uppgift är bedömningen av de multilaterala aktörernas effektivitet, inte minst på landnivå.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för de flesta verksamhetsgrenar har ökat. Den totala minskningen förklaras främst av verksamhetsgrenen Övrigt. Detta beror på att FN-bidragen återigen betalas ut av Utrikesdepartementet. *Tabell 2.*

ÅTERRAPPORTERING

Sida skall rapportera hur man arbetat för att bidra till förverkligandet av millennieutvecklingsmålen.

Målen för det svenska utvecklingssamarbetet till och med 2003 (liksom det nya målet tillsammans med den i propositionen angivna inriktningen på utvecklingssamarbetet) är ett uttryck för den långsiktiga strävan att på sikt avskaffa den flerdimensionella fattigdomen, som även präglar millennieutvecklingsmålen. Dessa anger konkreta delmål och indikatorer på vägen mot en värld utan fattigdom.

Sidas verksamhet är i stor utsträckning inriktad på sektorer som motsvarar millennieutvecklingsmålen, till exempel naturbruk, inklusive livsmedelsförsörjning och landsbygdsutveckling, hälsovård med betoning på minskad mödra- och barnadödlighet samt bekämpning av hiv/aids och malaria, undervisning, jämställdhet och hållbar utveckling med omsorg om miljön. Därtill kommer verksamhet som har särskild betydelse för fattigdomsminskande ekonomisk tillväxt som ger inkomster för fattiga kvinnor och män (se ovan under avsnittet *Årets resultat utifrån biståndsmålen*, delmålet *Resurstillväxt*).

Förverkligandet av millennieutvecklingsmålen påverkas dock inte bara av förhållandena inom respektive sektor (policyer, institutioner och aktiviteter), utan också av utvecklingen inom andra sektorer och av en mängd andra faktorer. Exempelvis påverkas spädbarns- och mödradödlighet inte bara av målinriktade hälsosektorinsatser, utan också i hög grad av alla andra MDG-faktorer som hushållens inkomster och försörjningsförmåga, näringsintag, sysselsättning, jämställdhet, utbildning, vattenförsörjning och sanitära förhållanden. Därtill kommer ett antal andra faktorer som korruption och kvaliteten i övrigt på samhällsstyrningen, väpnade konflikter och naturkatastrofer.

Millennieutvecklingsmålen är centrala och mätbara exempel på önskade resultat men inte en fullständig lista. De bör inte tolkas som om andra aspekter än de som ingår i målen vore oviktiga för fattiga människors levnadsvillkor.

Sida arbetar enligt statsmakternas anvisningar med flera aspekter som ingår i millenniedeklarationen men inte finns med bland millenniemålen, till

exempel stöd till fredsbevarande aktiviteter och konfliktlösning samt demokrati och mänskliga rättigheter.

Samarbetsländernas strategier och Sidas stöd omfattar alla väsentliga områden som påverkar såväl millennieutvecklingsmålen som andra fattigdomsaspekter och övriga nationella utvecklingsprioriteringar, till exempel vägar och telekommunikationer, makroekonomisk stabilitet och fungerande kreditmarknader.

Med anledning av regleringsbrevets uppdrag rörande millennieutvecklingsmålen har Sida under 2003 låtit en konsult utreda dels hur Sida kan samarbeta med det internationella samfundet beträffande resultatredovisning mot millennieutvecklingsmålen, dels i vilken omfattning och på vilket sätt dessa ska vara styrande för Sidas verksamhet och integreras i verksamhetsplaneringen.

Rapporten finner att Millennium Development Goals (MDG) är alltför snäva för att kunna täcka det spektrum av aktiviteter som Sida bedriver. Millenniedeklarationen och millenniemålen bör i stället ses som ett fördrag mellan världens rika och fattiga länder för att avskaffa fattigdomen, samtidigt som de kan ses som en politisk manifestation.

Perspectives on Poverty framhåller att fattigdomen har många dimensioner och att fattigdomen kan ta sig olika uttryck och ha olika orsaker i olika samhällen och i olika utvecklingsskeden. Det är därför viktigt att göra fattigdomsanalyser i varje specifik situation för att samarbetsprogrammen och insatserna ska bli effektiva och bidra till minskad fattigdom. Därigenom bidrar de också till att förbättra förutsättningarna för att millenniemålen förverkligas.

I detta syfte stödjer Sida utvecklingen av analys-, forsknings- och utredningskapacitet i samarbetsländerna samt statistik. Det förbättrar deras förutsättningar för att följa upp millennieutvecklingsmålen i det egna landet.

Sida stödjer också fattiga kvinnor och män och deras representanter på nationell och lokal nivå så att de kan delta i utformningen av strategier, projekt och program och i deras genomförande och uppföljning. Sida försöker anpassa samarbetsprogrammen till ländernas egna fattigdomsstrategier, prioriteringar och administrativa system.

Avvikelser jämfört med prognosmatrisen i Sidas budgetunderlag för 2003.

Utfallet för *Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter* ligger cirka 16 procent över prognosmatrisen, *Sociala sektorer* cirka 21 procent över. *Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system* har betydligt lägre utfall, främst beroende på minskade u-krediter i förhållande till planerat. Även *Naturbruk* visar ett betydligt lägre utfall, bland annat beroende på förseningar i planeringen av insatser, framför allt i Asien. Även *Ekonomiska reformer* ligger under prognosen, men där har regeringen enbart fattat beslut om stöd på 485 miljoner kronor jämfört med Sidas framställan på 690 miljoner kronor. *Forskningssamarbete* ligger cirka 14 procent under prognosen. *Humanitära insatser och konfliktförebyggande* ligger däremot betydligt över prognosen, 25 procent, mycket på grund av att behoven är svåra att förutsäga. Utfallet för *Enskilda organisationer* är betydligt lägre än i budgetunderlaget beroende på minskade anslag.

Tabell 2. Översikt över verksamhetsgrenarna, kostnader i mnkr, procent av utfall samt antal insatser

Internationellt utvecklingssamarbete	2003			2002			2001			2003	2002	2001
	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Antal insatser	Antal insatser	Antal insatser
Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	1 811	1 765	17	1 774	1 726	16	1 559	1 520	13	1 515	1555	1543
Sociala sektorer	1 661	1 590	16	1 431	1 366	13	1 561	1 504	13	759	835	869
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	1 748	1 662	16	1 607	1 551	14	2 124	2 035	18	960	978	1009
Naturbruk	933	869	8	959	902	8	973	929	8	512	589	599
Ekonomiska reformer	583	561	5	535	514	5	514	499	4	25	21	19
Forskningssamarbete	855	791	8	915	846	8	886	828	7	333	358	372
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	1 703	1 665	16	1 637	1 601	15	1 681	1 666	15	562	560	596
Enskilda organisationer	912	902	9	907	896	8	905	876	8	137	109	121
Övrigt	517	424	4	1 624	1 525	14	1 700	1 581	14	490	499	438
Summa	10 724	10 228	100	11 390	10 927	100	11 903	11 437	100	5 293	5504	5562
Totalt antal insatser*										5 188	5397	5476

* Visar summan av verkligt antal insatser. En insats kan tillhöra två eller flera verksamhetsgrenar vilket gör att summan blir högre än det verkliga antalet insatser.

Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter

Verksamhetsgrenen omfattar delsektorerna demokrati inklusive media, offentlig förvaltning, mänskliga rättigheter samt rättsväsende. Målet för verksamhetsgrenen är att bidra till demokratisering och till att stärka respekten för samt skyddet och efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna.

ALLMÄNT

Drygt 140 av världens stater kan i dag klassas som demokratiska, i den meningen att de bland annat hållit någorlunda fria och rättvisa val. Men många av de nyblivna demokratierna bland utvecklingsländerna får fortfarande betecknas som semi-auktoritära stater. De karaktäriseras bland annat av att den verkliga makten utövas utanför de politiska institutionerna och att den politiska makten ofta domineras av en gammal elit i ny skepnad. Dessa stater lyckas sällan med att tillgodose mänskliga rättigheter, som rätten till utbildning och hälsa, vilka i sin tur är avgörande för fattigdomsbekämpningen. De senaste åren har den politiska polariseringen kring de mänskliga rättigheterna ökat. Sedan 2001 har kampen mot terrorismen i många fall kraftigt ökat statens makt och säkerhet på bekostnad av individens mänskliga rättigheter och rättssäkerhet. Mäniskorätsorganisationernas arbete och legitimitet ifrågasätts i flera av Sidas samarbetsländer. Frånvaron av ett oberoende rättsväsende i sådana länder försvårar bestående genomslag för samarbetet.

Sidas insatser syftar mot den bakgrunden till att främja fattiga människors möjligheter, säkerhet, makt och rätt till ett värdigt liv genom att bidra till en demokratisk samhällsutveckling i samarbetsländerna. Sida försöker stärka processer och värden som är centrala för demokrati och mänskliga rättigheter, som ansvarsutkrävande, deltagande, öppenhet och insyn samt alla mäns, kvinnors, flickors och pojkars lika rättigheter och lika värdighet. Arbetet med att föra in de här frågorna i utvecklingssamarbetet har gått framåt tack vare utbildning och dialog

baserad på just dessa fyra principer. Sidas samarbete med lokala ministerier, myndigheter med flera i Kenya är ett exempel på att demokrati- och rättighetsperspektivet fått större genomslag.

Analys av utfall

Verksamhetsgrenen är omfattande och den totala volymen motsvarar cirka 17 procent av utvecklingsbiståndet. Det största samarbetslandet inom verksamhetsgrenen är liksom förra året Moçambique. Kambodjas ökade utfall beror på att ett omfattande stöd till lokal demokrati och förvaltning inletts under året i samarbete med Asiatiska utvecklingsbanken. Det lägre utfallet till Sydafrika förklaras av intentionerna att gå över till ett bredare samarbete och partnerskap i vilket traditionellt utvecklingssamarbete spelar en allt mindre roll. Det totala antalet insatser har minskat i förhållande till föregående år samtidigt som stora insatser på mer än 15 miljoner kronor fortsätter att öka något, vilket ligger i linje med Sidas intentioner. Utfallet till stöd i form av sektorprogram har minskat men antalet sektorprogram ökar dock fortfarande i linje med Sidas instruktioner. *Tabell 3.*

DEMOKRATI INKLUSIVE MEDIA

Resultatanalyser, utvärderingar och sektorprogramstöd

Under perioden 2001–2003 har Sida tillsammans med sex andra givare stött den nationella antikorrupsionskommissionen, CNA, i Honduras. Målet har varit att formulera en strategi och handlingsplan för kommissionen. CNA:s styrka har varit att den har

[Bild borttagen]

Rättshjälp till minderåriga i Hanoi, Vietnam. Under 2003 gav Sida stöd till projekt vars mål är att öka fattiga människors tillgång till rättshjälp.

bred förankring i samhället med företrädare från alla viktiga funktioner i staten, det civila samhället, fackföreningar, den privata sektorn, kyrkan och universitetsväsendet. I det konkreta arbetet däremot har kommissionen än så länge haft begränsad framgång. Viktiga steg i utvecklingen av dess arbete, som oberoende utvärderingar har rekommenderat, har hittills inte genomförts. En utvärdering av kommissionens arbete konstaterar just att man ännu inte gått från ord till handling, men samtidigt att ett gediget förberedelse-, analys- och informationsarbete lagt grunden för en sund strategi för att bekämpa korruptionen i Honduras.

På Balkan (Serbien och Makedonien), med sina svåra etniskt färgade konflikter, har Sida stött den danska frivilligorganisationen Cross Culture Project Association och dess projekt Open Fun Football Schools som arbetar för fred och försoning. Knappt 13 000 barn (8–12 år), ledare och föräldrar från flera

olika nationer har deltagit i aktiviteter som ska bidra till kulturell tolerans och demokratiskt tänkande såväl hos barn som hos vuxna. Mottagandet bland de deltagande kommunerna och skolorna är mycket positivt, och resultaten är goda enligt en resultatanalys. Men flickornas deltagande har inte ökat. Insatsen motverkar nationalism och fördomar och ökar toleransen och förståelsen mellan människor med olika etniska tillhörigheter och religioner och medverkar därför till att skapa ett mer demokratiskt samhälle.

Analys och problematisering

Politisk vilja på alla nivåer är en förutsättning för att genomföra och säkerställa förändringar. Om den politiska viljan är svag kan samarbete med organisationer i det civila samhället bidra till att generera stöd för reformer. Fria och oberoende medier har en viktig roll i att avslöja exempelvis maktmissbruk och

korruption. Parlamentens lagstiftning är central som ett första steg, men lagar räcker inte för att exempelvis ge kvinnor samma möjligheter som män och skapa politisk jämlikhet. Bestående förändringar i den politiska kulturen kan också påbörjas genom lagsporter som främjar värden såsom samarbete, rent spel och respekt. De kan också ge nya möjligheter att organisera frivilliga insatser för olika ändamål.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Fattiga människor är ofta maktlösa. Sida arbetar för att skapa metoder som hjälper oss förstå hur fattigdomen påverkar maktförhållandena. Hur ser de formella och faktiska maktrelationerna och maktstrukturerna ut i samarbetsländerna – mellan elit och fattiga, mellan män och kvinnor, mellan generationerna, mellan stad och landsbygd? Hur påverkar de utvecklingssamarbetet? Arbetet med landstrategierna för Burkina Faso, Mali och Kenya inleddes med analyser av maktrelationerna i länderna genomförda av främst lokala experter. Under året anordnades ett seminarium för att lära av erfarenheterna hittills och förfina metoderna inför kommande analyser i andra landstrategier.

Sida anordnade tillsammans med Kollegiet för utvecklingsstudier vid Uppsala universitet under året en konferens om demokrati. Konferensen behandlade bristen på så kallad demokratiåterbäring, det vill säga gapet mellan människors förväntningar på att deras liv ska förbättras som en följd av övergången till demokrati (i snävt formell mening) och verkligheten. Knappt 120 deltagare medverkade: forskare, studenter, medarbetare från Sida, enskilda organisationer, diplomater och konsulter.

Nya riktlinjer antogs under året för stödet via svenska partianknutna organisationer till demokratiuppbyggnad i utvecklingsländer och länder i Central- och Östeuropa.

Exempel

Under 2003 rapporterade Statstjänstemannaförbundet om sin Sidafinansierade insats som ska öka kvinnors deltagande i den colombianska fredsprocessen. Insatsens mål var att ge kvinnor möjlighet att delta i processen och påverka den så att ett fredsavtal också förbättrar kvinnornas situation. Över 200 kvinnoorganisationer runt om i landet deltog i samarbetet, som resulterade i en fredsagenda med tolv huvudpunkter som antogs i november 2002.

Analys av utfall

På området demokrati och media har stödet under de senaste åren legat stadigt på en andel kring 26 procent av verksamhetsgrenens kostnader. En stor del av stödet, drygt en fjärdedel, sker på mediaområdet, en andel som också ökat något under året.

OFFENTLIG FÖRVALTNING

Resultatanalyser och sektorprogramstöd

Under 2003 avslutades inledningsfasen i ett projekt för administrativa reformer i Quang Tri-provinsen i Vietnam. Projektets mål har varit att göra den lokala förvaltningen av landrättighetsfrågor mer effektiv. Sida och samarbetsparten bedömer att man under en treårsperiod åstadkommit väsentliga förbättringar av den lokala servicen. Handläggningstiden i vissa ärenden har minskat med 70–90 procent i takt med att man infört en princip om att invånarna endast ska behöva besöka en handläggare för att få sitt ärende handlagt. Antalet utfärdade certifikat för landrättigheter och antalet hushåll som berörs av dem har ökat dramatiskt mellan åren 2000 och 2003.

Sida har stött distriktsförvaltningen i Tanzania under flera år, och från 2003 omorganiseras delar av stödet till en form av budgetstöd på kommunal nivå. Insatsen sker inom ramen för The Local Government Reform Programme (LGRP) som är en del av Tanzanias fattigdomsstrategi. Insatsen är intressant därför att den inte skapar parallella system utan är direkt integrerad i distriktens verksamhet.

Analys och problematisering

Området offentlig förvaltning är mycket omfattande internationellt, och Sida är endast en bland många stora aktörer. Ambitioner att samordna givarsamfundet i så kallade sektorprogramstöd för offentlig förvaltning finns sedan flera år tillbaka. Sida deltar i sådana insatser i bland annat Bolivia och Moçambique, men i båda fallen har olika faktorer både inom och utom programmen komplicerat samarbetet.

Okoordinerat och överlappande stöd på området är fortfarande vanligt, och Sida strävar efter att i så hög grad som möjligt samordna sina insatser med andra givare. En internationell trend mot flera sektorprogram- och budgetstöd ställer allt tydligare krav på samarbetsländernas offentliga förvaltningar, och i synnerhet förmågan att hantera finansiella system. Samarbetsländernas förvaltningsförmåga avgör också hur bestående resultaten av utvecklingssamarbetet blir. Sverige har goda förutsättningar att bidra på området offentlig förvaltning.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Under 2003 avslutade Sidas projektgrupp för programstöd sitt arbete med metoder för programstöd. Ett viktigt resultat var att Sida beslutade att inrätta två tjänster på området finansiell styrning som stöd i det ökande antalet programstödsinsatser som Sida deltar i, och där samarbetslandets finansiella styrning ofta är en central frågeställning. Tjänsterna ska placeras på avdelningen för demokrati och social utveckling. Ett annat viktigt resultat var att riktlinjer tagits fram för hur Sida ska arbeta med frågan om tyst partnerskap i samarbetet med andra givare i programstöd. Gruppen har också påbörjat ett viktigt arbete med metoder för kapacitetsutveckling och resultatmätning inom ramen för programstöd.

Exempel

Sida och Världsbanken initierade ett större vatten- och sanitetsprogram (WSP) i januari 2003 som ska stärka indiska myndigheter på delstatlig, regional och lokal nivå, och förbättra deras förmåga att genomföra urbana reformprogram i sektorn. Till en början har stödet fokuserats på institutionella reformer (stadsnivå) och riktlinjer för att involvera den privata sektorn i utvecklingen av systemen. De första rapporterna från insatsen antyder att de berörda myndigheterna har blivit bättre på att omsätta riktlinjerna i praktik.

Analys av utfall

Från att ha dominerat verksamhetsgrenen de senaste åren har utfallet för delposten offentlig förvaltning minskat något under 2003. Det är emellertid inte fråga om någon medveten strategi, utan snarare en tillfällighet. Behovet av att förbättra den offentliga förvaltningen i Sidas samarbetsländer har ökat under senare år, särskilt i samband med de allt oftare förekommande sektorprogramstödsinsatserna i dessa länder.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Resultatanalys, utvärderingar och sektorprogramstöd

Under 2003 fördjupade Sida sitt samarbete med International Catholic Child Bureau (ICCB) till stöd för barns rättigheter i Mali. Tidigare har Sida stött organisationens arbete till förmån för fängslade barn vars villkor förbättrats. I Mali har ICCB:s arbete bidragit till att lagstiftningen för minderåriga generellt är i harmoni med barnkonventionen.

En utvärdering av det svenska stödet till the Office of the Status of Disabled Persons (OSDP) i

Sydafrika har genomförts under 2003. Studien konstaterar att det omfattande svenska stödet, 35,5 miljoner kronor 1998–2003, givit väsentliga bidrag till OSDP:s arbete. Särskilt för utvecklingen av en integrerad nationell strategi för arbetet med funktionshindrade som antagits av den sydafrikanska regeringen. Kontoret får mycket beröm för sitt arbetssätt där delaktighet och ett tydligt rättighetsperspektiv präglar verksamheten.

Under 2003 har den peruanska sannings- och försoningskommissionen presenterat sin första rapport om brott mot mänskliga rättigheter begångna i Peru 1980–2000. Sida har stött kommissionen sedan dess tillblivelse i juni 2001 med sammanlagt 3,2 mnkr. Rapporteringen av stödet antyder att kommissionen på grund av sitt uppriktiga och neutrala förhållningssätt rönt positiv uppmärksamhet och identifierat viktiga lärdomar för Perus framtida ledarskap. Samtidigt är vägen lång mot verklig försoning och ansvarsutkrävande.

Analys och problematisering

Det är viktigt att ha en realistisk syn på vad som kan åstadkommas på området mänskliga rättigheter. Att i grunden förändra synsätt och värderingar i regimer och offentliga förvaltningar, vilket är målsättningen för arbetet i länder som inte efterlever de internationella människorättskonventionerna, tar mycket lång tid. Man bör exempelvis vara klar över att biståndsgivares insatser ofta utmanar befintliga maktstrukturer i samhället.

En framkomlig väg har visat sig vara att arbeta med ett lands egna människorättsorganisationer, framför allt för att väcka debatt och att påverka lagstiftningen och myndigheterna. Sidas stöd till utbildning, norm- och opinionsbildning via internationella organisationer har också varit framgångsrikt.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Sida har stött the Human Rights Network (HURINET) i Uganda sedan 1997. HURINET fungerar som en paraplyorganisation för människorättsorganisationer i Uganda. Organisationen ansvarar för en fond som kan ge bidrag till lokala organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter. Metoden att låta den lokala organisationen hantera fonden är ett tecken på att tidigare stöd utvecklat kapaciteten och banat väg för en biståndsform med högt ägarskap i linje med Sidas intentioner. På området mänskliga rättigheter är ansatsen unik.

Sida har finansierat Disability Rights Promotion International (DRPI) vid universitetet i York, Toronto, som forskat om hur man kan följa upp brott mot

funktionshindrades rättigheter i utvecklingsländerna. Studien föreslår att den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna kan användas som grund för uppföljningen. Studien identifierar också utbildnings- och forskningsbehov. Studien konstaterar vidare att det är långt kvar tills man finner metoder att följa upp brott mot funktionshindrades rättigheter, främst därför att de inte särskilt behandlas i de uppföljningar som gjorts av hur stater efterlever ingångna internationella avtal om mänskliga rättigheter.

Exempel

Från och med 2003 har Sida beslutat att stödja FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) i Genève samt de båda fältkontoren i Kambodja och Colombia i så kallad gemensam beredning. Detta innebär att allt stöd till OHCHR i fortsättningen har samma riktlinjer och en samarbetspunkt, i stället för som tidigare via flera avdelningar och enheter hos de båda parterna. Den nya samarbetsformen väntas ge stora fördelar genom dialogen med högkommissarien och genom att den administrativa belastningen minskar för båda parter.

Analys av utfall

Stödet till insatser för mänskliga rättigheter fortsätter att öka under 2003. Stödet ökar också jämfört med andra delsektorer i verksamhetsgrenen, och mänskliga rättigheter är nu den största delsektorn. I allmänhet är enskilda insatser relativt små och det finns mycket få om ens några exempel på insatser över 15 miljoner kronor. Anledningen är att stödet i

huvudsak riktar sig till organisationer och har få kostnadsintensiva komponenter, såsom omfattande tekniskt bistånd eller investeringar i infrastruktur.

RÄTTSVÄSENDE

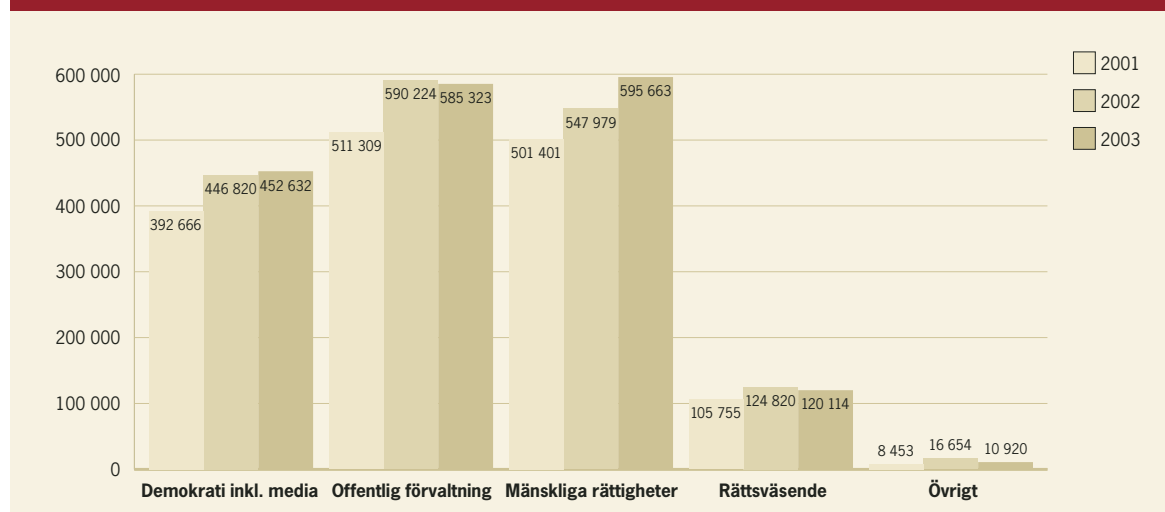
Resultatanalyser, utvärderingar och sektorprogramstöd

I Bosnien och Hercegovina har inrikesministeriet tack vare Sidafinansiering samarbetat med Rikspolisstyrelsen i Sverige för att bygga upp en modern och professionell poliskår. Samarbetet har pågått sedan 1999 och en internutvärdering genomfördes 2003. En särskilt intressant erfarenhet från samarbetet är att ämnet mänskliga rättigheter bäst förmedlas till lokala poliser om teorin integreras med det konkreta arbetet. De två polisakademier man arbetat med anses nu kunna föra utbildningen vidare i egen regi, med hela utbildningskonceptet och inte bara delarna om mänskliga rättigheter. Insatsen har också varit framgångsrik när det gäller att arbeta med de olika etniska minoriteterna tillsammans och samtidigt.

Sektorprogramstöd som biståndsform har inte tidigare förekommit på rättsområdet, men under 2003 har flera sådana processer påbörjats. Sida har beslutat att gå in i ett sektorprogramstöd i Uganda, och samtal om sektorprogram förs med Tanzania, Kenya och Etiopien.

Sidas stöd hittills i rättssektorn i Uganda har bestått av hjälp med att bygga upp särskilda kvinnoavdelningar i åtta fängelser med 6,5 miljoner kronor och bidrag till utarbetandet av en sektorplan för hela rättssektorn med 1 miljon kronor. Förutom Sida deltar tio andra givare i sektorprogrammet, där de organiserat sig med roterande ordförandeskap.

Diagram 1. Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter: Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Under 2003 var Nederländerna ordförande. Förhoppningen är att den samordnade insatsen i rättssektorn ska leda till minskade transaktionskostnader, bättre överblick och effektivare bistånd.

Analys och problematisering

Det centrala problemet i rättssektorn som helhet är att de flesta samarbetsländer saknar oberoende rättssystem. Utmaningen ligger således i att trots detta bidra till ökad rättssäkerhet för medborgarna, i synnerhet för de allra fattigaste. Det kan ske genom utbildningsinsatser, individuell rättshjälp, hjälp att påverka lagstiftning och lagstiftare och att påskynda den institutionella utvecklingen i sektorn.

Ett annat problem är de informella rättsstrukturer som i många länder styr rättsskipningen för fattiga män och kvinnor på landsbygden. Dit når sällan de formella rättssystemen. Det är en brist att Sidas och den svenska resursbasens kompetens i så hög grad begränsas till det formella rättsväsendet.

Exempel

Sida har under året fortsatt sitt samarbete med och finansiella stöd till Vietnams rättshjälpsorganisation (National Legal Aid Agency – en avdelning inom justitieministeriet). Projektets mål är att öka fattiga människors tillgång till rättshjälp. Vi har koncentrerat oss på kvinnors, barns och minoriteters juridiska behov. Sedan 2003 ingår också i projektet ett stöd till ett ungdomscentrum som bedriver rättshjälp. Ungdomscentrumet har under året bedrivit en annonskampanj där det via TV, radio och tidningar informerat om sin rättshjälpsverksamhet för ungdomar. Centrumet har också under året genomfört en undersökning om hur ungdomars behov av rättshjälp ser ut i fem provinser och fem kommuner. Resultatet visade att ungdomar mest behöver rättshjälp i frågor som rör arbete, familj och landfrågor. Utifrån denna undersökning har ungdomscentrumet under året kunnat bedriva mer strategiska och riktade insatser via mobila rättshjälpscentra.

Analys av utfall

Rättssektorn är den delsektor som har lägst utfall. Antalet insatser är också färre än inom de andra delsektorerna, men fler än vad utfallet antyder. Anledningen är att insatser på området kräver förhållandevis små resurser, vilket framför allt är ett resultat av att delsektorn är ett komplicerat verksamhetsområde.

Tabell 3.

Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter, kostnader i tkr

	2003	2002	2001
De fem största länderna			
Moçambique	110 711	99 516	101 753
Serbien och Montenegro*	100 427	93 223	116 661
Kambodja	86 064	28 669	30 042
Sydafrika	78 151	89 659	100 870
Vietnam	71 414	71 934	79 712
Delsumma	446 768	383 002	429 038
Övriga länder och regioner	1 317 883	1 343 496	1 090 546
Summa	1 764 651	1 726 498	1 519 584
Förvaltningskostnader	46 331	47 579	39 370
Totala kostnader	1 810 982	1 774 077	1 558 954
* varav Kosovo	44 548	34 207	59 841
Biståndsform			
Projektstöd	1 236 464	1 088 745	943 542
Sektorprogramstöd	34 882	44 985	46 326
Personalbistånd inkl. KTS	144 038	170 961	131 334
Internationella kurser	41 973	35 338	33 179
Krediter	–	–	16 310
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	307 293	386 469	348 893
Summa	1 764 651	1 726 498	1 519 584
Kanaler			
Multilaterala organisationer	378 111	334 394	328 288
Svenska organisationer	720 659	770 023	688 843
Samarbetslandets organisationer	419 625	418 616	339 468
Övriga länders organisationer	155 136	133 932	101 141
Internationella enskilda organisationer	91 120	69 533	61 843
Summa	1 764 651	1 726 498	1 519 584
Totalt antal insatser	1515	1555	1543
varav: Avtal > 15 mnkr	108	100	90
Antal nya insatser	503	549	559

Sociala sektorer

Verksamhetsgrenen omfattar delsektorerna hälsa, utbildning, samt övriga sociala sektorer inklusive kultur.

Målet för verksamhetsgrenen är att med ett rättighetsbaserat och genusmedvetet förhållningssätt, skapa hållbara förutsättningar för social utveckling och trygghet.

ALLMÄNT

Både Världsbankens World Development Report och FN:s utvecklingsprogram Human Development Report, 2003, uttrycker att de sociala investeringarna måste öka om världen ska ha chans att nå millenniemålen. I låginkomstländer har gapet mellan behov och befintliga resurser för social utveckling liksom gapet mellan fattig och rik fördjupats. Samtidigt som antalet fattiga som tar sig ur fattigdomen i dag är större än någonsin ökar det totala antalet fattiga. Det är de sårbaraste grupperna i de fattigaste länderna som har de sämsta framtidsutsikterna.

Därför har Sida ökat ansträngningarna för att effektivisera och expandera sociala insatser inom såväl utbildning, hälsa, kultur och medier, och fortsatt stärka lokalt ägarskap genom sektorprogramstöd, intressenätverk och fonder.

Sida inriktar arbetet inom verksamhetsgrenen på de fem millenniemålen: grundskoleutbildning för alla, jämställdhet i utbildningen, minskad barnadödlighet, förbättrad mödrahälsa och minskad hivspridning. Därutöver har arbetet förstärkts kring det mångdimensionella fattigdomsbegreppet, med ökad tonvikt på rättigheter, fri och tillgänglig kommunikation, kulturell mångfald och ökad hänsyn till kulturella och ekologiska förutsättningar för utveckling.

Men det är inte bara behovet av ökade sociala investeringar som efterfrågas i FN:s utvecklingsprogram analys, det är också en förändrad syn på social utveckling, en social mobilisering som drivkraft och förutsättning för ekonomisk och demokratisk utveckling. I det senare perspektivet är det mångdimensionella och rättighetsbaserade fattigdomsperspektivet en viktig trendförändring som ställer ökade krav på

policy- och metodutveckling, analys av fattigdom och strategier, deltagande och empowerment.

Sida arbetade under 2003 för att möta detta behov av fattigdomsanalys, strategier och policyarbete. Detta arbete är också del av en pågående utredning kring social utveckling, inklusive social omsorg och trygghet.

Analys av utfall

Utfallet 2003 blev 16 procent större än under 2002 för hela verksamhetsgrenen. Kenya och Afghanistan ökade med 57 respektive 71 miljoner kronor. Detta beror bland annat på ett nytt stöd till utbildningssektorn i Kenya på 50 miljoner kronor och sektorprogramstödet till flickors utbildning i Afghanistan med 60 miljoner kronor, samt en folkräkningsinsats på tio miljoner kronor som också var ny för året.

Tabell 4.

HÄLSA

Resultatanalyser, utvärderingar och sektorprogramstöd.

Sida har under året medverkat i tre sektorprogram: i Uganda, Zambia och Bangladesh. Uganda har utvecklat ett komplett sektorprogram inom hälsa där alla givare ingår. I Zambia har ett stort antal vertikala program samlats inom ett sektorprogram som nu utgör tyngdpunkten i landets hälsoreform. I Bangladesh samarbetar Sida med Världsbanken i ett programstöd inom hälsosektorn. Fortsatta diskussioner om ytterligare sektorstöd i Burkina Faso, Malawi, Honduras och Nicaragua har ägt rum under året.

Sida har utvärderat sitt stöd till hälsoprogram i Angola under året. Utbildningen av barnmorskor i Angola har väsentligt bidragit till att hålla mödra-

[Bild borttagen]

Projektet Music Crossroads i södra Afrika vill främja yttrandefrihet och kulturell mångfald. Projektet vänder sig till ungdomar som träffas och skapar musik tillsammans. Projektet drivs av Jeunesse Musicales International med stöd av Sida.

dödligheten på förlossningsklinikerna på en låg nivå. Antalet mödrahälsovårdsbesök har ökat och preventivmedelsrådgivningen till tonåringar har blivit en stor framgång. Utvärderingen visade dock att 80 procent av alla förlossningar fortfarande äger rum i hemmet i Luanda. I programmet ingick även stöd till det nationella immuniseringsprogrammet. Utvärderingen visade att programmet har lett till ökad tillgång till vaccin för befolkningen men att det fortfarande är alldeles för få som får det.

Exempel

Hälsostödet till Honduras och Guatemala är två exempel på hur Sida arbetar med fattigdomsinriktat hälsobistånd. Målsättningen för stödet till de båda länderna är att förbättra hälsosystem på kommunnivå genom bland annat ett större lokalt deltagande samt med inriktning på att nå de fattigaste delarna av befolkningen. Stödet, som hittills haft WHO/PAHO som genomförandeorganisation har nu bilateraliserats.

Sida har genomfört en uppföljning av en så kallad Trust Fund (The Swedish Expertise Fund) för upphandling av svensk kompetens till Världshälsorganisationen (WHO), som varit en del av avtalen med WHO 2000–2001 och 2002–2003. Sverige fyller inte sin kvot av anställda inom WHO och rekryteringssituationen bör förbättras. Under fondens fyra år har en viss förbättring ägt rum men det är inte säkert att fonden i sig har orsakat denna förbättring. Utvärderingen gav vid handen att fonden fungerar som ett instrument bland många för att locka fler svenskar till internationellt arbete inom WHO.

Analys och problematisering

Under året har Sida arbetat intensivare med att inrikta hälsobiståndet på fattiga. Hälsa och fattigdom har varit temat för Sidas informationskampanj fram till oktober 2003. Ett samarbetsavtal med Världsbanken har beretts. En del av arbetet har som mål att utveckla metoder för att hälsosystemen i ökad utsträckning ska nå de fattiga människorna och kunna möta deras problem. Metoderna baseras på

studier inom nuvarande samarbete med banken om hur hälsosystemen i ett stort antal länder når eller inte når de fattiga.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar.

Sida har under året på regeringens uppdrag utarbetat ett förslag till strategi för det utvecklingsrelaterade samarbetet med FN:s narkotikakontrollprogram (UNDCP). Ett förstärkt samarbete inom narkotikaområdet passar ihop med Sidas satsning på folkhälsa och livsstilsfrågor, som narkotika och tobak, enligt riktlinjerna i *Health is Wealth*. Utgångspunkten är att problemen kring narkotika hindrar global social ekonomisk och politisk utveckling, och försämrar människors livsvillkor, innefattande både produktion, handel och konsumtion.

Sida har under året stått värd för tre viktiga internationella seminarier vilka inte bara engagerat deltagare från hela världen utan även varit viktiga utbildningar för hälsoenhetens handläggare och den svenska resursbasen. I januari hölls ett seminarium i Stockholm om personalresurser och bärkraftigt kapacitetsbyggande för hälsoutveckling. I juni hölls en konferens i San Francisco om sektorprogramstöd som Sida finansierade och arrangerade, Sector Wide Approach, till hälsosektorn i låginkomstländer. I oktober hölls ett seminarium om marginalisering på Sida i Stockholm på initiativ av Pan American Health Organization (PAHO) och Internationella arbetsorganisationen (ILO) med deltagare från Latinamerika och givarorganisationer i Europa. Ett regionalt seminarium anordnades i samarbete med PAHO i Honduras i april. Seminariet syftade till att integrera ungdomshälsa, hiv/aids och genderbaserat våld i de nationella hälsoreformerna i Centralamerika, med deltagare från hälsoministerierna i de svenska samarbetsländerna och Sidas utsända handläggare.

Analys av utfall

Den tillfälliga nedgången i utfallet för hälsoinsatser för 2002 har under 2003 återgått till tidigare nivå. Uppgången kan till stor del förklaras av en uppgång för hälsoinsatserna i Afrika.

UTBILDNING

Resultatanalys, utvärderingar och sektorprogramstöd

Den kampanj, Back-to-School Campaign, som Afghanistan i samarbete med FN:s barnfond (Unicef), och med stöd från Sida, startade 2002 för att få elever att återvända till skolorna, överträffade alla förväntningar. Närmare tre miljoner elever återvände

till skolan, något som de varit berövade under den tidigare Taliban-regimen, mot beräknade 1,7 miljoner. Dock var endast 30 procent av dessa elever flickor. För att bättre kunna ta emot alla elever och samtidigt förbättra kvaliteten i undervisningen har Sida förlängt sitt stöd till kampanjen under 2003.

En utvärdering av det stöd som Sida under åren 1998–2002 lämnade till Bolivia genom Unicef visar att samarbetet tydligt har bidragit till fattigdomsminskning. Utbildningskomponenten i detta stöd har använts till utbildningsreformen och en satsning på tvåspråkig undervisning. Den grundläggande utbildningen i att läsa och skriva sker på modersmålet medan undervisning på spanska, som är kolonialspråket, kommer in som andra språk. Utvärderingen visar att elevernas självkänsla på detta sätt har stärkts markant och de har lättare för att uttrycka sig. Detta har i sin tur lett till att inlärningsförmågan, på både spanska och modersmålet, har ökat. Relationerna mellan skolan och föräldrarna har också förbättrats och föräldrarna prioriterar nu sina barns utbildning i högre grad.

Sida har, tillsammans med tolv andra givare, genomfört en utvärdering, Joint Evaluation of External Support to Basic Education in Developing Countries, om utvecklingssamarbetet kring basutbildning och utvecklingen av denna delsektor. Utvärderingen startade i början av 2002 och slutrapporten var färdig i september 2003. Utvärderingen visar att biståndet har bidragit till stora framsteg när det gäller tillgång till utbildning. Däremot har det visat sig att det totala biståndet till basutbildning inte har ökat i den takt som var förväntad eller utlovad och att Education For All-målen (EFA) och millenniemålen för utbildning inte ser ut att kunna uppnås till år 2015. Under perioden 1990–2002 har det externa biståndet såväl som de nationella resurserna i många av samarbetsländerna inriktats mer på formell primärskola än på det bredare basutbildningsområdet, detta trots att enighet råder mellan alla berörda parter om att fokus ska ligga på basutbildning. Utvärderingen visar också att partnerskapet mellan nationella och externa aktörer har förbättrats under perioden. En tydlig tendens har varit att utveckla sektorprogramstöd inom utbildning vilket har bidragit till att mottagarna tagit mer ansvar för sina delar av samarbetet och att samordningen av utbildningsbiståndet förbättrats. Tyvärr har inte lokala lösningar och modeller tillvaratagits tillräckligt väl och den viktiga målgruppen lärare har inte deltagit tillräckligt i de reformprocesser som genomförs för att förbättra och effektivisera utbildningssektorn.

Sektorprogramstöd eller programstödsformer pågick under 2003 i följande länder: Moçambique, Namibia, Mali, Tanzania, Kambodja, Afghanistan, Östtimor, Bangladesh, Laos, Bolivia och Rwanda. Ett nytt sektorprogramstöd har slutits med Honduras inom ramen för det så kallade Fast Track-initiativet.

Analys och problematisering

Unesco har i sin rapport EFA Global Monitoring Report, som stöds av Sida, i år tagit upp utvecklingen av jämställdheten inom utbildningssektorn i världen. Rapporten konstaterar att framsteg har gjorts såtillvida att andelen flickor som deltar i skolan har ökat. Trots det är ojämlikheten fortfarande stor i många länder. Rapporten beräknar att sextio procent av alla länder riskerar att inte uppnå Education for all- och millenniemålen om att ha lika många flickor som pojkar i skolan till år 2005, och att fyrtio procent av länderna inte heller till år 2015 kommer att ha uppnått målen. De länder som har mest ojämlik könsfördelning i skolan är ofta de fattigaste länderna. Flickor hindras att delta i undervisningen av ett flertal kulturella, religiösa, traditionella och ekonomiska skäl. Flickors speciella behov och utsatthet för exempelvis sexuella övergrepp behöver bemötas i undervisningen så att flickor också kan fullgöra den undervisning de har påbörjat. I de länder där framsteg har gjorts på jämställdhetsområdet har som regel staten spelat en avgörande roll inte minst genom att minska den ekonomiska bördan för hushållen.

Under 2003 har Sida deltagit i ett globalt partnerskapsinitiativ som går under namnet Education For All Fast Track Initiative (EFA-FTI) vars övergripande mål är att bidra till att uppnå millenniemål nummer två, det vill säga säkerställa att alla barn år 2015 har tillgång till och fullgör gratis och obligatorisk primärutbildning. Syftet är att hjälpa de länder vars utbildningsplaner är av godtagbar standard, men som saknar resurser för att uppnå målen om utbildning för alla. Under året som gått har FTI-medlemmarna arbetat med att fastställa ett ramverk för initiativet.

I det framgår nu tydligt att ytterligare resurser till ländernas utbildningssektorer, och mer specifikt primärutbildningen, i första hand ska mobiliseras inom den givargrupp som finns representerad i landet. Endast i de fall då samarbetslandet har för få givare på plats kan extra resurser hämtas från en internationell fond. Samordning och samverkan mellan detta initiativ, framtaget av Världsbanken, och de internationella åtagandena i EFA-deklaratio-

nen, där Unesco ansvarar för uppföljningen, kommer att bli avgörande för om målen med utbildning för alla kommer att uppnås.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Som ett led i Sidas kompetensutveckling organiseras varje år en utbildningskonferens där utbildningshandläggarna i fält och från hemmamyndigheten träffas. Vid årets konferens diskuterades bland annat hur undervisningsenheten i Stockholm ska stödja handläggarna i fält och hur man på ett flexibelt sätt kan samarbeta inom ramen för Sidas fältvision.

Sida har under året påbörjat ett arbete med att analysera samarbetsländernas policyval när det gäller utbildning och vilka konsekvenser dessa har haft för utvecklingen av utbildningssektorn. Av speciell vikt är detta när stödet till utbildning ändrar form från projektstöd till sektorprogramstöd. Sida gav därför Stockholms universitet i uppdrag att studera relevant statistik och utvecklingsindikatorer för utbildning i ett urval av Sidas samarbetsländer. Studien visar hur man bäst kan utnyttja indikatorer för att analysera riktlinjer för utbildning i samband med beredningen av sektorprogramstöd. Den visar samtidigt att det finns en stor brist på tillförlitliga data för analys av utbildningssystem och att statistik och indikatorer behöver förbättras och utvecklas vidare.

Parallellt med detta har Sida inlett ett samarbete med Gapminder AB. Syftet med detta stöd är att förbättra och förfinas ett datorprogram som kan överföra inkluderade statistiska tidsserier lättförståeligt och med tydlig grafik. Med hjälp av denna mjukvara har en första version av World education Chart 2003 tagits fram.

Sida har under året slutfört arbetet med en svensk strategi för samarbetet med Unesco. Ett tydligt exempel på ökad givarharmonisering är det Memorandum of Understanding som har skrivits på mellan Unesco och de nordiska länderna. Avtalet inne-

Exempel

Honduras är det första land som Sverige stödjer inom ramen för det globala partnerskapsinitiativ som går under namnet Education For All Fast Track Initiative (EFA-FTI). Det stora problemet i Honduras är att undervisningen håller mycket låg kvalitet. Det nya sektorprogramstöd som Sida har tecknat innehåller därför bland annat en satsning på lärarutbildningen och innebär att Honduras har en bättre chans att uppnå FN:s millenniemål om att alla barn ska ha tillgång till utbildning till år 2015.

bär att det nordiska stödet till kapacitetsutveckling för utbildning för alla samordnas. Det innebär inte bara ett ökat finansiellt stöd till utbildningssektorn i utvecklingsländerna utan understryker också det åtagande som de nordiska länderna har gjort i Dakar-överenskommelsen, om att inget land som har en genomförbar strategi för utbildning för alla ska sakna resurser för detta. Sida har också slutit ett avtal med Unesco om stöd till deras arbete med utbildning för alla.

Analys av utfall

Kostnaderna för utbildningssektorn har ökat med 83,8 miljoner kronor eller knappt 17 procent.

KULTUR OCH ÖVRIGA SOCIALA SEKTORER

Resultatanalys, utvärderingar och sektorprogramstöd

Sida har utvärderat två större pågående projekt: Sidas stöd till scenkonst på Västbanken och Gaza och Sidas stöd till filmfonden i Göteborg.

Utvärderingen av stödet till scenkonst på Västbanken och Gaza föreslår ett ökat stöd till musik medan flera av teaterprojekten kan avslutas. En ökad satsning på musik och teater i skolundervisningen rekommenderas.

Analys och problematisering

Sida eftersträvar ett effektivt bistånd med låga administrativa kostnader och verkar därför för färre och större insatser. Samtidigt vill Sida gynna yttrandefrihet genom stöd till små civila organisationer. I enlighet med tanken om sektorstöd och givarsamordning har Sida under året utvecklat nya former av stöd till kulturfonder för att möta dessa krav.

En kulturfond kan vara en nationell eller bilateral organisation för att skapa ekonomiska resurser för

stöd till kulturell mångfald och/eller partnerskap.

Varje kulturfond är anpassad till specifika politiska, ekonomiska och sociala förutsättningar. Genom stöd till kulturfonder kan flera små organisationer få stöd i stället för ett fåtal stora. Dessutom flyttas besluten om vilka projekt som ska stödjas till samarbetsländerna. Kulturfonderna kan även vara öppna för andra givare.

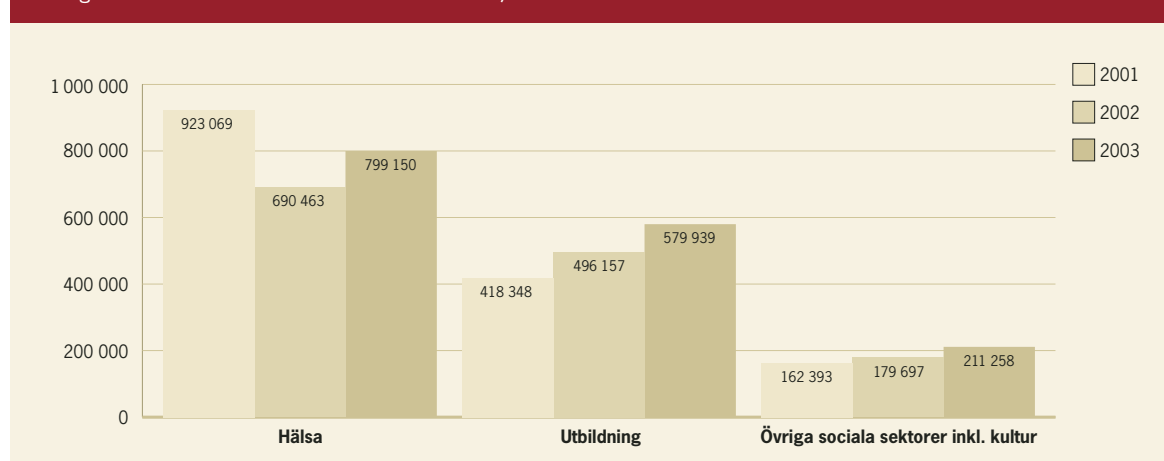
Sida har under året stött kulturfonderna i Vietnam och Tanzania, och förberett nya fonder i Sydafrika och Zimbabwe. I Sydafrika ska kulturministeriet stå för en femtedel av fondens budget. Fonden ska stödja samarbetsprojekt mellan svenska och sydafrikanska organisationer. I Zimbabwe sätts kulturfonden upp utan statlig inblandning.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Sida har fortsatt sitt arbete med metoder och riktlinjer för hur kultur och medier kan användas för att värna om de mänskliga rättigheterna. Under året har Sida även arbetat med kultur och medier i relation till konflikthantering och fredsarbete. Sida deltog med bidrag om kultur och konflikthantering vid två konferenser arrangerade av Lunds universitet respektive Nordiska Afrikainstitutet. I maj arrangerade Sida tillsammans med Unesco en internationell konferens i Vaxholm om mediernas roll i konflikthanteringsarbetet. En Sidafinansierad studie om medier och konflikter presenterades vid konferensen.

Sida har även arbetat vidare med att utveckla riktlinjer för sitt arbete med kultur. I maj arrangerade Svenska Unescorådet tillsammans med Sida en internationell konferens om kulturpolitik. En Sidafinansierad studie om kulturpolitik och utveckling presenterades. Sida är också ordförande i ett kulturnätverk med representanter från svenska kultur- och forskningsinstitutioner. Sida och Riksbankens jubi-

Diagram 2. Sociala sektorer: Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Exempel

I södra Afrika stödjer Sida projektet Music Crossroads Southern Africa. Projektet arbetar för yttrandefrihet genom musikskapande och riktar sig till ungdomar i Malawi, Moçambique, Tanzania, Zambia och Zimbabwe. Music Crossroads arrangerar musikfestivaler med tävlingar och seminarier på regional, nationell, och internationell nivå. Aktiviteter hålls både på landsbygden och i städer. Genom att sammanföra ungdomar med olika modersmål, klasstillhörighet och kön gynnas kulturell mångfald genom att ungdomarna får ökad ömsesidig respekt för varandra. Projektet arbetar med jämställdhetsfrågor mellan män och kvinnor och aidsepidemin i södra Afrika. Vid varje festival hålls sex- och samlevnadsseminarier byggda på metoder anpassade för kreativa ungdomar. I Zimbabwe ges dessutom möjlighet att uttrycka åsikter om den politiska och ekonomiska situationen i landet.

leumsfond stödde under året en förstudie för en World Cultures Report. Studien presenterades vid ett seminarium i Stockholm i november.

Sida anordnade i september en konferens i Bagamoyo, Tanzania, för kultur- och mediehandläggare, däribland åtta handläggare från ambassader i Afrika och Asien. Konferensen behandlade Sidas fältvision inom kultur- och medieområdet i relation till den pågående utvärderingen av Sidas kulturpolicy, konflikthantering, och insatser mot hiv och aids. Ett program för kompetensutveckling med återkommande temamöten och seminarier har också genomförts. Syftet med programmet är att ge möjlighet till fördjupning inom olika kultur- och medieområden tillsammans med representanter från svenska kulturinstitutioner. Under året hölls bland annat temadagar om medier, kulturpolitik, och hiv/aids.

Analys av utfall

Övriga sociala sektorer inklusive kultur har ökat med cirka 18 procent i förhållande till föregående år. Detta beror på att sektorer som stöd till social service, allmänna befolkningsfrågor, migration, folkräkning och narkotikabekämpning ökat mer än stödet till kulturinsatser, som minskat något.

Tabell 4.

Sociala sektorer, kostnader i tkr

	2003	2002	2001
De fem största länderna			
Tanzania	148 305	139 642	96 663
Västbanken och Gaza	85 934	90 239	45 761
Afghanistan	72 000	1 186	4 917
Kenya	71 588	14 730	16 667
Zambia	62 932	76 432	61 787
Delsumma	440 760	322 228	225 795
Övriga länder och regioner	1 149 588	1 044 089	1 118 014
Årsbidrag till FN-organ	–	–	160 000
Summa	1 590 348	1 366 317	1 503 809
Förvaltningskostnader	70 155	64 397	56 902
Totala kostnader	1 660 503	1 430 714	1 560 711
Biståndsform			
Projektstöd	1 028 353	919 960	1 004 307
Sektorprogramstöd	449 299	359 698	316 438
Personalbistånd inkl. KTS	31 331	32 089	23 675
Internationella kurser	28 167	23 825	24 893
Krediter	–	–	23 700
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	53 197	30 745	110 796
Summa	1 590 348	1 366 317	1 503 809
Kanaler			
Multilaterala organisationer	394 662	340 910	587 815
Svenska organisationer	276 610	255 218	290 882
Samarbetslandets organisationer	667 293	584 967	493 942
Övriga länders organisationer	130 777	141 180	90 962
Internationella enskilda organisationer	121 007	44 042	40 208
Summa	1 590 348	1 366 317	1 503 809
Totalt antal insatser	759	835	869
varav: Avtal > 15 mnkr	103	98	86
Antal nya insatser	217	247	276

Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system

Verksamhetsgrenen omfattar delsektorerna infrastruktur, urban utveckling och bostadsförsörjning, näringsliv och handel samt finansiella system. Inom ramen för det övergripande målet att bekämpa fattigdomen och med beaktande av de generella uppgifterna är målet för verksamhetsgrenen att skapa förutsättningar för och bidra till en hållbar utveckling.

ALLMÄNT

I ljuset av Sidas nya förhållningssätt till fattigdom har betydelsen av fattigdomsorienterad tillväxt i samarbetsländerna i ökad grad betonats. Det är av stor vikt att skapa fungerande kapitalmarknader för att mobilisera kapital för investeringar i infrastruktur. Reformen och institutionell utveckling inom verksamhetsgrenens delsektor är betydelsefulla för att möjliggöra fattigdomsbekämpning och resursmobilisering.

Den snabba utvecklingen inom världshandeln, och av Världshandelsorganisationens (WTO) betydelse, har inneburit ett fortsatt starkt fokus på handelspolitiska frågor och insatser för att stärka utvecklingsländernas kapacitet att arbeta med dessa frågor. Sida medverkar i ett antal initiativ för internationell samverkan mellan givare och i dialogen med samarbetsländerna.

Sida bedriver ett omfattande arbete för att utveckla riktlinjer och metoder inom olika delar av verksamhetsgrenen. Under året har Sida fattat beslut om riktlinjer eller motsvarande för stöd till privatsektorutveckling, vatten och sanitet och för arbete med klimatfrågor. Arbete pågår för handel, mikrofinansiering, energi och transporter.

I samband med Sidas årliga informationssatsning på temat tillväxt för alla har särskilda satsningar gjorts på information och dialog. En informationsbroschyr, *Making markets work for the poor*, har spritts och en serie tillväxtinriktade seminarier har inletts. Sida har också fortsatt sin långsiktiga satsning på kompetensutveckling inom verksamhets-

grenens strategiska kunskaps- och metodområden (benämnt INEC Academy).

Analys av utfall

Det totala utfallet ökade med sju procent från 2002. Moçambique, Tanzania och Bosnien och Hercegovina återkommer som stora samarbetsländer inom verksamhetsgrenen. Krediter och katastrofinsatser påverkar vilka fem länder som har den största utbetalningsvolymen ett visst år. Stödet ges främst som projektstöd och krediter. Sektorprogrammen har inte utvidgats. Mer än en tredjedel av stödet går via svenska organisationer och en fjärdedel genom samarbetslandets organisationer. Endast en åttondel ges via multilaterala organisationer. Det totala antalet insatser minskar något och antalet större insatser ökar, vilket eftersträvas. *Tabell 5.*

INFRASTRUKTUR

Resultatanalyser, utvärderingar och sektorprogramstöd

Sida utvärderade sitt stöd till eldistribution i Qui Nhon i Vietnam under 2003. Pålitlig elförsörjning har medfört att industrierna har ökat produktionen och investerat i modern utrustning. Även arbetsmiljön har förbättrats genom bättre belysning, ventilation och säkerhetssystem med mera. Affärer, hotell och restauranger har ökat sin verksamhet med mer än trettio procent sedan 2001. En finansiell genomgång av solelprojektet i Zambia har resulterat i åtgärder för att förstärka projektets ekonomiska bärkraft. En tredje fas kommer att ytterligare undersöka

bland annat betalningsprinciper och lämpliga nivåer för subventionering av denna typ av elektricitet på landsbygden. Resultatanalysen av stödet till vägsektorn i Laos visar att byar som fått en väganslutning generellt producerar mer än förut. Väganslutningen har också lett till en positiv utveckling inom områdena utbildning, hälsa, handel, jordbruk och markanvändning.

Analys och problematisering

Ekonomisk tillväxt och social utveckling är beroende av en väl fungerande infrastruktur. Ständiga elavbrott eller ingen elektricitet alls är ett hinder för näringslivets utveckling, och i synnerhet för småföretagen. Ett exempel är staden Qui Nhon i Vietnam som visar att förbättrad tillgång till pålitlig elektricitet kan påskynda utvecklingen. En svår och viktig fråga i elsektorn är hur priserna ska sättas och hur stora subventionerna ska vara. Sida stödjer reformering av energisektorn i flera länder för att bland annat etablera tydliga och effektiva tariffsystem. I många av Sidas samarbetsländer kommer en stor del av landsbygdens befolkning inte att få tillgång till elnätet inom en överskådlig framtid. Elektricitet från solpaneler är då ett möjligt alternativ. Sida stödjer fortsatt arbete med pilotprojekt som underlag för nationella elektrifieringsstrategier.

Byar utan tillgång till effektiva transporter blir isolerade och befolkningen har svårt att nå marknaden för att sälja det eventuella överskott som producerats. Byar som fått väganslutning i Laos har visat positiv ekonomisk och social utveckling. Men för att denna positiva utveckling ska kunna fortsätta måste vägarna underhållas regelbundet, något som inte görs i de flesta utvecklingsländer. Sida stödjer därför etablering av vägfonder och vägföreningar.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Det pågår en utveckling av nya metoder för att försörja landsbygden i Afrika med elektricitet. Nya myndigheter och fonder etableras för att samla pengar och styra investeringarna. Sida stödjer detta arbete i Uganda, Tanzania och Zambia. En zambisk och en tanzanisk energidelegation besökte under

[Bild borttagen]

I många av Sidas samarbetsländer har en stor del av landsbygdens befolkning inte tillgång till elnätet. Elektricitet från solpaneler är då ett möjligt alternativ. På bilden en man som talar i en solcellsdriven telefonkiosk i Uganda.

året Uganda för att diskutera ländernas reformeringsarbete generellt, men främst elförsörjning på

Exempel

Transportsektorn är ett prioriterat område för Sidas stöd till Afghanistan. För att bryta landets isolering har mycket stöd lagts på upprustning av vägnätet. I väntan på EU:s totalrenovering av huvudvägen mellan Kabul och Pakistan har Sida stött en akut reparation av tio mil av vägen för att snabbt

underlätta transporterna och sänka transportkostnaderna. Insatsen har gjort det möjligt att höja hastigheten från 10–20 kilometer i timmen till 50–60 kilometer i timmen. Metoden att använda vägghylor för grovavjämning av vägbanan är ny i Afghanistan och har visat sig vara snabb och kostnadseffektiv.

landsbygden. Resan var ett steg mot utvecklingen av nya myndigheter för elförsörjning, Rural Electrification Authorities, som både Zambia och Tanzania står inför. Tre av Sidas medarbetare inom energiområdet deltog i besöket i Uganda för att lära sig mer om processen. I november hölls ett seminarium i Tanzania för Sidas energihandläggare i Stockholm och Afrika för att utveckla tänkande och samsyn om elförsörjning på landsbygden.

Analys av utfall

Stora investeringar i infrastruktur, såsom kraftverk, eldistribution, vägar och broar ger ojämnt utfall över åren. Utfallen för 2003 och 2001 var således större än för 2002. Mindre kostnadskrävande insatser som reformarbete och konsultstudier ger jämnare utfall år från år.

URBAN UTVECKLING OCH BOSTADSFÖRSÖRJNING

Resultatanalyser, utvärderingar och sektorprogramstöd

Urban Management Programme (UMP) är en global utbildningssatsning för anställda på kommunförvaltningar. Cirka 120 städer finns med i ett nätverk som genom erfarenhetsutbyte (best practice) och demokratiskt styre (governance) utvecklar lösningar för sina respektive storstadsproblem, däribland fattigdom och miljöförstöring. Sida utvärderade sitt stöd 2003 för att kunna bedöma hur mycket som behövdes i fortsättningen. Enligt utvärderingen är den kommunala konsultationsprocessen lyckad. Dessa konsultationer leder till en kommunal handlingsplan som sedan utgör grunden för diverse åtgärder, bland annat infrastrukturförbättringar som bygger på sluminvånarnas egna resurser.

I nära samarbete med det svenska kommunförbundet stödjer Sida ett twinningprogram mellan kommuner i Sverige och samarbetsländer. Twinningssamarbete koncentreras främst till stadsplanering, miljövard och demokratisk utveckling. Sidas utvärdering kom fram till att det behövs väletablerade relationer mellan deltagande kommuner samt väldefinierade projektmål för att twinning-konceptet ska kunna fungera. Slutsatsen kommer att leda till en omprövning i upplägget.

I samband med landstrategiarbete i Sydafrika 2002–2003 genomfördes en resultatanalys för det urbana programmet i landet. Sidas samarbete koncentreras på tre städer: Kimberley, Port Elizabeth och East London. Programmet är inriktat på demokratiskt styre och innehåller flera delar: stadsplanering, miljövard, bostadsförsörjning och finansiering. Dessutom inriktar man sig på de mest eftersatta

grupperna, som fattiga kvinnor och barn, handikappade och hiv/aids-drabbade. I analysen nämns att kommunerna är viktiga för en demokratisk samhällsutveckling och har möjlighet att minska fattigdomen genom att tillhandahålla kommunala tjänster. Analysen rekommenderar bland annat fortsatt stöd till kommunal kompetensutveckling med framtagning av nya modeller för lokal ekonomisk utveckling och satsning på twinningsamarbete mellan sydafrikanska och svenska kommuner.

Inom ramen för Sveriges stöd till uthållig utveckling runt Victoriasjön genomförs en rad insatser i städerna runt sjön. Under året har Sida analyserat resultaten av samtliga pågående insatser. I Uganda får Kampala kommun hjälp att utveckla ett system för sanitet för fattiga invånare baserat på småskaliga ekologiska metoder. I Musoma (Tanzania), Kisumu (Kenya) och Kampala har städerna infört nya metoder för stadsplanering baserad på medborgarinflytande, i samarbete med FN:s världskonferens om boende- och bebyggelsefrågor. Sida har också givit stöd till samarbete mellan nätverk av städer runt Victoriasjön och runt Östersjön, kring frågor om uthållig kommunal utveckling, demokrati och rättigheter för kvinnor. Genomgående visar analyserna att förvaltningarna och organisationerna runt Victoriasjön behöver stärka sin kapacitet, men också att samarbete runt sjön för frågor kring urban utveckling är betydelsefullt.

Analys och problematisering

Befolkningen i städerna förväntas öka med nästan två miljarder de närmaste 30 åren. Samtidigt har fattigdomen ökat i städerna. De negativa miljökonsekvenserna av urbaniseringen som till exempel luftföroreningar från trafik och avsaknad av avlopp i slummen ger mycket negativa hälsoeffekter. Genom stöd till demokratiska basorganisationer och kommuner kan den utvecklingen vändas. Ett exempel är situationen i indiska städer där sluminvånarnas brist på inflytande och kommunernas ointresse för att bygga ut vatten och avlopp påskyndat negativa fattigdomsspiraler. Sida stödjer därför lokala initiativ för att ge fattiga i slummen en röst och skapa nya finansieringsformer där förtätning av centrala slumområden med kommersiella fastigheter skapar ekonomiskt underlag för utbyggnad av bostäder och vatten och sanitet för fattiga.

I Afrika är urbaniseringen snabbast i världen. Problemen med hög arbetslöshet och våld, undermålig kommunal service och undermåliga bostadsförhållanden och dåligt fungerande lokal administration är stora. Sida stödjer därför i Sydafrika upp-

byggandet av nya kommuner där integration och bättre service till befolkningen i townships är centrala.

I Centralamerika, där urbaniseringsgraden redan är hög, är bristen på dugliga bostäder stor. Sida har därför försökt utveckla kopplingen mellan kapitalmarknad och möjligheten för fattiga att ta bostadslån för bostadsförbättringar genom stöd till mikrofinansorganisationer.

I Östeuropa är hoten mot miljön och svårigheter att ställa om samhället till en fungerande marknadsekonomi de största problemen. Sida stödjer en omstrukturering av kommunala bolag, för att minska miljöbelastningen och öka kostnadseffektiviteten.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Sida fastställde en ny strategi för vatten- och sanitetsfrågor under året och den är ett viktigt styrdokument för insatser inom det urbana programmet. Sidas nya policy för privatsektorutveckling (se nedan) kommer att påverka det urbana programmet inom en rad områden som berör den lokala ekonomiska utvecklingen, till exempel främjandet av lokal byggverksamhet, bostadsfinansiering och mikrofinans för småföretagare (det vill säga små lån till småföretagare).

Exempel

I maj 2003 ordnade Sida ett internationellt seminarium och utställningen om Historiska städer i utveckling. Representanter från flera Sidastödda kulturarvsinsatser presenterade projekt från Zanzibar, Bagamoyo, Hebron och Betlehem. Diskussionen lade grunden till strategidokumentet Omsorg om kulturmiljön.

Analys av utfall

Utfallet har minskat från 748 miljoner kronor 2001, 614 miljoner kronor 2002 till 473 miljoner kronor 2003. Stödet till vatten och sanitet är oförändrat, medan stödet till bostäder och urban utveckling minskar något. Orsaken är främst att krediterna har minskat (till exempel när det gäller Melamchi i Nepal och skolbyggnader i Sri Lanka), samt att några större investeringsprojekt har fasats ut (som till exempel stöd till avlopp i Kina och bostäder på Balkan). Rurala vattenprogram har fasats ut utan att ersättas med nya.

NÄRINGSLIV OCH HANDEL

Resultatanalys, utvärderingar och sektorprogramstöd

Sida har utvärderat småföretagarprogrammen i Tanzania och Zambia under 2003. Utvärderingen pekar på att modellen med affärsmässiga relationer för att utveckla lokala mindre företag inte fungerar bra i länder med tämligen utvecklat företagsklimat.

Analys och problematisering

För att kunna utarbeta nya verksövergripande riktlinjer för Sidas stöd till utveckling i den privata sektorn har en omfattande analys gjorts. Där konstaterar Sida betydelsen av en ekonomisk tillväxt som både tar hänsyn till de fattigas situation och till miljön. Fyra hörnstenar för Sidas arbete med att bidra till att skapa förutsättningar för denna goda tillväxt är:

- marknader i fri konkurrens
- entreprenörskap som en källa till innovation och utveckling
- icke-diskriminerande och effektiv äganderätt
- anständiga arbetsvillkor och hushållande med miljöresurser.

Handel är en kraftfull motor i en politik för ekonomisk tillväxt men många fattiga länder har inte förmått dra nytta av den ökade världshandeln. Därför har efterfrågan på handelsrelaterat tekniskt och kapacitetsuppbyggande stöd ökat de senaste åren. Detta har skett under en period då många länder har gått mot ökad öppenhet och avreglering av sin ekonomi. En ytterligare faktor bakom det ökade intresset är att Världshandelsorganisationens (WTO) regelverk har ökat i omfång och bredd och omfattar nu även områden som berör den nationella politiken. Det kostar mycket att genomföra handelsregelverket, och de fattigaste länderna har stora brister i resurser och kapacitet. Efterfrågan på bistånd har därmed ökat.

Det svenska biståndet spelar här en viktig roll i de fattiga ländernas strävan mot att integreras i världshandeln och den globala ekonomin. Sida vill stärka ländernas förmåga att identifiera och formulera sina handelspolitiska intressen och aktivt delta i internationella förhandlingar. Dessutom ska biståndet stärka den inhemska kunskapen och institutionella kapaciteten som krävs för en fungerande handel (däribland förmågan att leva upp till exportmarknadens krav).

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Efter en intensiv process som under 2002 och 2003 involverade många inom Sida och ambassaderna,

fastställde Sida en policy för stöd till privatsektorsutveckling. Policyn utgår från en rapport som ger en bred översikt över ämnesområdet. Under året har Sida även börjat arbeta med att ta fram en aktionsplan för hur policyn ska introduceras, och hjälpmedel för tillämpningen.

Under 2003 har Sida börjat utarbeta en strategi för arbetet med handel och utveckling. Inom ramen för detta arbete har ett antal bakgrundsdocument tagits fram. Särskild uppmärksamhet har ägnats åt att skapa förutsättningar för ökade insatser inom handelsområdet. Dessutom har Sida satsat på att förstärka myndighetens kompetens om handel och utveckling, samt att föra in handelsfrågorna i landstrategiarbetet. Sida har slutit ett samarbetsavtal med Kommerskollegium, bland annat för att använda myndigheten som genomförare i WTO-relaterat tekniskt samarbete.

Exempel

South Centre är en mellanstatlig u-landsorganisation för samarbete mellan u-länderna och samordning av deras deltagande i internationella forum. Ett särskilt sekretariat har upprättats för att främja de minst utvecklade ländernas förmåga att föra fram sina intressen i WTO:s pågående förhandlingar inom tjänstehandelsområdet. Den Sidastödda verksamheten bistår förhandlare med information och analyser, genomför seminarier, erbjuder kontorsservice för besökare, och tillhandahåller lokaler för möten.

Analys av utfall

Utfallet är relativt oförändrat, cirka 250 miljoner kronor, under 2001, 2002 och 2003.

FINANSIELLA SYSTEM

Resultatanalyser, utvärderingar och sektorprogramstöd

Sida stödjer sedan 2001 två projekt som etablerat mikrofinansstjänster för återuppbyggnaden av bostäder för återvändande flyktingar i Bosnien och Hercegovina. Enligt en utvärdering som utfördes under sommaren 2003 är båda projekten, genomförda av Cooperative Housing Foundation (CHF) och World Vision (wv), bra på att nå det sociala målet att bidra till den allmänna återuppbyggnaden i ett femtontal byar. Vad gäller uthållighet på lång sikt förefaller CHF ha bättre förutsättningar än wv.

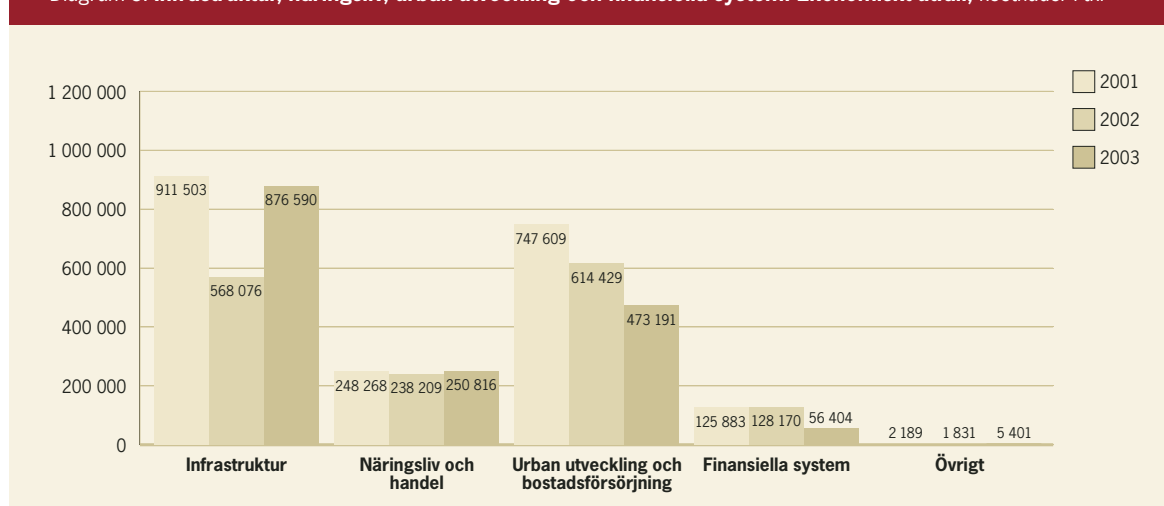
Analys och problematisering

Asienkrisen medförde att stora grupper av fattiga människor fick drastiskt försämrade levnadsförhållanden. Flera utvecklingsekonomer anser numera att stöd för att minska riskerna för finansiella kriser ökar möjligheten för tillväxt i samarbetsländerna. Sveriges riksbank inledde med finansiellt stöd från Sida under 2001 ett så kallat mentorskapssamarbete med centralbanken i Sri Lanka. Detta samarbete innefattar bland annat rådgivning om penning- och valutapolitik. Det svenska stödet spelade en viktig roll när den lankesiska centralbanken under 2003 beslöt att överge politiken att knyta sin valuta till USA-dollar för att i stället tillämpa en flytande valuta med inflationsmål som ankare. Det svenska stödet är en tillämpning av de rekommendationer som ges i Perspectives on Poverty för att minska risken för fattiga grupper att drabbas av ekonomiska chocker.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Lokala kapitalmarknader för uppbyggnad av infrastruktur eller för industriinvesteringar har under senare år blivit viktigare för finansiering även i fätti-

Diagram 3. Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system: Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

ga länder. Infrastrukturbolag har oftast intäkter i lokal valuta och därför bör finansieringen helst göras från den lokala kapitalmarknaden. Stora kursrisker, som till sist ofta överförs på konsumenterna, kan därmed undvikas. Sida arbetar med att utveckla instrument och institutioner för att underlätta finansiering på lokala kapitalmarknader. Sida har tagit initiativ att tillsammans med Department for International Development i Storbritannien utveckla en finansieringsinstitution som, på kommersiella grunder, har i uppdrag att stödja investeringar som finansieras på lokala kapitalmarknader.

Exempel

Under året har Sida beslutat att stödja Financial Sector Reform and Strengthening Initiative (FIRST) med 20 miljoner kronor fram till och med år 2005. FIRST, som är en stiftelse som tillkommit på initiativ av Internationella valutafonden (IMF), Världsbanken och fem bilaterala givare, medverkar till att skapa stabila och effektiva finansiella system. Under 2003 har tekniskt stöd givits till 33 samarbetsländer – 29 procent av stödet gick till länder i Östeuropa och Centralasien och 28 procent till länder i södra Afrika. Merparten av stödet har använts till att reformera den finansiella sektorn (reformer av landsbygds-krediter i Ghana) och för uppbyggnad av institutioner för tillsyn av banker och försäkringsbolag (i bland annat Armenien).

Analys av utfall

Utfallet uppgick till 56 miljoner vilket är en halvering jämfört med 2002. Trots en minskande volym till länderna på västra Balkan så är de fortfarande bland de största mottagarna. Insatser inom mikrofinans svarar för drygt hälften av kostnaderna.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Sida skall för respektive typ av garanti samlat redovisa garanterad kapitalskuld, eventuell garantireserv, utgifter och inkomster avseende garantier samt det ackumulerade riskvärderade resultatet.

Redovisas i bilaga 3.

Tabell 5.

Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system, kostnader i tkr

De fem största länderna	2003	2002	2001
Bangladesh	188 087	30 925	142 712
Mocambique	178 575	89 988	94 749
Bosnien och Hercegovina	139 077	111 024	138 290
Tanzania	96 923	112 229	102 437
Laos	94 055	85 531	74 002
Delsumma	696 717	429 696	552 190
Övriga länder och regioner	965 684	1 121 020	1 483 263
Summa	1 662 401	1 550 716	2 035 453
Förvaltningskostnader	85 806	56 700	88 107
Totala kostnader	1 748 207	1 607 416	2 123 560
Biståndsform			
Projektstöd	1 130 388	889 329	992 846
Sektorprogramstöd	46 134	59 287	53 470
Personalbistånd inkl. KTS	68 963	75 223	51 641
Internationella kurser	58 109	58 330	53 870
Krediter	346 062	208 044	663 209
Garantier	80	384	583
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	12 666	260 118	219 836
Summa	1 662 401	1 550 716	2 035 453
Kanaler			
Multilaterala organisationer	222 403	263 487	327 280
Svenska organisationer	661 435	655 245	928 150
Samarbetslandets organisationer	414 032	348 411	534 514
Övriga länders organisationer	267 660	147 194	131 196
Internationella enskilda organisationer	96 871	136 379	114 312
Summa	1 662 401	1 550 716	2 035 453
Totalt antal insatser	960	978	1009
varav: Avtal > 15 mnkr	154	135	134
Antal nya insatser	260	231	236

Naturbruk

Verksamhetsgrenen omfattar delsektorerna naturbruk samt föreningar och övrigt miljöskydd.

Målet för verksamhetsgrenen är att skapa förutsättningar för tillväxt och bättre levnadsvillkor genom ett långsiktigt, hållbart och produktivt nyttjande av naturresurser.

ALLMÄNT

Fattigdomen i världen är fortfarande i hög grad ett landsbygdsfenomen. Över 75 procent av de absolut fattiga bor på landsbygden och majoriteten är småbrukare som lever på självhushåll. Jordbruk, fiske, boskapsskötsel och skogsbruk sysselsätter mer än hälften av arbetskraften i utvecklingsländerna. I de fattigaste länderna är omkring 70 procent av befolkningen sysselsatt i jordbruket och i några av de fattigaste länderna i Afrika över 90 procent. I de fattigaste länderna är fyra av fem kvinnor sysselsatta i jordbruket.

Sidas arbete med naturbruk syftar till att skapa förutsättningar för en höjd levnadsstandard för de fattiga på landsbygden. En sådan förutsättning är oftast förbättrade villkor för naturbruket. För att åstadkomma detta har Sida under 2003 samarbetat kring förändringar på både det internationella, regionala, nationella och lokala planet. På den internationella nivån har Sida stött forskning inom jord- och skogsbruk samt genomförande av regelverk för marina resurser. På det regionala planet har Sida gett fortsatt stöd till förvaltning av delade vattenresurser i södra Afrika, bland annat för Zambesifloden och Punguefloden. På den nationella nivån har Sida stött institutionella förändringar, policyer, lagstiftning och kapacitetsbyggande inom till exempel markfrågor, landreformer, miljömedvetande, miljökonsekvenser och handelsfrågor. På det lokala planet har Sidas stöd varierat med de lokala förutsättningarna och behoven. Några exempel på lokala insatser är introduktionen av hållbara produktionssystem, ökad produktivitet och diversifiering av naturbruket, ökade förutsättningar för marknadsutveckling och marknadsintegration, kompetensbyg-

gande och stöd till demokratiska lokala institutioner. Utvärderingar och analyser har visat att det är viktigt att insatserna på alla nivåer hänger ihop och att de som arbetar med dem lär av varandra. Till exempel är det mycket viktigt att erfarenheterna från insatser på den lokala nivån utnyttjas på nationella nivåer där man skapar policyer.

Analys av utfall

Den övervägande delen av stödet till verksamhetsgrenen Naturbruk består av stora och långsiktiga samarbeten för att minska fattigdomen på landsbygden i ett drygt tiotal länder. Några nya större samarbetsländer har inte tillkommit under de senaste fem åren, däremot har stödet till länderna i Balkanregionen ökat väsentligt under de senaste åren.

Det totala utfallet för verksamhetsgrenen Naturbruk har varit relativt konstant under de senaste tre åren. Beroende på förseningar i planeringen av nya insatser i framför allt Asien är utfallet för 2003 nästan 150 miljoner kronor lägre än planerat.

Antalet sektorprogram inom verksamhetsgrenen är fortfarande få. Under 2003 har utfallet för sektorstödet minskat vilket bland annat beror på att jordbrukssektorprogramstödet till Zambia avslutats. För övrigt är det inga större förändringar som skett när det gäller val av biståndsform.

Trenden med ett minskande stöd till multilaterala organisationer fortsätter, men stödet till internationella enskilda organisationer, framför allt miljöorganisationer, ökar.

Ansträngningarna att minska antalet insatser har fortsatt under året. Totalt har antalet nya insatser minskat med cirka 17 procent sedan 2001. *Tabell 6.*

[Bild borttagen]

Stödet till Tanzanias skogssektor har gett flera positiva effekter. Bland annat har det bidragit till att byskogsbruk och lokalbaserad naturresurshantering blivit erkända tillvägagångssätt.

NATURBRUK

Resultatanalys, utvärderingar och sektorprogramstöd

Sida har i Laos gjort en resultatanalys av projektet Strengthen Environment Management (SEM). Projektets huvudsyfte är att hjälpa miljömyndigheten i dess arbete att öka miljöhänsynen i landets utvecklingsprocesser. Genom projektet har ett utkast tagits fram till nationell miljöstrategi och handlingsplan, kontor har invigts och utrustats i tre pilotprovinser. Personal på både central och provinsiell nivå har efter en behovsanalys utbildats i bland annat ledarskap, miljöpolicyutveckling och i regelverk för miljökonsekvensbedömningar inklusive fallstudier. Projektet har stött etableringen av en nationell miljökommitté som höll sitt första möte i februari 2003. Vidare har två nätverk skapats mellan berörda

ministerier och provinser inom områdena miljömedvetenhet och miljökonsekvensbedömningar, och en arbetsgrupp för miljöutbildning och medvetenhet har tillsatts där både ministerier, pilotprovinser och gräsrotsorganisationer deltar.

I Kenya har Sida analyserat resultatet av the National Agriculture and Livestock Extension Programme (NALEP). Analysen visar att programmet har lyckats utveckla och använda koncept för att öka böndernas (både mäns och kvinnors) deltagande och utveckla en mer efterfrågestyrd rådgivning. Analysen visar också att jordbruksministeriets personal har utvecklat sin kompetens och att rådgivningen totalt har blivit mer effektiv och bättre på att nå ut till bönderna.

I Vietnam har Sida gjort en resultatanalys av

stödet till landsbygdsutveckling inom naturresurssektorn. Stödet har främst fokuserat på tre områden: landsbygdsutveckling, jordreformer och miljöförvaltning. Resultatanalysen visar att en viss politisk liberalisering har skett, att många fler givare och program arbetar med landsbygdsutveckling i dag samt att nya och mer holistiska metoder för fattigdomsbekämpning har utvecklats. Vietnams arbete med att reformera landsektorn är en av de viktigaste orsakerna till Vietnams starka ekonomiska tillväxt under de senaste 10–15 åren. Vietnam bildade under året ett nytt ministerium för att bättre och effektivare hantera miljöfrågor. En stor del av den kapacitet som finns inom det nya ministeriet har byggts upp av tidigare svenskt stöd, bland annat med hjälp av svenska Naturvårdsverket.

Utvärderingen av stödet till Tanzanias skogssektor visade att satsningen på utbildning har haft positiv inverkan på de flesta områden inom den tanzaniska skogssektorn. Svenskt stöd (sedan 1969) har bidragit till att byskogsbruk och lokalbaserad naturresurshantering blivit ett erkänt tillvägagångssätt med stöd både bland ministerier och på lokal nivå. Dessutom har svenskt stöd haft en positiv inverkan för utvecklingen av fysiska resurser, införandet av nya idéer och tekniker, samt utvecklandet av skogspolicy och lagstiftning. Till exempel har det svenska stödet till byskogsbruk påverkat utformningen av National Forest Policy från 1998 och Forest Act från 2002. I vilken grad svenskt skogsstöd har bidragit till att minska fattigdomen är däremot svårare att uppskatta. Utvärderingen tyder på blygsam framgång. Svenskt utvecklingssamarbete lyckades inte uppfylla de mål som var fastställda för skogsplantage och skogsindustri. Trots de svårigheter som uppstod under 1970- och 80-talen och de resultat som samarbetet ändå ledde till så motsvarade resultaten inte det omfattande finansiella stöd sektorn fick. Inom området byskogsbruk verkar alla i dag överens om att det mest effektiva skogsbruket utgår från lokalbaserad naturresursanvändning och används i aktuella distriktutvecklingsprogram.

I Tanzania har Sida även utvärderat The Soil and Water Conservation Programme in Arusha Region (SCAPA). Bakgrunden till programmet, som startade 1989, var den allvarliga markförstöring som ägde rum runt Mount Meru i norra Tanzania. För att förhindra markförstöringen var utgångspunkten för SCAPA att ta fram metoder för bättre markanvändning och integrera dessa i rådgivningssystemet. Utvärderingen slår fast att programmet haft positiva effekter på den produktiva markanvändningen. Även om det är svårt att mäta resultaten tyder utvärde-

ringen på att SCAPA lett till förbättrad försörjning och betydligt förbättrad miljö i området. Programmet har också bidragit till att öka kapaciteten bland rådgivningspersonalen, från distrikt- till bynivå. Denna kapacitetsutveckling har även sträckt sig till bybor och lokalt ledarskap. Jämställdhet har systematiskt beaktats. Utvärderingen konstaterar att en svaghet med programmets utformning var att SCAPA var ett fristående projekt som aldrig institutionaliserades och integrerades i den tanzaniska strukturen.

En genomgång av The World Conservation Union (IUCN), där Sida deltagit, visar bland annat att arbetet med nya ledningsfunktioner och en öppnare verksamhetsplanering pågår, men att det finns ett visst motstånd mot förändringar. Genomgången bekräftar IUCN:s roll som sammanhållande kraft mellan myndigheter och det civila samhället, IUCN:s globala betydelse för framtagande och spridning av ny kunskap om biologiska resurser och även vikten av IUCN:s vetenskapliga kommissioner.

Sida var en av initiativtagarna år 1996 till bildandet av ett globalt nätverk för aktörer inom vattenresursförvaltning, Global Water Partnership (GWP). Nu har Sida gjort en utvärdering tillsammans med England och Holland som visar att elva regioner runt om i världen och i ett flertal länder har bildat ett starkt nätverk. Nätverket utgör en plattform för dialog mellan olika parter och har bidragit till att sprida kunskaper och påverka policyer. GWP har etablerat sig som en välkänd organisation både på global, regional och lokal nivå.

I maj 2003 presenterade Sida en utvärdering av hittillsvarande resultat av sektorprogramstödet PRO-AGRI, som bildats för att skapa förutsättningar för en uthållig tillväxt och fattigdomsbekämpning inom jord- och skogsbruk i Moçambique. Utvärderingen visade att ministeriet blivit bättre på att hantera institutionsutveckling samt att man fått förbättrade finansiella uppföljningsrutiner och en ökad decentralisering. Däremot har ministeriet inte beaktat utvecklingen av policyer för jordbruket och inte förändrat organisationen som planerat. I dagsläget pekar visionen på att handel och den ”privata sektorn” bör få spela en mer betydande roll för att stimulera jordbruket i Moçambique.

Under året har ett sektorprogram i Vietnam inom skogssektorn tagit form genom Forestry Sector Support Programme. Efter en försiktig start har nu arbetet tagit fart och man diskuterar hur man kan kanalisera det finansiella stödet till sektorprogrammet genom ett Multi Donor Trustfund-arrangemang.

Analys och problematisering

Utveckling på landsbygden är nödvändig för att skapa tillväxt och sysselsättning i många utvecklingsländer. Jordbruket, särskilt det småskaliga, är viktigt eftersom det också bidrar till att stärka förutsättningarna för ökad livsmedelstrygghet. Men resultaten analyser och utvärderingar visar tydligt att förändringar inom en sektor och stöd till enbart geografiskt begränsade pilotområden inte minskar fattigdomen på landsbygden. Ett hållbart nyttjande av miljö- och naturresurserna är bara en av förutsättningarna, social utveckling och trygghet på landsbygden och i städerna är en annan. Samtidigt kan Sida inte stödja alla områden och alla nivåer i alla samarbetsländer. Därför är det viktigt att Sida tillsammans med samarbetslandets myndigheter på olika nivåer prioriterar hur och var det svenska stödet ska användas för att på effektivaste sätt skapa förutsättningar för att minska fattigdomen. Detta kräver samordning av olika givares insatser i samarbetslandet och ökad samordning av olika sektorer inom Sidas organisation. Sida bidrar därför till att öka förutsättningarna i flera samarbetsländer för samordning av givarna. Sida har också skapat interna sektorövergripande arbetsgrupper för planering och uppföljning av komplexa insatser på landsbygden.

Stödet till förvaltning av delade vattenresurser är också komplext. Det förutsätter oftast internationella överenskommelser och etablering av flodkommissioner. Samtidigt är det viktigt att öka samarbetet och förtroendet mellan den tekniska personalen i berörda länder. Lokala institutioner behövs ofta för mindre avrinningsområden vilket i sin tur kräver att intressenter och brukare deltar i beslut om vattenresursen. Sida bidrar på alla nivåer till processer som är tidskrävande, innehåller ett konfliktförebyggande perspektiv och baseras på ett verkligt inflytande. Arbetet med delade vattenresurser förutsätter ett långsiktigt engagemang och ett integrerat synsätt där olika sektorer och beslutsnivåer deltar.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

En intern arbetsgrupp med personal från olika avdelningar på Sida har under året analyserat metoder och erfarenheter kring fattigdomsminskning på landsbygden. Gruppen ska komma fram till strategiska riktlinjer för hur framtida stöd till landsbygdsutveckling kan bli effektivare för att minska fattigdomen. Gruppen har arrangerat ett antal seminarier kring olika relevanta teman för personalens eget lärande men också som underlag i själva arbetsprocessen. Vidare har gruppen genomfört en skrivbordsstudie kring erfarenheter

av att integrera jämlikhetsaspekter i landsbygdsutvecklingen.

Det Sidafinansierade Swedish Environment Secretariat for Asia (SENSA) arbetar bland annat regionalt med vattenresurshantering och skog. SENSA har under året tagit fram en strategi och en arbetsplan som betonar vikten av att arbeta med dessa områden: förbättrat samarbete kring Mekongfloden som regional resurs, illegal avverkning och handel med timmer och andra skogsprodukter, förbättrad kemikaliesäkerhet och ekologisk sanitet. SENSA ska medverka till ökad dialog mellan nationella och regionala initiativ, bidra till ökad kunskap på Sida om regionala frågeställningar, aktivt söka synergier mellan olika Sidafinansierade aktiviteter samt bidra till regional kapacitetsutveckling.

Regional Land Management Unit (RELMA) kommer att integreras i forskningsorganet World Agroforestry Centre (ICRAF). Därför har ett resurscentrum för landsbygdsutvecklingsfrågor i Afrika söder om Sahara (RRD) etablerats under året, lokaliserat vid svenska ambassaden i Nairobi. Under året har RRD definierat ett handlingsprogram.

Exempel

Som ett exempel på verksamheten inom Naturbruk som stödjer fattigdomsbekämpning och decentralisering kan nämnas ett nytt landsbygdsutvecklingsprogram som har formulerats i Vietnam under året. Den omfattande utvärderingen av Mountain Rural Development Programme (MRDP) har varit en viktig grund för detta arbete. Det nya programmet kallas Chia Se (vilket fritt översatt från vietnamesiska betyder maktdelning). Programmet stödjer de lokala decentraliserings- och demokratiseringsprocesser som genomförs på landsbygden i Vietnam. Det förväntas leda till ökad förståelse för vikten av lokalt medbestämmande, mer effektiva insatser och investeringar för utveckling och, inte minst, erbjuda möjligheter att sprida de erfarenheter som Chia Se genererar. Som ett exempel på en specifik insats kan nämnas förbättring av livsmedelssäkerheten. Programets övergripande mål är att bidra till minskad fattigdom och ökad social säkerhet.

Analys av utfall

Förändringarna i utfallet för delsektorn Naturbruk, i förhållande till föregående år, är marginella och några tydliga trender går inte att utläsa.

FÖRORENINGAR OCH ÖVRIGT MILJÖSKYDD

Utvärderingar

Sidas samarbete med utvecklingsländerna för att minska användningen av ozonnedbrytande ämnen har utvärderats. Utvärderingen konstaterar att det nätverk mellan myndigheter som bildats i Sydostasien fungerar bra och har utvecklats under den tioåriga verksamheten.

Stockholm Environment Institute har genomfört det bilaterala programmet. Kontroll av import och export samt småskalig användning av kylmedel i bilar och luftkonditionering är prioriterade områden. Exempelvis stöds ett samarbete som syftar till att minska den illegala handeln med ozonnedbrytande ämnen. Utvärderarna konstaterar att stödet har givits till strategiskt viktiga områden och rekommenderar att Sida fortsätter med det.

Analys och problematisering

I många utvecklingsländer drabbar miljöförstöringen de fattiga hårdast.

Miljösituationen för fattiga har på många håll försämrats av den snabba industrialiseringen. Det växande antalet fattiga i utvecklingsländernas städer lever ofta i en direkt ohälsosam miljö med otillräcklig tillgång till rent vatten och sanitet, dålig luftkvalitet och bristfällig eller obefintlig sophantering.

I Asien är miljösituationen särskilt kritisk på grund av den snabba industrialiseringen och urbaniseringen. Miljön i många städer präglas av snabbt växande privatbilmism med stora utsläpp av avgaser, stora slumområden byggda på olämplig mark med avsaknad av vatten och avlopp. Sida stödjer därför insatser på luftmiljöområdet och insatser för förbättrad vattenförsörjning, sanitet och avfallshantering. I Indien och Kina finns en stark koppling till svensk

miljökompetens, till exempel i Sustainable City-initiativet.

I Öst- och Centraleuropa och på Balkan finns stora miljöproblem som är ett resultat av tidigare samhällssystem. Avsaknad av miljötänkande, demokrati och ekonomiska styrmedel har gjort att stora föroreningskällor finns kvar.

I Afrika är mycket av föroreningarna koncentrerade till snabbt växande stadsområden där vatten- och sanitetssituationen, hanteringen av avfall (speciellt farligt avfall från sjukhus) och kemikalier är särskilt svåra frågor.

Sida prioriterar att stärka miljöinstitutioner och att förbättra ramverket (miljölagar och förordningar).

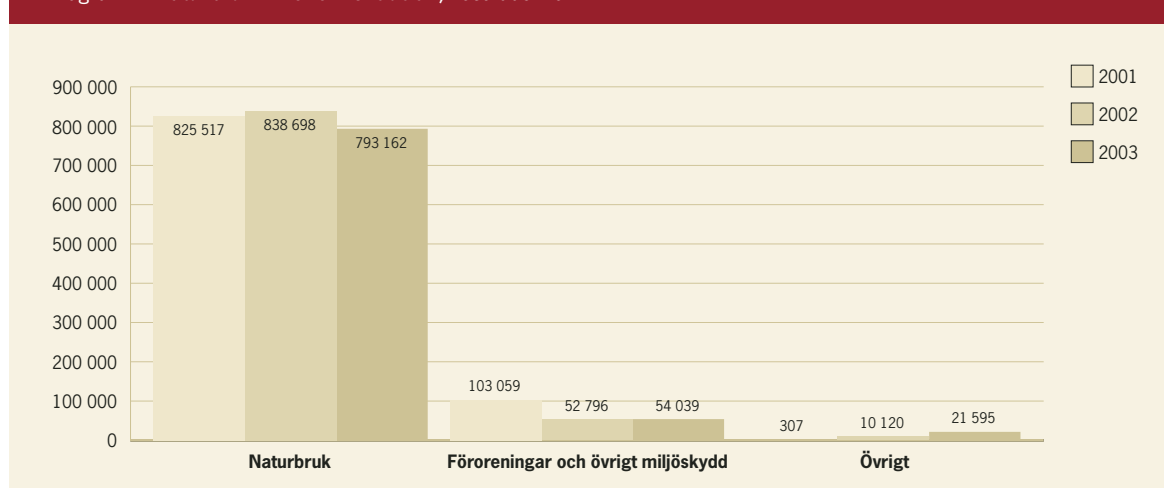
De internationella konventionerna fyller en viktig funktion i arbetet för att uppnå miljömålen. Utvecklingsländerna får stöd för att delta i det internationella arbetet och för att genomföra konventionerna på hemmaplan.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar

Sida har fastställt riktlinjer för sitt klimatarbete – Klimat och utveckling – Sidas synsätt samt en handlingsplan för 2004–2006. Dokumenten är vägledande för Sidas personal och samarbetspartner i klimatarbetet. En utgångspunkt är att klimatrelaterade insatser inte är något nytt och stort verksamhetsområde för Sida utan snarare en tvärgående verksamhet. Dokumentet anger också hur Sida vill bidra till Sveriges internationella arbete under ledning av Regeringskansliet.

För Sidas miljöarbete på Balkan har riktlinjer tagits fram. De koncentrerar sig bland annat på integrering av miljöfrågor i utvecklingssamarbetet, kapacitetsutveckling hos centrala myndigheter samt

Diagram 4. **Naturbruk: Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr**

stöd till användandet av miljökonsekvensbedömningar hos offentliga myndigheter. Riktlinjerna tar även upp genomförandet av nationella miljöplaner och stöd till regionalt gränsöverskridande miljösamarbete.

Sida har under året fattat beslut om riktlinjer för insatser inom vatten och sanitet. Riktlinjerna omfattar utsläpp till vatten från industrier och vattenförsörjning för såväl urbana som rurala områden.

Exempel

Sida finansierar ett miljösamarbete med fokus på avfallshantering mellan Stockholms stad och Tegucigalpa, Honduras. Programmet omfattar fem delprojekt: institutionellt stöd och kompetensutveckling för avfallshantering, tillsynskampanj för industriavfall, utveckling av kommunal information med fokus på avfall och miljö, omhändertagande av sjukhusavfall och erfarenhetsutbyte inom stadsplaneringsområdet. De två första projekten har genomförts och resterande har påbörjats.

Analys av utfall

Utfallet för delsektorn Föreningar och övrigt miljöskydd har inte förändrats nämnvärt i förhållande till föregående år.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Sida skall redovisa omfattningen och inriktningen av insatserna på delsektorerna föreningar och övrigt miljöskydd.

Inom verksamhetsområdet har Sida stött ett 40-tal insatser med inriktning på luftmiljöfrågor, ozonfrågor, avfallshantering och industrimiljö. Årets utfall har ökat från cirka 53 miljoner kronor 2002 till 54 miljoner kronor 2003. Luftmiljöinsatser har framför allt stötts i Asien och ozonstödet har framför allt gått till genomförande av Montrealprotokollet i regionen. Avfallsinsatser finns fördelade ganska jämnt inom de olika regionerna. Flertalet insatser är inriktade på institutions- och kompetensutveckling för att bygga kapacitet i samarbetsländerna att hantera sina miljöfrågor. Bistandsformen är framför allt projektstöd och genomförandekanaler har varit multilaterala organisationer eller svenska aktörer.

Tabell 6.

Naturbruk, kostnader i tkr

	2003	2002	2001
De fem största länderna			
Etiopien	109 359	78 762	78 296
Zambia	43 969	53 775	49 237
Tanzania	41 107	51 674	56 880
Kenya	39 308	29 030	30 021
Bosnien och Hercegovina	35 601	15 719	16 678
Delsumma	269 344	228 960	231 111
Övriga länder och regioner	599 451	672 655	697 772
Summa	868 795	901 615	928 883
Förvaltningskostnader	64 629	57 355	44 432
Totala kostnader	933 423	958 969	973 316
Bistandsform			
Projektstöd	699 618	625 949	673 601
Sektorprogramstöd	35 436	132 846	94 289
Personalbistånd inkl. KTS	68 921	61 452	30 667
Internationella kurser	38 642	49 790	50 714
Krediter	–	–	50 000
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	26 178	31 578	29 612
Summa	868 795	901 615	928 883
Kanaler			
Multilaterala organisationer	91 613	193 742	217 340
Svenska organisationer	247 003	221 064	242 938
Samarbetslandets organisationer	337 657	347 649	270 314
Övriga länders organisationer	95 572	73 539	128 838
Internationella enskilda organisationer	96 950	65 620	69 453
Summa	868 795	901 615	928 883
Totalt antal insatser	512	589	599
varav: Avtal > 15 mnkr	63	67	55
Antal nya insatser	143	172	172

Ekonomiska reformer

Verksamhetsgrenen omfattar betalningsbalansstöd, budgetstöd och skuldlättnader samt stöd till kapacitetshöjande insatser vad gäller skuldhanterings- och skuldstrategifrågor. Målet för verksamhetsgrenen är att stödja länder som genomför ekonomiska reformprogram, som främjar ekonomisk tillväxt, bekämpar fattigdom och bidrar till hållbar utveckling.

ALLMÄNT

Under 2002 och 2003 har Sidas stöd inom ramen för ekonomiska reformer utgått som budgetstöd till respektive samarbetslands statsbudget. Ökningen av andelen budgetstöd beror till stor del på den samtida utvecklingen i en rad internationella processer, bland annat Heavily Indebted Poor Countries Initiative (HIPC) och fattigdomsstrategier eller Poverty Reduction Strategies (PRS). I dag är 27 länder med i HIPC-initiativet. Åtta länder har genomgått hela HIPC-processen och nått beslutspunkten, vilket innebär att dessa länder kommer att få sin skuldbörda minskad till det som definierats inom initiativet som en hållbar nivå. Enligt HIPC ska resurser som frigörs genom skuldlättnad finansiera utgifter inom centrala områden som till exempel sociala sektorer och produktiva investeringar, för att därigenom skapa förutsättningar för fattigdomsinriktad tillväxt och minskad fattigdom. Finansieringen av prioriterade områden ska ske i enlighet med de fattigdomsstrategier som länderna har tagit fram som ett led i HIPC-processen.

Nationella fattigdomsstrategier har även i ökad utsträckning tagits fram av länder som inte åtnjuter HIPC-status. De nationella fattigdomsstrategierna får successivt allt mer betydelse för det internationella utvecklingssamarbetet. Multilaterala och bilaterala givare inklusive Sida knyter i ökad grad budgetstödet till fattigdomsstrategierna. Strategierna har en avgörande betydelse för samarbetets inriktning, dialog och uppföljning. Tillsammans med berörda regeringar och andra givare arbetar Sida kontinuerligt med att i ökad utsträckning koppla budgetstödet syfte och genomförande till mottagarlandets PRS, dess årliga PRS-genomgångar och budgetprocess.

Under det senaste året har harmonisering och samordning haft hög prioritet på den internationella utvecklingsagendan. Målet är att samordna dialog och uppföljning i större utsträckning. Betydelsen av nationellt ägarskap och vikten av att upprätta gemensamma mekanismer för uppföljningen av fattigdomsstrategier och budgetstöd får ökad tonvikt. Givarna uppmuntras att använda en större andel av sina medel till budget- och sektorprogramstöd. Sida deltar i harmoniseringsarbetet kring budget- och sektorprogramstöd både i landet och internationellt.

RESULTATANALYSER OCH UTVÄRDERINGAR

Ett förslag till ett ramverk för utvärdering av budgetstöd har tagits fram av några givare. Detta har diskuterats under 2003 vid ett antal möten där Sida har deltagit. Ett flertal givare planerar nu att utvärdera budgetstödet tillsammans under nästa år. Utifrån ramverket kommer ett antal landstudier att genomföras för att lyfta fram erfarenheter av budgetstöd i dessa länder. Avsikten är att utifrån studierna sammanställa en rapport som belyser globala omständigheter under vilka budgetstöd kan vara ett effektivt stöd.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

I genomsnitt har skuldtjänstbetalningar i de länder som ingår i HIPC minskat med ungefär en tredjedel jämfört med de årliga betalningarna före HIPC-lättnaden. Trots detta återstår en rad utmaningar om syftet med HIPC ska uppnås. Världsbanken konstaterar i en ny studie bland annat att initiativets

[Bild borttagen]

En sömmerska i Maputo, Moçambique. Syftet med budgetstöd är att stödja genomförandet av respektive lands fattigdoms- eller utvecklingsstrategi.

tidsram behöver förlängas för att omfatta fler länder, HIPC behöver mer resurser, den övriga biståndsnivån måste öka, extra insatser behövs för att stärka HIPC-ländernas skuldhanteringskapacitet, mer realistiska tillväxtantaganden måste göras, fattigdomsminskande behöver ökat fokus, tillväxthöjande insatser krävs och ökad samordning kring fattigdomsstrategier måste åstadkommas.

I takt med att fattigdomsstrategierna får allt större betydelse för utvecklingssamarbetet har de i många fall bidragit till ett starkare ägarskap. Samtidigt ställer arbetet kring fattigdomsstrategierna både samarbetsländerna och givarna inför en rad utmaningar. Målen i strategierna måste vara realistiska och pålitliga system för uppföljning måste etableras. Det är till exempel viktigt att säkerställa en representation för folkets deltagande i landet, att prioriteringar återspeglas i budgeten och att givarna anpassar sitt stöd till samarbetsländernas budgetcykler.

Det fördjupade harmoniseringsarbetet som pågår och regeringens nya politik ställer höga krav på Sida att utveckla ett flexibelt utvecklingssamarbete och bättre anpassa sina berednings- och beslutsrutiner till samarbetslandets system och processer. I många länder där Sverige ger budgetstöd finns ett väl fungerande givarsamarbete, vilket underlättar dialog och administration. Vidare bidrar budgetstödet till att stärka det nationella ägarskapet genom att stödja samarbetsländernas egna fattigdomsstrategier och kanalisera stödet via ländernas egna system.

METODARBETE, POLICYFÖRÄNDRINGAR OCH KOMPETENSUTVECKLING

Den projektgrupp som arbetat med att främja programstöd (budgetstöd och sektorprogramstöd) på Sida presenterade under året sin slutrapport. Gruppen har arbetat med metodutvecklingsfrågor inom

bland annat följande områden: ansvarighet, offentlig finansiell styrning, dialog, harmonisering och kapacitetsutveckling. Gruppen har även deltagit i det internationella utvecklingsarbetet inom detta område, framför allt i OECD:s biståndskommitté (DAC) och Strategic Partnership with Africa (SPA). Rapporten konstaterar att den internationella utvecklingen mot programstödstänkande inom ramen för samarbetsländernas fattigdomsstrategier ställer Sverige och Sida inför en rad strategiska frågor vad gäller policy, metoder för beredning och uppföljning. Rapporten rekommenderar fortsatt metodarbete inom resultatmätning, dialogens roll, kapacitetsutveckling inom programstöd samt erfarenheter och slutsatser om programstöd till organisationer. Gruppens arbete ledde under året till beslut på Sida om två nya tjänster inom finansiell styrning. Ett utbildningsmaterial om programstöd som i första hand vänder sig till personal på ambassader har tagits fram.

I syfte att uppnå ett mer effektivt programstöd (budget- och sektorprogram) pågår i flera länder ett intensivt harmoniserings- och samordningsarbete kring dessa stödformer mellan regeringen samt bilaterala och multilaterala givare, vilket underlättar dialog och administration. Eftersom programstödet förutsätter god samordning mellan två eller flera parter inom ramen för gemensamma riktlinjer eller en strategi, måste givarna anpassa och harmonisera arbetsrutiner och regler. Detta får således konsekvenser för alla led i Sidas organisation (huvudkontoret och ambassaderna) och organisationens sätt att bereda, genomföra och följa upp insatser, till exempel har programstödsinsatser i många fall skapat gemensamma resultatbaserade uppföljningsmekanismer.

Arbetet med det nya planeringsinstrumentet och revideringen av landstrategierna, där budgetstöd kommer att ingå, har initierats under hösten. Detta kommer att innebära stora förändringar för hanteringen av budgetstöd när det gäller riktlinjer, beredning och uppföljning.

Exempel

I Moçambique har regeringen och givare varit djupt involverade i förberedelserna av Världsbankens utvecklingsstrategi (PRSC). Detta har resulterat i att regeringen tillsammans med Världsbanken och gruppen av budgetstödsgevare bestående för närvarande av 14 medlemmar har utarbetat en gemensam uppföljningsmekanism med gemensamma indikatorer för uppföljning av budgetstödet som bygger på och uppdaterar indikatorer tagna från landets fattigdomsstrategi (PRS).

Under året har även ett mer samordnat givarsamarbete utvecklats i en del latinamerikanska länder, till exempel har en nära dialog pågått under hösten mellan regeringen, Världsbanken och budgetstödsgevare i Nicaragua, i syfte att etablera en gemensam uppföljningsmekanism för budgetstödet från år 2005.

ANALYS AV UTFALL

De fem största mottagarna av budgetstöd under 2003 var desamma som under 2002. Dessa var i tur och ordning Tanzania, Moçambique, Uganda, Nicaragua och Rwanda. Det totala utfallet under 2003 uppgick till 561 miljoner kronor vilket var en ökning på 46 miljoner kronor jämfört med 2002. Den största delen av stödet gick till länder i Afrika, följt av Latinamerika och Asien. *Tabell 7.*

Diagram 5. **Ekonomiska reformer:**
Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Tabell 7.

Ekonomiska reformer, kostnader i tkr

	2003	2002	2001
De fem största länderna			
Tanzania	110 000	120 000	80 000
Moçambique	100 783	100 360	100 000
Uganda	65 000	65 000	55 000
Nicaragua	60 000	60 000	0
Rwanda	50 000	50 000	40 000
Delsumma	385 783	395 360	275 000
Övriga länder och regioner	175 049	119 086	224 000
Summa	560 833	514 446	499 000
Förvaltningskostnader	22 227	20 400	15 362
Totala kostnader	583 060	534 847	514 362
Biståndsform			
Projektstöd	–	–	–
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	–	–	–
Internationella kurser	–	–	–
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	560 833	514 446	499 000
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	–	–	–
Summa	560 833	514 446	499 000
Kanaler			
Multilaterala organisationer	32 049	20 095	124 000
Svenska organisationer	–	–	–
Samarbetslandets organisationer	510 756	485 000	375 000
Övriga länders organisationer	27	360	–
Internationella enskilda organisationer	18 000	8 991	–
Summa	560 833	514 446	499 000
Totalt antal insatser	25	21	19
varav: Avtal > 15 mnkr	19	19	18
Antal nya insatser	9	8	10

Forskningssamarbete

Verksamhetsgrenen omfattar stöd till multi- och bilateralt forskningssamarbete samt stöd till forskning om utvecklingsländer i Sverige. Målet för verksamhetsgrenen är att stärka utvecklingsländernas forskningskapacitet och främja forskning inriktad på hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning.

ALLMÄNT

Fattiga utvecklingsländer behöver själva kunna göra kvalificerade analyser för att kunna utforma strategier med utgångspunkt från lokala förutsättningar och problemanalyser. Har de egen kapacitet för forskning ökar också deras möjligheter att värdera strategier för fattigdomsbekämpning som tar sin utgångspunkt i externa analyser och förslag. I beslut om fortsatt forskningssamarbete med Vietnam har Sida knutit stödet till forskning av hög relevans för fattigdomsbekämpning med fokus på hälsa och landsbygdsutveckling. Tidigare stöd har bland annat haft effekter på landets hälsopolitik. Ett nytt element är stöd till bioteknik som Sida förväntar ska bidra till tillväxt, ett led i landets fattigdomsstrategi. I Sri Lanka har Sida riktat nya forskningsprojekt mot fredsprocessen och mot att bryta Jaffna-universitetets isolering, bland annat med insatser för uppbyggnad av dator- och IT-nätverk, så kallad ICT-kapacitet.

De fattigaste länderna saknar i regel en sammanhållen struktur för forskning. I sådana länder har Sida fokuserat på utveckling av forskande universitet som en viktig bas för forskning och forskarutbildning. Under året har forskningsnämnden fattat beslut om fortsatt stöd till forskningsutveckling vid Dar es Salaam-universitetet i Tanzania, samt om nya insatser för universitetsutveckling i Rwanda och Laos. Detta stöd inriktas dels på att utveckla organisation och förvaltning av forskning, dels att planera och genomföra forskning och forskarutbildning.

I samarbetet med Tanzania har Sida ställt ökade krav på egna insatser för att förstärka dessa funktioner. I Rwanda och Laos handlar det om att bygga upp forskningskapacitet från grunden. Dessa resursvaga länder behöver kontakt med internationell

kunskapsutveckling. Genom egen forskning kan de bidra till innovationer som skapar nya försörjningsmöjligheter. I dessa länder saknas såväl medel som strukturer för att fördela anslag till forskningsprojekt i konkurrens, och kapacitet för så kallad peer review (ömsesidig granskning av jämbördig part) och kvalitetssäkring i bedömningen av forskningsprojekt och dess resultat.

Bilaterala insatser kompletterar Sida därför med medel för regionala och internationella forskningsnätverk. Dessa fungerar ofta som forskningsråd med resurser att fördela anslag. Denna modell har Sida länge tillämpat inom samhällsvetenskaperna genom stödet till regionala organisationer i Afrika och Latinamerika. Det förnyade stödet till Consejo latinoamericana de ciencias sociales, CLACSO, innehåller anslag till forskargrupper, enskilda forskare och stipendier för yngre forskare. Under året fattades också beslut om stöd till ett regionalt forskningsråd med fokus på Victoriasjön. I detta program definieras forskningsområdena av en rådgivande grupp där regionens forskningsråd är representerade. I årets omgång har gruppen prioriterat våtmarkernas problem. Forskare från regionen utlyser medel och bedömer ansökningarna i ett peer review-system.

Regionala och internationella forskningsnätverk kan samla forskning kring problem av hög u-landsrelevans och bidra till policyutveckling och kontakt mellan forskare och beslutsfattare. African Energy Policy Research Network, ett nätverk för forskning kring energipolicy i Afrika har fått förnyat stöd för att utveckla sin roll. Sida har fördjupat sitt stöd till forskning runt hiv och aids genom fortsatt stöd till biomedicinsk forskning med tyngdpunkt på vaccinutveckling, dels genom stöd till samhällsvetenskaplig

[Bild borttagen]

Farmakologisk forskning i Vientiane, Laos. Sida stöder uppbyggnaden av forskningskapacitet i bland annat Laos och Rwanda.

forskning som rör förebyggande insatser, hivsmittades rättigheter i Afrika samt sociala, ekonomiska och demografiska konsekvenser. En bred satsning på forskning om malaria omfattar stöd till internationell insektsforskning via International Center for Insect Physiology and Ecology (ICIPE), ett europeiskt forskarnätverk, European Malaria Vaccine Initiative (EMVI) och till sekretariatet för Multilateral Initiative on Malaria, (MIM). Det senare har nu förlagts till Sverige och stöds av Sida i samarbete med Vetenskapsrådet och den strategiska forskningsstiftelsen.

UTVÄRDERINGAR

Sidas utvärderingar av forskningssamarbetet med Moçambique och Nicaragua belyser behovet av långsiktiga åtaganden. I ursprungligt svaga forskningsmiljöer har takten i forskarutbildningen varit långsam, men tack vare uthålligt stöd finns nu forskarmiljöer där man självständigt kan initiera forsk-

ning och har kapacitet att starta egna mastersutbildningar.

Forskningssamarbetet genom den regionala organisationen South Asian Network for Development and Environmental Economics (SANDEE) fyller enligt en utvärdering en betydande lucka inom forskning och forskarutbildning med inriktning på ekonomiska aspekter av miljöproblem och dess kopplingar till fattigdom i södra Asien. Utvärderarna konstaterar att i regionen har endast Indien forskningsprogram med den här inriktningen. Många av länderna har liknande problem och samtidigt finns starka geopolitiska spänningar, varför det är viktigt att ekonomer från länderna kan träffas för att stimulera forskning och öka förståelsen för uthållig utveckling. Utredningen anser att SANDEE lyckats skapa ett regionalt samarbete runt ländernas gemensamma miljöproblem, samt att man har varit mycket framgångsrik i sina utbildningsprogram och i sitt stöd till forskning.

En genomgång av stödet till forskningen kring hantering av kustzonernas problem pekar på positiva resultat. Inom Coral Reef Degradation in the Indian Ocean (CORDIO) har forskning kring den omfattande koralldöden 1998 lett till förbättrade metoder för förvaltning av kustzonerna. Tidigare insatser för marin forskning i Östafrika har lett till bildandet av Western Indian Ocean Marine Sciences Association (WIOMSA) som nu stödjer forskning för att förbättra utnyttjandet av den marina och kustnära miljön och därmed bekämpa fattigdom och miljöförstöring. Organisationen har enligt utvärderingen utvecklats till ett av Afrikas främsta resurscentrum för marina frågor. Forskningen har bland annat använts i pilotprojekt inom Kinondoni-distriktet i Tanzania där kommunalanställda utbildas och utvecklingsåtgärder genomförs för att förbättra lokalbefolkningens levnadsvillkor.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

En svårighet för forskningssamarbetet är att från grunden etablera strukturer, organisation och kapacitet för forskning. Samtidigt styr efterfrågan på omedelbara och användbara resultat de begränsade resurser som finns för forskning. De få forskarna engageras ofta i konsultuppdrag och utredningar och får liten tid till att utveckla sin egen forskning och problemformulering. Sida har bidragit med forskningsmedel för att på fakultetsnivå ge möjligheter för oberoende forskning. Stödet genom regionala organisationer är ett annat sätt att stärka möjligheterna till kritisk forskning. Men dessa organisationer är beroende av externa medel, vilket ofta innebär extern styrning. Sida bidrar därför i de flesta fall med grundstöd till en planerad forskningsagenda.

Ländernas förmåga att organisera sin forskning är svag och de saknar kunskap om olika system för forskningsorganisation. Sida har därför inlett stöd till ett nytt forum vid FN:s organisation för utbildning, forskning och kultur (Unesco) som ska samla forskning om system för forskning, högre utbildning och kunskap. Detta kan också stärka Unescos normativa roll på området.

Svenska forskare engageras framför allt i bilaterala forskningssamarbeten och ger värdefulla bidrag till kompetensutveckling. Men här kan finnas motsättningar mellan u-landsuniversitetens intressen och de svenska högskolornas krav och regelverk. Ett annat problem som Sida försökt tackla under året är att det finns få svenska forskare i internationella forskningsprogram.

I början av året hölls en konferens i Lund för att ventilerade u-landsforskningens villkor i Sverige. Från Sidas perspektiv identifierades två brister. Det är svårt för fakulteterna att engagera nydisputerade u-landsinriktade forskare. Och det finns inget som uppmuntrar syntesarbete, kommunikation och ”översättning” av forskningsresultat till intressenter utanför forskarsamhället. Inför årets utlysning av Sidas u-landsforskningsråd beslöts därför dels att minska stödet till doktorander och i stället ge mer till unga doktorer, dels att utlysa medel för nationella forskarnätverk.

METODARBETE, POLICYFÖRÄNDRINGAR OCH KOMPETENSSATSNINGAR

Omställningen i forskningsstödet från projekt till program har ställt ökade krav på forskningsadministration vid de ansvariga institutionerna. Som underlag för vidare metodarbete har en rad revisioner genomförts.

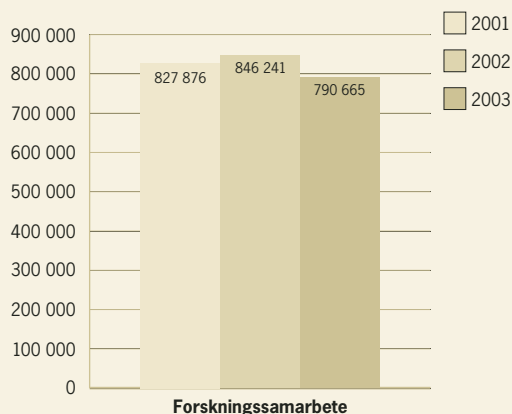
Exempel

Etiopien och Eritrea har fått sin första heltäckande flora. Det är resultatet av samarbete mellan Addis Abeba University och Uppsala universitet som Sida har finansierat sedan 1980. Floran omfattar cirka 7 000 arter i åtta volymer och beskriver flera hundra arter som är unika för regionen. Det gör den till en viktig länk i systematiseringen av världens alla växter. Kunskapen kan få praktisk och ekonomisk betydelse inom exempelvis växtförädling och medicinskt bruk. Parallellt med arbetet med floran har ett nationellt herbarium och ett bibliotek byggts upp. Dessutom har samarbeten inlett med närliggande forskningsområden som ekologi och plantfysiologi.

I samband med projektet har tio etiopiska doktorer utbildats, varav en varit projektledare för arbetet under senare år.

Inom programmet European Malaria Vaccine Initiative har två möjliga malariavaccin tagits fram från laboratorieförsök och tillverkningstester, vilket medfört att man kan genomföra kliniska tester av säkerhet, tolerans och immunogenitet. Vaccinet skapade antikroppar kapabla att eliminera odlade malariaparasiter och immunreaktionen visade sig vara starkare vid försöken på människor än den var i de förkliniska undersökningarna. De goda resultaten gör att vaccinet nu kan testas på barn i endemiska områden i Afrika. Detta görs under överseende av African Malaria Network Trust (AMANET).

Diagram 6. **Forskningssamarbete:**
Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Sida har inlett ett arbete med att finna förenklade metoder så att uppföljningen ska bli bättre. Ett resultat av detta är att man inlett ett metodarbete för stöd till ländernas forskningsförvaltning.

ANALYS AV UTFALL

Totalt utfall för verksamhetsgrenen har minskat med drygt 56 miljoner kronor under 2003 i jämförelse med 2002. Anledningen är främst att insatser avseende samarbetslandets organisationer försenats. Grundorsaken är svagt utvecklade rutiner för planering och budgetering samt uppföljning hos samarbetslandets organisationer. Sida har under året genomfört en rad systemrevisioner för att förbättra forskningsförvaltningen i samarbetsländerna. Av samma anledning minskar utfallet via kanalen Samarbetslandets organisationer.

Merparten av stödet går till länder i Afrika. Den inbördes ordningen kan variera mellan åren. Den största ökningen gäller stödet till Rwanda och den största minskningen gäller stödet till Moçambique.

Antalet nya insatser har fortsatt att minska under året och antalet större insatser har ökat vilket visar på fortsatt ökad koncentration. *Tabell 8.*

Tabell 8.

Forskningssamarbete, kostnader i tkr

De fem största länderna	2003	2002	2001
Tanzania	29 543	42 625	50 006
Uganda	25 959	44 628	15 656
Nicaragua	21 500	21 279	23 009
Etiopien	20 752	22 921	15 838
Rwanda	17 380	9 939	0
Delsumma	115 133	141 392	104 508
Övriga länder och regioner	675 532	704 849	723 367
Summa	790 665	846 241	827 876
Förvaltningskostnader	64 667	68 811	58 568
Totala kostnader	855 333	915 052	886 443
Biståndsform			
Projektstöd	–	–	–
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	–	–	–
Internationella kurser	–	–	–
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	790 665	846 241	827 876
Bidrag till enskilda organisationer	–	–	–
Summa	790 665	846 241	827 876
Kanaler			
Multilaterala organisationer	80 849	80 760	60 811
Svenska organisationer	296 484	316 660	285 774
Samarbetslandets organisationer	129 680	169 182	198 357
Övriga länders organisationer	109 824	94 000	88 888
Internationella enskilda organisationer	173 828	185 639	194 046
Summa	790 665	846 241	827 876
Totalt antal insatser	333	358	372
varav: Avtal > 15 mnkr	57	49	42
Antal nya insatser	78	97	116

Humanitära insatser och konfliktförebyggande

Verksamhetsgrenen omfattar humanitärt bistånd samt konflikthantering och fredsbyggande.

Målet för verksamhetsgrenen är att möta akuta behov för att lindra följderna av väpnade konflikter, systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter, naturkatastrofer och svåra epidemier, inklusive hiv/aids, av katastrofliknande karaktär.

ALLMÄNT

Vanliga problem vid humanitära kriser är bristande samordning, ojämn resursfördelning mellan kriser samt otillräcklighet att finansiera annat än matbistånd. Sida har därför deltagit i relevanta internationella fora, till exempel inom den så kallade Montreuxprocessen där givare tillsammans med FN och andra humanitära aktörer årligen träffas. De har bland annat föreslagit analyser och bättre samordning för att på ett snabbare och mer effektivt sätt nå de mest utsatta grupperna. Sida finansierade också under året en uppmärksammat studie, *The Quality of Money*, som pekade på bristerna och möjliga vägar att förbättra den humanitära finansieringen. Studien var ett bidrag till ett annat givarinitiativ, konferensen om Good Humanitarian Donorship som hölls i Stockholm med brett deltagande och med representanter för de största givarna, FN-systemet och andra humanitära aktörer. I slutdeklarationen uttalades stöd för bättre samordning, tydligare behovsbaserade humanitära program samt vilja att säkerställa finansiering utifrån strikt humanitära behov fritt från nationella egenintressen.

Det finns i dag en större medvetenhet om att väpnade konflikter är ett av de största hindren för utveckling och fattigdomsreduktion runt om i världen, vilket regeringens proposition *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling* reflekterar. Av Sidas 22 viktigaste samarbetsländer befinner sig 77 procent i pågående väpnad konflikt eller i ett postkonfliktskede. Det ställer ökade krav på stöd för att öka medvetenheten om hur utvecklingssamarbetet på-

verkar och påverkas av väpnade konflikter. Samtidigt har insikten ökat om möjligheterna att bättre utnyttja utvecklingssamarbetets fulla potential, när det gäller att bidra till en positiv utveckling för att förebygga och lösa väpnade konflikter samt bygga varaktig fred.

RESULTATANALYSER, UTVÄRDERINGAR OCH SEKTORPROGRAMSTÖD

Sida har under året företagit två utvärderingar, i Angola, dels av Praktisk Solidaritet (PS) dels av Afrikagruppernas verksamhet. Praktisk Solidaritets verksamhet i Angola har bestått av klädsändningar. Utvärderingen konstaterar att klädsändningar enbart har en uppgift i akuta humanitära kriser. Stödet till Praktisk Solidaritet kommer att avslutas. Afrika-gruppernas verksamhet i Angola präglas av kontinuitet, kompetens hos lokalorganisationen, effektiva nätverk och hög relevans i verksamheten.

Sida har kontrollerat Pingstmissionens utvecklingssamarbetes (PMU Interlife) humanitära verksamhet i Nordkorea och dragit slutsatsen att relevansen av projektet är hög och måluppfyllelsen god. Utvärderingsrapporten föreslår att Sidas stöd ska förlängas med tre år.

Läkare utan gränser har också studerats, i första hand för att undersöka organisationens förmåga att bygga in långsiktiga perspektiv och en kapacitetsutveckling i sina humanitära insatser. Studiens slutsats är att Läkare utan gränser inte ser institutionell kapacitetsutveckling som en primär uppgift. Sida och

[Bild borttagen]

Eritrea. Sjukstuga för minröjare vid eventuella skador.

Läkare utan gränser bör bygga sin dialog på ömsesidig förståelse för varandras olika målsättningar respektive roller.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Sida har strävat efter att fördjupa samarbetet med sina partner och öka ägarskapet genom dialog med syfte att skapa större flexibilitet och utökat ansvar. Under året har Sida till exempel tecknat enbart ett avtal med FN:s barnfond (Unicef) som reglerar den humanitära verksamheten globalt i stället för att ha ett avtal per land, vilket för innevarande år skulle ha inneburit 16 avtal. Avtalet har också en längre aktivitetsperiod (18 månader) än tidigare. Unicef i det berörda landet bestämmer hur man ska använda Sidamedlen. Förutom att uppnå syftet ovan har Sida gjort en betydande administrativ rationalisering. Också med andra samarbetspartner strävar Sida efter att ha längre samarbetsavtal, större möjlighet att anpassa verksamheten till förändrade förhållanden samt en fördjupad dialog om mål och

effekter. Exempel på organisationer som Sida ingått fleråriga avtal med är till exempel Läkare utan gränser, Rädda Barnen och Search for Common Ground.

När till exempel den humanitära situationen snabbt och drastiskt försämrades i Liberia under sommaren på grund av det upptrappade inbördeskriget, kunde Sidas samtliga samarbetspartner fortsätta arbeta till gagn för många nödlidande människor trots utomordentligt svåra förhållanden och utan internationell personal på plats. Sida förutsåg situationen och fattade en rad beslut i ett tidigt skede som möjliggjorde en så effektiv och flexibel verksamhet som den allvarliga situationen tillät.

METODARBETE, POLICYFÖRÄNDRINGAR OCH KOMPETENSSATSNINGAR

Under året har ett verksövergripande projekt genomförts: Riktlinjer för rehabilitering och återuppbyggnad efter naturkatastrofer och konflikter. Syftet har varit att definiera kriterier och principer för biståndet i övergångssituationer. Projektgruppen har

kommit med en slutrapport med konkreta förslag på hur Sida ska bli effektivare i fasen mellan akut katastrof och utvecklingsinriktning.

Under 2003 har arbetet fortsatt för att genomsyra Sidas arbete med ett konfliktperspektiv genom policy- och metodutveckling, informationsspridning och utbildningssatsningar. Sida har utvecklat ett metodstöd för konfliktanalyser. Konfliktanalyserna har varit användbara i planeringen av land- och regionstrategier. Metodstödet kommer också kunna vara till hjälp i beredningen av enskilda insatser. Sida har publicerat en rapport om försoningsprocesser samt

informationsskriften *Reflections on Development Cooperation and Violent Conflict*.

ANALYS AV UTFALL

Verksamhetsområdet omfattar det akuta skedet av en katastrof eller konflikt men också tidig återuppbyggnad och insatser för att konsolidera en begynnande fred. Sådan verksamhet präglade insatserna i flera av de största mottagarländerna 2003. Den humanitära krisen i Afghanistan lättade, men Sverige bidrog också till stora insatser för återhämtning, bland annat till sysselsättningsfrämjande insatser som är en förutsättning för demobilisering av stridande, vilket gjorde landet till den största mottagaren av bistånd för humanitära insatser och konflikthantering.

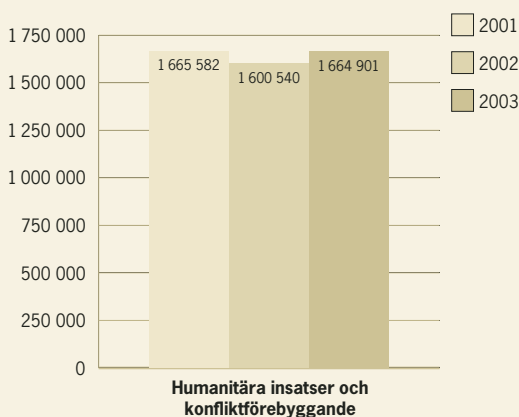
Det humanitära stödet till Irak ökade kraftigt under 2003, framför allt i form av insatser för att höja den humanitära beredskapen inför den väntade väpnade konflikten och strax efter dess utbrott.

Insatser genom svenska organisationer, en kategori som också omfattar svenska företag, har successivt minskat mellan 2001 och 2003. Det beror på att den omfattande återuppbyggnaden efter Mitch-katastrofen i Centralamerika som genomfördes av svenska företag fasats ut och avslutats under 2003. Det ökande stödet genom multilaterala kanaler under samma period beror främst på att de ökade återuppbyggnadsinsatserna i Afghanistan skett i regi av FN och Världsbanken. *Tabell 11.*

EXEMPEL

Bland de länder som Sida stödjer där fredsprocessen haft en positiv men skör utveckling kan Sudan nämnas. Förutom att Sida besvarat FN:s Consolidated Appeal (CAP) för Sudan med 30 miljoner kronor som fördelats mellan FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), Unicef och Office for the coordination of humanitarian affairs (OCHA) har stöd också gått via ett antal enskilda organisationer, såväl svenska som internationella. Ett intressant initiativ där Sida är medfinansär är det så kallade Quick Start-programmet som är ett resultat av samarbete mellan FN, Sudans olika parter, det civila samhället och givarna. Quick Start-programmet arbetar för att snabbt få Sudan på fötter efter ett mångårigt och tärande inbördeskrig. Programmet, fullt utbyggt, ska revitalisera samtliga samhällssektorer från säkerhet till sociala sektorer som vatten och undervisning. Det övergripande målet med Quick Start-programmet i Sudan är att bistå fredsprocessen så att ett fredsavtal kan undertecknas snarast möjligt.

Diagram 7. Humanitära insatser och konfliktförebyggande: Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. Sida skall redogöra för inriktning och erfarenheter av stöd till vart och ett av de länder som under budgetåret erhållit humanitärt bistånd överstigande 50 miljoner kronor och för vilka regeringen inte fattat beslut om landstrategi, motsvarande riktlinjer eller särskilda rambeslut. Det finns regeringsbeslut, motsvarande riktlinjer eller särskilda rambeslut för alla länder med över 50 miljoner kronor i humanitärt bistånd. Se tabell 9.

2. Sida skall redogöra för omfattning och inriktning av biståndet till humanitär minhantering.

Efter att i några år haft en nedåtgående trend på utbetalningar ökade stödet inom det här området igen påtagligt. Skälet till detta är att stödet till pågående program fortsatt på oförändrad nivå samtidigt som andra startade, till exempel i Sri Lanka. Situationen i Irak föranledde ett snabbt och omfattande stöd. Förutom att få bort minor var det överhängande problemet att säkra ammunitionsförråd som

Tabell 9. Återrapporteringskrav 1: Humanitärt bistånd > 50 miljoner kronor, kostnader i tkr

	2003
Afghanistan	222 513
Västbanken och Gaza	106 472
Irak	95 320
Sudan	84 188
Angola	83 312
Kongo, demokratiska republiken	74 112
Etiopien	65 311

Tabell 10. Återrapporteringskrav 2: Humanitär minhantering – biståndet till de tio största länderna, kostnader i tkr

	2003	2002	2001
Irak	25 980	11 759	6 668
Kambodja	16 048	14 993	25 524
Afghanistan	14 050	2 826	9 000
Moçambique	8 000	9 000	12 000
Angola	7 990	8 000	11 000
Nicaragua	6 800	3 200	6 600
Etiopien	4 351	0	0
Sri Lanka	4 000	500	0
Bosnien och Hercegovina	1 729	4 000	4 000
Guinea-Bissau	1 500	0	750
Summa	90 448	54 278	75 542
Övriga länder	4 673	11 576	19 942
Totala kostnader	95 121	65 854	95 484

fanns i skolor, sjukhus och på allmänna platser. En stor mängd oexploderad ammunition var ett annat problem. De mindrabbade länder som får mest svenskt stöd, förutom Irak, är Kambodja, Afghanistan och Angola. Andra länder med stöd är till exempel Bosnien och Hercegovina, Sri Lanka, Somalia, Moçambique, Eritrea och Nicaragua. Inriktningen av det svenska stödet förutom minröjning, har varit kapacitetsuppbyggnad och medvetandegörande aktiviteter om riskerna med minor och hur man skyddar sig mot dem. *Tabell 10.*

3. Sida skall redovisa omfattningen och inriktningen av konflikthanterade insatser.

En inventering av Sidas konflikthanteringsinsatser under år 2003 visar att antalet uppgår till 169 stycken, vilka sammanlagt omfattar cirka 511 miljoner kronor. Vid en kategorisering inom respektive inriktning visar statistiken att dialogfrämjande insatser utgör en majoritet (40 procent). De insatser som strävar efter att bearbeta grundorsakerna till väpnad

Tabell 11.

Humanitära insatser och konfliktförebyggande, kostnader i tkr

De fem största länderna	2003	2002	2001
Afghanistan	222 513	214 657	182 454
Västbanken och Gaza	106 472	100 157	22 407
Irak	95 320	39 794	30 529
Sudan	84 188	75 595	65 067
Angola	83 312	92 489	102 162
Delsumma	591 806	522 691	402 619
Övriga länder och regioner	1 073 095	1 077 849	1 262 963
Summa	1 664 901	1 600 540	1 665 582
Förvaltningskostnader	38 350	36 233	14 948
Totala kostnader	1 703 251	1 636 773	1 680 530
Biståndsform			
Projektstöd	41 148	38 981	36 609
Sektorprogramstöd	10 200	3 200	–
Personalbistånd inkl. KTS	1 388	5 288	16 795
Internationella kurser	–	305	4 204
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	1 611 807	1 548 622	1 586 216
Forskning	–	298	–
Bidrag till enskilda organisationer	358	3 847	21 758
Summa	1 664 901	1 600 540	1 665 582
Kanaler			
Multilaterala organisationer	668 937	535 388	483 874
Svenska organisationer	467 607	575 574	686 046
Samarbetslandets organisationer	60 477	65 793	116 885
Övriga länders organisationer	38 960	55 608	51 624
Internationella enskilda organisationer	428 920	368 178	327 153
Summa	1 664 901	1 600 540	1 665 582
Totalt antal insatser	562	560	596
varav: Avtal > 15 mnkr	65	55	46
Antal nya insatser	214	234	220

konflikt och strukturell instabilitet uppgår till 25 procent, medan säkerhetsfrämjande insatser står för 10 procent av det totala antalet. Insatser som består av en kombination av minst två av dessa insatstyper uppgår till sju procent och studier omfattar 18 procent. En situationsspecifik inventering visar att bortåt en tredjedel av alla insatser genomförs under pågående våldsamt konflikt samt cirka en tredjedel i postkonfliktsituationer. Liksom för 2002 utförs endast ett begränsat antal insatser i regioner där det på grund av latent eller ökande spänningar finns risk för väpnat våld (fyra procent). Under året har Sida uppmärksammat denna konfliktförebyggande verk-

Diagram 8. Återrapporteringskrav 3:
Typ av insats, inriktning av konflikthanterande
insatser, antal och i procent

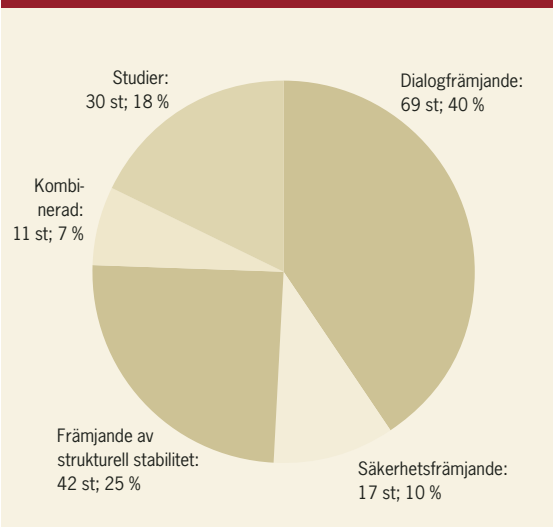
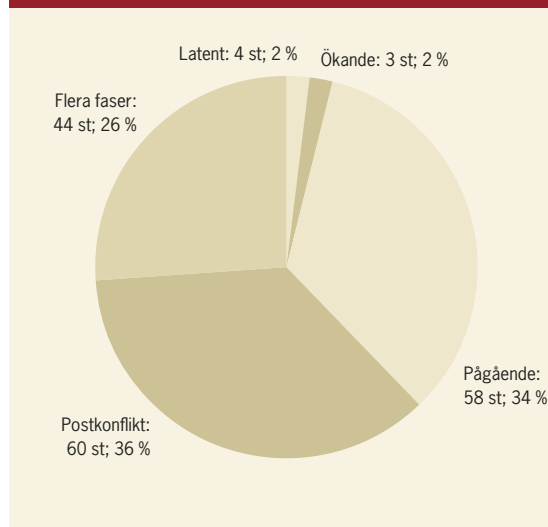

Diagram 9. Återrapporteringskrav 3:
Fördelning mellan olika konfliktfaser,
antal och i procent

samhet som en vital faktor för konflikthanteringsarbetet, ett område som bör stärkas. Vid en jämförelse över tid visar statistik på att det totala antalet beslutade insatser ökat sedan slutet av 90-talet, med vissa variationer från år till år.

Se diagram 8 och 9.

4. Sida skall ange det totala medelsutnyttjandet för verksamhetsgrenen fördelat på geografiska områden och ändamål.

Det totala medelsutnyttjandet för verksamhetsgrenen fördelat på geografiska områden och ändamål framgår av diagram 10 och 11.

5. Sida skall minst en gång i kvartalet i samrådsgruppen för humanitärt bistånd redovisa anslagsförbrukning samt prognos för återstoden av budgetåret på delposten 8 Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande.

Redovisning har skett enligt krav.

Diagram 10. Återrapporteringskrav 4: Totalt medelsutnyttjande fördelat på regioner, kostnader i tkr

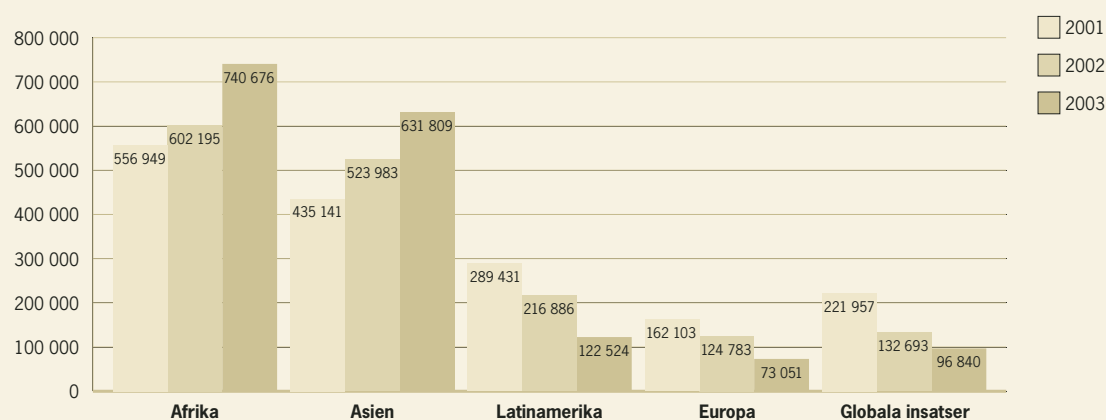
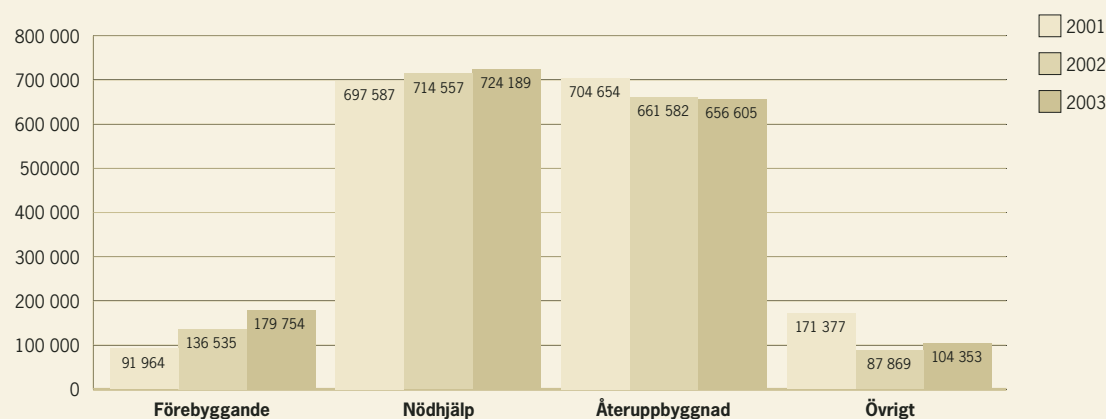

Diagram 11. Återrapporteringskrav 4: Totalt medelsutnyttjande fördelat på ändamål, kostnader i tkr

Enskilda organisationer

Verksamhetsgrenen omfattar stöd till samarbete med svenska enskilda organisationer finansierade från anslag 8:1.2 Enskilda organisationer. Målet för verksamhetsgrenen är att främja utveckling av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle och stärka de lokala samarbetsorganisationerna i utvecklingsländer.

ALLMÄNT

De svenska enskilda organisationerna har en central roll i Sveriges utvecklingssamarbete för att stärka utvecklingen av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle. Under denna verksamhetsgren har Sida därför ingått långsiktiga samarbetsavtal med tolv svenska enskilda organisationer, så kallade ramorganisationer. Fem av dessa fungerar som kanaler för bidrag till medlemsorganisationer och andra mindre svenska organisationer. En grundläggande princip för denna stödform är att organisationerna själva ska styra sitt samarbete med partnerorganisationer i utvecklingsländerna. Det ska således inte styras av Sida inom ramen för landstrategier med mera.

Med utgångspunkt bland annat från *Perspectives on Poverty* har Sida formulerat ett sätt att förhålla sig till det civila samhället och samarbetet med dess organisationer. Arbetet har skett i dialog med organisationerna. Under 2003 har Sida i samband med årsmöten och vid sin bedömning av organisationernas årsrapporter och framställningar, understrukt kravet på att organisationerna på ett systematiskt sätt redogör för sin verksamhet ur ett fattigdomsperspektiv, med koppling till det civila samhället.

Andra nya ämnen för Sidas bedömning är organisationernas förhållningssätt till hiv och aids samt konfliktperspektivet.

Sida har beviljat svenska enskilda organisationer bidrag under 2003 för informationsinsatser i Sverige. Samarbetet mellan Sida och organisationerna för att uppfylla målen har under året karaktäriserats av nära dialog. Sida har arrangerat flera möten med enskilda organisationer inom ramen för Forum för organisationer med informationsbidrag från Sida (FIB), vars syfte är att diskutera kommunikationsfrå-

gor. Viktigast för FIB har under året bland annat varit kompetensutveckling kring effektmål och måluppfyllelse.

I årets ansökningar om informationsmedel minskade ansökta medel för traditionella målgrupper som ungdomar, till förmån för ”värderingsmålgrupper” såsom journalister, opinionsbildare och beslutsfattare. Fler organisationer fokuserade på opinionsbildning för att öka kunskap och intresse samt främja debatt. Sida tolkar det som att det har skett en förskjutning ifrån att öka kunskap till att även främja debatt och opinionsbildning. Organisationer som arbetar med *Information som bistånd* i stället för information om bistånd blev också mer framträdande i ansökningsomgången. Skuld- och handelsfrågorna ökade liksom hälso- och konfliktfrågor.

UTVÄRDERINGAR

En studie för att kartlägga omfattningen av personalinsatser inom Sidas stöd till enskilda organisationer har ägt rum under året.

Studien visar bland annat att under 2002 var cirka 500 personer utsända av svenska enskilda organisationer, helt eller delvis finansierade av Sida. Den formella utbildningsnivån kan beskrivas som hög, 76 procent hade akademisk examen, och även den genomsnittliga erfarenheten av arbete i utvecklingsländer var hög, i genomsnitt drygt fem år. Majoriteten utsända var kvinnor, bland volontärerna var 62 procent kvinnor och i gruppen som helhet var 58 procent kvinnor. Den genomsnittliga åldern var 45 år.

Som ett led i en serie systemrevisioner som ska kontrollera ramorganisationernas system för styr-

[Bild borttagen]

Nicaragua 2003. En ungdomsgrupp inom ett byutvecklingsprojekt i Matagalpa stött av Rädda Barnen genom den lokala organisationen CECESMA. Ungdomarna är projektansvariga för att hjälpa familjer att höja sin levnadsstandard. Det sker genom hjälp till djuruppfödning och utdelning av utsäde för grönsaksodling.

ning och kontroll har Sida undersökt Afrikagrupperna. Systemrevisionen slutfördes under hösten 2003 och pekar på ett antal brister när det gäller styrsystemen inom Afrikagrupperna. Sida kommer att noggrant följa den handlingsplan som ska utarbetas av Afrikagrupperna med revisionens rekommendationer som grund. Det bör noteras att organisationen redan påbörjat ett utvecklingssarbete kring vissa frågeställningar som revisionen belyser.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Stödet till det civila samhället är genom samarbetet med svenska enskilda organisationer mycket brett och mångfacetterat. Det handlar om allt från små,

isolerade lokala insatser till omfattande nationella eller regionala program. Men både Sida och de enskilda organisationerna har svårt att redovisa och mäta resultaten av organisationernas verksamhet på en övergripande nivå. Det är också svårt för Sida att dra slutsatser av hur verksamheterna minskar fattigdomen.

METODARBETE, POLICYFÖRÄNDRINGAR OCH KOMPETENSATSNINGAR

För att kunna möta kraven bland annat på förbättrad resultatredovisning, har organisationerna i allt större utsträckning arbetat för att förbättra sin planering, uppföljning och redovisning. Till stöd för

detta arbete har Sida under året på försök introducerat en speciell pott för metodutveckling, som även ska kunna användas för vissa andra temaspecifika metoder. Pengarna i potten används till insatser där flera organisationer samarbetar, eller om metoden kan användas av andra organisationer. Under 2003 har 31 ansökningar beviljats. Två av ansökningarna gäller projekt i samverkan mellan flera ramorganisationer.

En strategisk fråga för det fortsatta samarbetet är organisationernas arbete kring hiv och aids. I oktober anordnade Sida därför ett seminarium där Sida presenterade en "kravmodell" för ökade insatser mot hiv och aids.

Vid Sida Civil Society Centre, som utvecklar idéer och metoder i samarbete med enskilda organisationer, har verksamheten under året utvecklats på ett påtagligt sätt och en allt större efterfrågan på centrumets tjänster kan noteras. Centrumet har genomfört flera kurser för organisationernas personal i internationell tjänst, kurser i organisationsbedömning och seminarier om resultatmätning. Dessutom genomförde centrumet under våren en internationell konferens om det civila samhällets roll i konflikthantering och fredsbyggande. Med konferensen ville Sida lyfta fram användbara metoder och kunskap för svenska organisationer som är verkamma inom utvecklingssamarbetet, mot bakgrund

Exempel på samarbete

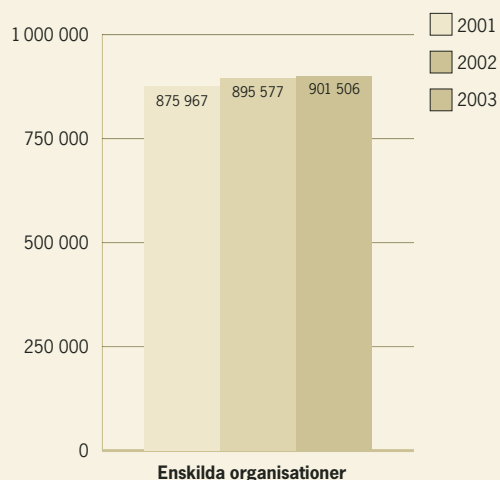
De enskilda organisationernas utvecklingssamarbete spänner över en mängd olika verksamhetsområden och länder. Genom åren har Sydafrika fått mest stöd genom de enskilda organisationerna, med tonvikt framför allt på mänskliga rättigheter och demokrati. Som exempel på organisationernas verksamhet i landet kan följande insatser nämnas.

- Människor på landsbygden har fått tillgång till mark och vatten samt kunskap om effektivt brukande, som resultat av *Afrikagruppernas* stöd till jordreformsinsatser.
- *Diakonias* samarbete med partnerorganisationer har lett till etablerandet av Civil Society Forums, ansvarsutkrävande instanser gentemot lokala myndigheter, som hjälper lokala samhällen på landsbygden att öka sitt inflytande och sin samverkan med lokala myndigheter. Detta har medfört att kvinnor och barn nu införlivats i beslutsfattandet på lokal nivå.
- Genom *Forum Syd* har Gävle FN-förening tillsammans med en skola i Durban genomfört ett elev- och lärarutbyte mellan en skola i Gävle och skolan i Durban. Utbytet har kretsats kring demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet och miljö.
- *Kooperation Utan Gränser* har utarbetat en modell för bostadskooperativ som ska förse fattiga grupper med bostäder. Denna modell, som godkänts av regeringen, är den första i sitt slag i Sydafrika.
- Genom sitt samarbete med den sydafrikanska fackföreningsrörelsen har *LO* och *TCO* medverkat till att skapa bättre socioekonomiska förhållanden för sydafrikanska arbetare. Ett resultat av samarbetet är lagstiftning på viktiga områden. (Exempelvis *Employment Equity Act*, *Basic conditions Act*, *Skills Development Act*.)
- *Olof Palmes Internationella Centrum*s samarbetspartner samverkar såväl med det civila samhället som lokala myndigheter med inriktning på kapacitetsutveckling.

Bland annat har strategier för att hantera och förebygga hiv och aids fått en framträdande roll. Organisationen har lyckats bringa samman de lokala myndigheterna och det civila samhället i drygt hundra kommuner för att diskutera hiv/aidsfrågan.

- *PMU Interlife* i Sydafrika arbetar för ökad integrering, jämlikhet och demokrati. I sitt arbete, exempelvis kring frågor som behandlar främlingsfientlighet och rasism, har organisationen som målsättning att utveckla och använda metoder för ökat deltagande i samhällslivet, framför allt folkbildningsmetodik.
- *Rädda Barnen* arbetar framför allt för att hjälpa partnerorganisationerna att påverka regeringen om barns socioekonomiska rättigheter. Bland annat har *Rädda Barnen* stött forskning kring hur statsbudgeten återspeglar dessa rättigheter.
- *Handikapprörelsens biståndsförening (SHIA)* har stött ett landsomfattande projekt med självhjälsgrupper för funktionshindrade, som dels ska ge dessa en grundläggande demokratiutbildning så att de kan bli politiska påtryckare gentemot provinsregeringen, dels ge dem utbildning så att de kan försörja sig.
- *Svenska kyrkan* har som en av sina samarbetspartner valt en människorättsorganisation som dels ger rätts hjälp till utsatta grupper i samhället och gör dem medvetna om sina medborgerliga rättigheter och skyldigheter, dels försöker påverka lagstiftningen och förbättra den statliga administrationen. Det har medfört att organisationens målgrupp fått ta del av en allt större del av de sociala statsanslagen.
- *Svenska missionsrådets* organisationsutvecklingsstöd har lett till att samarbetspartnern har bidragit till ökad kvalitet i undervisningen för barn på landsbygden så att de får bättre framtidsmöjligheter.

Diagram 12. Enskilda organisationer:
Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

av att utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd allt mer sker i områden med direkt väpnad konflikt eller postkonflikt.

ANALYS AV UTFALL

Bland de fem största mottagarländerna kan en ökning av kostnaderna noteras för Sydafrika som är det i särklass största samarbetslandet, liksom föregående år. Ökningen beror framför allt på att en organisation, Svenska kyrkan, utökat sin verksamhet i landet. Allt mer stöd kanaliseras till Vietnam, som nu för första gången ingår bland de fem största länderna. *Tabell 12.*

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. Redovisning av de enskilda organisationernas verksamhet skall omfatta fördelning av bidrag på ramorganisationer, sektorer och länder samt antal utländska samarbetspartner per ramorganisation. I förekommande fall skall antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationernas verksamhet redovisas. Redovisas i tabell 13 och 15 samt i bilaga 1:1.

2. Sida skall avseende stöd till enskilda organisationers informationsverksamhet redovisa utbetalade informationsbidrag per organisation.

Totalt utbetalat belopp är 97 009 tkr fördelat på 32 organisationer, bland andra Forum Syd 15 800 tkr; LO/TCO 8 900 tkr; Barnens värld 8 600 tkr; Kooperation utan gränser 5 000 tkr; Diakonia 4 800 tkr; Afrikagrupperna 4 600 tkr; Studieförbundet Vuxen-

Tabell 12.

Enskilda organisationer, kostnader i tkr

De fem största länderna	2003	2002	2001
Sydafrika	43 833	32 354	38 187
Tanzania	29 364	31 748	33 893
Indien	21 674	25 501	23 482
Nicaragua	20 547	17 403	17 339
Vietnam	19 856	16 328	13 468
Delsumma	135 274	123 334	126 369
Övriga länder och regioner	766 231	772 243	749 598
Summa	901 506	895 577	875 967
Förvaltningskostnader	10 776	11 893	28 617
Totala kostnader	912 282	907 470	904 584
Biståndsform			
Projektstöd	2 412	425	33 221
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	10 570	7 195	–
Internationella kurser	24	–	–
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	888 500	887 957	842 746
Summa	901 506	895 577	875 967
Kanaler			
Multilaterala organisationer	–	–	–
Svenska organisationer	898 402	894 606	848 510
Samarbetslandets organisationer	–	–1 404	25 500
Övriga länders organisationer	–	2 025	1 575
Internationella enskilda organisationer	3 103	350	382
Summa	901 506	895 577	875 967
Totalt antal insatser	137	109	121
varav: Avtal > 15 mnkr	4	5	3
Antal nya insatser	74	39	61

skolan 4 600 tkr. I beloppet 97 009 ingår även samverkansbidrag (som är bidrag som fördelats mellan flera aktörer).

Tabell 13. Återrapporteringskrav 1: Stöd genom enskilda organisationer, utbetalningar

Beslutade bidrag	Beslutade bidrag till EO, tkr			Antal utländska samarbetspartner			Antal svenska org. som ingår i ramorganisationens verksamhet		
	2003	2002	2001	2003	2002	2001	2003	2002	2001
Forum Syd	132 094	128 151	122 000	298	347	214	238	193	173
Svenska Missionsrådet	105 114	120 411	115 000	163	140	201	122	155	35
Rädda Barnen	108 430	105 000	105 000	290	215	250	0	0	0
PMU Interlife	110 000	98 786	96 500	63	63	66	84	89	94
Svenska kyrkan	68 313	71 542	70 886	78	64	13	0	0	0
Diakonia	66 000	66 000	65 000	274	270	278	0	0	0
Kooperation Utan Gränser	65 000	62 500	60 000	73	91	83	0	0	0
LO/TCO:s Biståndsnämnd	66 228	62 000	62 000	335	225	238	171	160	32
Olof Palmes Internationella Center	37 000	35 000	32 500	8	13	70	67	73	67
Afrikagrupperna	28 500	26 500	25 500	55	53	58	0	0	0
SHIA	29 000	26 310	26 200	100	95	72	25	25	23
UBV	15 000	14 294	13 357	62	65	71	41	35	24
Totalt	830 679	816 494	793 943	1 799	1 641	1 614	748	730	448
Ej rekvirerade medel	-27 285	-10 907	-3 300						
Återbetalning av tidigare års bidrag	-28 531	-21 553	-23 784						
Övriga insatser									
Informationsinsatser	97 009	89 582	87 792						
Stöd till internationella organisationer, seminarier, studier m.m.	20 236	10 674	10 791						
Stöd till ungdomsorganisationer	8 300	7 983	8 100						
Övrigt, revisioner m.m.	1 251	3 312	2 911						
Totalt	901 659	895 585	876 453						

Tabell 14. Återrapporteringskrav 1: Organisationsutveckling, procentuell andel

Andel av bidragen till ramorganisationerna avsatt för organisationsutveckling	2003	2002	2001
Organisationsuppbyggnad, huvudsyfte	27 %	22 %	21 %
Organisationsuppbyggnad, delsyfte	24 %	28 %	23 %

Tabell 15. Återrapporteringskrav 1: Sektorindelning enskilda organisationer, kostnader i tkr

Fördelning per sektor	2003	2002	2001
Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning	282 117	170 864	161 227
Sociala sektorer	298 866	208 651	223 122
Infrastruktur, näringsliv och urban utveckling	48 889	32 927	31 110
Naturbruk	108 130	96 111	69 524
Informationsinsatser i Sverige	97 142	89 837	87 723
Övrigt	66 362	297 186	303 260
Totalt	901 506	895 577	875 967

Övrigt

Verksamhetsgrenen omfattar informationsverksamhet, multi- och bilateral rekrytering, kompetensutveckling samt övrigt. Målet för informationsverksamheten är att öka intresset för och kunskapen om utvecklingssamarbete samt att främja debatt om utvecklingsfrågor. Målet för rekrytering och kompetensutveckling är att aktivt verka för att öka andelen kvalificerad svensk personal i prioriterade internationella organisationer samt utvidga, utbilda och öka utnyttjandet av den svenska resursbasen i det bilaterala och multilaterala utvecklingssamarbetet.

INFORMATIONSVERSAMHET

Allmänt, resultatanalys och utvärdering

För att öka allmänhetens kunskap om och intresse för utvecklingssamarbetet genomförde Sida en rad insatser under året. Informationsarbetet inriktas på fattigdomsbekämpning med utgångspunkt i FN:s millenniemål. Det övergripande budskapet är att det är möjligt att halvera fattigdomen till 2015. Budskapet kopplas årligen till olika teman från millenniemålen och millenniedeklarationen. Under våren var temat hälsa. Med den årliga konferensen på Världsfattigdomsdagen, den 17 oktober ändrades temat till tillväxtens roll för utveckling och minskad fattigdom.

Mediernas bevakning av Världsfattigdomsdagen koncentreras kring pressfrukosten på temat tillväxt i relation till millenniemålen, konferensen och de gäster som var inbjudna. I samband med Världsfattigdomsdagen valde Sida också att presentera sin Sifundersökning om svenskarnas inställning till millenniemålen. Den nådde cirka 1,2 möjliga mediekonsumenter genom TT:s bevakning och en rad riktade debattartiklar till regionaltidningar och specialpress. Sammanlagt nådde pressaktiviteterna 4,6 miljoner läsare och lyssnare.

Informationen till allmänheten vände sig till personer med något större intresse för utvecklingsfrågor än genomsnittet. Budskapet "Ökad tillväxt gör världen rikare" spreds genom tv, en bilaga och annonser i dagspress samt på Sidas webbplats och i tryckt material.

Uppföljningsmätningarna visar att satsningen nått ut brett. Av de tillfrågade uppger 67 procent att de uppmärksammat informationen (47 procent 2002), vilket motsvarar drygt 5,7 miljoner svenskar. Med

informationen ville Sida också förmedla en känsla av att det är möjligt att skapa en bättre värld med mindre fattigdom. Mätningarna visar att 48 procent av de som uppmärksammat satsningen tycker att informationen förmedlar detta.

Det långsiktiga arbetet med att öka kunskapen om utvecklingsfrågor i skolan har fortsatt med lärarfortbildningsdagar och studieresor för skolledare och lärare.

Zenit, Sidas program för ungdomar mellan 15 och 25 år, arbetade under året med att öka förståelsen för utvecklingsfrågor och med att engagera ungdomar i arbetet för att uppfylla millenniemålen. Under året har drygt 11 000 ungdomar besökt Zenits interaktiva spel och ytterligare knappt 8 000 deltagit i någon av Zenits kurser, debattkvällar eller evenemang. På Zenits del av Sidas webbplats har unga möjlighet att själva skriva om internationella frågor, och få läsa mer om världens utveckling. Den hade under året cirka 375 000 träffar, varav 21 400 är unika besökare.

Sidas webbplats www.sida.se blir en allt viktigare kanal för information, till både allmänheten och till parter i utvecklingssamarbetet. Totalt kunde vi under året registrera nästan 11 miljoner träffar, varav 408 000 unika besökare. Partner Point, den del av Sidas webbplats som riktar sig till parter i utvecklingssamarbetet öppnades i maj 2003. Den registrerade mer än 173 000 träffar, varav 22 500 var unika besökare. På Sidas webbplats finns också Sidas publikationsdatabas, där över 1 600 publikationer är globalt tillgängliga.

Sidas Infocenter är en mötesplats för människor som är intresserade av utveckling. Det har under

[Bild borttagen]

Informationssatsningen "Ökad tillväxt gör världen rikare" spreds genom TV, annonsbilagor i dagspress samt på Sidas hemsida.

året haft nästan 12 000 besökare och tagit emot drygt 19 000 förfrågningar från allmänheten genom e-post, telefon, brev och fax.

Tidningen *Om Världen* har under året stärkt det redaktionella arbetet, bland annat genom att kontraktera ett antal specialiserade journalister. Till sammans med den nya formgivning som tidningen har fått under året har det lett till att kvaliteten förbättrats och det har i sin tur medfört att *Om Världen* blivit mer citerad i övriga massmedier än tidigare. Den prenumererade upplagan noterade en smärre ökning. Produktionen av temanummer har blivit en succé. Beställningarna kommer i första hand från skolor och universitet. Flera av temanumren har tagit slut, men finns nu i nytryck.

Metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar
Sida har under året arbetat med att förverkliga intentionerna i kommunikationspolicyns olika nivåer.

Informationsavdelningen har i nära samverkan med Metodenheten utvecklat metoder för Sidas fortsatta arbete med kommunikation i utvecklingssamarbetet. Under 2003 har detta arbete resulterat i nya riktlinjer (Guidelines for planned communication) för arbetet med strategisk kommunikation i Sidas insatser. De har arbetats in i det övergripande styrdokumentet för Sidas arbete, Sida at Work. För att stärka och fördjupa samarbetet mellan hemmamyndigheten och ambassaderna har Sidas informatörer och kommunikatörer bildat ett nätverk. Under året har även arbetet med kommunikationsplanering stärkts framför allt i Centralamerika, Afrika och i länderna på Balkan. Inom ramen för detta arbete har även kommunikationen planerats för ett antal försöksprojekt (insatser) i nära samverkan med Sidas samarbetspartner.

Den pågående satsningen på kompetensutveckling av kommunikatörer inom utvecklingssamarbetet har avslutats under 2003 och 20 elever har avslutat en påbyggnadskurs vid Stockholms universitet (20 poäng). Sidas Globalakademi har under året fortsatt att ta upp aktuella teman i föreläsningar och diskussioner med branschens olika aktörer.

Återrapporteringskrav

1. Sida skall redovisa utfallet av de opinionsundersökningar/mätningar som gjorts om intresset för och kunskapen om utvecklingssamarbete och utvecklingsfrågor.

Sidas årliga undersökningar av svenskarnas inställning till utvecklingsfrågor visar att det finns ett fortsatt starkt engagemang. Åttiotre procent av svenskarna tycker att det är viktigt att Sverige bidrar till utvecklingen i fattiga länder (80 procent 2002). Tre av fyra svenskar har själva engagerat sig under året, genom gåvor eller frivilligt arbete.

Biståndsviljan, mätt som inställningen till hur stora anslagens storlek ska vara, har minskat något; 56 procent anser att anslaget är lagom eller bör ökas (62 procent 2002). Här finns ett tydligt samband med svenskarnas allt mer pessimistiska syn på den egna ekonomin. Jämfört med 2002 märks en förskjutning från alternativet "ungefär lagom" till "bör minskas". Sexton procent vill höja anslaget vilket är den högsta andelen sedan 1988. Sex procent vill helt slopa biståndet.

Svenskarnas överdrivet mörka bild av levnadsförhållandena i fattiga länder har blivit ännu mer pessimistisk. Bara var femte svensk känner till de förbättringar i levnadsnivå som skett i fattiga länder de senaste decennierna. Långt mer än hälften av svenskarna tror att läskunnigheten i fattiga länder ligger under 30 procent. Utgångspunkten för frågan är att

det har blivit bättre. Barnadödligheten har halverats, samtidigt som läskunnigheten och medellivslängden ökat. FN:s statistik visar till exempel att läskunnigheten är över 70 procent. Samma sak gäller tillgång till hälsovård och rent vatten.

Afrika bör få mest bistånd enligt svenskarna; tre av fyra vill rikta biståndet dit. För Asien, Latinamerika och Östeuropa är motsvarande siffror ungefär tre av tio. När det gäller åsikterna om vad det svenska biståndet bör inriktas på tycker svenskarna liksom tidigare att utbildning och hälsovård är viktigast; 85 respektive 79 procent kryssar för dessa alternativ. Därefter kommer insatser vid katastrofer, krig och konflikter (53 procent) och insatser för demokratisk utveckling (50 procent) samt infrastruktur (50 procent). En skillnad mot tidigare är ett ökat stöd för satsningar på infrastruktur samt på handel och finansiell verksamhet.

En fortsatt stor majoritet, 92 procent, tycker att det är viktigt eller mycket viktigt att Sverige engagerar sig för att nå de internationella målen för fattigdomsbekämpning, de så kallade millenniemålen.

Även om engagemanget är stort så är optimismen fortfarande begränsad, bara 16 procent (14 procent 2002) tror att det är möjligt att halvera fattigdomen till år 2015. Bland de yngre, 15–29 år, tror 23 procent att målen är möjliga att nå. Fyra av tio svenskar anger att de hört talas om målen.

Nytt i 2003 års mätning är frågor som ska visa om svenskarnas förståelse för betydelsen av en samstämmig utvecklingspolitik, det vill säga att olika politikområden som handel, jordbruk och bistånd samverkar för en minskad fattigdom. Över 80 procent instämmer i att de rika länderna kan påverka utvecklingen i fattiga länder på andra sätt än genom bistånd.

Det svenskarna tycker är viktigast är rättvisa handelsvillkor samt arbete för fred och ökad säkerhet. Därefter kommer skuldlättnader och bistånd. Lågst prioritet får minskade jordbrukssubventioner i de rika länderna och miljöinsatser.

2. Sida skall redovisa informationsinsatser fördelade på målgrupp och på kanaler.

Redovisas i tabell 16.

REKRYTERING, RESURSBASUTVECKLING OCH UTBILDNING

Allmänt

För att få fler svenskar som arbetar i internationella organisationer på mellannivå har Världsbanken och International Finance Corporation (IFC) under året besökt Sverige för att rekrytera. För närvarande be-

aktas 28 kandidater av dessa organisationer.

Totalt har 69 försök att rekrytera gjorts. Av dessa har 28 varit insatser för före detta Junior professional officers (JPO). Vid årets slut kunde utfallet på samtliga ansträngningar sammanfattas så här:

De organ som varit föremål för flest ansträngningar är Världsbanken och IFC (31), FN:s flyktingkommissariat (6) och FN:s barnfond (6).

Sida har bidragit med åtta rekryteringar till Världsbanken och FN. Av dessa har fem anställts av organisationerna under 2003.

Efterfrågan på de stora resursbasprogrammen JPO och Bilateral biträdande expert (BBE) är liksom tidigare stor.

Inom JPO-programmen har 28 personer rekryterats under året. Rekryteringen till programmen har fått en ny strategi som bättre ska avspegla Sidas ämnesområden, FN-organ, val av regioner och det övergripande fattigdomsmålet inom utvecklingssamarbetet.

Två nationella experter har rekryterats till Bryssel. För närvarande finns nio personer i tjänst, åtta i Bryssel och en i fält.

Nationella experter arbetar inom följande områden: budgetstöd, utvärdering, livsmedelssäkerhet, jämställdhetsfrågor, miljö, kärnämnessäkerhet, utvecklingspolitik, utformning av landstrategier och utveckling av företag.

Tabell 16. Åtterrappporteringskrav 2: Informationsinsatser, fördelade på målgrupp och kanaler, tkr

Målgrupper	
Allmänhet	36 059
Skola och ungdom	16 157
Aktörer inom biståndet	6 005
Journalister	1 913
Näringsliv	1 017
Övriga	281
Högskolor och universitet	187
Totalt	61 619
Kanaler	
Kontaktverksamhet	25 345
Tidningsbilaga och annonser (inkl. produktion)	11 454
OmVärlden	4 576
Tryckt material	3 516
Sidas hemsida (exkl. OmVärlden och Globala affärer)	5 675
Infocentret	5 027
Seminarier	1 383
Massmedier	1 407
Events	2 031
Mätningar	1 170
Enskilda organisationer	35
Totalt	61 619

Tabell 17. Återrapporteringskrav 3: Antal multilateral rekryterade inom rekrytering- och resursbasutvecklingsprogrammet

Internationell rekrytering	2003	2002	2001
Mellanivå	22	17	10
JPO-program	28	55	11
EU-JPO	0	6	0
Nationella experter	2	3	6
Summa	52	81	27

Tabell 18. Återrapporteringskrav 3: Utveckling av JPO-programmet fördelat på organisation

	2003	2002	2001
WHO	0	1	2
WFP	6	6	8
UNOPS	0	2	2
UNICEF	16	14	11
UNHCR	8	11	9
UNESCO	4	2	3
UNDP	27	20	21
UNDCP	1	4	6
UNAIDS	4	4	3
ILO	7	9	9
FN-SEKR	4	8	7
FAO	5	2	7
EU	6	6	5
Övriga	33	32	34
Total	121	121	127

Efterfrågan har varit stor på stipendieprogrammet Minor Field Studies (MFS) och utbytesprogrammet Linnaeus-Palme. Antalet tilldelade MFS-stipendier har hållits på ungefär samma nivå som tidigare, medan volymen på Linnaeus-Palme har ökat betydligt främst beroende på att programmet har kommit in i en ny fas, med ökat studentutbyte.

Ansvaret för MFS-förberedelseutbildningen har överlämnats till Internationella programkontoret för utbildningsområdet (IPK). Tre universitet (Göteborg, Uppsala och Umeå) genomför förberedelsekurserna och ansvarar för administrationen.

Riktlinjerna för MFS har omarbetats främst för att förtydliga rollfördelningen inom programmet.

En översyn av arbetsprocesser och arbetsmetoder inom området rekrytering och urval har påbörjats under året. Syftet är att slimsa organisationen och utnyttja resurserna bättre.

Analys och problematisering

Förutsättningarna och möjligheterna att uppnå re-

sultat med de olika organisationerna varierar kraftigt, vilket gör det svårt att följa upp insatser och rekryteringsbesök. Resultat från verksamheten måste därför fortfarande ses på lång sikt – insatser under ett år ger ofta resultat året därpå. Utöver arbetet med rekryteringsbesöket från Världsbanken och IFC har Sida under året följt upp drygt 80 insatser från 2002.

Många rekryteringsinsatser sker mot organisationernas interna register. Det är därför svårt för Sida att fokusera insatserna mot fält respektive högkvarter när organisationerna själva placerar de kvalificerade svenska kandidaterna. Sidas arbete med FN-strategierna utgör ett viktigt instrument även för JPO-programmet. Sida arbetar med att få framtida rekryteringsbesök att i så stor utsträckning som möjligt fokusera på konkreta tjänster snarare än på organisationernas interna register.

Återrapporteringskrav

3. Sida skall avseende multilateral rekrytering redovisa antalet rekryteringsinsatser (inklusive utfall) till internationella organisationer och missioner och EU:s institutioner samt utvecklingen av JPO-programmet fördelat på organisationer och andel uppdrag i fält.

Av de utsända JPO tjänstgör 25 procent vid huvudkontor och 75 procent på fältkontor.

För övrig redovisning se tabell 17 och 18.

4. Sida skall avseende programmet för BBE (Biträdande Bilateral Experter) och traineeprogrammet Yngre konsulter redovisa kostnadernas fördelning på länder. Avseende MFS (Minor Field Studies), stipendieprogrammet Linnaeus-Palme och praktiktjänstgöring vid internationella organisationer skall antal stipendier och fördelning på världsdel/organisation, kön och ämne redovisas.

Redovisas i tabell 19, 20 och 21.

5. Sida skall redovisa vilka kostnader som ingår i verksamhetsgrenen utöver information, rekrytering och resursbasutveckling.

Redovisas i tabell 22.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet 2003 för rekrytering var cirka 180 miljoner kronor. 80 procent av utfallet avser resursbas-, stipendie- och utbytesprogrammen (JPO, BBE, YK samt MFS och Linnaeus-Palme). Dessa program löper enligt plan liksom tidigare år.

Årsbidragen till FN-organisationerna betalas från och med 2003 återigen direkt från Utrikesdepartementet.

Tabell 19. Återrapporteringskrav 4:
Traineeprogrammet Yngre konsulter, kostnader tkr

Land	2003	2002
Botswana	228	53
Costa Rica	141	0
El Salvador	276	345
Estland/Lettland	91	0
Ryssland	901	290
Laos	919	456
Lettland	95	0
Litauen	117	132
Moçambique	960	0
Mongoliet	277	0
Sydafrika	305	0
Uganda	434	0
Zambia	205	0
Totalt	4 951	1 276

Tabell 20. Återrapporteringskrav 4:
Biträdande bilaterala experter, kostnader tkr

	2003	2002
IUM	14 343	12 846
KAP	6 943	4 334
Konsulter	9 542	4 893
Övriga kostnader	0	1
Totalt	30 828	22 074

Tabell 21. Återrapporteringskrav 4: Stipendier fördelade
på världsdel, kön och ämnesområde

	Utbytes- programmet Linnaeus-Palme*		Stipendiepro- grammet MFS (Minor field studies)		Praktiktjänstgöring vid internationella organisationer	
	Antal uppdrag		Antal stipendier		Antal stipendier	
Världsdel	2003	2002	2003	2002	2003	2002
Afrika	76	62	242	252	17	20
Asien	53	51	160	177	11	13
Latinamerika	42	31	139	118	9	5
Östra Europa	1	2	3	0	63	74
Nordamerika	0	0	0	0	35	31
Summa	172	146	544	547	135	143
Antal kvinnor:			397	389	98	37
Antal män:			147	158	37	106
Ämnesområde						
Jordbruksvetenskap	1	1	64	69		
Konst och design	5	7	6	7		
Företagsekonomi och företagsledning	8	9	19	30		
Undervisning, lärarutbildning	16	15	23	30		
Ingenjörsvetenskap, teknologi	14	10	48	61		
Geografi, geologi	8	6	25	28		
Humaniora	9	7	11	11		
Språk och språkvetenskap	3	3	0	0		
Juridik	4	3	21	24		
Matematik, informatik	3	4	0	2		
Medicin, hälsovård	54	39	32	25		
Naturvetenskap	11	9	16	8		
Samhällsvetenskap	32	30	182	173		
Kommunikations- och informationsvetenskap	2	3	4	2		
Övrigt	2	0	93	77		
Summa	172	146	544	547		

*Inom varje projekt sker ett varierande antal utbyten. 2003 Totalt 220
lärarytbyten 127 män 93 kvinnor och 185 studentutbyten 75 män 110 kvinnor.

Tabell 22. Återrapporteringskrav 5:
Övriga kostnader, kostnader tkr

Övrigt	2003	2002	2001
Naturvetenskaplig och teknisk forskning	1 943	1 980	2 298
Samhällsvetenskaplig forskning	4 116	1 281	475
Allmänt inom Miljö	10 277	15 563	9 606
Obundet budgetstöd	11 434	41 680	27 427
Samordning av humanitära insatser	6 524	8 991	6 524
Övrigt*	147 217	134 903	140 158
Summa	181 511	204 398	186 487

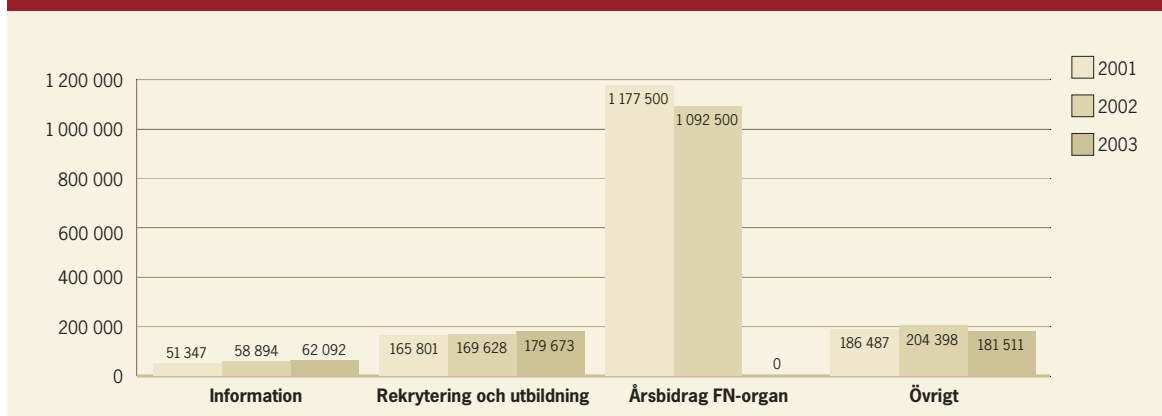
*studier, seminarier, utvärderingar, konsultgranskningar
och en del sakanslagsfinansierade tjänster.

Tabell 23.

Övrigt, kostnader i tkr

Delsektorer	2003	2002	2001
Information	62 902	58 894	51 347
Rekrytering	179 673	169 628	165 801
Årsbidrag till FN-organ	0	1 092 500	1 177 500
Övrigt	181 511	204 398	186 487
Summa	424 085	1 525 420	1 581 136
Förvaltningskostnader	92 638	99 035	119 230
Totala kostnader	516 724	1 624 455	1 700 366
Biståndsform			
Projektstöd	189 969	1 380 204	1 435 979
Sektorprogramstöd	38 148	22 858	9 586
Personalbistånd inkl. KTS	173 825	109 559	128 713
Internationella kurser	6 947	2 537	3 014
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	15 196	10 262	3 844
Summa	424 085	1 525 420	1 581 136
Kanaler			
Multilaterala organisationer	149 575	1 214 042	1 369 938
Svenska organisationer	240 496	282 169	154 139
Samarbetslandets organisationer	14 972	14 710	28 787
Övriga länders organisationer	15 417	11 397	25 870
Internationella enskilda organisationer	3 626	3 103	2 402
Summa	424 085	1 525 420	1 581 136
Totalt antal insatser	490	499	438
varav: Avtal > 15 mnkr	16	26	24
Antal nya insatser	183	216	160

Diagram 13. Övrigt: Ekonomiskt utfall, kostnader i tkr

Översikt över samarbete med regioner och länder

Samarbetet med regioner och länder ökade 2003 jämfört med föregående år. Detta gäller alla regioner utom Latinamerika och det globala samarbetet där kostnaderna minskade. *Tabell 24.*

Utfallet för de 20 största länderna har totalt ökat. Detta beror bland annat på ett ökat utfall i några av de största samarbetsländerna, som Afghanistan och Bangladesh. Ett minskat utfall går att se i till exempel Tanzania och Nicaragua. *Tabell 25.*

Följande avsnitt beskriver samarbetet inom *politikområde 8*. Textdelarna innehåller beskrivningar och analyser av samarbetet såväl som viktiga politiska, ekonomiska och sociala händelser och trender i de fyra regionerna Afrika, Asien, Latinamerika och Europa.

Asien har under året drabbats av konflikter och naturkatastrofer som påverkat inriktningen av Sidas verksamhet. I Afrika har konflikterna förändrats men inte väsentligt påverkat Sidas verksamhet. Hiv och aids och korruption är fortsatt allvarliga problem i samtliga regioner. Demokratiserings- och fredsprocesser har haft framgångar i Afrika vilket öppnat möjligheter för förändrat samarbete. I Europa har EU-närmandet ökat i betydelse för flera länder och därmed också för Sida.

Givarsamordning och arbete med de nationella fattigdomsstrategierna (PRS) är fortsatt centrala instrument i samarbetet. En ökad inriktning på sektorprogramstöd, stöd till finansiell styrning och budgetstöd är ett gemensamt drag för flertalet regioner.

Tabell 24. Översikt över regionerna, kostnader i mnkr, procent av utfall samt antal insatser

Internationellt utvecklingssamarbete	2003			2002			2001			2003	2002	2001
	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Utfall	Utfall exkl. förv. kostn.	%	Antal insatser	Antal insatser	Antal insatser
Afrika söder om Sahara	4 229	4 020	39	4 089	3 906	40	3 683	3 515	34	1 944	2 007	2 085
Asien inklusive Nordafrika	2 519	2 402	23	2 162	2 064	21	2 523	2 416	24	962	1 013	977
Latinamerika	1 195	1 132	11	1 291	1 233	13	1 466	1 407	14	575	649	710
Europa	974	934	9	915	884	9	938	908	9	630	567	500
Globalt*	1 807	1 741	17	1 839	1 748	18	1 954	1 855	20	1 204	1 267	1 309
Summa	10 724	10 228	100	10 297	9 835	100	10 565	10 100	100	5 315	5 503	5 581
Årsbidrag FN-organ**	–	–	–	1 093	1 093	–	1 338	1 338	–	0	6	5
Summa inkl. årsbidrag FN-organ	10 724	10 228	100	11 390	10 927	100	11 903	11 437	100	5 315	5 509	5 585
Totalt antal insatser***										5 188	5 397	5 476

* En specifikation av kostnader för Globalt finns i bilaga 5.

** Pengar till Årsbidrag FN-organ disponeras ej längre av Sida.

*** Visar verkligt antal insatser. En insats kan tillhöra två eller flera verksamhetsgrenar vilket gör att summan blir högre än det verkliga antalet insatser.

Tabell 25. De 20 största samarbetsländerna, kostnader i miljoner kr samt antal insatser

Land	Utfall exklusive förvaltningskostnader			Antal insatser		
	2003	2002	2001	2003	2002	2001
Tanzania	535	604	482	166	197	245
Moçambique	457	441	434	171	168	218
Afghanistan	337	266	211	50	47	22
Nicaragua	290	376	230	105	123	138
Västbanken och Gaza	284	272	224	114	117	121
Bangladesh	283	146	292	66	67	67
Uganda	266	228	303	117	95	108
Bosnien och Hercegovina	265	262	296	147	142	130
Etiopien	231	202	202	113	150	130
Serbien och Montenegro *	230	274	347	210	213	176
Kenya	206	140	140	102	79	111
Sydafrika	192	213	267	268	270	263
Bolivia	190	163	207	87	86	84
Laos	183	149	122	46	55	61
Vietnam	170	239	354	207	227	178
Zambia	162	188	176	113	118	108
Kambodja	151	141	175	48	69	70
Indien	149	76	116	87	119	118
Angola	113	137	138	68	61	63
Malawi	112	74	23	13	9	14
Totalt	4 806	4 590	4 739	2 298	2 412	2 425
* varav Kosovo	112	144	177	76	86	78

[Bild borttagen]

Sidas samarbete med Afrika fokuserar på att minska fattigdomen med utgångspunkt från partnerskap och afrikanskt ägarskap av programmen.

Afrika

ÖVERSIKTLIG REDOVISNING

Enligt FN:s utvecklingsprogramms Human Development Report 2003 går arbetet för att uppnå millenni målen framåt. Det som oroar är att takten i framstegen liksom i ansträngningarna visar en minskande trend och att framstegen är ojämnt fördelade både mellan kontinenterna, mellan länderna och mellan de åtta målen.

FN föreslår att 31 länder får högsta prioritet i arbetet mot millenni målen. Inte mindre än 25 av dessa återfinns i Afrika söder om Sahara. Gemensamt för dessa länder är att människor är mycket fattiga också enligt den bredare definitionen av fat-

tigdom. Gemensamt är också att utvecklingen går mycket långsamt framåt; i vissa fall till och med bakåt. Det senare gäller särskilt i krigshärjade länder som exempelvis Demokratiska republiken Kongo (DRK) och Burundi.

Arbetet med landstrategier för Zambia, Sydafrika, Namibia, Kenya, Västafrika inklusive Mali och Burkina Faso, samt Lake Victoria-regionen avslutades under året. Sida har under året inlett arbetet med strategier för Stora sjö-området inklusive Rwanda, Burundi och Demokratiska republiken Kongo.

Sida inriktar sitt samarbete med Afrika mot att

minska fattigdomen med utgångspunkt från partnerskap och afrikanskt ägarskap av programmen.

Vad det gäller ekonomisk, social och politisk utveckling i Afrika finns uppmuntrande tecken. Flera av de länder Sverige samarbetar med i Afrika, exempelvis Moçambique, Uganda och Tanzania visar en positiv ekonomisk utveckling med tillväxtsiffror på 5–7 procent.

I Zimbabwe befinner sig ekonomin däremot i fritt fall. Regimens förakt för det demokratiska systemet gör att Zimbabwes folk lever i en alltmer rättslös stat och sjunker allt djupare i fattigdom. Biståndssamarbetet har under de senaste åren dragits ned och lagts om mot det civila samhället. Denna situation bestod under 2003. I Kenya har det i stället, genom regeringsskiftet, blivit möjligt att utveckla stat till statssamarbetet och nya sådana insatser har tagits fram.

Det regionala politiska och ekonomiska samarbetet mellan länderna visar också många tecken på att utvecklas. Gemenskapen för utveckling i södra Afrika, SADC, har genomfört en omorganisation och Nytt partnerskap för Afrikas utveckling, NEPAD, visar på åtskilliga framsteg i sitt arbete med att definiera regionala investeringar. Afrikanska unionen (AU) har stärkt sitt arbete med konfliktförebyggande och fredsbevarande frågor.

De finansiella systemen liksom förvaltningarna är fortsatt svaga i merparten av samarbetsländerna. Sida arbetar sedan länge med att stärka den finansiella styrningen av statsbudgeten i många länder. I bland annat Tanzania har exempelvis skattemyndigheterna fått stöd för att öka statens inkomster och på så sätt öka möjligheten för en fördelningspolitik.

I flera av de Västafrikanska länderna är den sociala utvecklingen positiv. Ett exempel är att spädbarnsdödligheten minskar. Men siffrorna är ändå fortsatt skrämmande höga och regionala konflikter hotar de små framstegen. Sida har under året därför stärkt samarbetet med Mali och Burkina Faso främst inom de sociala sektorerna.

Ett fredsavtal har undertecknats mellan interimregeringen i Kinshasa och rebellrörelserna i DRK. Ugandiska trupper har efter påtryckningar dragit sig ur landet. I det nordöstra hörnet av DRK med gräns mot Uganda och Rwanda pågick dock ännu oroligheter. Sida har därför under året inriktat sitt stöd till humanitärt arbete särskilt mot detta område.

Konflikterna i Elfenbenskusten, Liberia och Sierra Leone har påverkat hela regionen. Sida har bidragit med humanitära insatser i Liberia. Sidas övriga program i Västafrika har inte allvarligt påverkats. En kupp i Guinea Bissau har försvårat kon-

takterna med landet, men arbetet med den enda återstående insatsen i samarbetet pågår.

Gränskonflikten mellan Eritrea och Etiopien är inte löst och kan åter blossa upp. Det bilaterala biståndssamarbetet med Eritrea har avslutats.

Hiv/aids-situationen är fortfarande mycket allvarlig. Detta gäller särskilt i södra Afrika där andelen hivsmittade nu är uppe i 45 procent i Botswana och 26 procent i Sydafrika. Sidas regionala hiv/aids-grupp i Lusaka har intensifierat samarbetet med regionala organisationer som arbetar med hiv och aids från olika aspekter. Kunskapen om pandemin har ökat på ambassaderna genom rådgivning från den regionala gruppen. Därmed har bättre förutsättningar skapats för samarbete kring hiv/aidsfrågorna på olika nivåer.

Under 2003 har läkemedelsfrågorna blivit viktiga inom hiv/aidsarbetet. Broomsmediciner har blivit billigare och fler människor får behandling i flera länder. Sida stödjer genom forskningsprogram arbetet med att ta fram vaccin. De största hiv/aidsinsatserna avser alljämt förebyggande insatser, behandling och vård.

Ytterligare steg mot förbättrad givarsamordning har tagits i Zambia i det framgångsrika så kallade Harmonization in Practice (HIP)-initiativet. Zambia har tillsammans med de nordiska länderna och ytterligare tre givare ingått en överenskommelse och fastställt en arbetsplan för att förbättra samordningen. Sida har spelat en aktiv roll i detta arbete.

ANALYS AV UTFALL

Det totala utfallet till Afrika har ökat med cirka tre procent. Tanzania och Moçambique fortsätter att vara de i särklass största mottagarna av svenskt bistånd i Afrika. Nedgången i utfallet för Tanzania mellan 2002 och 2003 har sin förklaring i att flera stora insatser avslutades under 2002 och att vissa av de fortsättnings-, och ersättningsinsatser som beretts under 2003 ännu inte genererat utbetalningar. Samarbetet med Uganda har under 2003 utökats till följd av ökade satsningar på mänskliga rättigheter och demokrati och satsningar inom hälsosektorn. Biståndssamarbetet med Kenya har ökat väsentligt och trängt ut Sydafrika från fem i topp-listan. Ökningen i Kenya är en följd av den positiva politiska utveckling som möjliggjort ett utvidgat samarbete med den kenyanska regeringen. Minskningen av gävofinansiering till Sydafrikasamarbetet är en effekt av den pågående omläggningen mot ett bredare samarbete.

Det humanitära biståndet är den biståndsform

som ökat mest procentuellt och är huvudsakligen en följd av konflikterna i Demokratiska republiken Kongo och Mano river-regionen. Projektstöd dominerar fortfarande stort trots ansträngningar att allt mer gå över mot programstöd. De höga krav som denna stödform ställer medför dock tidskrävande förberedelsearbete. En rad programstöd är för närvarande under beredning i de länder där nya landstrategier trätt i kraft, eller inom kort gör det.

Den övervägande delen av biståndet kanaliseras genom samarbetsländernas egna organisationer och myndigheter. Stöd genom multilaterala organ och genom andra länders organisationer har ökat något som ett led i ökad givarsamordning.

Antalet insatser fortsätter att minska samtidigt som insatserna ökar i storlek. På grund av det stora antalet landstrategiprocesser under året har dock den eftersträlvade förändringen mot färre men större insatser varit begränsad. *Tabell 26.*

SIDAS ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Utvecklingen i samarbetsländerna i Afrika är samtidigt både positiv och starkt oroande.

De ekonomiska och politiska framsteg som gjorts har ännu inte på något mer påtagligt sätt lett till att fattigdomen minskat. Däremot har man lagt vissa grundstenar inom områden som demokrati och mänskliga rättigheter, ekonomisk tillväxt och social service. Den stora frågan och utmaningen gäller vad man på sikt faktiskt bygger på dessa grundstenar och om dessa då visar sig stabila nog att bära de påfrestningar som väntar i bygget av demokratiska välfärdsstater.

Det är ännu oklart hur den positiva ekonomiska utvecklingen i vissa länder påverkar fattigdomen. Här knyts hoppet till ländernas fattigdomsstrategier, eller Poverty Reduction Strategies (PRS) och till de demokratiskt valda politiska ledningarnas förhoppningsvis genuina vilja och förvaltningarnas förmåga att genomföra en fördelningsinriktad politik. Exempelvis Sydafrikas och Namibias uttalade strategi att främst angripa fattigdomen med de resurser som tillväxten genererar förefaller otillräcklig och äventyrlig. Samtidigt kan naturligtvis inga bestående resultat nås utan tillväxt.

Den politiska utvecklingen i länderna visar tydligt hur beroende länder i samma region är av varandra. Väpnade konflikter såsom de i Elfenbenskusten, Liberia och Stora sjö-regionen leder till stora flyktingströmmar och till en stark fördjupning av fattigdomen. De långsiktiga förutsättningarna för tillväxt, exempelvis naturresurstillgångar och infrastruktur,

Tabell 26.

Afrika söder om Sahara, kostnader i tkr

De tio största länderna	2003	2002	2001
Tanzania	535 305	603 951	481 573
Mocambique	457 204	440 804	434 239
Uganda	266 200	228 071	302 920
Etiopien	231 044	201 501	201 742
Kenya	206 018	139 821	140 025
Sydafrika	191 881	213 299	267 360
Zambia	161 763	188 428	175 951
Angola	112 670	137 256	137 983
Malawi	111 675	74 329	23 428
Rwanda	106 131	151 395	87 105
Delsumma	2 379 891	2 378 857	2 252 328
Övriga länder och regioner	1 639 782	1 526 769	1 262 717
Summa	4 019 673	3 905 625	3 515 045
Förvaltningskostnader	208 893	182 952	168 350
Totala kostnader	4 228 566	4 088 578	3 683 395
Verksamhetsgrenar			
Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	586 978	639 526	444 557
Sociala sektorer	721 464	684 829	570 219
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	550 220	467 943	582 836
Naturbruk	372 261	373 932	335 201
Ekonomiska reformer	415 783	425 360	355 000
Forskningssamarbete	264 138	331 078	278 048
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	740 676	602 195	556 949
Enskilda organisationer	282 786	301 772	301 884
Övrigt	85 367	78 990	90 349
Summa	4 019 673	3 905 625	3 515 045
Biståndsform			
Projektstöd	1 732 182	1 543 256	1 430 954
Sektorprogramstöd	387 996	471 740	377 189
Personalbistånd inkl. KTS	45 783	75 720	32 465
Internationella kurser	20 712	22 067	21 186
Krediter	22 999	19 787	97 093
Garantier	54	190	412
Ekonomiska reformer	415 783	425 360	355 000
Humanitärt bistånd	728 944	590 745	550 101
Forskning	264 138	331 078	278 048
Bidrag till enskilda organisationer	401 082	425 682	372 597
Summa	4 019 673	3 905 625	3 515 045
Kanaler			
Multilaterala organisationer	503 327	445 206	454 593
Svenska organisationer	1 073 620	1 165 289	1 009 625
Samarbetslandets organisationer	1 625 721	1 651 856	1 564 613
Övriga länders organisationer	517 623	395 599	286 559
Internationella enskilda organisationer	299 381	247 677	199 654
Summa	4 019 673	3 905 625	3 515 045
Totalt antal insatser	1944	2007	2085
varav: Avtal > 15 mnkr	227	223	201
Antal nya insatser	554	594	607

överexploateras och förstörs. Det mänskliga lidandet är närmast ofattbart. Marknaderna för inhemsk liksom för regional produktion minskar och blir mindre effektiva.

Hiv/aidssituationen i hela Afrika, men alldeles särskilt i södra Afrika, påverkar alla delar av samhällets funktioner kraftigt negativt. Samtidigt som konsekvenserna blir allt mer uppenbara tycks många länders regeringar handfallna inför det drama som utvecklas. I detta sammanhang är de svenska satsningarna på att öka medvetenheten om möjliga åtgärder och om pandemins effekter betydelsefulla. Arbetet måste integreras i allt samarbete och i alla faser från dialog till konkret genomförande av projekt.

Utvecklingen under året visar att biståndssamarbetet med Afrika arbetar med betydelsefulla frågor. Vikten av ett brett nationellt ägarskap av politiken i samarbetsländerna är central. Utmaningen för partnerskapet mellan givare och mottagare ligger i att förstärka och effektivisera samarbetet och minska transaktionskostnaderna. Sida har deltagit i hoppfulla försök med bredare samverkan mellan länder

och grupper av givare. Detta arbete måste ytterligare förstärkas och utvecklas. På samma sätt måste arbetet med de nationella strategierna för fattighetsarbetet (PRSP) vidareutvecklas och också i framtiden ligga som grund för kontrakten inom partnerskapen.

Många viktiga frågor, och då inte minst frågan om fred och konfliktlösning, kan inte hanteras effektivt utan väl fungerande regionala institutioner och ett utvecklat regionalt samarbete. En slutsats är att ansträngningarna måste öka för att stödja det samarbete som nu har goda förutsättningar att ta ny fart och fördjupas. Stöd till Afrikanska unionens freds- och konfliktenhet har inletts liksom ett samnordiskt stöd till AU:s utvecklingsprogram NEPAD. Sida förbereder ett fördjupat samarbete med regionala organisationer, som Economic Community of West African States (ECOWAS) i Västafrika och ett vidgat samarbete med East African Cooperation (EAC). Ansträngningarna för att stärka de regionala institutionerna måste fortsätta inom områden som konfliktlösning, ekonomiskt samarbete och handel samt gemensam infrastruktur och naturresurser.

[Bild borttagen]

Den politiska situationen i Burma försämrades ytterligare under året. Sverige stödjer FN:s gemensamma hiv/aidsprogram i Burma.

Asien

ÖVERSIKTLIG REDOVISNING

Tillväxten i Asien, med undantag för Japan, beräknas ha överstigit fem procent under 2003. Men skillnaderna mellan olika områden var stora. I Sydostasien, med Kina som den främsta tillväxtmotorn, låg den på sex–åtta procent, medan Sydasien fick nöja sig med cirka fyra procent. Handels betydelse inom Asien ökade. Länderna inom Association of South East Asian Nations levererar råvaror till Kina där de vidareförädlas för främst den amerikanska marknaden.

Sidas samarbete med länderna i regionen styrdes

dels generellt av den svenska regeringens övergripande Asienstrategi från 1999 (uppföljning 2002), dels på landnivå av Sidas respektive landstrategi. Under året fanns strategier för Laos, Afghanistan, Bangladesh, Sri Lanka, Kambodja, Vietnam, Kina, Mongoliet, Thailand, Indonesien, Filippinerna och Östtimor. En huvuduppgift för Sida under 2003 var att utarbeta nya strategier för Laos, Vietnam och Indien.

Det djupa och långsiktiga samarbetet med de indokinesiska länderna dominerade Sidas verksamhet i Sydostasien. Insatserna löpte i stort sett enligt

plan även om flera beredningar i Vietnam försenades, vilket bidrog till att takten i utbetalningen av biståndsmedel sjunkit.

Parlamentsvalet i Kambodja gavs gott betyg av de internationella valobservatorerna, men på grund av konstitutionens utformning tog det flera månader innan en ny regering, med de tre stora partierna, kunde sväras in. Fortsatta dispyter kring hur skogs-koncessioner ska hanteras medförde att betalnings-balansstödet som Världsbanken är med och samfinansierar försenades.

Samarbetet med Filippinerna, Indonesien och Thailand inriktades på miljöarbete och på reformer som ska ge bättre samhällsstyrning. Stödet till Östtimor slussades huvudsakligen genom multilaterala kanaler. Under 2003 utgick för första gången betalningsbalansstöd till den nya staten.

Den politiska situationen i Burma försämrades ytterligare på grund av att oppositionsledaren Aung San Suu Kyi arresterades i maj. Skärpta internationella sanktioner påverkade inte utvecklingen i nämnvärd utsträckning. Sida började stödja FN:s gemensamma hiv/aids-program under året.

Den SARS-epidemi som drabbade Asien under våren 2003 innebar att samarbetet med Kina försenades och att beredningen av nya insatser stannade upp. Samarbetet med Mongoliet, som domineras av kontraktfinansierat tekniskt samarbete (KTS) löpte enligt planerna. Under året beviljades också för första gången en u-kredit.

Säkerhetssituationen i Afghanistan förblev osäker. I norr fortsatte striderna mellan olika krigsherrar och i landets södra och östra delar intensifierades samtidigt de reorganiserade talibanstyrkornas attacker mot regeringsföreträdare och internationella biståndsorganisationer. Den så kallade Bonn-processen som arbetar för att upprätta ett demokratiskt Afghanistan, fortsatte men blev försenad. En ny konstitution antogs vid årsskiftet och banar väg för presidentval under 2004. Sidas stöd genomfördes i princip enligt planerna och gick bland annat till primärundervisning, vågrehabilitering och till en fond som givarna inrättat för att finansiera regeringens löpande utgifter.

En ny indisk biståndspolitik, som innebar en restriktiv hållning till mindre bilaterala givare, presenterades i mars. I princip införs ett stopp för samarbete mellan stater och givarna uppmanades kanalisera sitt stöd via enskilda organisationer eller samarbete mellan flera stater. Flera givare började dra sig ur medan andra diskuterade alternativa former för samarbete.

Fredsprocessen i Sri Lanka bromsades upp när Liberation Tigers of Tamil Elam (LTTE) under vå-

ren drog sig ur förhandlingarna trots det internationella samfundets löften att ge betydande stöd om det blir fred. Vapenvilan höll men de nordiska fredsövervakarna arbetade under svåra förhållanden och utsattes för hårda verbala angrepp från singalesiskt håll. Regeringskrisen innebar att fredsprocessen försvårades ytterligare, vilket ledde till att de norska medlarna drog sig ur, och framtiden var vid årsslutet helt oförutsägbart.

Miljöförstörelsen och den hotande aidsepidemin är bestående hot mot utvecklingen i Asien. Sida förstärkte under året sitt engagemang för att bekämpa hiv och aids genom att placera en regional rådgivare i Indien, undersöka vilka regionala insatser som är möjliga och gå in som delfinansier i Burma-programmet som nämns ovan. Sedan andra hälften av nittio-talet har samarbetet med länderna i Asien i ökande grad inriktats på att förbättra miljön, såväl i de värst drabbade länderna (Kina, Indonesien, Thailand, Filippinerna) som regionalt.

Samarbetet med Asiatiska utvecklingsbanken inom de bilaterala programmen fördjupades i flera länder och Sida slöt avtal om stöd till en regional fond som hanterar miljö- och fattigdom, och diskussioner om en hiv/aids-fond inleddes.

Efterdyningarna av den 11 september 2001 fortsatte att kasta sin skugga över Mellanöstern och Nordafrika. USA-alliansens ockupation av Irak, följt av politisk instabilitet och eskalerande våld, dominerade händelseutvecklingen. Samtidigt fördjupades konflikten mellan Israel och Palestina. Israel började bygga den så kallade säkerhetsmuren för att försöka hindra självmordsbombare att ta sig in i Israel med resultat att många palestinska byar skars av från sin åkermark och sina vattenresurser. En rad diplomatiska ansträngningar gjordes för att komma ur död-läget, bland annat enades USA, EU, FN och Ryssland om en så kallad färdplan för fred som ska göra det möjligt att upprätta en palestinsk stat 2005. Under tiden förvärrades den ekonomiska och sociala krisen på Västbanken och i Gaza. Det internationella samfundets bistånd nästan fördubblades mellan 2002 och 2003 (från drygt en till två miljarder USA-dollar).

Sverige har givit mycket humanitärt stöd till Irak sedan början av 1990-talet och under året ökade det ytterligare. I december presenterade Sida en förenklad landstrategi för samarbetet med Irak 2004–2006. Samarbetet ska inriktas på humanitära insatser, men det finns också möjlighet att göra några utvecklingsinsatser inom områdena demokrati och mänskliga rättigheter samt infrastruktur.

Övrigt stöd till Mellanöstern och Nordafrika baserades på landstrategin för Västbanken och Gaza

och det förhållningssätt för Sidas utvecklingssamarbete med regionen som antogs 2002. I enlighet med detta utarbetade Sida under året regionala projekt och program inom områdena demokrati, mänskliga rättigheter, kultur och medier. För att få fart på detta arbete tillsattes en regional tjänst i Kairo. En stor del av samarbetet med länderna i regionen utgjordes av kontraktsfinansierat tekniskt samarbete (KTS). Även dessa ska styras av målen i förhållningssättet för utvecklingssamarbete.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för de volymmässigt största länderna i regionen ökade i jämförelse med 2002 – med undantag av Vietnam där förseningar i beredningar och genomförande har lett till minskade kostnader och Sri Lanka där inställda fredsförhandlingar fick en negativ inverkan på fredsprocessen och planerade insatser kom att skjutas på framtiden. I Afghanistan beror ökningarna huvudsakligen på nya insatser för primärundervisning. På grund av den fortsatta krisen på Västbanken och Gaza har det humanitära stödet varit fortsatt omfattande. I Bangladesh förklarar två u-krediter den kraftiga uppgången 2003 jämfört med 2002. Ökningen i Indien beror på en större utbetalning till Världsbanken för ett urbant vatten- och sanitetsprogram. De humanitära insatserna i Irak ökade påtagligt i samband med kriget. Den påtagliga ökningen i Mongoliet beror på att en bunden u-kredit till landet har beslutats av regeringen för rehabilitering av det centrala transmissionsnätet.

Ökningen inom verksamhetsgrenen Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter beror i huvudsak på ökade insatser för decentralisering i Kambodja. Den nedåtgående trenden för krediter har brutits, mycket till följd av nya krediter i Bangladesh som lett till en viss ökning av biståndsformen. Den fortsatta ökningen av det humanitära biståndet till regionen beror framför allt på en kraftig ökning av humanitära insatser i Irak. *Tabell 27.*

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

I Vietnam, Laos och Kambodja har arbetet med fattigdomsstrategier pågått under året och det har resulterat i en National Poverty Eradication Programme (NPEP) för Laos, en Comprehensive Poverty Reduction and Growth Programme (CPRGS) för Vietnam och fortsatta diskussioner kring en National Poverty Reduction Strategy (NPRS) för Kambodja. Reformerna fortsätter, men går sakta, speciellt på det politiska området. I Thailand, Filippinerna och

Tabell 27.

Asien inklusive Nordafrika, kostnader i tkr

De tio största länderna	2003	2002	2001
Afghanistan	337 292	265 708	211 190
Västbanken och Gaza	284 028	272 349	223 853
Bangladesh	282 983	145 547	292 350
Laos	183 048	149 455	122 144
Vietnam	169 971	238 517	354 435
Kambodja	151 122	141 161	174 633
Indien	148 848	75 548	111 368
Sri Lanka	108 826	140 640	187 688
Irak	97 882	41 018	36 580
Mongoliet	85 603	22 277	25 865
Delsumma	1 849 604	1 492 219	1 740 106
Övriga länder och regioner	552 070	572 029	675 629
Summa	2 401 674	2 064 248	2 415 735
Förvaltningskostnader	117 826	97 976	107 726
Totala kostnader	2 519 500	2 162 224	2 523 461
Verksamhetsgrenar			
Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	370 155	269 486	284 029
Sociala sektorer	356 109	282 428	323 595
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	595 696	461 805	811 948
Naturbruk	120 320	176 599	229 611
Ekonomiska reformer	26 000	20 000	24 000
Forskningssamarbete	84 414	85 728	91 165
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	631 809	523 983	435 141
Enskilda organisationer	194 002	202 723	192 524
Övrigt	23 169	41 496	23 721
Summa	2 401 674	2 064 248	2 415 735
Biståndsform			
Projektstöd	902 952	819 472	887 493
Sektorprogramstöd	109 365	98 447	84 317
Personalbistånd inkl. KTS	91 895	92 283	92 509
Internationella kurser	27 609	22 715	15 252
Krediter	296 177	165 789	584 419
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	26 000	20 000	24 000
Humanitärt bistånd	613 540	507 571	395 860
Forskning	84 414	85 728	91 165
Bidrag till enskilda organisationer	249 722	252 243	240 720
Summa	2 401 674	2 064 248	2 415 735
Kanaler			
Multilaterala organisationer	730 231	627 519	496 246
Svenska organisationer	976 018	902 041	1 220 744
Samarbetslandets organisationer	475 012	349 896	480 285
Övriga länders organisationer	96 040	68 178	99 733
Internationella enskilda organisationer	124 372	116 614	118 726
Summa	2 401 674	2 064 248	2 415 735
Totalt antal insatser	962	1013	977
varav: Avtal > 15 mnkr	146	145	131
Antal nya insatser	302	306	262

Indonesien, liksom i Mellanöstern och Nordafrika (MENA-regionen), har det kontraktsfinansierade tekniska samarbetet (KTS) försvårats. Det beror delvis på nya EU-relaterade upphandlingsregler, men också på mottagarnas svårigheter att finansiera lokala kostnader. För att bygga upp projektportföljen anställdes i början av året en regional handläggare med placering i Jakarta. I Kina bidrog mottagarnas svårigheter att identifiera och godkänna nya insatsförslag – KTS och u-landskrediter – till att samarbetet inte blev så stort som planerat.

Striderna i Afghanistan medförde att det internationella biståndet inte nådde fram på det sätt som tidigare förutsetts. Det mesta hamnade i Kabul och de närmaste provinserna.

Den nya indiska biståndspolitikens medförde att Sidas nya landstrategi som nästan var färdig måste göras om. Under året inriktades samarbetet på att identifiera nya partner inom det civila samhället. Striderna i norra och östra Sri Lanka försenade det planerade svenska stödet till återuppbyggnadsarbetet.

Krisen på Västbanken och i Gaza medförde att Sida använde en stor andel av biståndet till humanitära insatser och flera långsiktiga utvecklingsinsatser fick skjutas upp eller modifieras. Stödet för att skapa kortsiktiga inkomster för arbetslösa palestinier ökade till exempel på bekostnad av institutionsbyggande. En strategisk genomgång av sammansättningen av det svenska stödet till Västbanken och Gaza genomfördes under början på året.

[Bild borttagen]

I Bolivia bedriver Sida ett långsiktigt samarbete för att underlätta genomförandet av landets fattigdomsstrategi.

Latinamerika

ÖVERSIKTLIG REDOVISNING

Utvecklingssamarbetet med Latinamerika styrs av två regionstrategier, en för Centralamerika och en för Sydamerika. Särskilt prioriterade länder är Guatemala, Honduras, Nicaragua, Bolivia och Colombia men stöd till regionala organisationer och regionala initiativ är också en viktig del av samarbetet.

I Bolivia arbetar Sida långsiktigt för att underlätta genomförandet av landets fattigdomsstrategi. Under året angrep militär flera stora demonstrationer. I oktober blev situationen ohållbar och presidenten och regeringen tvingades avgå sedan 70 personer omkommit i oroligheterna. Den nya presidenten

tillsatte en expeditionsministär och har lovat åtgärder för att komma åt roten till konflikterna. För utvecklingssamarbetet har situationen inneburit att ett antal projekt och program med koppling till sektorreformer har försenats. Sida har förändrat samarbetet i ljuset av den nya situationen, bland annat för att satsa på konflikthantering, det civila samhället och arbete på decentraliserad nivå.

Sida inriktar arbetet för att bidra till en fredlig lösning av konflikten i Colombia på konflikthantering, mänskliga rättigheter (MR) och internationell humanitär rätt (IHR). Detta enligt den nya landstrategin från 2003. Fredsförhandlingarna mellan regeringen och

den revolutionära colombianska gerillan (FARC) har inte återupptagits sedan sammanbrottet 2002. Sida genomför ändå det svenska programmet för att ge bidrag till en framtida fredsprocess. Ett exempel på detta är stödet till kvinnorörelsen i Colombia för arbetet med en fredsagenda. Svenska Statstjänstemannaförbundet har varit svensk samarbetspart.

Arbetet inom MR och IHR har bland annat resulterat i ett flerårigt stöd till FN:s Högkommissarie för mänskliga rättigheter. Högkommissariens 27 rekommendationer för förbättrade mänskliga rättigheter och humanitär rätt i Colombia har fått spridning bland såväl MR-organisationer som givare och används alltmer som en utgångspunkt i dialogen med landet. Under året påbörjades också förberedelser för ett nydanande arbete mellan Sida och FN:s utvecklingsprogram (UNDP) kring en fredsfond för strategiska insatser inom bland annat dialog, alternativ till kokaodling och regionala fredssträvanden.

I Nicaragua har regeringen lyckats få till stånd ett avtal med Internationella valutafonden (IMF) som ger stora möjligheter för landet att få skulder efterskänkta inom kort. Inom ramen för IMF-överenskommelsen har också en rad strukturella reformer genomförts och statsfinanserna är nu på god väg att förbättras. Mot bakgrund av detta beslutade Sverige om fortsatt budgetstöd, 60 miljoner kronor, under 2003. Givarsamordningen har förbättrats, med svenskt deltagande. Sverige samordnar bland annat givarna inom hälsosektorn och driver på dialogen om ett givarsamordnat budgetstöd. Med viss förse- ning avslutades under året ett vägbygge som Sverige åtog sig att finansiera efter orkanen Mitch.

Trots en mycket labil politisk situation genomfördes presidentvalen i Guatemala i förhållandevis god ordning under hösten 2003 med oväntat högt valdeltagande. Sida stödde valprocessen i landet med 27 miljoner kronor i form av insatser riktade till landets valråd, internationell och nationell valobservation samt väljarutbildning. Det kan förmodas att det internationella stödet bidrog till att valen kunde genomföras på ett tillfredsställande sätt.

I Honduras fortsätter återupptagandet av landprogrammet, efter de tidigare åren av insatser föranledda av orkanen Mitch. Ett omfattande sektorstöd till primärundervisning har just inletts. Landets fattighedsstrategi står i fokus för samarbetet, men det har inte blivit någon överenskommelse om skuldlättnad eftersom det saknas en uppgörelse med IMF. Detta gör att Sida inte betalade ut något budgetstöd för 2003 som Sverige slutit avtal om. Förhoppningar finns om att denna situation är på väg att lösas sig under början av 2004.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för Latinamerika uppgick till drygt 1,1 miljarder kronor. Minskningen av biståndet till Nicaragua förklaras av att återuppbyggnaden av en väg, som förstördes av orkanen Mitch, är avslutad. Ökningen av biståndet till Bolivia beror på en utbetalning av budgetstöd från år 2002.

Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter fortsätter att vara den dominerande verksamhetsgrenen. Stödet till sociala sektorer har ökat, främst genom stöd till undervisningssektorn i Honduras. En strävan att öka andelen sektorprogramstöd börjar nu avspeglar sig i utfallet. Det totala antalet insatser har minskat och antalet avtal större än 15 miljoner kronor har ökat något. *Tabell 28.*

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Latinamerika har gått igenom en period av ekonomisk stagnation och endast en blygsam återhämtning har märkts i de mest drabbade länderna. Liksom vid tidigare kraftiga konjunktursvängningar så är det de fattiga som har drabbats särskilt. Detta har resulterat i sociala missnöjesuttryckningar och politisk instabilitet, och bland de svenska samarbetsländerna var Bolivia det tydligaste exemplet på detta under förra året. Konflikthantering har därmed blivit en viktigare aspekt i de bedömningar som görs inom utvecklingssamarbetet.

Tre av Sveriges viktigaste samarbetsländer på kontinenten (Honduras, Bolivia och Nicaragua), som också tillhör kontinentens fattigaste, har utarbetat nationella fattighedsstrategier inom ramen för det internationella skuldlättnadsinitiativet (HIPC). Fattighedsstrategierna är viktiga plattformar för utvecklingssamarbetet och det är viktigt för Sida och andra att de följs upp på ett kvalificerat sätt. Sverige gav en expertgrupp i uppdrag att kontrollera genomförandet av fattighedsstrategierna i dessa tre länder. Strategierna har lett till att fattighedsdomen uppmärksammats och att en bredare dialog kring dessa frågor kommit igång. Både inom ländernas civila samhällen och med givarna. En positiv effekt är också att givarsamordningen har blivit bättre. Däremot är mottagarländernas politiska ägarskap till strategierna ibland dåligt, kapaciteten att genomföra dem ofta svag och strategierna bedöms vara alltför ofokuserade och med alltför vag koppling till budgeten för att kunna få önskvärt genomslag. Rapporten kommer vara ett underlag för fortsatt dialog med länderna kring dessa frågor.

Tabell 28.

Latinamerika, kostnader i tkr

	2003	2002	2001
De tio största länderna			
Nicaragua	290 110	375 673	230 135
Bolivia	190 261	162 944	206 578
Honduras	108 914	106 931	306 990
Guatemala	94 960	109 018	126 706
Colombia	69 689	66 471	64 055
El Salvador	44 379	51 431	85 401
Peru	28 029	38 297	27 629
Kuba	20 471	17 914	8 484
Brasilien	16 719	19 186	20 860
Costa Rica	11 346	10 540	3 270
Delsumma	874 878	958 405	1 080 108
Övriga länder och regioner	257 054	274 468	326 604
Summa	1 131 932	1 232 873	1 406 711
Förvaltningskostnader	62 739	58 313	59 664
Totala kostnader	1 194 672	1 291 187	1 466 375
Verksamhetsgrenar			
Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	293 208	331 117	345 368
Sociala sektorer	183 484	136 644	165 327
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	83 309	125 922	152 961
Naturbruk	68 949	73 616	52 370
Ekonomiska reformer	95 000	60 000	120 000
Forskningsamarbete	63 732	66 685	74 205
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	122 524	216 886	289 431
Enskilda organisationer	191 793	202 648	178 024
Övrigt	29 934	19 355	29 025
Summa	1 131 932	1 232 873	1 406 711
Biståndsform			
Projektstöd	444 370	504 663	567 394
Sektorprogramstöd	76 778	20 224	26 017
Personalbistånd inkl. KTS	85 187	75 159	45 338
Internationella kurser	1 729	2 615	2 495
Krediter	12 900	13 646	43 532
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	95 000	60 000	120 000
Humanitärt bistånd	100 590	193 361	261 680
Forskning	63 732	66 983	74 205
Bidrag till enskilda organisationer	251 645	296 222	266 050
Summa	1 131 932	1 232 873	1 406 711
Kanaler			
Multilaterala organisationer	199 764	247 844	449 446
Svenska organisationer	435 437	584 452	571 862
Samarbetslandets organisationer	390 753	294 071	273 969
Övriga länders organisationer	36 199	56 940	59 577
Internationella enskilda organisationer	69 779	49 565	51 858
Summa	1 131 932	1 232 873	1 406 711
Totalt antal insatser	575	649	710
varav: Avtal > 15 mnkr	78	71	71
Antal nya insatser	145	206	199

[Bild borttagen]

Ett konfektionsföretag i Sarajevo. För att främja småföretagande i Bosnien har Sida gett stöd till näringslivsutveckling. Bland annat arrangerades ett möte med representanter från näringslivet för att diskutera exportsektorn.

Europa

ÖVERSIKTLIG REDOVISNING

Sidas samarbete på västra Balkan, som innefattar Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kroatien, Makedonien, Serbien och Montenegro samt Kosovo, har präglats av fortsatt stöd till bland annat institutionsuppbyggnad, ekonomiska reformer i näringsliv, finansmarknadsutveckling, infrastruktur, miljö, jordbruk, sociala insatser, flyktingåtervändande, mänskliga rättigheter och demokrati. För länderna på västra Balkan är stabilitets- och associationsprocesserna (SAP) för framtida EU-medlemskap centrala när de prioriterar för behoven. Under året har riktlinjer för Sidas rätts- och miljösamarbete på västra

Balkan utarbetats. Syftet med dessa är att öka och styra det svenska engagemanget för att bidra till ländernas utveckling mot att bli fungerande rättsstater.

För att möjliggöra svenskt deltagande i EU-finansierat myndighetssamarbete, så kallad twinning, på Balkan, har Sida tillsatt en tjänst som National Contact Point (NCP). Sida arrangerar regelbundna informationsmöten om twinning där departement, myndigheter och EU-kommissionen deltar. Ett av årets möten handlade om Balkan eftersom metoden är ny för regionen.

Sida har också fortsatt stödja ländernas arbete med att ta fram och genomföra nationella fattig-

domsstrategier. I bland annat Bosnien och Hercegovina har näringslivet med Sidafinansiering inbjudits att delta i arbetet med landets fattigdomsstrategi genom diskussioner och seminarier. I början av året arrangerades till exempel ett möte med omkring hundra representanter från näringslivet för att diskutera roller och behov inom exportsektorn för att kunna bidra till minskad fattigdom.

De nya strategierna för Bosnien och Hercegovina, Kosovo och Makedonien har trätt i kraft under året. I Makedonien har strategin givit upphov till en förstärkt dialog med den lokala regeringen om hur det svenska bilaterala stödet ska inriktas. Mer fokus har också lagts på minoritetsfrågor. Sida har därför analyserat behoven under 2003 för att kunna ta fram särskilda riktlinjer för stöd till ökad integrering av romska minoriteter i Makedonien. I Kosovo har ansträngningar gjorts för att förbättra jämställdhets- och miljöaspekter i de Sidafinansierade programmen.

Som ett led i arbetet med att utveckla Sidas program i Albanien och i enlighet med Sidas *Perspectives on Poverty*, har en fattigdomsanalys genomförts i den norra regionen, Kukes. Analysen konstaterar att Kukes är den fattigaste regionen i Albanien och att det finns få arbetstillfällen utöver det arbete som utförs inom de mycket små egna jordbruken. Omkring hälften av befolkningen i regionen lever på socialbidrag och många utvandrar till bland annat huvudstadsregionen för att hitta arbetstillfällen.

Under 2003 har Sida lämnat förslag till nya strategier för perioden 2004 till 2006 för samarbetet med Albanien, Kroatien och Serbien och Montenegro till regeringen.

Utvecklingssamarbetet med Moldavien präglas fortfarande av det faktum att det är Europas fattigaste land. Ekonomisk återhämtning hämmas av landets stora skuldbörda och av den olösta konflikten med utbrytarrepubliken Transnistrien. En följd av den utbredda fattigdomen är att en mycket stor del av befolkningen har emigrerat från Moldavien. Samarbetet är främst inriktat på stöd till ekonomisk utveckling, förebyggande av social utslagning och effektivisering av offentlig förvaltning. Sida har under året lämnat förslag till landstrategi för Moldavien för perioden 2004 till 2006.

Under 2003 har regeringen fastställt nya strategier för samarbetet med Centralasien och södra Kaukasien för perioden 2003 till 2005. Dessa är de första strategierna för dessa regioner.

Samarbetet i Centralasien ska enligt strategin främst inriktas på Tadzjikistan. Eftersom det humanitära biståndet till Tadzjikistan avslutas och ett mer

långsiktigt utvecklingssamarbete nu är möjligt, planerar Sida att etablera ett kontor i Dusjanbe. Detta är ett steg för att successivt bygga upp ett samarbete inriktat på insatser som gynnar fattiga människor på landsbygden. Sådana insatser är utveckling av jordbruk, utveckling av veterinärverksamhet, kontroll av att det finns utsäde med mera. Sida förbereder också insatser för att stödja en landreform. Diskussioner har förts om en konfliktförebyggande insats i FN:s utvecklingsprogram (UNDP) regi i såväl Tadzjikistan som Kirgizistan.

Samarbetet med övriga länder, främst Kirgizistan, har fortsatt på ungefär samma nivå som tidigare. En insats i samarbete med Världsbanken för att upprätta ett komplett fastighetsregister pågår. Stöd till en första konfliktförebyggande insats har inletts i samarbete med FN:s utvecklingsprogram (UNDP). Sida har också övertagit finansieringen av en insats från EU:s biståndsprogram för utsäde där omprioriteringar inom EU ledde till att stödet avvecklades i förtid. En omfattande upphandling av kompetens inom jämställdhet har genomförts för att kunna fortsätta stödja insatser för ökad jämlikhet. Läkare utan gränser har fått fortsatt stöd för sina insatser mot tuberkulos i området kring Aralsjön i Uzbekistan och Turkmenistan.

I södra Kaukasien är Sidas samarbete främst inriktat på Georgien samt i begränsad omfattning på Armenien och i mindre omfattning på Azerbajdzjan. Regionala insatser, som omfattar alla tre länderna ska prioriteras.

Enligt den nya strategin ska insatserna öka i södra Kaukasien. Ett stort antal nya insatser har tillkommit under året. I Georgien omfattar det bland annat stöd till ombudsmannainstitutionen och utbildning i mänskliga rättigheter, demokratifrämjande insatser genom Tbilisi School of Political Studies, Kvinna till Kvinna, lärare inom interflyktinggruppen, ett kvinnocenter i den konfliktpotentiella regionen Samtskhe-Javakheti och arbetsmarknadssektorn. I Armenien började Sida stödja ett drogbekämpningsprojekt och i Azerbajdzjan stödjer Sida utbildning i mänskliga rättigheter. Ett nytt regionalt projekt gäller miljöstöd till flodvattensystemet Kura-Aras. För att bättre kunna samordna det ökade utvecklingssamarbetet i södra Kaukasien har Sida öppnat ett samordningskontor i Tbilisi i Georgien.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för Europa har ökat något jämfört med föregående år. I Serbien och Montenegro har stödet minskat ytterligare under året beroende på utfas-

ning av de integrerade områdesprogrammen i Kosovo. Det har också varit svårigheter i implementeringen av projekt inom elsektorn i Kosovo vilket bidragit till det minskande utfallet. I Makedonien har inte miljö- och naturresursprogrammen kunnat utvecklas i önskad takt vilket bidragit till en tillfällig minskning.

Program inom demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter har kunnat ökas snabbare än planerat då insatser som beretts under ett flertal år nu kunnat påbörjas. Det gäller även sociala sektorer där ett nytt samarbete rörande hiv och aids på Balkan har kommit igång. Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system har dock inte uppnått planerad utbetalningsnivå och lider bland annat av den turbulens som uppstod inom infrastruktursektorn i Kosovo under året.

Projektstöd är fortfarande den övervägande största biståndsformen för Europa och har ökat kraftigt delvis på grund av att integrerade områdesprogram numera helt inräknas här, till skillnad från föregående år då en del redovisades på raden ”bidrag till EO”. Den humanitära situationen har förbättrats radikalt i Europa under året och möjliggjort en kraftig minskning av det humanitära biståndet.

Det ökade utfallet för Södra Kaukasien är en följd av Sveriges strategi för utvecklingssamarbete med regionen 2003–2005. Enligt denna ska utvecklingssamarbetet öka och följaktligen har även kostnadsutfallet ökat. Georgien samt regionala insatser som omfattat alla tre av de sydkaukasiska länderna har prioriterats inom regionen. *Tabell 29.*

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Inriktningen på det svenska stödet har bidragit till att förbättra Balkanländernas möjligheter att fortsätta processen mot EU-integrering. Det har varit viktigt att arbeta både lokalt och centralt på Balkan för att få en bredare förankring av det reformarbete som måste genomföras för att länderna ska kunna ansöka om EU-medlemskap i framtiden. I många fall har Sida arbetat med centrala reformer (till exempel förbättring av lagar och regler) som sedan införts på försök på lokal nivå i de olika länderna. Detta har varit viktigt för att öka kommunikationen och förståelsen mellan stad och landsbygd samt central och lokal nivå.

EU-förhandlingarna har kommit olika långt i länderna vilket har påverkat vilken metod Sida använt och vilka sektorer som Sida fokuserat på. Albanien inledde i januari officiellt sina förhandlingar med EU om ett framtida stabiliserings- och associeringsavtal

(SA). Landet är fortfarande bland de absolut fattigaste i Europa och har antagit en nationell fattigdomsstrategi. EU-perspektivet för Albanien är tydligt men utvecklingsnivån är låg och skillnaderna i landet är stora. Det är viktigt att stärka både landets centralförvaltning, regioner och civila strukturer för att Albanien ska kunna bygga upp en hållbar demokrati. Detta har Sida arbetat med under året bland annat genom stöd till decentraliseringsprocesser, marknadsutveckling och uppbyggnad av civila strukturer.

Kroatien har kommit längst i EU-förhandlingarna på Balkan. Landet har redan ett SA-avtal, och har under året även ansökt om kandidatlandsstatus. Kroatiens styrka är dess politiska och ekonomiska stabilitet och höga utbildningsnivå. Problemen är främst integrering av minoriteter i samhället och nyckelministerier utan ett tydligt reformprogram. Sida har därför inriktat sig på stöd till återvändande minoriteter och institutionellt stöd på central nivå inom sektorer där behoven är stora.

I Serbien och Montenegro råder politisk instabilitet med bristande dialog mellan republikerna Serbien och Montenegro. Tillsammans med osäkerheten kring Kosovos framtida status kan det påverka förhandlingarna om SA-avtal och framtida EU-medlemskap negativt. Men reformviljan och kunskapsnivån är hög och mycket av det svenska stödet har varit inriktat på institutionsutveckling och ekonomiska reformer. Det civila samhället har också fått mycket stöd för att förbättra demokratiseringen i landet.

Makedonien har förvisso ett SA-avtal men reformarbetet i landet går långsamt. I Bosnien och Hercegovina möter det internationella samfundet en bristande reformvilja och fortsatta svårigheter att utveckla nationella myndigheter. SA-processen går långsamt och EU har ännu inte bestämt datum för att landet ska få inleda förhandling om ett SA-avtal. Sida har ökat sina insatser på lokal nivå för att arbeta med frågor som kan stärka nationen och minska entitetstänkandet.

Handelsrelaterade frågor i regionen visar att länderna är starkt beroende av varandra. Genom liberalisering och handelsavtal mellan grannländerna hoppas man också på en ökad stabilitet i regionen. Sida har under året börjat stödja utvecklingsarbete av handelsavtal och kvalitetsfrågor i större utsträckning. Sida satsar mycket stöd på ekonomiska reformer och omstruktureringar av ländernas produktion.

Grunden för att EU:s politiska process, SAP, ska lyckas är att Balkans länder utgörs av stabila demokratier. Sveriges stöd till det civila samhället, obero-

ende medier och arbetet mot människohandel har under året fortsatt att vara prioriterade områden liksom stödet till flyktingars rätt att återvända till sin hemort. Stabila samhällsinstitutioner är nödvändiga för SAP. Sverige ger också stöd till ländernas statistikmyndigheter. Lantmäterimyndigheternas reformarbete får stöd i Kroatien, Serbien och Montenegro samt Kosovo. I Serbien stödjer Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC) utbildning av landets ackrediteringsmyndighet och i Makedonien stärker Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) kompetensen hos landets jordbruksuniversitet för jordbruksekonomi.

Sida har under 2003 analyserat resultatet av sitt samarbete med Moldavien. I allmänhet bedömdes samarbetet relevant och effektivt. Exempelvis har hela landet kunnat dra nytta av insatsen för omstrukturering av skuldbördan. Detsamma gäller utvecklingen av fastighetsregister. Insatser för förbättrad social omvårdnad för barn, äldre och funktionshindrade har förbättrat tillvaron för direkt berörda, men däremot har bristen på engagemang från centrala myndigheter gjort att spridningseffekterna utblivit.

Det instabila läget i Afghanistan påverkar säkerhetsläget i Centralasien. Terroristhot och kriminalitet, vars reella omfattning är svårbedömd, tas till intäkt för att begränsa yttrandefriheten i hela regionen och försvårar en demokratisk utveckling. De komplicerade gränsförhållandena i regionen försämrar människors rörlighet och är en latent grund för lokala konflikter. Förutsättningarna för samarbete med Uzbekistan och Turkmenistan har inte förbättrats under året.

I Tadzjikistan, det land som främst prioriteras i den regionala strategin, har samarbetet som börjat utvecklas under året inriktats på insatser som medför förändring för de fattigaste på kort och medellång sikt. Beslut om stöd har fattats om bland annat landsbygdsutveckling, veterinärtjänst, barn på institution och yrkesutbildning för arbetslösa. Kanaler för stödet är organisationer som redan har verksamhet i landet och därmed uppbyggda kontakter och kunnande. Samtidigt har förberedelser gjorts för ett par större och mer långsiktiga program inom den viktiga jordbrukssektorn, särskilt när det gäller landreform och utsäde. Den tadzjikiska förvaltningen är på alla nivåer mycket svag och kan inte driva på arbetet. Samtliga projekt omfattar kapacitets- och institutionsutveckling.

Sida har satsat på att utnyttja möjligheterna att rekrytera Junior Program Officers (JPO) till FN:s utvecklingsprogram (UNDP) kontor, och nyrekry-

Tabell 29.

Europa, kostnader i tkr

De tio största länderna	2003	2002	2001
Bosnien och Hercegovina	264 556	262 234	296 271
Serbien och Montenegro*	229 817	273 858	346 920
Kroatien	56 398	52 885	59 243
Albanien	43 318	38 258	38 959
Makedonien	40 688	57 348	59 976
Moldavien	36 435	43 615	21 791
Georgien	18 497	13 000	11 892
Tadzjikistan	14 397	19 150	10 050
Armenien	12 938	9 494	8 067
Turkiet	12 094	8 376	5 616
Delsumma	729 136	778 217	858 785
Övriga länder och regioner	204 702	105 734	49 002
Summa	933 838	883 951	907 787
Förvaltningskostnader	40 231	31 461	30 446
Totala kostnader	974 069	915 411	938 233
*varav Kosovo	111 832	144 313	178 619
Verksamhetsgrenar			
Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	336 035	288 026	288 278
Sociala sektorer	85 955	56 768	52 227
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	272 507	312 187	338 776
Naturbruk	109 974	65 264	42 868
Ekonomiska reformer	2 049	–	–
Forskningssamarbete	–	–	–
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	73 052	124 783	162 103
Enskilda organisationer	29 516	17 626	7 468
Övrigt	24 750	19 297	16 068
Summa	933 838	883 951	907 787
Biståndsform			
Projektstöd	619 662	250 966	250 799
Sektorprogramstöd	193	180	–
Personalbistånd inkl. KTS	99 659	105 117	82 956
Internationella kurser	14 580	8 051	5 421
Krediter	13 973	8 851	28 066
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	2 049	–	–
Humanitärt bistånd	72 052	124 783	162 103
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	111 670	386 002	378 443
Summa	933 838	883 951	907 787
Kanaler			
Multilaterala organisationer	134 100	111 422	170 860
Svenska organisationer	500 589	498 736	472 727
Samarbetslandets organisationer	26 418	28 550	36 407
Övriga länders organisationer	89 483	61 831	61 649
Internationella enskilda organisationer	183 248	183 411	166 145
Summa	933 838	883 951	907 787
Totalt antal insatser	630	568	500
varav: Avtal > 15 mnkr	59	40	38
Antal nya insatser	237	239	234

teringar har gjorts till Almaty i Kazakstan och Dushanbe i Tadzjikistan. Fler svenskar i regionen bör leda till en ökad kunskap och en enklare rekrytering av experter dit i det framtida utvecklingssamarbetet.

I Kirgizistan har insatser inletts under 2003 inom områdena jämställdhet och medier. Sida har tecknat kontrakt för finansiering av utsäde och växtförädling. Sida för en kontinuerlig dialog med framför allt UNDP för att kunna stödja den demokratiska processen. Det konfliktförebyggande arbetet i Ferganá-dalen, där tre centralasiatiska länder möts, är en del i en sådan process, där såväl bybor och lokala och centrala myndigheter är involverade. Försök att få med Uzbekistan i samarbetet har misslyckats på samtliga politiska nivåer.

Samtliga centralasiatiska stater har regelbundet bjudits in till internationella kurser, men turkmenerna har svårt att få utresevisum.

En av utmaningarna i det komplicerade utvecklingssamarbetet med södra Kaukasien är att förbättra den bristfälliga samordningen av biståndet. Sida samarbetar därför med internationella organisationer och andra internationella givare. Det kontor Sida håller på att öppna i Tbilisi ska också ses som ett steg mot förbättrad samordning av det svenska utvecklingssamarbetet.

Utgångspunkten i utvecklingssamarbetet är regeringarnas nationella strategier för utveckling och fattigdomsbekämpning, så kallade Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP). Regeringarna i både Armenien och Azerbajdzjan har under året antagit nationella strategier medan Georgien arbetar med att ta fram en strategi. I den armeniska strategin framhålls bland annat den sociala sektorn, vilken också prioriteras i det svenska utvecklingssamarbetet.

Politikområdet Samarbete med Central- och Östeuropa

2003

Samarbete med Central- och Östeuropa

ALLMÄNT OM VERKSAMHETEN

Under rubriken Central- och Östeuropa behandlas de länder för vilka utvecklingssamarbetet med Sverige finansieras från det så kallade Östanslaget och vilka av Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) ej klassificeras som utvecklingsländer. Sju av länderna ligger i Sveriges närområde: Ryssland, Ukraina och Vitryssland samt de blivande EU-medlemmarna Estland, Lettland, Litauen och Polen. I liten omfattning pågår också utvecklingssamarbete med Rumänien och Bulgarien.

Den ryska statens ökade resurser har möjliggjort reformer inom en rad områden, till exempel central förvaltning, social sektor, lokalt självstyre, miljö och energi. Förutsättningarna för utvecklingssamarbetet har förbättrats när de ryska samarbetsparterna arbetar med egna reformer i ökad utsträckning. Men ineffektivitet och korruption i förvaltningen, och en oförmåga att hantera fattigdom och social utslagning finns ofta kvar.

Även den ukrainska ekonomin växer. De makroekonomiska indikatorerna för 2003 är positiva och för femte året i rad visar landet ekonomisk tillväxt. Uppgången i den ukrainska ekonomin är ett resultat av de reformer som genomförts tidigare samt av uppsvinget i Ryssland. Det finns behov av nya reformer inom en rad områden, men utvecklingen är mycket ojämn. Maktkamp och positionering inför valet 2004 har gjort att reformverksamheten inom bland annat det ekonomiska området har avstannat. Men på det sociala området sker vissa framsteg. Ett positivt exempel är de ukrainska myndigheternas kraftfulla åtgärder mot organiserad människohandel.

Vitryssland är ett land med grundläggande strukturella problem. Det talas om ekonomiska reformer, men än har inte mycket hänt. Praktiskt taget alla storföretag har förblivit i statlig ägo. Ett antal små-

och medelstora företag är i privat ägo, men andelen privata företag ökar inte. Den politiska ledningen uppvisar ett stort kontrollbehov, vilket är svårt att förena med en decentraliserad marknadsekonomi och demokratiska förutsättningar som maktbalans, öppenhet och lokalt självstyre. Ett antal enskilda organisationer och oberoende tidningar har stängts av myndigheterna under 2003, vilket delvis kan sättas i samband med det förestående parlamentsvalet hösten 2004.

Det är emellertid viktigt att betona de möjligheter som trots allt finns i utvecklingssamarbetet med Vitryssland. Till exempel är ett antal engagerade enskilda organisationer verksamma inom många olika samhällsområden, det finns fortfarande en fungerande oberoende press och ett antal myndigheter visar vilja till förändring inom vissa områden. Inom några samhällssektorer pågår reformer, till exempel inom den sociala sektorn, och i etableringen av ett fastighetsregister. Myndigheterna visar även stor vilja att bekämpa människohandel. Inom dessa områden har det varit möjligt att genomföra utvecklingsamarbete som bidrar till att minska landets isolering.

Landstrategierna för de tre baltiska länderna för perioden 2002–2004 inriktades på en nedtrappning av det bilaterala stödet inför det nära förestående EU-medlemskapet. Nedtrappningen av samarbetet har kommit en god bit på väg. I Lettland och Litauen har fonder inrättats för kompletterande och avslutande insatser inom förvaltningen. Fonderna handläggs av respektive baltisk motpart och därmed byggs även kompetensen för biståndshandläggning upp. Sida har påbörjat ett arbete för att få till stånd trepartssamarbeten med Moldavien, Ukraina, Vitryssland och länderna på Balkan inom sektorer där vi haft ett framgångsrikt samarbete.

Sida är nationell kontaktpunkt (NCP) för EU Phare och Tacis Twinning samt för Technical Assistance Information Exchange office (TAIEX) gentemot Europeiska kommissionen. Sverige deltar aktivt i EU-kommissionens partnersamverkan EU-Phare twinning som erbjuder stöd till anslutarländernas förvaltning. Syftet är att överföra kunskap om EU:s regelverk genom medverkan av medlemsländernas myndigheter vid projektgenomförande. Programmet är även aktuellt för Bulgarien, Rumänien och Turkiet. Sidas uppgift är att på olika sätt stödja svenska myndigheters förberedelsearbete inför EU:s twinningprojekt. Ett utökat stöd från Sida har efterfrågats under året.

Sida ser twinning som ett lämpligt instrument för nedtrappning av det bilaterala utvecklingssamarbetet eftersom det ger möjlighet att samarbetet finansieras multilateralt. Övergångsmekanismen (Transition Facility) fokuserar främst på att bygga upp institutioner, varför stödet primärt inriktas på den offentliga administrationen i varje land.

Svenska myndigheter har under 2003 års twinningrunda presenterat 25 förslag om samarbete med sin respektive motpart i olika kandidatländer. I fem av dessa fall har kandidatlandets myndighet valt den svenska myndigheten som samarbetspart.

Under året har en andra omgång av Tacis Twinning genomförts för Ryssland, Ukraina och Kazakstan. Men intresset har varit svalt från svenska myndigheters sida. Under året fattade Sida ett beslut om finansiering av en arbetsmarknadsinsats i Rumänien.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för Central- och Östeuropa har minskat från 662 till 556 miljoner kronor. Baltikum, Polen

och regionala projekt står för en minskning med 74 miljoner kronor. Även utfallet för Ryssland, Ukraina och Vitryssland har minskat med 26 miljoner kronor under 2003. Denna minskning är tillfällig. *Tabell 30.*

UTVÄRDERINGAR, KAPACITETSSTUDIER OCH SYSTEMREVISIONER

Sida beslutade under 2003 att genomföra tolv revisioner. Av dessa har tre systemrevisioner slutförts. Fem utvärderingar har slutförts under 2003, lika många som under 2002, vilket är ett lågt antal i jämförelse med 2001 då tio utvärderingar gjordes. Årets genomförda utvärderingar, kapacitetsstudier och systemrevisioner presenteras under respektive verksamhetsgren.

ÅTERRAPPORTERING

Sidas uppdrag inom ramen för Östersjömiljard 2 (anslaget Näringslivsutveckling i Östersjöregionen, UO24) respektive Östersjömiljard 1 (tidigare Samarbete och utveckling inom Östersjöregionen, UO1) skall avrapporteras i enlighet med direktiv som utfärdats av Utrikesdepartementet. Uppdragen skall särredovisas i förhållande till anslagsposten 9:1.1.

Inom ramen för Östersjömiljard 2 har ett antal projekt finansierats för att utifrån ett svenskt perspektiv stimulera näringslivsutveckling i Östersjöregionen. Under 2003 har 18 nya projekt beviljats i programmet Demo-Öst till ett totalt belopp på drygt 37 miljoner kronor. En internationell kurs i "Solid Waste Management" och företagsledarinsatser inom programmet Nordpraktik har genomförts. Därtill har insatser med svenska konsulter genomförts under konsultfonder i Nordiska investeringsbanken (NIB) och International Finance Corporation (IFC).

Tabell 30. Översikt över samarbete med Central- och Östeuropa, kostnader i miljoner kr, procent av utfall samt antal insatser

	2003		2002		2001		2003	2002	2001
	Utfall	%	Utfall	%	Utfall	%	Antal insatser	Antal insatser	Antal insatser
Samarbete med Central- och Östeuropa									
Gemensam säkerhet	13	2	27	4	28	4	28	43	64
Demokratins fördjupning	147	26	154	23	106	16	276	230	198
Ekonomisk omvandling	114	20	121	18	334*	51*	233	272	569*
Social trygghet	110	20	130	20			111	109	
Miljö	172	31	230	35	181	28	154	175	202
Summa	556	100	662	100	648	100	802	829	1 033
Totalt antal insatser**							778	812	1 021

*Ekonomisk omvandling och Social trygghet var tidigare en verksamhetsgren, Socialt hållbar ekonomisk omvandling.

**Visar verkligt antal insatser. En insats kan tillhöra två eller flera verksamhetsgrenar vilket gör att summan blir högre än det verkliga antalet insatser.

Sida skall i tabellform redovisa åtaganden per land och verksamhetsgren för åren 2001, 2002 och 2003. Redovisningen skall ske ländervis för Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland, Ukraina och Vitryssland samt för övriga

länder samlat. Insatserna i Ryssland skall för 2003 redovisas per federationssubjekt. Samarbetsinsatser i Barentsområdet skall särredovisas.

Redovisas i bilaga 2.

[Bild borttagen]

Arton år har gått sedan katastrofen i kärnkraftverket i Tjernobyl. Sida har finansierat insatser som omfattar kärnämneskontroll och exportkontroll.

Gemensam säkerhet

Målet för verksamhetetsgrenen är att främja den gemensamma säkerheten i regionen på såväl det militära som det civila området.

ALLMÄNT

Inom de civila delarna av det säkerhetsfrämjande området har Sidas stöd till de baltiska länderna nästan helt avslutats. Utvecklingssamarbetet med Sverige har till största delen övergått i ett reguljärt grannlandssamarbete där länderna har ett jämlikt förhållande. Under året fattades endast beslut om ett par regionala projekt inom räddningstjänsten i Baltikum för bland annat oljeskydd.

Gränsfrågor som tull, migration och asyl är aktuella för EU-kandidatländerna i samband med östförskjutningen av EU:s yttre gräns. Sida har beslutat att finansiera ett gränsöverskridande migrations-samarbete mellan bland andra kandidatländerna, Ryssland, Ukraina, Vitryssland och Moldavien.

Myndigheterna i Ryssland, Ukraina och Vitryssland som är ansvariga för asyl och migration har under året stärkts och fått tydligare ansvarsroller.

Detta har medfört att Sida har kunnat besluta om ett mer långsiktigt samarbete med länderna inom detta område.

Inom sjöräddningen har Sida genomfört den fjärde fasen i ett regionalt projekt. I denna fas har även Kaliningrad inkluderats för att stärka det regionala samarbetet över hela Östersjöområdet inom sjösäkerhet. För länderna inom Oberoende staters samvälde (oss) är det icke-spridning, migration och asyl samt olycksberedskap som varit aktuella för Sidastöd.

Inom icke-spridningsområdet är det i Ukraina som Sida främst finansierat nya insatser under året. De gäller kärnämneskontroll och exportkontroll.

I takt med nedtrappningen av stödet till de baltiska länderna flyttas fokus österut till Ryssland, Ukraina och Vitryssland.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Inom de flesta områden stöter inte nedtrappningen av stödet på några större problem, utan länderna och berörda myndigheter ser en naturlig övergång till ett samarbete på mer naturliga villkor. Man har också oftare sökt EU-medel för vissa större regionala insatser, där både kandidatländer och angränsande länder deltar. I dessa fall kan Sida agera som medfinansier.

Oss-ländernas stora behov av stöd för icke-spridning och Sidas begränsade medel har lett till att Kärnkraftinspektionen har tagit en roll som projektledare för kärnämneskontroll där andra länder helst enbart önskar bidra med finansiella åtaganden. Kärnkraftinspektionen kommer att arbeta mer långsiktigt med programstöd efter diskussioner med Sida.

UTVÄRDERINGAR, KAPACITETSSSTUDIER OCH SYSTEMREVISIONER

Under året har en systemrevision av Kärnkraftinspektionen genomförts. Revisionen visade bland annat att Kärnkraftinspektionen bör utarbeta strategier och verksamhetsplaner för det framtida utvecklingssamarbetet. Kärnkraftinspektionen rekommenderas också att förbättra sitt ekonomiska uppföljningssystem. Många av de rekommendationer som ges i revisionen syftar till att strukturera verksamheten inför Kärnkraftinspektionens övergång från en projektinriktad till en programinriktad verksamhet.

EU-KOPPLING

EU-anpassningen driver på reformarbetet i de baltiska länderna. Detta återspeglas även i det säkerhetsfrämjande stödet, om än i varierande utsträckning. Under året har Migrationsverket mottagit grupper från bland annat Estland för att gå igenom asylprocessen i enlighet med EU-direktiven. Det är viktigt att myndigheterna inom detta område fungerar. Sida har därför beslutat att finansiera tre insatser, i Ryssland, Ukraina och Vitryssland, för att stärka deras kapacitet.

JÄMSTÄLLDHET

Inga särskilda jämställdhetsprojekt har genomförts under året inom det säkerhetsfrämjande området. Ett sätt för Sida att integrera jämställdhetsaspekterna i samarbetet är att uppmuntra kvinnligt deltagande i projekten både från den svenska partens sida och hos kollegerna i samarbetslandet. Det är emellertid svårt att påverka vilka som deltar i kurser eftersom samarbetsparterna i mottagarländerna själva utser sina deltagare. Under året genomfördes en tvådagarsutbildning i jämställdhet för svenska myndigheter inom områden som rättssamarbete och säkerhetsfrämjande. Flera av myndigheterna inom det säkerhetsfrämjande området deltog.

ANALYS AV UTFALL

Under 2003 kan man inom området se en minskning av utfallet för utvecklingssamarbetet med de baltiska länderna, vilket är en följd av utfasningen.

Minskningen i Ryssland beror till stor del på den systemrevision som ägde rum under året av Statens kärnkraftinspektion och som följdes åt av en del förändringar inom planeringen på myndigheten. Under 2002 gjordes en hel del investeringar inom icke-

Exempel

Under året finansierade Sida den fjärde fasen av en regional sjöräddningsutbildning som Sjöfartsverket arrangerar. Innehållet i kursen var bland annat praktisk övning av simulerade sjöolyckor. Tolv representanter från sjöräddningscentraler i Ryssland, Estland, Lettland och Litauen deltog i utbildning i så kallade "Search and Rescue"-övningar. De har erhållit tillräcklig kunskap för att kunna utföra olika uppgifter vid varierande typer av sjöolyckor i Östersjön enligt internationell praxis. För första gången deltog personer från Kaliningrads sjöräddningscentral.

spridningsområdet i Ryssland, medan utvecklings-samarbetet till största del under 2003 bestod av seminarier och kunskapsöverföring. *Tabell 31.*

Uppgången i Ukraina beror på att insatser inom kärnämnessäkerhet har kommit igång under året. I Vitryssland har utfallet ökat på grund av ett nystartat program för samarbete inom asyl och migration.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Sida skall varje kvartal till Regeringskansliets arbets-grupp för det säkerhetsfrämjande stödet redovisa de projekt för vilka slutrapportering har inkommit till Sida.

Redovisning i särskild ordning.

Tabell 31. Samarbete med Central- och Östeuropa

Gemensam säkerhet, kostnader i tkr

De sex största länderna	2003	2002	2001
Ryssland*	4 480	10 089	6 441
Ukraina	2 908	1 524	1 700
Lettland	1 173	2 333	5 594
Vitryssland	567	52	12
Estland	284	2 255	1 416
Rumänien	198	175	0
Delsumma	9 610	16 428	15 163
Övriga länder och regioner	3 862	10 076	12 710
Totala kostnader	13 472	26 504	27 873
* varav Barentsområdet	2 279	5 276	127
Biståndsform			
Projektstöd	257	–	–
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	13 215	26 504	27 873
Internationella kurser	–	–	–
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	–	–	–
Summa	13 472	26 504	27 873
Kanaler			
Multilaterala organisationer	–	–	–
Svenska organisationer	13 472	23 978	21 875
Samarbetslandets organisationer	–	2 526	5 999
Övriga länders organisationer	–	–	–
Internationella enskilda organisationer	–	–	–
Summa	13 472	26 504	27 873
Totalt antal insatser	28	43	64
varav: Avtal > 15 mnkr	0	0	0
Antal nya insatser	5	21	20

[Bild borttagen]

Ryska soldater läser en tabloidtidning. Under 2003 har Sida för första gången finansierat en utbildning för journalister i ämnet det civila samhället och journalistiken.

Demokratis fördjupning

Verksamhetsgrenens mål är att bidra till att stärka demokratiska strukturer, främja en demokratisk kultur och ett aktivt medborgerligt deltagande.

ALLMÄNT

Under 2003 har Sida inriktat sitt demokratistöd på att stärka demokratis institutioner och strukturer samt att främja ett aktivt medborgerligt deltagande och en demokratisk kultur med respekt för de mänskliga rättigheterna. Detta har främst skett genom stöd till utvecklingen av ett väl fungerande rättssamhälle, institutioner för lokalt och regionalt självstyre samt ett starkt civilt samhälle.

Stödet på demokratiområdet i Ryssland fortsätter inom medierna där man under 2003 har genomfört den första utbildningen på journalisthögskolan. Syftet är att utveckla den nu existerande journalistutbildningen. I Vologdaområdet har 1 500 tjänsteman utbildat sig i kommunalt självstyre. Under året har 22 personer från domstolsväsendet deltagit i en förberedande utbildning för att närmare planera det svensk-ryska rättssamarbetet.

Under året har Sida för första gången i Ryssland finansierat en utbildning för journalister i det komplexa ämnet det civila samhället och journalistiken. För många av de ryska journalisterna var begreppet det civila samhället nytt. Diskussioner om relationerna mellan medier och enskilda organisationer med lobbying som medel för påverkan togs också upp, vilket är ett högaktuellt ämne i Ryssland.

Vitryssland har stora brister i demokrati, men inom några sektorer finns människor som vill arbeta för reformer. De arbetar för att modernisera och utveckla landet under ibland besvärliga förhållanden. I Vitryssland har demokratistödet koncentrerats till att stärka det oberoende vitryska journalistförbundet. Förbundet har utformat en alternativ medislagstiftning under 2003 enligt europeisk standard och demokratiska normer. Vidareutbildningen av vitryska journalister i Sverige och Vitryssland har fortsatt. Seminarier har genomförts i Vitrysslands alla regioner för utbildning av lokala politiker. I en besvärlig situation för medier och journalister verkar journalistförbundet som ett språkrör för det fria ordet och ger stöd i juridiska frågor.

Det Sidafinansierade projektet till stöd för lokalt självstyre i den ukrainska staden Irpen har belyst de svårigheter som vanligen uppstår i decentraliseringsprocessen. Projektet har stöd i den ukrainska lagstiftningen men frågor om delegering av skatteuppbördsrätten återstår att lösa. Även den demokratiska förankringen på lokal nivå behöver stärkas.

Situationen och arbetsvillkoren för oberoende ukrainska medier har gradvis försämrats så fortsatt stöd är angeläget. Sidas program för detta ändamål har breddats under 2003 och omfattar nu ett bilateralt högskolesamarbete och stöd via Media Viability Fund som tillhandahåller förmånliga krediter för uppbyggnad av oberoende medieföretag. Vidare har Sida initierat ett samarbete för att bistå uppbyggnaden av ett ukrainskt journalistförbund.

Pågående antitrafficking-program i Ukraina genomförs i samarbete med International Organization for Migration (IOM). Dessa program omfattar stöd till traffickingoffer och stöd till ukrainska myndigheter i arbetet med att kriminalisera trafficking. Viktiga delar av programmet har varit utbildning av polis och åklagare.

I de baltiska länderna trappas nu det mångåriga och omfattande samarbetet på rättsområdet ned. Avslutande insatser har Sida under året bland annat gjort för att förbättra domstolsadministrationen och domarutbildningen.

I de baltiska länderna har Sida gjort särskilda insatser under året på jämställdhets- och trafficking-

området. Trafficking är även ett problem i Ryssland där Sida finansierade en fem månader lång informationskampanj om trafficking i Murmansk under hösten 2003. En insats till stöd för romerna i Rumänien via FN:s utvecklingsprogram (UNDP) beslutades under året.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Samarbetet inom rättsområdet har till stor del under året förflyttats från Baltikum till Ryssland och även till Ukraina. I Ryssland har åklagarna ansetts vara de minst reformintresserade, men under året har man sett ett nyvaknat intresse inom både domarkår och bland åklagare för samarbete med Sverige.

Även inom området lokalt självstyre finns en ökad efterfrågan på svensk erfarenhet. Verksamheten med kommunsamarbete och kommunförbund har blivit större under året. Samtidigt bör man vara medveten om att det är ett komplicerat område. I Vitryssland är reformutrymmet inte så stort under nuvarande regim. Projektet i Ukraina har under året stött på vissa problem med genomförandet på grund av svårigheter att förankra reformerna lokalt. Det är mest medvind i Ryssland där parlamentet har godkänt en ny lag om lokalt självstyre. Representer för ryska kommunförbundet samt parlamentsledamöter och regeringstjänstemän besökte Sverige i september 2003 för att planera ett ökat samarbete med Svenska kommunförbundet.

Trafficking uppmärksammas mer och mer i nordvästra Ryssland, men det är fortfarande ett känsligt ämne som ännu inte har en självklar plats på den politiska dagordningen. Bristen på politiskt stöd försvarar för bland annat den Sidafinansierade informationskampanjen om trafficking som bedrivs i Murmansk.

ANALYS AV UTFALL

Totalt har kostnaderna inom verksamhetsgrenen minskat. Ökade insatser för demokrati i Ryssland och Ukraina har resulterat i ett ökat utfall för dessa länder jämfört med föregående år. Nedgången för Vitryssland är tillfällig. Minskningarna för Baltikum är en naturlig följd av utfasningen. *Tabell 34.*

UTVÄRDERINGAR, KAPACITETSSTUDIER OCH SYSTEMREVISIONER

I samband med nedtrappningen av samarbetet med de baltiska länderna har Sida gjort flera utvärde-

ringar, främst inom rättsområdet. Två utvärderingar gäller Kriminalvårdsstyrelsens och Rikspolisstyrelsens samarbete med Baltikum. Syftet med utvärderingarna var att bedöma hur effektiva de samarbetsmetoder som använts varit, åtgärdernas relevans och vilka resultat som uppnåtts hittills. De visade bland annat att den estniska polisen blivit effektivare och att respekten för mänskliga rättigheter ökat inom kriminalvården.

Sida genomförde under 2003 en systemrevision av Domstolsverkets arbete i Baltikum för att dra lärdomar inför framtida samarbete med andra länder, främst i det forna Sovjetunionen. Revisionen visade att Domstolsverket bör formulera mätbara mål för verksamheten och redovisa jämställdhetsaspekten på ett tydligt sätt för att följa fastställda krav.

Sida har under året även samlat erfarenheter och lärdomar av rättssamarbetet med de baltiska länderna i en rapport.

EU-KOPPLING

De bilaterala insatserna som pågår i Baltikum kompletterar EU-stödet och förstärker anpassningen till EU, främst av den administrativa och rättsliga kapaciteten.

Inom vänorts- och vänregionsarbetet uppmuntras så kallat trepartssamarbete mellan ansökarländerna till EU, främst de baltiska länderna, och

Exempel

Den ryska efterfrågan på svensk erfarenhet inom lokalt självstyre är stor och det Sidafinansierade projektet i Vologda län i Ryssland visar flera positiva resultat. Vologda län har under 2003 påbörjat ett arbete med att grunda tre kommunförbund inspirerade av svensk modell. Under året har man också utbildat 1 500 tjänstemän inom lokal demokrati och ett försök med lokalt självstyre är under genomförande. Projektet i Vologda har haft direkt inverkan på lagstiftningen och pågår samtidigt med ryska reformsträvanden inom detta område, vilket sannolikt är en bidragande förklaring till de goda resultaten.

Ryssland. I Archangelsk län inleddes under 2003 ett projekt för att stärka lokal demokrati och landsbygdsutveckling. Ett viktigt mål i detta är att bredda länets kontaktyta med EU. I Karelen har man samordnat ett Sidafinansierat projekt inom lokal demokrati med ett biståndsprogram från EU inom samma sektor.

JÄMSTÄLLDHET

Under 2003 har Sida genomfört en jämställdhetskurs särskilt för de svenska myndigheter som arbetar inom rättsområdet. Kursen ska ge inspiration för att ytterligare integrera jämställdhet i rättssamarbetet.

Tabell 32. Stöd genom enskilda organisationer, utbetalningar i tkr

Beslutade bidrag	Beslutade bidrag till enskilda organisationer, tkr	Antal utländska samarbetspartner	Antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationens verksamhet
Forum Syd	13 750	41	41
LO/TCO:s Biståndsnämnd	10 500	43	35
Olof Palmes Internationella Center	17 500	4	41
PMU Interlife	1 050	8	8
Rädda Barnen	2 150	6	0
Svenska kyrkan	432	0	0
SHIA	2 700	18	17
Svenska Missionsrådet	2 154	12	10
Kooperation Utan Gränser	6 400	10	0
Svenska Naturskyddsföreningen	4 000	40	0
Totalt	60 636		
Ej rekviderade medel	0		
Återbetalning av tidigare års bidrag	-5 656		
Övriga insatser			
Informationsinsatser	4 196		
Stöd till ungdomsorganisationer	500		
Övrigt, revisioner m.m.	425		
Totalt	60 101		

Tabell 33. **Enskilda organisationer, kostnader i tkr**

Fördelning per sektor	2003
Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning	51 141
Sociala sektorer	9 689
Infrastruktur, näringsliv och urban utveckling	2 192
Naturbruk	13 750
Övrigt	3 478
Totalt	80 249

I Ukraina har Sidas stöd resulterat i att man i den nya regeringsförordningen har inrättat jämställdhetsrådgivare vid samtliga ministerier. Jämställdhetsfrågan har särskilt betonats inom samtliga delar av den lokala demokratiutvecklingen i Karelen. Här kan också nämnas att Sida under 2003 upphandlat fyra olika ramavtalskonsulter som är speciellt inriktade på bland annat mannens roll, kvinnor i politiken och våld i hemmet.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

1. Sida skall vad avser de enskilda organisationerna redovisa fördelningen av bidrag på ramorganisationer, sektorer och länder samt antal utländska samarbetspartner per ramorganisation. I förekommande fall skall antal svenska organisationer som ingår i ramorganisationens verksamhet redovisas.

Redovisas i tabell 32 och 33.

2. Sida skall vad avser de enskilda organisationernas informationsverksamhet i Sverige redovisa utbetalade informationsbidrag per organisation.

Totalt utbetalat belopp är 4 196 tkr fördelat på 19 organisationer, bland andra Världsnaturfonden 950 tkr; Svenska FN-förbundet 500 tkr; Forum Syd 412 tkr; Olof Palmes Internationella Centrum 400 tkr; Ecpat Sverige 388 tkr. I beloppet 4 196 ingår även samverkansbidrag (som är bidrag som fördelats mellan flera aktörer).

Tabell 34. **Samarbete med Central- och Östeuropa**

Demokratins fördjupning, kostnader i tkr

De sju största länderna	2003	2002	2001
Ryssland*	35 393	24 047	30 730
Ukraina	23 129	20 526	11 840
Litauen	11 055	14 481	6 471
Lettland	7 553	10 002	4 004
Estland	4 882	6 317	5 319
Vitryssland	4 167	15 243	6 696
Polen	3 363	1 417	-230
Delsumma	89 542	92 033	64 830
Övriga länder och regioner	57 452	61 927	40 773
Totala kostnader	146 994	153 960	105 603
* varav Barentsområdet	7 311	4 970	4 195
Biståndsform			
Projektstöd	25 480	36 039	4 726
Sektorprogramstöd	1 687	1 655	-
Personalbistånd inkl. KTS	63 579	89 198	84 715
Internationella kurser	1 630	2 975	1 193
Krediter	-	-	-
Garantier	-	328	-1 614
Ekonomiska reformer	-	-	-
Humanitärt bistånd	-	-	-
Forskning	-	-	-
Bidrag till enskilda organisationer	54 619	23 765	16 584
Summa	146 994	153 960	105 603
Kanaler			
Multilaterala organisationer	8 225	4 650	6 365
Svenska organisationer	128 697	142 118	87 290
Samarbetslandets organisationer	3 977	7 192	4 903
Övriga länders organisationer	2 433	-	45
Internationella enskilda organisationer	3 662	-	7 000
Summa	146 994	153 960	105 603
Totalt antal insatser	276	230	198
varav: Avtal > 15 mnkr	3	4	5
Antal nya insatser	117	85	89

Ekonomisk omvandling

Målet för verksamhetsgrenen är att bidra till att stärka den ekonomiska reformprocessen och skapa väl fungerande marknadsekonomier.

ALLMÄNT

Stödet för ekonomisk omvandling syftar – förutom det ovan angivna målet – också till att harmonisera mottagarländernas lagstiftning och myndighetsutövning med europeiska och internationella regelverk och normer.

Det näringslivsinriktade stödet är fortfarande omfattande. En avslutande fas påbörjades för utvecklingen av Business Schools i Ryssland. Under året höll Kaliningrad Business Institute, en av skolorna som är med i programmet, sitt 24:e Develop Your Business-program med fullt betalande deltagare. Detta innebär att denna skola numera är självförsörjande. Lantmäterisamarbetet, som har stor betydelse för privat äganderätt och fastighetsmarknad, påbörjade en sista treårsperiod. Sida har inlett sitt stöd till den ryska förvaltningsreformen under 2003 med rådgivning till ministeriet för ekonomiska reformer.

Sida har startat nya projekt till stöd för utvecklingen av det ukrainska näringslivet. Projekten omfattar utbildning av chefer i ukrainska företag inom programmet New Managers for Ukraina, och insatser till stöd för uppbyggnad av ukrainska handelskammare. Sida har också förberett en insats för stöd till Ukraina i den pågående anpassningen till Världshandelsorganisationen (WTO).

I Start Öst-programmet visar svenska företag ett växande intresse för Ryssland och Ukraina. Antalet beviljade projekt i dessa länder har ökat under 2003.

Stödet har i Vitryssland inriktats på att, i samarbete med International Finance Corporations (IFC) kontor i Minsk, stärka oberoende företagarföreningar i landets samtliga regioner under 2003. Syftet är dels att öka företagarföreningarnas roll som språkrör för fri företagsamhet, dels att främja utvecklingen av privata företag. Sida ger också stöd till lantmäteriet.

Stödet till de baltiska ländernas ekonomiska omvandling är i ett slutskede. Under året har fonder upprättats i Lettland och Litauen för avslutande insatser på förvaltningsområdet.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Det gångna året har givit Sida möjlighet att delta i den omfattande och snabba reformeringen av den offentliga förvaltningen i Ryssland. Viljan att engagera sig i internationellt utvecklingssamarbete har ökat i både Ryssland och Ukraina.

Den snabba utvecklingen av jordbrukslagstiftningen i Ryssland är delvis ett resultat av Sidas stöd till det omfattande ryska lantmäteriprojektet. Parlamentet har antagit en lag om försäljning av jordbruksmark som förväntas spela en stor roll för moderniseringen av jordbruket i Ryssland.

Inom stödet till den ekonomiska omvandlingen i Ukraina finns insatser som inriktats på reformer av offentlig förvaltning. De insatser som genomförts visar att behovet av politisk kontinuitet och stabila samarbetspartner är avgörande för projektens resultat. En lärdom är att konkreta insatser inom avgränsade områden har goda förutsättningar att nå fastställda mål, vilket visas inom det så kallade Public Procurement-projektet.

Start Öst-programmet har liksom tidigare bidragit till att främja svenska företags närvaro i samarbetsländerna, främst i Ryssland.

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för verksamhetsgrenen har minskat något för Ryssland, men ökat för Ukraina och Vitryssland. Förändringarna ryms inom den normala variationen mellan olika år. *Tabell 35.*

[Bild borttagen]

Målet för Sidas stöd till ekonomisk omvandling är att bidra till att stärka den ekonomiska reformprocessen och skapa väl fungerande marknadsekonomier.

UTVÄRDERINGAR, KAPACITETSSTUDIER OCH SYSTEMREVISIONER

Under året genomförde Sida två utvärderingar av utvecklingssamarbetet i Polen, en om samarbetet inom skatteförvaltningsområdet och en om samarbetet för reformeringen av det polska pensionssystemet. Utvärderingen av samarbetet inom skatteförvaltningen visade att målen för samarbetet uppnåts. Två av dem var att man i den polska skatteförvaltningen skulle hitta verktyg för att undvika dubbelbeskattning och metoder för att motarbeta ekonomisk brottslighet. I utvärderingen nämns dessutom hur kostnadseffektivt samarbetet har varit. I utvärderingen om reformeringen av pensionssystemet fann man att det svenska stödet har varit användbart både i reformeringen av det polska pensionssystemet

och för den svenska pensionsreformen. Stödet har också bidragit till att ett socialt och ekonomiskt hållbart och pålitligt pensionssystem kunnat utvecklas. Sida har inte gjort några utvärderingar, kapacitetsstudier eller systemrevisioner under året av utvecklingssamarbetet med Ryssland, Ukraina eller Vitryssland. Anledningen till detta är att det under 2002 togs fram resultatredovisningar för både Ryssland och Ukraina.

EU-KOPPLING

Sida finansierade under året en studie av East West Institute om Kaliningrad som försöksområde för samarbetet mellan Ryssland och EU. Slutrapporten har kommit in till Sida och presenterades under året

Tabell 35. Samarbete med Central- och Östeuropa

Ekonomisk omvandling, kostnader i tkr

De sju största länderna	2003	2002	2001
Ryssland*	56 534	61 103	89 278
Ukraina	18 234	12 824	23 518
Vitryssland	7 103	3 205	633
Estland	3 330	1 172	3 927
Litauen	3 272	5 417	12 148
Lettland	2 554	2 895	4 206
Polen	2 476	4 539	3 604
Delsumma	93 503	91 155	137 314
Övriga länder och regioner	20 260	30 313	16 610
Totala kostnader	113 763	121 468	153 924
* varav Barentsområdet	5 081	13 090	9 630
Biståndsform			
Projektstöd	26 282	9 405	7 175
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	63 053	89 157	137 115
Internationella kurser	1 186	2 981	5 566
Krediter	7 277	15 080	5 635
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	799	222
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	15 965	4 045	–1 790
Summa	113 763	121 468	153 924
Kanaler			
Multilaterala organisationer	11 752	4 182	14 175
Svenska organisationer	100 250	116 045	133 164
Samarbetslandets organisationer	617	317	1 315
Övriga länders organisationer	1 143	703	3 144
Internationella enskilda organisationer	–	221	2 126
Summa	113 763	121 468	153 924
Totalt antal insatser	233	272	360
varav: Avtal > 15 mnkr	5	2	3
Antal nya insatser	49	58	81

för politiska representanter både i Ryssland och EU. Mottagandet var mycket positivt på den ryska sidan. Studien pekar bland annat på de möjligheter som Kaliningrads geografiska position ger, en rysk enklav mitt i EU nära den europeiska marknaden. I dag sker 72 procent av all handel i Kaliningrad med medlemsstater eller kandidatländer till EU. Det finns redan en god grund för att etablera en utvecklingsstrategi för Kaliningrad tack vare integrationen mellan Ryssland och EU i ramverket Common European Economic Space.

JÄMSTÄLLDHET

Under året genomfördes inga särskilda jämställdhetsinsatser inom området. Sida försöker integrera jämställdhetsaspekten i projekten genom att öka antalet kvinnliga projektgenomförare och projektdeltagare, men att få genomslag för detta kan vara mycket svårt. I det ukrainska jordbruksprojektet i Kherson län har man arbetat med att försöka öka antalet kvinnliga deltagare i kurserna, men resultaten har varit mycket magra.

Under året genomfördes två jämställdhetsseminarier för svenska myndigheter som är aktiva inom utvecklingssamarbetet i Central- och Östeuropa. Resultatet har bland annat varit att myndigheterna fått en ökad kunskap och ett djupare engagemang för frågan. Sida genomförde dessutom en upphandling av ramavtalskonsulter för bland annat experter i ämnet kvinnor i förvaltning.

Exempel

Under våren 2003 deltog tjugo elever och tre lärare från Kaliningrad International Business Institute i en studieresa till Sverige. Denna resa resulterade i ökad kunskap om svenska förhållanden i näringslivet och ett antal etablerade affärskontakter.

[Bild borttagen]

Att förebygga institutionalisering av barn är en viktig del av Sidas stöd inom verksamhetsgrenen social trygghet.

Social trygghet

Målet för verksamhetsgrenen är att bidra till att skapa social trygghet genom uppbyggnad av hållbara socialtjänst- och socialförsäkringssystem, förbättring av folkhälsan, reformer av hälso- och sjukvårdssystemen och den sociala omsorgssektorn.

ALLMÄNT

Sidas huvudsakliga inriktning i samarbetet för social trygghet är att medverka till att reformera och bygga upp hållbara, effektiva och rättvisa socialtjänstsystem på regional och lokal nivå. Utsatta barn har givits speciell uppmärksamhet. Att förebygga institutionalisering av barn är en viktig del av Sidas stöd inom verksamhetsgrenen social trygghet i de flesta

länderna i regionen. Under våren 2003 finansierade Sida en internationell konferens Children and Residential Care på Socialhögskolan i Stockholm. I Ryssland har konferensen skapat en plattform för att lyfta frågan till federal nivå, vilket föranlett ett studiebesök i Sverige med representation från social- och utbildningsministerierna samt socialt ansvariga i regionerna. I samband med firandet av S:t Petersburgs 300-

årsjubileum anordnades även en barnvecka med stöd av Svenska institutet och Sida.

Sida fortsätter även att lägga stor vikt vid att utveckla socialtjänsten och att utbilda socialarbetare. I Ukraina stödjer Sida utvecklingen av sociala tjänster inom ramen för Världsbankens Social Investment Fund. I Ryssland, bland annat i Kaliningrad, bedrivs utbildning för socialarbetare som även omfattar samarbete med domare i syfte att minska behovet av fängelsevård för ungdomar och ge möjlighet till en utbildning och socialt skydd i samhället.

Insatser för bekämpning av smittsamma sjukdomar har under året varit en prioriterad verksamhet. Ryssland, Estland och Ukraina tillhör de länder som har den snabbaste hivspridningen i världen. Sexuellt överförbara sjukdomar drabbar främst ungdomar. Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) har genomfört insatser i Estland, Lettland, Litauen, Ryssland och Ukraina som främjar sexualundervisning i skolorna. I Kaliningrad och i S:t Petersburg arbetar Sida tillsammans med med Östeuropakommitten (ÖEK) för att främja utvecklingen av ungdomsmottagningar. Tuberkulosspridningen ökar i snabb takt i hela regionen och i Ryssland pågår ett samarbete mellan Sida och Världshälsoorganisationen (WHO) för att minska spridningen av tuberkulos och hiv i Kaliningrad. Kriminalvårdssystemet ingår som ett viktigt led i stödet speciellt då smittspridningen i stor utsträckning sker i fängelser. Fångvårdare utbildas och rehabilitering för fångar efter genomfört straff utarbetas i samarbete med ÖEK.

Sida har prioriterat stöd till rehabilitering av funktionshindrade för att de ska kunna få arbete. Sida samarbetar med Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) för att skapa förutsättningar för rehabilitering och nätverksbyggande samt klargörande av rollfördelningen mellan myndigheterna. Seminarier har genomförts i tre regioner i Ryssland.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Syftet med de svenska insatserna är delvis att främja ett ökat samarbete mellan myndigheter vilket möjliggör effektivt socialt arbete. Dessutom ska det svenska samarbetet leda till att utveckla metodarbete som utgår från individens behov, i enlighet med FN:s barnkonvention. I Moskva har Socialhögskolan i Stockholm tillsammans med Sida infört ett nätverksarbete. I det samarbetar flera aktörer inom skola, hälsa och social omvårdnad för att ge barn som vistas på härbärge bättre framtidsutsikter. På sikt förväntas antalet barn på institution minska.

En central del i det svenska arbetet handlar om

attitydförändringar gentemot utsatta människor.

Inom socialvården har det svenska stödet givit flera exempel på moderna metoder inom socialt arbete. I Vitryssland stödjer Sida den öppna barn- och ungdomsvården som är ett positivt alternativ till bland annat barnhem och internatskolor. Det ukrainska socialministeriet prioriterar reformer av socialförsäkringssystemet och socialtjänsten. De ukrainska myndigheterna vill genomföra reformer på detta område och det är en god förutsättning för samarbetsprojekt och skapar positiva tendenser inom den sociala sektorn överlag.

Verksamheten inom den sociala sektorn engagerar ett stort antal svenska parter. Exempelvis är ett flertal svenska landsting, genom ÖEK, aktiva inom en rad områden, till exempel primärvårdsreformer. Flera av de Sidafinansierade insatserna leder också till twinning-samarbete mellan kommuner.

ANALYS AV UTFALL

Kostnaderna har minskat under 2003. Minskningen av utfallet för Ryssland, Ukraina och Vitryssland bedöms vara tillfällig, medan minskningen av utfallet i Baltikum följer utfasningstrenden. *Tabell 36.*

EU-KOPPLING

Inom det sociala området har EU-anpassningen inte fått en lika framträdande roll i det bilaterala samarbetet som inom andra områden. Detta på grund av att verksamheten inte i lika hög grad styrs av EU-aquis.

JÄMSTÄLLDHET

Sida har fortsatt arbetet med att integrera jämställdhet i sina insatser inom det sociala området. Våldet ökar i hemmen och fler barn hamnar på institution. Det har varit några av motiven till att främja jämställdhetsarbete med fokus på mannens roll i samhället. I S:t Petersburg har Sida genomfört seminarier om barn och jämställdhet som belyser papprollen i ett mansdominerat samhälle. Seminarierna bidrar till att skapa positiva manliga förebilder för unga pojkar och till att förändra traditionella manliga värderingar. Socialarbetare har utbildats om könsroller inom socialt arbete.

Sida har särskilt uppmärksammat kvinnliga missbrukare och prostituerade. Insatser för att minska hivspridningen med inriktningen på kvinnor är av betydelse då hivsmittade kvinnor är en speciellt utsatt grupp. I Murmansk i Ryssland har Sida utbildat

socialarbetare vid sex tillfällen i hur man kan minska missbruket bland kvinnor. Det har skett i samarbete med Luleå kommun. Sida har också bidragit till ökade åtgärder för att förebygga prostitution. Verksamheten bedrivs i sex regioner i Ryssland och åtgärderna riktar sig direkt till sexköpare och prostituerade, hotellanställda samt massmedier, polis och politiker inom förvaltningen. Sida har också försökt påverka de federala nivåerna för att främja lagförslag där prostitution definieras och de prostituerades situation tas med i policyarbetet.

Exempel

I Vologda i Ryssland, har det svenska samarbetet mellan Zenit International och de sociala myndigheterna nu pågått i fyra år. Numera ser man på socialarbetaryrket på ett annat sätt och de arbetar mer med individer och tittar på individernas förutsättningar i stället för att se på en hel grupp. De nya arbetsmetoderna sparar pengar vilket gör dem populära. Den ryska parten har tagit ett stort ansvar för att sprida kunskap om metoderna och genomfört konferenser i sju län. 1 600 personer arbetar enligt nya metoder tack vare projektet.

Tabell 36. Samarbete med Central- och Östeuropa

Social trygghet, kostnader i tkr

De sju största länderna	2003	2002	2001
Ryssland*	33 800	44 826	45 283
Litauen	5 189	6 265	26 440
Ukraina	3 902	7 157	1 559
Estland	2 263	4 283	1 613
Vitryssland	1 994	4 974	3 151
Lettland	1 867	2 551	9 915
Rumänien	1 423	250	341
Delsumma	50 438	70 306	88 302
Övriga länder och regioner	59 456	60 081	60 284
Totala kostnader	109 894	130 387	148 586
* varav Barentsområdet	7 814	6 990	5 161
Biståndsform			
Projektstöd	59 694	55 036	1 990
Sektorprogramstöd	–	137	17 537
Personalbistånd inkl. KTS	40 512	56 318	72 445
Internationella kurser	–	–	1 537
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	–	–
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	9 689	18 896	55 077
Summa	109 894	130 387	148 586
Kanaler			
Multilaterala organisationer	2 586	13 883	28 728
Svenska organisationer	96 101	113 038	113 779
Samarbetslandets organisationer	6 727	3 434	2 536
Övriga länders organisationer	2 566	32	–
Internationella enskilda organisationer	1 913	–	3 544
Summa	109 894	130 387	148 586
Totalt antal insatser	111	109	117
varav: Avtal > 15 mnkr	7	6	6
Antal nya insatser	35	40	42

Miljö

Målet för verksamhetsgrenen är att bidra till att bevara, skydda och förbättra miljön, särskilt i och omkring Östersjön samt att stödja en hållbar utveckling.

ALLMÄNT

Sida prioriterar insatser inom ramen för Åtgärdsprogrammet för Östersjön (HELCOM), Agenda 21 för Östersjöområdet (Baltic 21) och EU:s miljöprogram för Central- och Östeuropa. Samarbetet inriktas på sådant Sverige är bra på och fokuserar på reforminriktade investeringsprojekt, utveckling av institutioner, utbildning, stöd till lagstiftningsarbete, lagstiftning och EU-anpassning av miljövården i kandidatländerna. Sida samarbetar nära med internationella finansieringsinstitutioner som Nordiska investeringsbanken (NIB), Världsbanken, Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD), Europeiska investeringsbanken och Nordic Environment Finance Corporation. Arbetet inom Northern Dimension Environmental Partnership (NDEP) fortskrider och Sida bevakar på nära håll utvecklingen av diskussionerna och framtida satsningar.

Under 2003 slöt Sida fem gåvoavtal för projekt i Baltikum inom ramen för Östersjösamarbetet. Det ger stöd till investeringar och institutionella reformer för att förbättra vatten- och avloppsservice i städerna och pengarna ska användas bland annat till utrustning för ny- och ombyggnad av reningsverk, tekniskt konsultstöd och stöd till institutionella reformer. Sida har också gett stöd till utvecklingen av en nationell strategi för hanteringen av farligt avfall i Litauen, upphandling av svensk utrustning för renovering av reningsverket i Sestoretsk utanför S:t Petersburg, upphandling av svensk utrustning för gasutvinning i avfallsdeponin i Liepaja och utrustning för slamhantering i Narva. Projekt som har avslutats är Rigas vatten- och avloppsprojekt och Baltic Agricultural Run Off Program (BAAP) som båda i första hand ska bidra till minskningen av när-salter som tillförs Östersjön. Inom fjärrvärmeområdet har Sida beslutat att finansiera en förinvesteringsstudie i Murmansk. I Kaliningrad har en sådan

studie med Sidafinansiering just avslutats. Båda projekten ingår i det internationella samarbetet för miljö-satsningar i nordvästra Ryssland inom ramen för Northern Dimension Environmental Partnership (NDEP).

Under 2003 genomfördes de femte och sjätte omgångarna av finansieringsprogrammet Demo Öst. Hitintills har regeringen anslagit 95 miljoner kronor av den andra Östersjömiljarden till Demo Öst-programmet. Fram till december 2003 hade stöd godkänts för totalt 16 projekt.

Samarbetet mellan myndigheter i Sverige och de baltiska länderna och Ryssland har haft ungefär lika stor omfattning under 2003 som tidigare. I slutet av år 2002 avsattes 36 miljoner kronor för Naturvårdsverkets (NV) samarbete med de baltiska länderna till och med våren 2005. Strålskyddsinstitutet (SSI) fortsätter sitt samarbete med strålskyddsmyndigheterna i de baltiska länderna och har också inlett undersökningar om förutsättningar för samarbete med nordvästra Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Sida har vidare beslutat om samarbete på jordbruksmiljöområdet med de baltiska länderna och nordvästra Ryssland.

En broschyr som speglar det Sidafinansierade miljöarbetet i Östersjöområdet har som planerat tagits fram i en engelsk och en rysk version.

Exempel

Ett exempel på samarbete om i miljöfrågor är det mellan Stockholm vatten och Vodokanal i S:t Petersburg. Projektet avslutades i december 2003 och målsättningen har varit att utveckla en strategi för vilka investeringar inom vatten- och avloppshanteringen som bör prioriteras utifrån ett helhetsperspektiv på resurshushållning och miljö.

[Bild borttagen]

För att uppnå en förbättrad vatten- och avloppsservice i städerna i Baltikum har Sida tecknat gåvoprojekt för fem projekt inom ramen för Östersjösamarbetet. Bilden är från Litauen.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Miljön i Östersjön är i många avseenden fortfarande dålig och övergödningen är det svåraste problemet att lösa. Sidas arbete i de baltiska länderna har bidragit till att tätorterna avsevärt minskat sina utsläpp. Till jordbruket har Sida givit stöd för utveckling av rådgivningsverksamhet och demonstrationsinsatser för ett mera miljöanpassat jordbruk. Det har fått som följd att läckaget av närsalter minskat. Det fortsatta stödet på miljöområdet i de baltiska länderna kommer att ske inom ramen för EU:s verksamhet när dessa länder blir medlemmar under 2004. I Ryssland och Ukraina återstår mycket att göra på miljöområdet och samarbetet går långsamt. Men framsteg har dock noterats i några större avloppsprojekt, byggandet av Sydvästra reningsverket har påbörjats i S:t Petersburg och upphandling för-

bereds av utrustning till VA-projekten i Kaliningrad och Lviv. Sida har tecknat överenskommelser om utökat samarbete på jordbruksområdet med ryska myndigheter för att skapa en större medvetenhet om att jordbruket förorenar Östersjön och att det behövs åtgärder för att minska närsaltläckaget. Miljömyndigheterna på den federala och centrala nivån är avvaktande till samarbetet vilket gör det svårt att nå avgörande resultat till exempel inom lagstiftningen. Det bidrar också till att hämma samarbetet på lägre nivåer. Det finns fortfarande ett glapp mellan vad länderna ställt sig bakom i det internationella arbetet och de nationella prioriteringar man gör. Det illustreras av de överenskommelser som gjordes vid mötet mellan miljöministrarna i Östersjöområdet i augusti och vid det Paneuropeiska miljöministermötet i Kiev i maj.

Tabell 37. Samarbete med Central- och Östeuropa

Miljö, kostnader i tkr

De sex största länderna	2003	2002	2001
Ryssland*	67 370	83 249	64 832
Lettland	27 130	19 207	19 883
Litauen	19 647	54 122	8 010
Polen	19 423	21 684	19 415
Ukraina	7 631	4 263	14 890
Estland	6 976	2 839	19 071
Delsumma	148 178	185 364	146 101
Övriga länder och regioner	23 840	44 145	34 624
Totala kostnader	172 018	229 509	180 725
* varav Barentsområdet	1 720	37 886	11 703
Biståndsform			
Projektstöd	54 857	97 978	72 281
Sektorprogramstöd	–	–	–
Personalbistånd inkl. KTS	114 067	120 112	105 513
Internationella kurser	3 117	1 470	2 695
Krediter	–	–	–
Garantier	–	–	–
Ekonomiska reformer	–	–	–
Humanitärt bistånd	–	5 517	210
Forskning	–	–	–
Bidrag till enskilda organisationer	–23	4 432	26
Summa	172 018	229 509	180 725
Kanaler			
Multilaterala organisationer	–	40 734	9 644
Svenska organisationer	168 010	184 758	153 595
Samarbetslandets organisationer	3 377	1 744	10 563
Övriga länders organisationer	631	2 273	6 923
Internationella enskilda organisationer	–	–	–
Summa	172 018	229 509	180 725
Totalt antal insatser	154	175	202
varav: Avtal > 15 mnkr	16	18	18
Antal nya insatser	41	57	75

ANALYS AV UTFALL

Utfallet för enskilda länder kan variera kraftigt från år till år beroende på när utbetalningar sker för större projekt med långa berednings- och genomförandetider. Utfallet har legat förhållandevis konstant de senaste åren med undantag för 2002 då ett relativt stort belopp utbetalades till projekt med särskild finansiering från Östersjömiljarderna. Det totala

antalet insatser har minskat från 202 år 2001 till 154 år 2003 som en följd av Sidas strävan att effektivisera administrationen genom att öka den genomsnittliga projektstorleken. *Tabell 37.*

UTVÄRDERINGAR, KAPACITETSSTUDIER OCH SYSTEMREVISIONER

Sida har utvärderat jordbruksprojektet Baltic Sea Agricultural Run Off Action Programme (BAAP) som avslutades 2002. Utvärderarna ansåg att BAAP-programmet saknat en övergripande programstrategi, en slutsats som Sida inte delade. Utvärderarna bedömde däremot att resultaten från de olika projekten inom ramen för programmet hade varit goda.

Sidas insats i Novgorod för att förbättra kreditvärdigheten hos stadens VA- och fjärrvärmebolag har efter halva tiden utvärderats. Insatsen bedöms fungera bra och kommer att fortsätta ytterligare ett år. Naturvårdsverkets och ssi:s engagemang inom utvecklingssamarbetet i Östersjöområdet har reviderats genom systemrevision. Båda rapporterna visar att såväl Naturvårdsverket som Strålskyddsinstitutet styr sitt utvecklingssamarbete väl och kostnadseffektivt.

JÄMSTÄLLDHET

Under året påbörjades en analys av jämställdheten i miljö- och energisamarbetet i Ryssland. Studien fokuserar på jämställdhetsaspekter inom den kommunala tjänstesektorn. Syftet är att öka kunskapen om vilka kommunala tjänster kvinnor och män behöver, hur de använder och påverkas av dem.

Sida arrangerade ett jämställdhetsseminarium för fjärrvärmebolaget i Kaliningrad och en jämställdhetsinsats i Novgorod avslutades. Insatsen fokuserade på att integrera aspekter på jämställdhet i kommunala bolags strategiska planering och att upptäcka var diskriminering förekommer.

EU-KOPPLING

Miljösamarbetet med kandidatländerna påverkas av att de ansluter sig till EU i maj 2004. Sidas arbete har varit inriktat på att fullfölja och avsluta de insatser som tidigare beretts eller överenskommit. Många investeringsprojekt har färdigberetts efter flera års förberedelser.

Politikområdet Utrikes- och säkerhetspolitik

2003

Fredsfrämjande verksamhet

Verksamhetsgrenens mål är att rekrytera, utbilda och utrusta den personal regeringen beslutat att ställa till förfogande för internationell fredsfrämjande verksamhet. Vidare skall Sida administrera det svenska deltagandet i de aktuella missionerna.

ALLMÄNT

Sidas arbete med rekrytering till fredsfrämjande verksamhet har varit mer aktivt och offensivt än tidigare år. Sida har utlyst fler tjänster och nominerat fler kandidater än år 2001 och 2002. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) har utvecklat sitt rekryteringssystem och det har medfört en större och tydligare konkurrens om tjänsterna mellan medlemsländerna.

Detta har lett till att fler svenskar än tidigare fått avslag på sina ansökningar. Nyrekryteringar har gjorts till OSSE:s kontor och verksamheter i Vitryssland, en person har rekryterats till OSSE:s huvudkontor i Wien och en till OSSE:s institut i Kazakstan, Georgien, Albanien och Kosovo. En person har rekryterats till OSSE:s institution Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) i Warszawa. I Kosovo har också tre personer nominerats och godkänts till högre positioner. Ett litet antal personer har avslutat sina uppdrag under året. Sida har slutit ett avtal med OSSE som gjort det möjligt för Sida att bidra med svensk personal till OSSE:s huvudkontor och institutioner. Liksom tidigare år måste rekryteringar ske med kort varsel, utlysningstiderna inom OSSE är korta.

ANALYS OCH PROBLEMATISERING

Det har varit svårt att rekrytera svenskar till OSSE även under 2003. Konkurrenten mellan medlemsländerna har hårdnat och kraven på de sökande har ökat. OSSE, som tidigare har efterfrågat ”generalister”, söker allt oftare personer med hög kompetens inom ett särskilt område. Sida har svårt att möta dessa behov då antalet kvalificerade sökande är få. För uppdrag inom OSSE:s verksamheter och kontor i Centralasien och Kaukasus krävs ryska vilket ofta minskar rekryteringsurvalet. Sidas utbildning av dem som blivit rekryterade styrs och skräddarsys utifrån behov och tidigare erfarenheter. Tiden mellan att de blir godkända och deras utresa är generellt sett kort vilket medför att utbildningsinsatserna inte blir så omfattande som det ibland behövs. Utbildningen sker däremot alltid på plats i organisationens regi, vilket gör att det inte behöver uppstå större problem för de rekryterade.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Kvartalsvis redovisning av kostnadsutvecklingen för verksamhet som finansieras från denna anslagspost samt eventuella förändringar av denna verksamhet. Varje insats skall redovisas för sig. Redovisning i särskild ordning.

Myndigheten Sida

2003

Myndigheten Sida

Här redovisas metodarbete, policyförändringar och kompetenssatsningar, och revisioner som inte redovisas på någon annan plats i årsredovisningen. Även organisationsförändringar som skett under året och personalstatistik redovisas.

METODARBETE OCH POLICYFÖRÄNDRINGAR

Att stärka Sidas fältorientering är fortfarande en av Sidas strategiska prioriteringar. Under 2003 fick ytterligare tre utlandsmyndigheter utvidgad beslutanderätt för nya biståndsinsatser, så kallad full delegering. Därmed är det åtta ambassader som har utökad beslutanderätt.

Antalet lokalt anställda programhandläggare fortsätter att öka och är nu lika stort som antalet rekryterade av Sida för stationering i fält. För att ge utlandsmyndigheterna vägledning för rekrytering och utbildning av handläggare fastställde Sida under året särskilda riktlinjer. I dem står också vilka uppgifter utlandsmyndigheterna kan ge till lokalt anställda programhandläggare.

Delegeringen av uppgifter till fältet ställer krav på förändrade och i vissa avseende stärkta instrument för huvudkontoret i Stockholm att styra och följa upp verksamheten i fält. I april samlades representanter för fältet till ett seminarium för att ta ställning till nya styr- och ledningsverktyg. Detta möte resulterade i att Sidas planer för styrning av biståndet till länder i Afrika, Asien och Latinamerika, landplanerna, reviderats och nu innehåller mer långsiktiga strategiska överväganden på upp till tre års sikt. Samtidigt förändrades formatet på Sidas halvårsrapporter till särskilda landrapporter som nu är resultatrapporten i landplaneprocessen. Detta kommer att genomföras under 2004.

Som en effekt av den ökade fältorienteringen stärks projektadministrationen och kvalitetssäkringen i fält. Alla fulldelegerade utlandsmyndigheter med utökad beslutanderätt har etablerat egna projektkommittéer. Quality Assurance (QA) är en funktion på Sidas regionavdelningar för kvalitetssäkring av ambassader som har eller kommer att få utvidgad

rätt att besluta om biståndsinsatser. Under 2003 fick sju ambassader besök av QA.

Sida utvecklade under året förslag till en ny IT-strategi för de kommande tre till fem åren. Den präglas av Sidas fältvision som ställer ökade krav på IT-support, nätverksstabilitet och kommunikationsmöjligheter.

Sida prioriterar ökad harmonisering och samordning, såväl genom att driva frågorna internationellt som i det svenska utvecklingssamarbetet. Under året initierade Sida i Zambia tillsammans med sex andra likasinnande givare (de nordiska givarna, Holland, England och Irland) ökad harmonisering i nära samarbete med regeringen. Initiativet har väckt internationell uppmärksamhet. På ett möte i Rom om harmonisering svarade Sida och det norska biståndsgörädet Norad för ett gemensamt inlägg om hur transaktionskostnaderna för samarbetsländerna minskar om givarna samarbetar nära.

Sida fastställde under året en handlingsplan för sitt fortsatta arbete med ökad harmonisering och samordning av biståndet med andra givare i samarbetsländerna. Detta görs bland annat genom ett fortsatt arbete i biståndsorganisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling tillsammans med Utrikesdepartementet. Vidare har Sida tillsammans med likasinnade givare kommit överens om en gemensam handlingsplan för att stärka harmoniseringen.

Under 2003 har Sida publicerat en ny version av metodhandboken, *Sida at work*.

Ett system för löpande resultat- och riskbedömning av projekt, Sida Rating System, har införts med full tillämpning 2004. Det är ett komplement till de rutiner för projektuppföljning som vi har haft tidigare. Systemet används för biståndsinsatser som

är längre än två år och som har ett avtalsbelopp på minst tre miljoner kronor.

Under året har arbetet med att förankra programstödskandidaten inom Sida fortsatt. Den ökande andelen programstöd kommer att påverka Sidas avtalsmallar, metoder för resultatmätning och stödet till länders system för budgetering, redovisning och revision. Detta arbete har påbörjats under 2003 och fortsätter under 2004.

Sida försöker också på olika sätt stärka samarbetsparternas förmåga att ta emot programstöd. Det har resulterat i distansutbildningsmaterial om programstöd och kapacitetstutveckling samt analysinstrument och handböcker.

Metod- och utvecklingsarbete har normativa inslag men består också av analys, bidrag till lärande och utbyte av erfarenheter mellan alla delar av Sida. Ambassaderna är särskilt viktiga att få med i arbetet. Metodfrågorna ovan har också en internationell dimension som kommer att bli allt tydligare i takt med att det internationella harmoniseringsarbetet växer. Sida deltar i detta arbete bland annat hos Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD).

Under året har Sida börjat arbeta med att samordna upphandlingar och ta fram ramavtal som kan användas av Sida Stockholm och utlandsmyndigheterna. På Sidas externa webbplats finns information om Sidafinansierade upphandlingar.

Under året har Sida arbetat med att se över biståndsavtalsmallarna och avtalshandboken. En ny regel för biståndsavtal, samt nya avtalsmallar för procedur-, samarbets- och insatsavtal har antagits. Handboken beräknas bli klar tidigt 2004.

Ett projektet för att organisera ärende- och dokumenthanteringen på Sida och skapa ett elektroniskt myndighetsarkiv pågår. Projektgruppen har under året fortsatt sitt arbete med att ta fram systemet. Parallellt med detta arbete har Sida tagit fram förslag till ny förvaltningsorganisation och direktiv för en ny arkivorganisation. På förslag av projektgruppen har också ett projekt för att ta hand om nuvarande pappersarkiv startat.

Sida har samarbetat med Utrikesdepartementet och Regeringskansliet för att det ska bli möjligt att få tillgång till biståndshandlingarna i fält. Sida har också samrått om frågan med Riksarkivet och Statskontoret.

Inom ramen för projektet för IT-baserad utbildning har Sida köpt ett system för utbildningshantering (Learning Management System). En del av personalen har fått utbildning i hur systemet ska hanteras. Sida arbetar med sikte på att introducera syste-

met och producera och distribuera de första kurserna under 2004.

Sida har under året upphandlat nya resebyrå-tjänster. BTI Nordic lämnade det för Sida ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet och ett nytt tvåårskontrakt gäller från januari 2004.

ORGANISATIONSFÖRÄNDRINGAR

Sida Öst har under 2003 genomfört en genomgripande översyn av sin verksamhet. Resultatet blev en omorganisation på avdelningen och namnbyte från Sida Öst till Europa. Bakgrunden till översynen är avdelningens strävan att vara en mer utpräglad regionavdelning i stället för en kombinerad ämnes- och regionavdelning. Man hoppas nu på en ökad integration med övriga Sida och ökat erfarenhetsutbyte mellan enheterna på avdelningen.

Europaavdelningen består efter omorganisationen av tre enheter: Enheten för Östeuropa och Centralasien (EECA) med fokus på länderna i före detta Sovjet, enheten för sydöstra Europa (SEE) som arbetar på Balkan, samt enheten för verksamhetsutveckling och administration (EVA) med ansvar för administration och organisationsfrågor.

Enheten för policy och samhällsanalys (POLICY) har från och med 1 september flyttats över till avdelningen för Afrika (AFRA). POLICY tillhör regionavdelningarna och hade tidigare sin administration hos Asienavdelningen.

PERSONALSTATISTIK

Totalt antal anställda i december 2003 var 873 personer, inklusive 104 tjänstlediga. Detta är en ökning med 17 personer jämfört med året innan. Antalet personer med tillsvidareanställning var 646, en ökning med 15 personer jämfört med år 2002.

Av de anställda 2003 var 60 procent kvinnor och 40 procent män, vilket innebär att den vedertagna definitionen av jämn könsfördelning uppfylldes.

Den genomsnittliga åldern för samtliga var 47 år, för kvinnor 45 år och för män 49 år.

Totalt hade 80 procent av Sidas personal utbildning över gymnasienivå. Av samtliga anställda hade åtta procent forskarutbildning och 73 procent akademisk utbildning eller någon form av eftergymnasial utbildning samt 20 procent gymnasiekompetens eller lägre.

Under 2003 har 48 personer rekryterats externt varav 25 kvinnor och 8 män. Genomsnittsåldern för externt rekryterade är 36 år. Kvinnor som rekryterats externt har en lägre genomsnittsålder än män.

Under 2003 tillsattes 46 tjänster vid Sveriges utlandsmyndigheter. Det rekryterades fler kvinnor än män under 2003 jämfört med året innan, 27 kvinnor och 19 män. *Tabell 38.*

INTERNREVISIONER

Internrevisionen slutförde fem granskningar under året: Sidas årsredovisning för 2002, Sidas kontrakts-

finansierade tekniska samarbete (KTS), Sektionen för utvecklingssamarbete i La Paz, Förutsättningarna för styrning inom Sida – en förstudie, Sidas hantering av insatser i korruptionsbenägna miljöer och en förstudie om säkerheten i Sidas administrativa och finansiella system.

Under året tog Sidas styrelse ställning till och fattade beslut om åtgärder med anledning av internrevisionens rapporter om KTS, Sektionen för utveck-

Tabell 38. Personalstatistik

Anställningsform	2003			2002			2001		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Tillsvidareanställda	646	373	273	631	370	261	615	348	267
stationerade i Stockholm	504	299	205	499	303	196	503	293	210
stationerade i Härnösand	12	6	6	10	4	6	0	0	0
stationerade vid UM	125	65	60	114	57	57	97	46	51
övriga (EU, Sandö)	5	3	2	8	6	2	15	9	6
Tidsbegränsad anställning	123	78	45	124	71	53	157	104	53
stationerade i Stockholm	85	61	24	83	53	30	110	86	24
stationerade i Härnösand	0	0	0	0	0	0	0	0	0
stationerade vid UM	34	15	19	39	17	22	45	17	28
övriga	4	2	2	2	1	1	2	1	1
Tjänstlediga	104	77	27	101	67	34	107	71	36
annan biståndsverksamhet	26	14	12	22	12	10	27	12	15
studier	12	11	1	12	10	2	11	10	1
övriga	66	52	14	67	45	22	69	49	20
Totalt antal anställda	873	528	345	856	508	348	879	523	356
Befattningar (exkl. tjänstlediga)									
Chefer	87	33	54	89	33	56	91	32	59
Handläggare	547	309	238	536	302	234	537	302	235
Assistenter	135	108	27	130	105	25	144	118	26
Totalt	769	450	319	755	440	315	772	452	320
Utbildningsnivåer									
Forskarutbildning	67	26	41	65	24	41	62	22	40
Akademisk, eftergymnasial utbildning > 2år	592	341	251	544	297	247	572	321	251
Eftergymnasial utbildning < 2år	42	30	12	76	58	18	45	32	13
Gymnasieskola	150	117	33	149	116	33	165	128	37
Grundskola	22	13	9	22	13	9	26	16	10
Extern rekrytering									
Chefer	0	0	0	4	3	1	5	3	2
Handläggare	40	25	15	40	21	19	54	37	17
Assistenter	8	8	0	5	3	2	9	8	1
Rekrytering till UM									
Chef	12	8	4	13	6	7	11	6	5
Handläggare	33	18	15	39	21	18	40	18	22
Assistenter	1	1	0	5	5	0	1	1	0
Genomsnittlig ålder									
Anställda	47	45	49	47	46	48	46	46	46
Externrekryterade	36	35	38	38	37	40	39	38	40

lingssamarbete i La Paz samt den granskning av utlandsmyndigheten i Vientiane som internrevisionen avrapporterat under 2002. Sidas styrelse tog också ställning till granskningen av Sidas årsredovisning och till att även i fortsättningen granska förutläggningarna för styrning inom Sida.

Under året utarbetade internrevisionen även en Sidaanpassad modell för riskanalys, och presenterade den för Sidas styrelse. Modellen är ett hjälpmedel

för att identifiera väsentliga granskningsområden.

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Sida skall redovisa i vilken omfattning myndighetens mål för kompetensförsörjningen under 2003 har uppnåtts, samt vilka mål som gäller för myndighetens kompetensförsörjning under 2004 respektive 2005–2006. Redovisas i bilaga 6.

Sidas organisation

Sidas styrelse

Ewa Björling, *riksdagsledamot (m)*

Berndt Ekholm, *riksdagsledamot (s)*

Holger Gustafsson, *riksdagsledamot (kd)*

Birgitta Ohlsson, *riksdagsledamot (fp)*

Mariann Ytterberg, *riksdagsledamot (s)*

Leif Håkansson, *3:e vice ordf LO*

Ari Kokko, *professor, Handelshögskolan*

Hilda Lind, *direktor, Svenska kyrkan, internationella avd.*

Joakim Palme, *professor, Institutet för framtidsstudier*

Börje Risinggård, *direktör, Svensk handel*

Ledamöter i Sidas forskningsnämnd

Professor Mårten Carlsson, ordförande

Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Professor Lotta Mellander, vice ordförande

Enheten för pediatrik, Göteborgs universitet

Professor Ian Bryceson

Centre for International Environment and Development Studies, NORAGRIC, Ås, Norge

Professor Barbara Ekbom

Institutionen för entomologi, Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, Uppsala

Professor Göte Hansson

Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet

Professor Bo Sundqvist

Universitetsledningen, Uppsala universitet

Professor Aud Talle

Sosialantropologisk institutt, Universitetet i Oslo, Norge

Professor Lena Trojer

Institutionen för arbetsvetenskap och medieteknik, Blekinge tekniska högskola

Professor Hans Wigzell

Mikrobiologiskt och tumörbiologiskt centrum, Karolinska institutet, Stockholm

Från Sida:

Dr Berit Olsson

Chef för avdelningen för forskningssamarbete, SAREC

Göran Holmqvist

Chef för avdelningen för Latinamerika, RELA

Sidas verksledning 2003

Bo Göransson, <i>generaldirektör</i> (t.o.m. 2003-01-12)	GD
Staffan Herrström, <i>t.f. generaldirektör</i> (fr.o.m. 2003-01-13 t.o.m. 2003-03-31)	
Maria Norrfalk, <i>generaldirektör</i> (fr.o.m. 2003-04-01)	GD
Staffan Herrström, <i>överdirektör</i>	ÖST
Lotta Sylwander, <i>avdelningschef</i>	AFRA
Jan Bjerninger, <i>avdelningschef</i>	ASIEN
Göran Holmqvist, <i>avdelningschef</i>	RELA
Jerker Thunberg, <i>avdelningschef</i>	NATUR
Britt F Hagström, <i>avdelningschef</i>	DESO
Rolf Carlman, <i>avdelningschef</i>	INEC
Eva Asplund, <i>avdelningschef</i>	SEKA
Berit Olsson, <i>avdelningschef</i>	SAREC
Johan Åkerblom, <i>avdelningschef</i>	INFO
Torbjörn Pettersson, <i>avdelningschef</i>	EVU
Ingrid Wibom, <i>avdelningschef</i>	PEO

Chefen för sekretariatet för utvärdering och internrevision är enligt Sidas arbets- och beslutsordning inte medlem i verksledningen, men har närvaro- och yttranderätt.

Eva Lithman, <i>sekretariatschef</i>	UTV
--------------------------------------	-----

Not till
resultatredovisningen

2003

Not till resultatredovisningen

ALLMÄNT

Återrapporteringskraven som finns i ”Regleringsbrev för budgetåret 2003 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)” återrapporteras i denna resultatredovisning. Den finansiella och statistiska informationen är hämtad från Sidas ekonomi- och planeringssystem PLUS. Verksamhetsgrenar och delsektorer bestäms utifrån anslag, anslagsdelpost, biståndsform och sektor. Det totala antalet verksamhetsgrenar är liksom förra året 15 stycken.

Under 2003 samlades information in från Sidas enheter om Sidas årsarbetskrafter. Informationen hämtades in för att kunna göra beräkningar över hur de anställdas tid fördelas per region och verksamhetsgren. En årsarbetskraft räknas generellt som en heltidstjänst av utvecklingssamarbete (administrativa tjänster exkluderade).

I Bilaga 7 finns tabeller över antalet årsarbetskrafter och dessa i förhållande till utfallet.

INTÄKTER OCH KOSTNADER

Definitionen för kostnaderna 2003 skiljer sig från tidigare år genom att även avskrivningar ingår i kostnaderna 2003. En avstämning mellan resultatredovisningen och resultaträkningen redovisas i tabell 39.

POLITIKOMRÅDET INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

Verksamhetsgrenar

För politikområdet finns nio verksamhetsgrenar vilka tillsammans utgör anslagen för Biståndsverksamhet, både Multilateralt utvecklingssamarbete (8:1.1.) och Bilateralt utvecklingssamarbete (8:1.2). Förvaltningskostnader (8:2) redovisas också per verksamhetsgren, se vidare nedan under rubriken Förvaltningskostnader.

Antalet verksamhetsgrenar är samma som tidigare år och några förändringar har inte skett.

Verksamhetsgrenen *Enskilda organisationer* är lika med anslagsdelpost 7 och innehåller inga delsektorer.

Verksamhetsgrenarna *Ekonomiska reformer*, *Forskningssamarbete* samt *Humanitära insatser och konfliktförebyggande* bestäms av komponenter som är klassificerade under respektive biståndsform samt för Humanitära insatser och konfliktförebyggande även komponenter som är klassificerade under sektorerna Fredsfrämjande och konflikthantering. Inte heller dessa verksamhetsgrenar innehåller några delsektorer.

Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter definieras som komponenter som klassificerats under huvudsektorn Mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning. Delsektorerna är *Demokrati inklusive Media*, *Offentlig förvaltning*, *Mänskliga rättigheter* och *Rättsväsende* och definieras som delsektorerna Demokrati, Offentlig förvaltning, Mänskliga rättigheter respektive Rättsväsende i Sidas statistikhandbok.

Sociala sektorer är komponenter som klassificerats under huvudsektorn Sociala sektorer och innehåller delsektorerna *Hälsa*, *Utbildning* samt *Övriga sociala sektorer inklusive kultur* och definieras som delsektorerna Hälsovård, Utbildning respektive Övriga sociala sektorer i Sidas statistikhandbok.

I verksamhetsgrenen *Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system* ingår komponenter som klassificerats under huvudsektorn Infrastruktur, näringsliv och urban utveckling och indelas i delsektorerna *Infrastruktur*, *Näringsliv och handel*, *Urban utveckling inklusive bostadsförsörjning* samt *Finansiella system*. I delsektorn Infrastruktur ingår komponenter som klassificerats under undersektorerna Transporter, Post, tele- och IT-kommunikation samt Energi. I delsektorn Näringsliv finns komponenter klassificerade som undersektorn Näringsliv. Undersektorerna Vattenförsörjning och sanitet, Bostäder och byggnader samt Urban utveckling bildar delsektorn Urban

utveckling. Finansiella system innehåller komponenter som är klassificerade som undersektorn Finansiell sektor.

Komponenter som klassificerats under huvudsektorn Naturbruk hör till verksamhetsgrenen *Naturbruk* som har två delsektorer, *Naturbruk* samt *Föreningar och övrigt miljöskydd*. Dessa överensstämmer med delsektorerna i Sidas statistikhandbok.

Under verksamhetsgrenen *Övrigt* finns de komponenter som klassificerats under huvudsektorn Övrigt. Verksamhetsgrenen innehåller inga delsektorer men har delats upp på Information samt Rekrytering, resursbasutveckling, forskning och utbildning.

Regioner

Årets resultatredovisning innehåller en redovisning per region. Globala insatser redovisas i en egen bilaga.

Regionerna följer den indelning som bestäms av anslagen. I bilaga 1 Kostnader per land och verksamhetsgren visas vilka länder som hör till respektive region.

Förvaltningskostnader

Förvaltningskostnaderna fördelas, på samma sätt som tidigare år, på land, region samt verksamhetsgren.

Fördelningen på land och region görs genom att förvaltningskostnaderna för ambassaderna fördelas på respektive land. Förvaltningskostnaderna för Sidas regionavdelningar fördelas över alla länder i regionen som har utfall i proportion till utfallet. Förvaltningsanslaget för övriga avdelningar på Sida fördelas över alla länder med utfall i proportion till utfallet.

Fördelningen på verksamhetsgrenar görs genom att fördela respektive enhets förvaltningskostnader på den verksamhetsgren som de till största del arbetar med. Avdelningsledningens kostnader har i vissa fall fördelats till enheternas verksamhetsgrenar i proportion till enheternas förvaltningskostnader. De enheter som ej kunnat fördelas direkt, till exempel regionavdelningarna, ambassader samt administrativa enheter, har fördelats på alla verksamhetsgrenar proportionellt efter de redan fördelade förvaltningskostnaderna.

Biståndsform

Redovisningen av biståndsform följer Sidas statistiska begrepp Biståndsform. Inga förändringar har skett mot förra året.

Kanaler

Redovisningen av kanaler utgår från statistikbegreppet Genomförande kanal liksom tidigare. *Multilaterala*

Tabell 39. Avstämning mellan resultatredovisning och resultaträkning, tkr

Resultaträkning exkl. anslagsintäkter	
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	53 658
Intäkter av bidrag	201
Finansiella intäkter	1 145
Driftkostnader inkl. avskrivningar	-887 256
Uppbörd netto	-2 605
Medel från andra myndigheter för finansiering av bistånd	3 565
Övriga erhållna medel för finansiering av bistånd	46 566
Lämnat bistånd inkl. finansiellt netto	-10 445 974
Totalt enligt resultaträkningen exkl. anslagsintäkt	-11 230 701
Varav fördelat på verksamhetsgren:	
Politikområdet Internationellt utvecklingssamarbete	
Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	-1 810 982
Sociala sektorer	-1 660 503
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	-1 748 207
Naturbruk	-933 423
Ekonomiska reformer	-583 060
Forskningssamarbete	-855 333
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	-1 703 251
Enskilda organisationer	-912 282
Övrigt	-516 724
Totalt Internationellt utvecklingssamarbete	-10 723 764
Politikområdet Samarbete med Central- och Östeuropa	
Gemensam säkerhet	-13 472
Demokratis fördjupning	-146 994
Ekonomisk omvandling	-113 763
Social trygghet	-109 894
Miljö	-172 018
Totalt Samarbete med Central- och Östeuropa	-556 140
Politikområdet Utrikes- och säkerhetspolitik	
Fredsfrämjande verksamhet	-14 228
Totalt Utrikes- och säkerhetspolitik	-14 228
Totalt fördelat på verksamhetsgrenar	-11 294 132
Återstår	63 432
Återstående poster enligt resultaträkningen består av:	
Befarade kundförluster	234
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bistånd	3 565
Medel som tillskjutits från fonder m.m. för finansiering av bistånd	65 110
Kostnader för U-krediter	-32 253
Skadefall m.m. Säkerhetsreserven	-120 405
Förändring av befarade kundförluster villkorsslån	-6 991
Uppbörd netto	-2 605
Räntintäkter U-kredit	68 222
Räntintäkter Fristående garantier	449
Räntintäkter Säkerhetsreserven	30 327
Kursdifferenser Säkerhetsreserven	2 220
Bokfört värde och reavinst/förlust försäljning anläggningstillgångar	-132
Kostnad biståndskrediter	52 668
Övrigt	3 023
Totalt övriga resultatpåverkande poster	63 432

organisationer innehåller bland andra FN-organisationer och Världsbanken. *Svenska enskilda organisationer* innehåller genomförare i Sverige till exempel myndigheter, enskilda organisationer samt universitet och skolor. *Samarbetsländernas organisationer* innehåller genomförare från samarbetsländerna till exempel Tanzania och *Övriga länders organisationer* innehåller genomförare från övriga världen till exempel Norge. *Internationella enskilda organisationer* är till exempel International Committee of the Red Cross (ICRC).

Handlingsprogram

Sidas handlingsprogram redovisas under avsnittet Årets resultat utifrån biståndsmålen.

Redovisning av antalet insatser

Definitionen på antal insatser har inte förändrats jämfört med förra året. Totala antalet insatser för ett enskilt år definieras som alla insatser som enligt avtalstiden minst omfattar någon del av året, samt där status på avtalet är avtalad eller avslutad.

Antal insatser med avtal som överstiger 15 miljoner kronor anges under rubriken Avtal större än 15 miljoner kronor.

Antal nya insatser är det antal insatser som har påbörjats under respektive år.

Liksom tidigare år kan en del insatser tillhöra flera verksamhetsgrenar och regioner. Summan av antalet insatser på verksamhetsgrenar och regioner överstiger därför det verkliga antalet insatser.

POLITIKOMRÅDET SAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA

Verksamhetsgrenar

Politikområdet Samarbete med Central- och Östeuropa (anslag 9:1.1 Samarbete med Central- och

Östeuropa genom Sida) har även i år en uppdelning på fem verksamhetsgrenar. Dessa är *Gemensam säkerhet*, *Demokratins fördjupning*, *Ekonomisk omvandling*, *Social trygghet* och *Miljö*. Verksamhetsgrenarna följer de mål som finns för politikområdet och definieras utifrån de sektorer som komponenterna klassificerats under.

Region

Se kommentar under Politikområdet Internationellt utvecklingssamarbete.

Förvaltningskostnader

Förvaltningskostnader har ej fördelats på politikområdet Samarbete med Central- och Östeuropa då denna verksamhet inte faller under anslaget 8.2, Sidas förvaltningsanslag.

Redovisning av antalet insatser

Se kommentar under Politikområdet Internationellt utvecklingssamarbete.

Åtaganden

Under åtaganden redovisas samtliga under året fattade beslut avseende insatser inom Central- och Östeuropa.

POLITIKOMRÅDET UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK

Verksamhetsgrenen Fredsfrämjande verksamhet definieras som anslag 5:7 Fredsfrämjande liksom tidigare år.

Förvaltningskostnader

Har beräknats till 25 procent av enheten Resursbasutveckling för internationellt utvecklingssamarbete i Stockholms förvaltningskostnader.

Finansiella dokument

2003

Kommentarer

UTGIFTSBEGRÄNSNING

Sida har i regleringsbrevet för verksamhetsåret 2003 ålagt begränsningar för utgifter som belastar anslag. Regeringen har beslutat om följande begränsningar:

- 7 8:1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete högst 11 033 000 tusen kronor
- 7 9:1.1 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida högst 580 000 tusen kronor

UTFALLET ÅR 2003 I FÖRHÅLLANDE TILL UTGIFTSBEGRÄNSNINGEN

Utfallet för Sidas huvudsakliga anslag uppgår per 2003-12-31 till (belopp i tusen kronor):

7 8	Internationellt utvecklingssamarbete	
7 8:1.1	Multilateralt	96 218
7 8:1.2	Bilateralt	10 230 947
7 8:2	Biståndsförvaltning	510 351
Summa 7 8		10 837 517

Motsvarar 92,7 procent av årets disponibla medel med hänsyn tagen till utgiftsbegränsningen för bilateralt enligt ovan.

7 9:1.1	Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida	525 578
----------------	--	----------------

Motsvarar 90,6 procent av utgiftsbegränsningen.

DE UTGÅENDE ÖVERFÖRINGSBELOPPENS FÖRÄNDRING

Den utgående reservationen (sparade anslagsmedel) för anslagspost 7 8:1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete har under året ökat från 585 502 tusen kronor till 1 133 094 tusen kronor. Den största enskilda reservationen, 458 115 tusen kronor, återfinns på delposten U-krediter. Att den utgående reservationen ökat förklaras bland annat av utgiftsbegränsningen enligt ovan.

Den utgående reservationen på 7 9:1.1 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida har under samma period minskat från 445 061 tusen kronor till 419 483 tusen kronor.

Sparandet på Sidas anslag för biståndsförvaltning har under samma period minskat från 28 184 tusen kronor till 9 638 tusen kronor. Huvudsakligen beror det på att retroaktiva löner för perioden april till december 2002 utbetalades under januari 2003.

Sammanställning över väsentliga uppgifter 2003 (tkr)

Låneram i Riksgäldskontoret

	2003	2002	2001	2000	1999
Beviljad låneram	92 000	67 000	62 000	62 000	62 000
Utnyttjad låneram vid räkenskapsårets slut	63 355	62 240	53 042	50 682	53 450

Kontokredit hos Riksgäldskontoret

	2003	2002	2001	2000	1999
Beviljad kontokredit hos Riksgäldskontoret	19 700	20 000	20 000	20 000	0
Maximalt utnyttjad kontokredit	0	126	15 953	0	0

Räntekostnader och ränteintäkter på räntekonto

	2003	2002	2001	2000	1999
Räntekostnader på räntekonto	0	731	5	4 129	0
Ränteintäkter på räntekonto	1 092	1 483	1 489	1 699	2 966

Avgiftsintäkter

	2003	2002	2001	2000	1999
Avgiftsintäkter som myndigheten disponerar:					
Avgiftsintäkter Sida-Härnösand och EOL Sthlm	53	105	2 724	3 641	4 690
Övriga avgiftsintäkter	19 312	18 523	19 585	16 200	14 635
	19 365	18 628	22 309	19 841	19 325
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	– *	20 000	20 000	20 000	21 600
* Belopp saknas i regleringsbrev					
Avgiftsintäkter som myndigheten inte disponerar:	30 166	45 830	40 675	28 319	28 230
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	50 000	39 000	39 000	33 000	54 100
Totala avgiftsintäkter	49 531	64 458	62 984	48 160	47 555

Beviljad och utnyttjad anslagskredit

	2003	2002	2001	2000	1999
Beviljad anslagskredit	7 400	12 600	12 600	12 000	0
Utnyttjad anslagskredit	0	0	0	0	0

Utgående reservation inklusive in-tecknat för framtida åtagande samt utestående åtaganden

UTGÅENDE RESERVATIONER OCH ANSLAGSSPARANDE						
Anslag	2003	Dä-rav in-tecknat	2002	2001	2000	1999
7 8:1.1	43 724	28 232	32 993	43 519	88 007	41 971
7 8:1.2	1 133 094	660 120	581 458	831 737	1 894 696	2 419 896
7 9:1.1	419 483	416 532	445 061	520 474	550 074	609 750
Övriga anslag (exkl. förvaltningsanslag, se nedan)	100 759	0	84 702	131 377	110 809	198 715
TOTALT	1 697 060	1 104 883	1 144 214	1 527 107	2 643 586	3 270 332

UTESTÅENDE ÅTAGANDE		Utestående åtagande				
Anslag	Årets tilldel. bemyndig.	2003	2002	2001	2000	1999
7 8:1.2	15 460 000	12 721 190	10 175 022	8 697 864	6 996 166	8 069 753
7 9:1.1	650 000	421 511	394 597	324 632	348 733	439 275
TOTALT	16 110 000	13 142 701	10 569 619	9 022 496	7 344 899	8 509 028

Anslagssparande på förvaltningsanslaget

	2003	2002	2001	2000	1999
Anslag	7 8:2.1	7 8:2	7 8:2	A2	A2.1
Belopp	9 638	28 184	7 594	19 996	43 000

Antal årsarbetskrafter och medelantalet anställda

	2003	2002	2001	2000	1999
Antal årsarbetskrafter	727	724	711	694	665
Medelantalet anställda	764	756	749	730	721

Driftkostnad per årsarbetskraft

	2003	2002	2001	2000	1999
Driftkostnad	858 930	827 999	781 787	696 432	644 745
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 181	1 144	1 100	1 004	970

Årets kapitalförändring och balanserad kapitalförändring

	2003	2002	2001	2000	1999
Årets kapitalförändring	-252 208	-311 953	-563 010	-587 365	-134 817
Balanserad kapitalförändring	502 817	452 711	439 109	467 388	111 951

Resultaträkning 2003-12-31 (tkr)

	NOT	030101 -031231	020101 -021231
VERKSAMHETENS INTÄKTER			
Intäkter av anslag	1	845 755	773 652
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	53 658	54 590
Intäkter av bidrag		201	2 785
Finansiella intäkter	3	1 145	1 591
Summa		900 758	832 617
VERKSAMHETENS KOSTNADER			
Kostnader för personal	4	-519 263	-493 193
Kostnader för lokaler		-112 677	-113 342
Övriga driftkostnader	5	-226 989	-221 465
Finansiella kostnader	6	-6 271	-6 541
Avskrivningar och nedskrivningar	12	-22 055	-18 918
Summa		-887 256	-853 459
VERKSAMHETSUTFALL		13 502	-20 842
UPPBÖRDSVERKSAMHET			
Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disponeras av Sida		27 561	44 925
Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamhet		-30 166	-45 830
Saldo uppbördsverksamhet		-2 605	-905
TRANSFERERINGAR			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bistånd	1	10 132 738	11 063 719
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bistånd		3 565	4 741
Övriga erhållna medel för finansiering av bistånd	7	46 566	67 960
Finansiella intäkter	8	108 239	137 803
Finansiella kostnader	9	-32 729	-15 762
Lämnat bistånd		-10 521 484	-11 548 666
Saldo transfereringar		-263 105	-290 206
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	10	-252 208	-311 953

Balansräkning 2003-12-31 (tkr)

	NOT	2003-12-31	2002-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling		10 903	5 809
Rättigheter och andra immateriella tillgångar		18 487	4 633
Summa immateriella anläggningstillgångar	11	29 390	10 442
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet		25 712	27 234
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		39 403	39 369
Förskott avseende materiella anläggningstillgångar		262	0
Summa materiella anläggningstillgångar	12	65 376	66 604
Finansiella anläggningstillgångar			
Långfristiga fordringar hos andra myndigheter	13	523 018	547 449
Summa finansiella anläggningstillgångar		523 018	547 449
Utlåning	14	406 222	261 794
Varulager m.m.			
Förskott till leverantörer		4 015	6 463
Summa varulager m.m.		4 015	6 463
Fordringar			
Kundfordringar	7	13 389	17 012
Fordringar hos andra myndigheter		59 218	57 657
Övriga fordringar		10 265	7 708
Summa fordringar		82 872	82 377
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader		24 133	22 252
Upplupna bidragsintäkter		1 281	596
Övriga upplupna intäkter		16 399	20 786
Summa periodavgränsningsposter	15	41 813	43 633
Avräkning med statsverket	16	181 151	97 417
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	17	31 021	43 681
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	18	1 976 545	1 943 986
Kassa, postgiro och bank	19	20 049	50 325
Summa kassa och bank		2 027 615	2 037 991
SUMMA TILLGÅNGAR		3 361 473	3 154 170

	NOT	2003-12-31	2002-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskaptal			
Statskapital	20	2 643 429	2 587 629
Balanserad kapitalförändring	21	502 817	452 711
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	10	-252 208	-311 953
Summa myndighetskaptal		2 894 038	2 728 388
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	22	5 737	4 786
Summa avsättningar		5 737	4 786
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	23	63 355	62 240
Skulder till andra myndigheter		99 245	82 560
Leverantörsskulder		238 827	211 904
Övriga skulder		14 671	9 247
Depositioner		174	112
Summa skulder m.m.		416 273	366 062
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader		41 149	52 934
Oförbrukade bidrag		3 985	2 000
Övriga förutbetalda intäkter		290	0
Summa periodavgränsningsposter	24	45 425	54 934
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		3 361 473	3 154 170
ANSVARSFÖRBINDELSER (tkr)			
Statliga garantier för lån och krediter			
Lån till personal i fält		989	2 012
Svenska skolföreningen i Nairobi		2 000	2 000
Skolhus i Nicaragua		400	400
Övriga ansvarsförbindelser			
Importgaranti, INEC		1 157	836
Villkorslån		13 991	8 480
Avskrivningslån, START SYD, INEC		1 850	1 928
Avskrivningslån, START ÖST/Bosnia		4 961	5 825
Fristående garantier		237 600	256 200
Garantiförbindelser, U-krediter		3 822 000	5 540 000
Pensioner personal		0	1 137
Eventuallförpliktelser, enligt notförteckning		5 200	5 740
SUMMA ANSVARSFÖRBINDELSER		4 090 147	5 824 557

Anslagsredovisning 2003 (tkr)

REDOVISNING MOT ANSLAG

ANSLAG	BENÄMNING	NOT	INGÅENDE ÖVERFÖRINGS- BELOPP	ÅRETS TILL- DELN. ENL. REGL. BREV	OMDISP. ANSLAGS- BELOPP	INDRAGNING	TOTALT DISPONIBELT BELOPP	UTGIFTER	UTGÅENDE ÖVERFÖRINGS- BELOPP	DÅRAV INTECKNAT
7 8:1.1	MULTILATERALT UTVECKLINGSSAMARBETE		Not 25, 28	Not 28	Not 25, 28	Not 28				
7 8:1.1.6	Multilateralt utvecklingssamarbete till									
	Sidas disposition (Reservationsanslag)	26	32 993	106 950			139 943	96 218	43 724	28 232
7 8:1.2	BILATERALT UTVECKLINGSSAMARBETE (Reservationsanslag, samtliga delposter)									
7 8:1.2.1	Afrika	26,29	43 939	2 720 000	593 500		3 357 439	3 066 212	291 227	284 283
7 8:1.2.2	Asien	26,29	65 884	1 770 000	-131 000		1 704 884	1 461 000	243 884	181 601
7 8:1.2.3	Latinamerika	26,29	95 443	810 000	50 000		955 443	887 283	68 160	68 160
7 8:1.2.4	Europa	29	208	820 000	6 000		826 208	825 970	238	0
7 8:1.2.5	Globala utvecklingsprogram	26,29	95 145	1 323 000	8 000		1 426 145	1 372 296	53 848	52 161
7 8:1.2.6	U-krediter	29	243 079	675 000	-67 500		850 579	392 464	458 115	56 934
7 8:1.2.7	Enskilda organisationer	27,29	3 794	940 000	-31 000		912 794	901 506	11 288	11 288
7 8:1.2.8	Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande	27,29	13 286	1 100 000	155 000		1 268 286	1 262 597	5 690	5 690
7 8:1.2.9	Ekonomiska reformer	26	24 461	0	-24 461		0		0	0
7 8:1.2.10	Information	29	263	60 000	2 000		62 263	61 620	644	4
7 8:1.2	SUMMA		585 502	10 218 000	560 539		11 364 041	10 230 947	1 133 094	660 120
7 8:2	BISTÅNDSFÖRVALTNING (Ramanslag)									
7 8:2:1	Sidas biståndsförvaltning	30	28 184	491 805			519 989	510 351	9 638	
7 9:1.1	SAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA GENOM SIDA (Reservationsanslag, samtliga delposter)									
7 9:1.1.1	Kandidatländer	31	152 533	175 000	-13 000		314 533	185 621	128 913	127 308
7 9:1.1.2	Ryssland, Ukraina och Vitryssland	31	292 528	325 000	13 000		630 528	339 957	290 571	289 224
7 9:1.1	SUMMA		445 061	500 000	0		945 061	525 578	419 483	416 532
5 5:6	FREDSFRÅMJANDE VERKSAMHET (Ramanslag)									
5 5:6.3	Sida Verksamhet utomlands	32	11 868	17 000	-11 196		17 672	12 569	5 103	
5 5:6	SUMMA		11 868	17 000	-11 196		17 672	12 569	5 103	
	ÖVRIGA RESERVATIONSANSLAG									
1F1	Samarb. och utv. inom Östersjöreg. (1999)	33	241			-241	0			
20A10.3	Åtgärdsprogrammet för Östersjön (1999)	33	1 949			-1 949	0			
	SUMMA		2 189			-2 189	0			
	ÖVRIGA RAMANSLAG									
24 39:6.6	Näringslivsutveckling i Östersjöregionen									
	Till Sidas disposition	34	70 644	0	52 010		122 654	26 998	95 656	
	TOTALSUMMA		1 176 442	11 333 755	601 353	-2 189	13 109 360	11 402 661	1 706 699	1 104 883

REDOVISNING MOT STATSUDGETENS INKOMSTITTLAR

INKOMST-TITEL	BENÄMNING	NOT	BERÄKNAT ENLIGT REG. BREV	INKOMSTER
2394	Övriga ränteinkomster			3 048
2535	Avgifter för statliga garantier			28
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet			27 091
4526	Återbetalning av övriga lån			6 310
SUMMA		35	50 000	36 476

BEMYNDIGANDEN 2003-12-31 (TKR)

ANSLAG	BENÄMNING	TILLDELAD BEMYNDIGANDERAM	INGÅENDE ÅTAGANDEN	UTESTÅENDE ÅTAGANDEN 031231	UTESTÅENDE ÅTAGANDENAS FÖRDELNING PER ÅR				TOTALT
					ÅR 2004	ÅR 2005	ÅR 2006	ÅR 2007 –	
		Not 36		Not 37					Not 38
7 8:1.2	BILATERALT UTVECKLINGSSAMARBETE (Reservationsanslag)								
7 8:1.2.1	Afrika		4 336 232	5 206 713	2 837 469	1 415 393	768 836	110 999	5 132 697
7 8:1.2.2	Asien		1 731 084	2 191 075	1 169 338	538 278	264 215	214 201	2 186 031
7 8:1.2.3	Latinamerika		959 113	1 019 539	547 617	328 878	125 532	5 700	1 007 727
7 8:1.2.4	Europa		559 692	803 058	612 341	159 633	27 182	980	800 136
7 8:1.2.5	Globala utvecklingsprogram		1 149 687	1 308 843	848 583	330 160	72 947	27 956	1 279 646
7 8:1.2.6	U-krediter		103 445	196 526	194 526	1 000	1 000	0	196 526
7 8:1.2.7	Enskilda organisationer		1 008 569	1 559 804	970 766	513 184	75 686	0	1 559 636
7 8:1.2.8	Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande		327 038	435 001	368 608	56 637	7 256	0	432 501
7 8:1.2.10	Information		162	630	230	200	200	0	630
7 8:1.2	SUMMA	15 460 000	10 175 022	12 721 190	7 549 478	3 343 362	1 342 853	359 836	12 595 530
7 9:1.1	SAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA GENOM SIDA (Reservationsanslag)								
7 9:1.1.1	Kandidatländer,		133 874	99 824	90 555	5 540	0	0	96 095
7 9:1.1.2	Ryssland, Ukraina, Vitryssland,		260 724	321 687	217 832	86 549	15 370	1 421	321 172
7 9:1.1	Summa	650 000	394 597	421 511	308 387	92 089	15 370	1 421	417 267
	SUMMA	16 110 000	10 569 619	13 142 701	7 857 866	3 435 451	1 358 223	361 257	13 012 797

FINANSIELLA VILLKOR 2003 (TKR)

ANSLAG	BENÄMNING	VILLKOR	TYP	FINANSIELLT VILLKOR	UTFALL 2003
UTGIFTSBEGRÄNSNINGAR					
7 8:1.2	Bilateralt utvecklingssamarbete	Utgiftsbegränsning budgetåret 2003	Regl.brev	11 033 000	10 230 947
7 9:1.1	Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida	Utgiftsbegränsning budgetåret 2003	Regl.brev	580 000	525 578
7 8:1.1 MULTILATERALT UTVECKLINGSSAMARBETE (Reservationsanslag)					
7 8:1.1.6	Multilateralt utvecklingssamarbete till Sidas disposition	Bidrag till multilateral och bilateral verksamhet inom narkotikaområdet	Regl.brev	12 000	7 147
		Insatser inom det multilaterala miljöområdet	Regl.brev	16 000	15 124
		Förstärkning av Sidas medverkan i och uppföljningen av i ovan nämnda stycke angivet multilateralt samarbete och metodutveckling	Regl.brev	1 200	808
		Utarbeta projekt och program inom ramen för Montrealprotokollets multilaterala fond. Utfallet inkluderar reservationer från tidigare år.	Regl.brev	4 000	5 209
		Kostnader i samband med Sveriges ordförandeskap för utskottet för finanser, revision och utvärdering m.m.	Regl.brev	750	544
		Globala vaccinitativet (GAVI)	Regl.brev	20 000	20 000
		Stöd till Internationella sjöfartsuniversitetet (WMU)	Regl.brev	29 000	23 623
		Svenskt deltagande i Temporary International Presence in Hebron (TIPH)	Regl.brev	14 000	12 396
		Svenskt deltagande i den samnordiska övervakningsstyrkan Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM)	Regl.brev	10 000	9 468
7 8:1.2 BILATERALT UTVECKLINGSSAMARBETE (Reservationsanslag)					
7 8:1.2	Bilateralt utvecklingssamarbete	Sakanslagsfinansierade tjänster i fält	Regl.brev	200 000	199 675
		Sida får disponera 10 500 mnkr för garantier för myndighetens garantiverksamhet.	Regl.brev	10 500 000	4 060 757
		Härav får högst 1 000 mnkr avse fristående garantier	Regl.brev	1 000 000	237 600
		samt högst 30 mnkr avse kapitalmarknads- och importgarantier	Regl.brev	30 000	1 157
7 8:1.2.1	Afrika	Extra stöd till utbildningssektorn i Kenya (UD2003/30335/AF)	Reg.beslut	50 000	50 000
		Fortsatt stöd till landsbygdsutvecklingsprogrammet i Amhara, Etiopien (2002–2003) *	Regl.brev 2002	200 000	143 563
		Institutionsutveckling vid skogsfakulteten i Wondo Genet, Etiopien 1999–2003 (UD1999/949/AF) *	Reg.beslut	78 200	78 116
		Stöd till ekonomiska reformer och skuldlättnader			
		– Budgetstöd till Burkina Faso (UD2003/20409/GU)	Reg.beslut	40 000	40 000
		– Budgetstöd till Mali (UD2003/20409/GU)	Reg.beslut	50 000	50 000
		– Budgetstöd till Rwanda (UD2003/20409/GU)	Reg.beslut	50 000	50 000
		– Budgetstöd till Tanzania (UD2003/20409/GU)	Reg.beslut	110 000	110 000
		– Budgetstöd till Uganda (UD2003/20409/GU)	Reg.beslut	65 000	65 000
		– Budgetstöd till Moçambique (UD2003/60596/GU) (2003–2004)	Reg.beslut	200 000	100 000
		– Ingående reservation, Afrika (UD03/20403/GU)	Reg.beslut	40 000	0
7 8:1.2.2	Asien	Stöd till ekonomiska reformer och skuldlättnader			
		– Budgetstöd till Östtimor (UD2003/36178/GU)	Reg.beslut	10 000	10 000
		– Ingående reservation, Asien (UD03/20403/GU)	Reg.beslut	16 000	16 000
7 8:1.2.3	Latinamerika	Stöd till ekonomiska reformer och skuldlättnader			
		– Budgetstöd till Nicaragua (UD2003/31561/GU)	Reg.beslut	60 000	60 000
		– Ingående reservation, Latinamerika (UD03/20403/GU)	Reg.beslut	95 000	35 000
7 8:1.2.4	Europa	Valobservatörsinsatser	Regl.brev	5 000	3 607
		En tjänst i Stockholm för National Contact Point för twinning inom ramen för CARDS.	Regl.brev	600	549
		Valobservation i Montenegro (Serbien och Montenegro) (UD2003/20853/EP)	Reg.beslut	320	166
		Valövervakare till parlamentsvalet i Armenien (UD2003/21022/EC)	Reg.beslut	220	166
		Stöd till OSSE:s valinsats i Albanien (UD2003/42551/EP)	Reg.beslut	285	232
		Stöd till OSSE:s valinsats i Ryssland (UD2003/56033/EP)	Reg.beslut	600	353
		Stöd till OSSE:s valinsats i Georgien (UD2003/64695/EP+UD2004/6235/EP)	Reg.beslut	303	303

ANSLAG	BENÄMNING	VILLKOR	TYP	FINANSIELLT VILLKOR	UTFALL 2003
7 8:1.2.5	Globala utvecklingsprogram	Stöd genom de svenska partianknutna organisationerna till demokratiuppbyggnad i u-länder	Regl.brev	18 800	18 800
		Stöd till u-landsforskning i Sverige	Regl.brev	90 000	87 933
		Svenskt stöd till International Planned Parenthood Federation (IPPF) (UD2002/1583/GU) 2002–2003	Reg.beslut	70 000	70 000
		Stöd till Frivilligorganisationernas fond för mänskliga rättigheter (UD2001/1546/IC) 2002–2004 *	Reg.beslut	40 300	26 500
		Svenska Naturskyddsföreningen: stöd för Nord/Syd-programmet för perioden 2002–2004 (UD2002/509/GU) *	Reg.beslut	59 000	38 500
		Stöd till ekonomiska reformer och skuldlättnader Ingående reservation, Globala utv. progr. (UD03/20403/GU)	Reg.beslut	18 009	18 000
7 8:1.2.6	U-krediter	Villkorslån till Private Infrastructure Development Trust för aktieteckning i Emerging Africa Infrastructure Fund (UD2003/356/AF)	Reg.beslut	*motvärdet till 20 miljoner USD*	124 075
		Stöd till det centrala transmissionsnätet i Mongoliet (UD2003/51206/ASO)	Reg.beslut	68 000	68 000
		Finansiering av fyrfilig betongbro över floden Karnaphuli vid staden Chittagong i Bangladesh (UD2003/54099/ASO)	Reg.beslut	144 000	144 000
7 8:1.2.7	Enskilda organisationer	Högst 10 procent av tilldelade medel för delposten får användas för u-landsinformation	Regl.brev	94 000	91 981
7 8:1.2.8	Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande	Humanitärt bistånd till Tjetjenien, Ryssland	Regl.brev	40 000	33 304
		Stöd till Internationella rödakorskommitténs (ICRC) fältverksamhet	Regl.brev	230 000	215 000
		Stöd till burmesiska flyktingar i Thailand för år 2003 (UD2003/185/GS)	Reg.beslut	27 500	27 500
		Svenskt stöd till FN:s samlade appell för Angola år 2003 (UD2003/269/GS) varav till	Reg.beslut	80 000	70 000
		– OCHA		11 000	11 000
		– UNICEF		20 000	10 000
		– WFP		19 000	19 000
		– FAO		10 000	10 000
		– UNHCR		10 000	10 000
		– UNDP		2 000	2 000
		– LWF		4 000	4 000
		– NRC		4 000	4 000
7 8:2	SIDAS BISTÅNDSFÖRVALTNING (Ramanslag)				
7 8:2	Sidas biståndsförvaltning	Kreditgarantier för lån till personal	Regl.brev	15 000	989
7 9:1.1	SAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA GENOM SIDA (Reservationsanslag)				
7 9:1.1	Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida	Administrativ verksamhet avseende insatser inom Central- och Östeuropa			
		De administrativa kostnaderna fördelas på delpost 9:1.1.1 med 9 020 tusen kronor och på delpost 9:1.1.2 med 18 819 tusen kronor.	Regl.brev	28 650	27 839
		Stöd genom svenska riksdagspartier till demokratiuppbyggnad i Central- och Östeuropa.	Regl.brev	18 800	17 119
		Stöd genom enskilda organisationer för information i Sverige	Regl.brev	6 500	3 975
	ÖVRIGA ANSLAG				
5 5:6.3	Fredsfrämjande verksamhet, Sida Verksamhet utomlands	Administrativa kostnader för det svenska deltagandet i de svenska missionerna	Regl.brev	500	467
24 39: 6.6	Näringslivsutveckling i Östersjöregionen, till Sidas disposition	Medel till programmet DemoÖst (UD1999/1608/EC) *	Reg.beslut	55 000	12 861
		Ytterligare medel till programmet DemoÖst (UD1999/1608/EC) varav	Reg.beslut	40 000	9 715
		– Administration av ovanstående	Reg.beslut	2 500	218
		Uppdrag att genomföra internationella kurser (UD1999/1398+1608/EC) *	Reg.beslut	20 000	14 943
		Fortsättning av programmet Nordpraktik – New managers for Russia, 2003–2004 (UD1999/1608/EC) *	Reg.beslut	16 250	10 250
		Påfyllnad av medel till svensk konsultfond vid Nordiska Investeringsbanken, NIB, 2002–2003 (UD1999/1608/EC) *	Reg.beslut	5 150	5 007
		Transformatorstation i Siauliai, Litauen (UD1999/1608/EC) varav	Reg.beslut	8 950	0
		– Administration av ovanstående	Reg.beslut	240	0
		– Extern uppföljning av ovanstående	Reg.beslut	200	0

* Utfall avser även tidigare år

Finansieringsanalys 2003 ^(tkr)

	NOT	030101 -031231	020101 -021231
DRIFT			
Kostnader	39	-864 201	-835 834
Finansiering av drift			
Intäkter av anslag		845 755	773 652
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	40	52 989	54 119
Intäkter av bidrag		201	2 785
Övriga intäkter		1 145	1 591
Summa medel som tillförts för finansiering av drift		900 090	832 146
Minskning av lager		2 448	-4 431
Ökning av kortfristiga fordringar		-1 279	-25 517
Minskning av kortfristiga skulder		-6 756	-2 943
KASSAFLÖDE FRÅN DRIFT		30 301	-36 579
INVESTERINGAR			
Investeringar i materiella tillgångar		-20 960	-33 124
Investeringar i immateriella tillgångar		-18 948	-10 442
Summa investeringsutgifter		-39 908	-43 566
Finansiering av investeringar			
Lån från Riksgäldskontoret		22 555	30 234
– amorteringar		-21 440	-21 036
Försäljning av anläggningstillgångar		751	496
Summa medel som tillförts för finansiering av investeringar		1 866	9 694
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder		-884	2 520
KASSAFLÖDE TILL INVESTERINGAR		-38 926	-31 352
LÅNEVERKSAMHET			
Nyutlåning och nedskrivning		-150 738	-3 067
Amorteringar		6 310	5 851
Summa låneutgifter		-144 428	2 784
Finansiering av låneverksamhet			
Ökning av statskapital med medel som erhållits från statsbudgeten		120 858	-1 843
Summa medel som tillförts för finansiering av låneverksamhet		120 858	-1 843
KASSAFLÖDE TILL LÅNEVERKSAMHET		-23 570	942
UPPBÖRDSVERKSAMHET			
Intäkter av avgifter och andra inkomster som inte disponeras av Sida		27 561	44 925
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder		2 605	905
Inbetalningar i uppbördsverksamhet		30 166	45 830
Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamhet		-30 166	-45 830
KASSAFLÖDE TILL UPPBÖRDSVERKSAMHET		0	0

	NOT	030101 -031231	020101 -021231
TRANSFERERINGSVERKSAMHET			
Lämnat bistånd	41 -10 521 484		-11 548 666
Finansiella intäkter	41 108 239		137 803
Finansiella kostnader	41 -32 729		-15 762
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder	47 227		62 465
Förändring av långfristiga fordringar	24 431		-89 240
Utbetalningar i transfereringsverksamhet		-10 374 316	-11 453 400
Finansiering av transfereringsverksamhet			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bistånd	10 132 738		11 063 719
Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bistånd	41 3 565		4 741
Övriga erhållna medel för finansiering av bistånd	41 46 566		67 960
Ökning av statskapital med medel som erhållits från statsbudgeten	297 000		173 660
Summa medel som tillförts för finansiering av transfereringsverksamhet		10 479 869	11 310 080
KASSAFLÖDE FRÅN TRANSFERERINGSVERKSAMHET		105 553	-143 320
FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL		73 358	-210 310

	030101 -031231	020101 -021231
SPECIFIKATION AV FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL		
Likvida medel vid årets början	2 135 408	2 345 717
Ökning av kassa och postgiro	8 586	-12 958
Ökning av tillgodohavande hos Riksgäldskontoret	19 900	-203 416
Minskning av banktillgodohavanden	-38 862	-24 400
Ökning av avräkning med Statsverket	83 735	30 465
Summa förändring av likvida medel	73 358	-210 310
Likvida medel vid årets slut	2 208 766	2 135 408

Noter, belopp i tkr

ALLMÄNT

Sida är bokföringsskyldigt enligt Förordning (2000:606) om myndigheters bokföring. Årsredovisningen är upprättad enligt Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

REDOVISNINGSPRINCIPER

Fordringar har värderats till högst det belopp varmed de beräknas inflyta.

Fordringar och skulder i utländsk valuta är värderade till balansdagens kurs, om inte annat framgår av nedanstående noter.

Från och med år 2002 ska utgifter för utveckling som är av väsentligt värde för myndighetens verksamhet under kommande år redovisas som immateriella anläggningstillgångar. Sida har beslutat att det ärende- och dokumenthanteringssystem som är under framtagande därför ska tas upp som immateriell anläggningstillgång. Under framtagandet av systemet, vilket beräknas pågå till år 2004, bokförs tillgången som pågående arbete och avskrivningar sker inte.

Anläggningstillgångar utgörs av tillgångar för stadigvarande bruk med ett anskaffningsvärde på minst tio tusen kronor och en ekonomisk livslängd på minst tre år. Anläggningstillgångarna tas upp till anskaffningsvärdet och skrivs av enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivningarna påbörjas från och med den månad då tillgången tas i bruk. Avskrivningstiden för förbättringsutgifter på annans fastighet är tio år, för datorer tre år och för övriga anläggningskategorier fem år.

Utgifter som klassificeras som transfereringar avräknas anslagen enligt kassamässig princip i de fall utbetalningarna grundar sig på beslut om bidrag eller erhållna rekvisitioner. Erhållna fakturor för levererade varor och tjänster som klassificeras som transfereringar avräknas anslagen enligt utgiftsmässig princip.

Avsättning för framtida pensionsåtaganden beräknas till det samlade värdet av samtliga beslut enligt de försäkringstekniska grunder som Nämnden för statens avtalsförsäkringar har fastställt. Värdet inkluderar särskild löneskatt.

Säkerhetsreservens värde är beräknat med hänsyn tagen till beräknat värde av utestående skadefordringar och beräknad risk för slutliga förluster i utestående engagemang. Hänsyn är även tagen till koncentrationsrisken, eftersom engagemangen domineras av ett fåtal länder och resultatet därför är starkt beroende av bedömningen av dessa. Under våren 2003 har Exportkreditnämnden (EKN) bytt portföljrisikmodell för att bättre mäta riskerna. Värdering enligt den nya modellen saknas som jämförelsetal för tidigare år.

Dispens från EA-regler

Med undantag från Förordning (1994:14) om statliga myndigheters betalningar och medelsförvaltning medges Sida enligt regleringsbrevet att inneha;

- Konto i affärsbank för brådskande kontantutbetalningar, för betalningar av rembursor och för överföringar av medel till ambassaderna.

**ERSÄTTNING TILL STYRELSENS LEDAMÖTER SAMT UPPGIFT
OM STYRELSELEDAMÖTERNAS SIDOUPPDRAG**

Styrelsens ledamöter erhåller arvode per sammanträde i enlighet med Förordningen (1992:1299) om ersättning för uppdrag i statliga styrelser, nämnder och råd m.m.

Ledamot	Skattepliktig ersättning	Styrelseuppdrag
Björling, Ewa	10	----
Ekholm, Berndt	12	Naturvårdsverket
		Riksbankens jubileumsfond
Gustafsson, Holger	12	----
Göransson, Bo*	105	----
Herrström, Staffan (Överdirektör)*	792	----
Håkansson, Leif	8	AMS
		Jordbruksverket
		Stiftelsen Innovationscentrum
		Folksam LO Fondförsäkring AB
		Folksam LO Fond AB
		Fora Försäkringscentral AB
Kokko, Ari	8	----
Lind, Hilda	8	----
Norralk, Maria*	740	----
Palme, Joakim	12	----
Ohlsson, Birgitta	8	----
Risinggård, Börje	8	Tullverket
		Swedish-Polish Trade Services AB
		Handelns utredningsinstitut AB
		Svensk-Ryska handelskammaren AB
		Nordiska Unipol AB
		Silf Competence AB
Ytterberg, Mariann	10	Försäkringskassan i Västmanland
		Patientskadenämnden
Summa ersättning	1 733	

* Bo Göransson slutade som generaldirektör för Sida i januari 2003. Staffan Herrström vikarierade som generaldirektör fr.o.m. 13 januari 2003 och som styrelsens ordförande fr.o.m. 6 februari 2003 t.o.m. 31 mars 2003. Maria Norralk tillträdde som ny styrelseordförande och generaldirektör för Sida fr.o.m. 1 april 2003.

REDOVISNING AV MYNDIGHETENS SJUKFRÅNVARO 2003

I enlighet med 3 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ska uppgifter lämnas om myndighetens sjukfrånvaro från och med årsredovisningen 2003. Uppgifterna ska avse perioden från och med 2003-07-01, men för jämförelseändamål lämnas även motsvarande uppgifter för helåret 2003.

Sjukfrånvaron i tabellen nedan anges i procent av de anställdas sammanlagda ordinarie arbetstid för respektive grupp.

Sjukfrånvaro	030701 -031231	030101 -031231
Totalt	2,33 %	2,48 %
Varav långtidssjuka (B60 dagar)	1,28 %	1,37 %
Män	1,74 %	2,04 %
Kvinnor	2,74 %	2,78 %
Anställda -29 år	0,78 %	0,80 %
Anställda 30-49 år	2,24 %	2,38 %
Anställda 50 år-	2,50 %	2,63 %

RESULTATRÄKNING

Not 1. Samband mellan intäkter av anslag enligt anslagsredovisning och resultaträkning

	030101 -031231	020101 -021231
Anslagsutfall enligt anslagsredovisningen	11 402 661	12 015 040
Intäkter av anslag enligt resultaträkningen	-845 755	-773 652
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bistånd	-10 132 738	-11 063 719
Redovisat mot Statskapital (utlåning)	-424 168	-177 668
	0	0

Not 2. Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	030101 -031231	020101 -021231
Intäkter enligt 4 § Avgiftsförordningen	18 591	18 174
Intäkter avgiftsfinansierad verksamhet	53	105
Övriga intäkter i verksamheten	35 013	36 310
Summa intäkter	53 658	54 590

Not 3. Finansiella intäkter

	030101 -031231	020101 -021231
Ränteintäkter räntekonto Riksgäldskontoret	1 092	1 483
Övriga ränteintäkter	48	108
Övriga finansiella intäkter	5	0
Summa finansiella intäkter	1 145	1 591

Not 4. Lönekostnader

	030101 -031231	020101 -021231
Summa kostnader för personal	-519 263	-493 193
Varav lönekostnader	-288 839	-270 130

Not 5. Övriga driftkostnader

	030101 -031231	020101 -021231
Konsulttjänster	-119 364	-99 878
Datatjänster	-4 378	-4 743
Övriga köpta tjänster	-17 915	-24 966
Tele och post	-17 840	-19 543
Transporter och resor	-36 910	-39 905
Kontorsmaterial, trycksaker m.m.	-18 856	-20 793
Övrigt	-11 725	-11 636
Summa övriga driftkostnader	-226 989	-221 465

Not 6. Finansiella kostnader

	030101 -031231	020101 -021231
Räntekostnader räntekonto Riksgäldskontoret	0	-731
Räntekostnader lån Riksgäldskontoret	-3 265	-2 620
Kursförluster	-2 511	-2 838
Övriga finansiella kostnader	-495	-352
Summa finansiella kostnader	-6 271	-6 541

Not 7. Övriga erhållna medel för finansiering av bistånd och kundfordringar

Saldot för övriga erhållna medel är 21 394 tusen kronor lägre per 2003-12-31 än vid föregående årsredovisning. I föregående års saldo ingick transaktioner hänförliga till Global Water Partnership (GWP) med ett sammanlagt belopp motsvarande 34 929 tusen kronor. GWP skildes från Sida 1 juli 2002 och är numera en mellanstatlig organisation. Därav har summa erhållna medel minskat kraftigt.

Kundfordringar har minskat med cirka 4 miljoner kronor. Det fortsatt höga saldot på kundfordringar förklaras av att den fordran som uppstod vid slutavräkningen med GWP endast delvis betalats av GWPO. GWPO begärde, och fick, anstånd med betalningen till våren 2004. Nu kvarstår en fordran på 13 256 tusen kronor.

Samtidigt har det skett en ökning av erhållna medel jämfört med tidigare år avseende Säkerhetsreserven. Återvunna skador och premieintäkter har ökat med 14 240 tusen kronor jämfört med 2002.

Not 8. Finansiella intäkter

	030101 -031231	020101 -021231
Ränteintäkter U-krediter	68 670	98 288
Ränteintäkter Säkerhetsreserven	30 337	36 054
Valutakursvinster	9 231	3 032
Övriga finansiella intäkter	0	429
Summa finansiella intäkter	108 239	137 803

Not 9. Finansiella kostnader

	030101 -031231	020101 -021231
Räntekostnader Säkerhetsreserven	-10	-36
Valutakursförluster	-32 659	-15 667
Övriga finansiella kostnader	-60	-59
Summa finansiella kostnader	-32 729	-15 762

Not 10. Årets kapitalförändring

	030101 -031231	020101 -021231
<i>Periodiseringsdifferenser i anslagsfinansierad verksamhet</i>		
Amorteringar	21 440	21 036
Personalkostnader	12 990	-18 622
Avskrivningar	-22 055	-18 918
Uppbörd	-2 605	-905
Övrigt	1 128	-1 492
<i>Över-/underskott i bidragsfinansierad verksamhet</i>		
Kundförluster villkorslån	-7 757	-7 604
U-krediter – gåvoelement	-292 253	-363 558
Resultat biståndskrediter*	15 668	-92 742
Resultat säkerhetsreserv	-24 431	89 240
Övriga transfereringar*	45 668	81 613
Årets kapitalförändring	-252 208	-311 953

* Jämförelsesiffrorna avseende "Övriga transfereringar" har förändrats jämfört med motsvarande not i Årsredovisningen 2002 med 92 742 tkr. Detta belopp särredovisas i stället under "Resultat biståndskrediter".

BALANSRÄKNING

Not 11. Immateriella anläggningstillgångar

	Balanserade utgifter för utveckling		Rättigheter och andra immateriella tillgångar		SUMMA
	Avslutade	Pågående	Avslutade	Pågående	
IB anskaffningsvärde	0	5 809	0	4 633	10 442
Årets nyanskaffning	0	5 095	0	13 853	18 948
UB anskaffningsvärde	0	10 903	0	18 487	29 390
IB ackumulerade avskrivningar	0	0	0	0	0
Årets avskrivning	0	0	0	0	0
UB ackumulerade avskrivningar	0	0	0	0	0
Summa per balanspost	0	10 903	0	18 487	29 390

Not 12. Materiella anläggningstillgångar

Förbättringsutgifter på annans fastighet	Avslutade förbättringsutgifter annans fastighet	Maskiner, inventarier, installationer m.m.					SUMMA
		Kapital- varor	Transport- medel	Datorer	Kontors- maskiner	Möbler	
IB anskaffningsvärde	49 756	15 779	21 003	62 785	19 493	27 975	196 792
Årets nyanskaffning	3 338	2 513	2 968	5 453	1 915	4 511	20 698
Återfört anskaffningsvärde (fsg/utr.)	0	-138	-1 160	-1 022	-575	-8	-2 903
UB anskaffningsvärde	53 094	18 155	22 811	67 216	20 833	32 478	214 587
IB ackumulerade avskrivningar	-22 522	-12 420	-13 367	-49 519	-11 684	-20 677	-130 188
Årets avskrivning	-4 861	-1 153	-2 623	-8 812	-2 294	-2 313	-22 055
Återförda avskrivningar (fsg/utr.)	0	138	1 113	1 022	490	8	2 771
UB ackumulerade avskrivningar	-27 382	-13 436	-14 877	-57 309	-13 487	-22 982	-149 473
BOKFÖRT VÄRDE	25 712	4 719	7 935	9 907	7 346	9 496	65 114
Summa per balanspost	25 712					39 403	65 114
Förskott avseende materiella anläggningstillgångar							262
Utgående balans materiella anläggningstillgångar							65 376

Not 13. Långfristiga fordringar hos andra myndigheter

Posten utgörs i sin helhet av Säkerhetsreserven som förvaltas av Exportkreditnämnden (EKN), vilken är knuten till U-kreditsystemet. Säkerhetsreservens redovisade värde efter gjorda avsättningar bedöms täcka kostnader för eventuella framtida förluster.

Not 14. Utlåning

Utlåning biståndskrediter	031231	021231
Ingående balans	171 217	153 047
Årets nyutlåning	57 526	21 174
Årets amorteringar	-3 817	-2 809
Årets förändring av kursdifferenser och befarade förluster	834	-194
Utgående balans	225 761	171 217
Utlåning villkorslån	031231	021231
Ingående balans	90 577	111 531
Årets nyutlåning	87 831	4 041
Årets amorteringar	-2 494	-3 042
Avskrivna lån	-766	-6 655
Årets förändring av kursdifferenser och befarade förluster	5 313	-15 298
Utgående balans	180 461	90 577
Total utgående balans	406 222	261 794

Not 15. Periodavgränsningsposter

	031231	021231
Förutbetalad hyra, ej statliga	12 757	14 046
Förutbetalad hyra, statliga	9 443	7 977
Övriga förutbetalda kostnader, ej statliga	1 933	228
Upplupna bidragsintäkter, ej statliga	1 281	596
Upplupna ränteutgifter, statliga	7 066	8 066
Upplupna ränteutgifter, ej statliga	9 047	11 631
Övriga upplupna intäkter	286	1 088
Utgående balans	41 813	43 633

Not 16. Avräkning med statsverket

	031231	021231
Ingående balans	97 417	66 951
<i>Avräknat mot statsbudgeten</i>		
– Anslag	11 402 661	12 015 039
– Inkomsttitlar	-36 476	-51 682
<i>Avräknat mot statsbudgeten totalt</i>	<i>11 366 185</i>	<i>11 963 357</i>
<i>Avräknat mot statsverkets checkräkning</i>		
– Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-491 805	-489 333
– Uppbördsmedel m.m.	897 441	1 020 827
– Transfereringar m.m.	-11 688 087	-12 464 386
<i>Avräknat mot statsverkets checkräkning totalt</i>	<i>-11 282 450</i>	<i>-11 932 892</i>
Årets avräkning med statsverket	83 734	30 465
Utgående balans	181 151	97 417

Not 17. Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret

Sida har ett kreditutrymme om 19 700 tusen kronor på räntekontot hos Riksgäldskontoret (RGK). Behållningen på räntekontot består i allt väsentligt av anslagsmedel. En schablonmässig uppdelning av saldots sammansättning framgår av sammanställningen nedan.

Saldots sammansättning	031231	021231
Anslagsmedel	31 005	43 636
Avgifter	2	1
Bidrag från annan statlig myndighet	4	22
Övriga medel	10	22
Summa behållning	31 021	43 681
Varav kortsiktigt likviditetsbehov	17 730	29 950

Not 18. Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret

Enligt regeringsbeslut (UD1999/283/IC) har Sida rätt att påbörja en försöksverksamhet med så kallade fristående garantier upp till ett belopp om 1 000 000 tusen kronor. Täckning av eventuella förluster inom denna garantiverksamhet ska tas av medel som finns inestående hos Riksgäldskontoret och som avser finansiering av U-kreditsystemet (1 976 545 tusen kronor) upp till ett belopp om 500 000 tusen kronor. En riskvärdering per december 2002 visar att utfästelserna väl ryms inom ramen. Försöksverksamheten har förlängts med tre år i regeringsbeslut UD2002/780/GU.

Not 19. Kassa, postgiro och bank

	031231	021231
Kassa	47	48
Utlandsmyndigheterna LORO	20 002	11 415
Banktillgodohavanden	0	38 863
Utgående balans	20 049	50 325

Utlandsmyndigheternas behållning per den 31 december har för de icke konvertibla valutorna värderats till december månads säljkurs, medan de konvertibla valutorna har värderats till balansdagens kurs.

Från och med 2003 har en ny rutin införts för utlandsmyndigheternas konton i Nordea. Denna innebär en daglig automatisk dragning mot statsverkets checkräkning varför saldot för banktillgodohavanden är noll.

Not 20. Statskapital

Sidas statskapital utgörs av medel hänförliga till biståndskrediter, villkorslån och U-krediter. Sida har inget avkastningskrav på statskapitalet.

Utbetalning av villkorslån avräknas mot anslag och redovisas mot statskapital. Amortering av villkorslån tillförs inkomstitel på statsbudgeten och reducerar statskapital.

Biståndskrediter redovisas på samma sätt, men med den skillnaden att redovisningen av fordran och amorteringar mot statskapital och inkomstitel sker efter justering med hänsyn till lånens avskrivningsgrad.

I samband med avsättning av framtida räntesubventioner för beviljade U-krediter avräknas anslaget och redovisas mot statskapital. Årets utbetalning av räntesubventioner redovisas som kostnader i resultaträkningen och medför en kapitalförändring som nästkommande år avslutas mot statskapital.

Biståndskrediter	031231	021231
Ingående balans	239 516	154 325
Årets avsättning	37 000	88 000
Årets amorteringar	-3 817	-2 809
Årets avslutade kapitalförändring	-92 745	0
Utgående balans	179 954	239 516
Villkorslån	031231	021231
Ingående balans	115 518	121 731
Årets nytvlåning	127 168	4 041
Årets amorteringar	-2 494	-3 042
Årets avslutade kapitalförändring	-6 622	-7 179
Kursförluster avräknad statskapital	0	-32
Utgående balans	233 571	115 518
U-krediter	031231	021231
Ingående balans	2 232 595	2 716 368
Årets avsättning	260 000	85 660
Årets avslutade kapitalförändring	-262 690	-569 433
Utgående balans	2 229 905	2 232 595
Total utgående balans	2 643 429	2 587 629

Not 21. Balanserad kapitalförändring

	031231	021231
Ingående balans	452 711	439 109
Avslutad kapitalförändring tidigare år	-311 953	-563 010
Tillkommer; avsatt mot statskapital för biståndskrediter	92 745	0
Tillkommer; avsatt mot statskapital för villkorslån	6 622	7 179
Tillkommer; avsatt mot statskapital för U-krediter	262 690	569 433
Utgående balans	502 817	452 711

Not 22. Avsättningar

	031231	021231
Ingående avsättning	4 786	6 081
Årets pensionskostnad	3 284	1 403
Årets pensionsutbetalningar	-2 334	-2 698
Utgående avsättning	5 737	4 786

I 2002 års avsättningar inkluderades, förutom pensioner, även avgångsvederlag (inklusive sociala avgifter) med 611 tusen kronor. För 2003 saknas beslutade avgångsvederlag. Eventuella framtida avgångsvederlag kommer att bokföras som skuld.

Not 23. Lån i Riksgäldskontoret

Sida har enligt regleringsbrevet en beviljad låneram på 92 000 tusen kronor.

	031231	021231
Ingående balans	62 240	53 042
Årets upptagna lån	22 555	30 234
Årets amorteringar	-21 440	-21 036
Utgående balans	63 355	62 240

Not 24. Periodavgränsningsposter

	031231	021231
Upplupen lön och semesterlön	35 071	46 149
Upplupna räntekostnader, statliga	0	86
Övriga upplupna kostnader, ej statliga	4 649	3 324
Övriga upplupna kostnader, statliga	1 429	3 375
Oförbrukade bidrag, statliga	3 985	2 000
Förutbetalda intäkter, ej statliga	290	0
Utgående balans	45 425	54 934

Upplupen lön är för 2002 högre än 2003 beroende på att retroaktiva löner för perioden april – december 2002 betalades ut i januari 2003.

ANSLAGSREDOVISNINGEN**Not 25. Begrepp i anslagsredovisningen**

Ingående överföringsbelopp är ett samlingsbegrepp som innefattar anslagssparande, eventuellt utnyttjad anslagskredit samt reservation som Sida tagit med sig från föregående år.

Omdisponerade anslagsbelopp avser anslag/anslagsposter som tidigare stått till regeringens disposition där Sida antingen erhållit dispositionsrätt eller överfört den till regeringen. Erhållen disposition anges utan tecken och överförd anges med minustecken. Dessutom redovisas i denna kolumn även de omfördelningar Sida gör mellan delposter, se not 26 och 31.

Not 26. Omfördelning utgående reservation föregående år

För att Sida ska kunna utnyttja reservationer från år 2002 på anslagsposter som Sida inte disponerar år 2003 har regeringen beslutat (UD03/20403/GU) att omfördela ingående reservationer enligt nedan:

Anslagsdelpost som Sida inte disponerar	tkr	Reservation flyttas till	tkr
8:1.1.1	9 202	8:1.1.6	32 993
8:1.1.3	23 791		
Summa	32 993		32 993
8:1.2.9	169 009	8:1.2.1	40 000
		8:1.2.2	16 000
		8:1.2.3	95 000
		8:1.2.5	18 009
Summa	169 009		169 009
Totalt	202 002		202 002

Den utgående reservationen år 2002 på 8:1.2.9 uppgick till 193 470 tusen kronor, mellanskillnaden 24 461 tusen kronor, återgick till regeringens disposition, se UD2003/60599/GU.

Not 27. Tillkommande ingående reservationer

Förutom de utgående överföringsbelopp som fanns till Sidas disposition år 2002 ska enligt regleringsbrevet den ingående reservationen till regeringens disposition på anslaget 8:1.2 delposten 7, Enskilda organisationer, föras till Sidas disposition. Reservationen uppgår till 205 tusen kronor. Detsamma gäller den ingående reservationen till regeringens disposition på anslaget 8:1.2 delposten 8, Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande. Reservationen uppgår till 3 840 tusen kronor.

Not 28. Differens jämfört med Hermes

I statens koncerninformationssystem Hermes har fyra regeringsbeslut (UD2003/20409, 31561, 36178, 60596/GU) registrerats som *Årets tilldelning enligt regleringsbrev* medan de i Sidas anslagsredovisning har registrerats som omdisponerade anslagsbelopp. Det avser totalt 515 000 tusen kronor för delposten 8:1.2.1 Afrika, 10 000 tusen kronor för delposten 8:1.2.2 Asien och 60 000 tusen kronor för delposten 8:1.2.3 Latinamerika.

Sida redovisar *ingående överföringsbelopp* respektive *omdisponerade anslagsbelopp* för delpost 7 8:1.2.9 Ekonomiska reformer. Denna delpost redovisas inte för Sida i Hermes då Regeringskansliet disponerar den och delposter inte kan delas i Hermes, se också not 26.

Regeringsbeslut UD2003/60602/GS har inte registrerats i Hermes. *Ingående överföringsbelopp* och *Omdisponerade anslagsbelopp* för anslagspost 5 5:6.3 Sida Verksamhet utomlands misstämmer därför mot uppgifterna i Sidas anslagsredovisning, se not 32.

Sida redovisar *ingående överföringsbelopp* respektive *indragningar* på äldreanslag IF1 och 20A104. Dessa äldreanslag redovisas inte alls i Hermes, se not 33.

Totalt disponibelt belopp enligt Sidas anslagsredovisning stämmer dock överens med uppgifterna i Hermes.

Not 29. Omfördelning av anslag 7 8:1.2

Enligt regleringsbrevet har Sida rätt att mellan delposter inom 8:1.2 omfördela medel inom en ram om 10 procent per delpost. Delposten 8:1.2.8 Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande får dock förändras med 20 procent. Nedan följer en sammanställning av omfördelningar inom anslagsposten 7 8:1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete.

Delpost	Enligt regleringsbrev	Omfördelning	Enligt årsredovisning
8:1.2.1	3 235 000	78 500	3 313 500
8:1.2.2	1 780 000	-141 000	1 639 000
8:1.2.3	870 000	-10 000	860 000
8:1.2.4	820 000	6 000	826 000
8:1.2.5	1 323 000	8 000	1 331 000
8:1.2.6	675 000	-67 500	607 500
8:1.2.7	940 000	-31 000	909 000
8:1.2.8	1 100 000	155 000	1 255 000
8:1.2.10	60 000	2 000	62 000
	10 803 000	0	10 803 000

Kolumnerna Enligt regleringsbrev och Enligt årsredovisning inkluderar även omdisponerade anslagsbelopp.

Not 30. 7 8:2.1 Sidas biståndsförvaltning

Sidas anslagssparande på förvaltningsanslaget 7 8:2.1 uppgick vid årets början till 28 184 tusen kronor. Sida får enligt regeringsbeslut 2003/25362/GU disponera hela det sparade beloppet.

Sida får enligt regleringsbrevet utöver tilldelat anslagsbelopp disponera en anslagskredit på högst 7 400 tusen kronor.

Not 31. Omfördelning av anslag 7 9:1.1

Enligt regleringsbrevet har Sida rätt att mellan delposter omfördela medel inom en ram om 15 procent per delpost inom anslagsposten 7 9:1.1 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida. Sida har fört 13 000 tusen kronor från delposten 7 9:1.1.1 Kandidatländer till delposten 7 9:1.1.2 Ryssland, Ukraina och Vitryssland.

Not 32. Återförda medel från sparande på ramanslag

Sida hade vid utgången av föregående år kvarvarande medel på 5 5:6 Fredsfrämjande verksamhet anslagspost 4 UD, särskilda insatser om 207 tusen kronor och anslagspost 8

till regeringens disposition om 1 943 tusen kronor. Enligt regeringsbeslut UD2003/60602/GS ska dessa medel föras som ingående anslagssparande till anslagsposten 3 Sida Verksamhet utomlands. Sida får inte disponera nämnda anslagssparande utan de ska föras bort som en omDispositionering till anslagsposten 5 Till regeringens disposition.

Sida hade vid ingången av året kvarvarande medel på 5 5:6 Fredsfrämjande verksamhet anslagspost 3 Sida Verksamhet utomlands om 9 717 tusen kronor. Sida disponerar enligt regleringsbrevet den del av anslagssparandet som utgör 3 procent av föregående års tilldelade medel. Kvarvarande medel, förutom 672 tusen kronor, har tillförts anslagsposten 5 Till regeringens disposition.

Not 33. Återförda medel från reservationsanslag

Sida hade vid ingången av året kvarvarande medel på anslagspost 1F1, Samarbete och utveckling inom Östersjöregionen, om 241 tusen kronor samt på anslagspost 20A10.3, Åtgärdsprogrammet för Östersjön, om 1 949 tusen kronor. Dessa medel har genom indragning förts bort från Sidas anslagsredovisning då reservation endast får disponeras under två år efter att anslaget senast var uppfört på statsbudgeten.

Not 34. Dispositions rätt till sparade ramanslagsmedel samt tilldelade medel

Sida har genom regeringsbeslut UD2003/24459/EIM givits fortsatt dispositions rätt till hela det sparade anslagsbeloppet, 70 644 tusen kronor, på ramanslaget 24 39:6.6 Näringslivsutveckling i Östersjöregionen. Huvudregeln är att myndigheten endast får disponera 3 procent utan regeringens medgivande.

Sida har genom ändring av Regleringsbrevet tilldelats 40 000 tusen kronor för Ytterligare påfyllning av medel till DemoÖst, 8 950 tusen kronor för Projektunderstödjande insatser inom ramen för DemoÖst samt 3 060 tusen kronor för Påfyllnad av medel till svensk konsultfond. Totalt 52 010 tusen kronor.

Not 35. Redovisning mot statens inkomstitlar

Årets beräknade inkomster som Sida inte disponerar anges till 50 000 tusen kronor i enlighet med regleringsbrevet UD2002/2053/GU, UD2002/2037/GU. Det lägre utfallet beror på att de inbetalningar som avser räntemedel från svenska och utländska organisationer inte varit så höga som beräknat. Sida vet inte på förhand vilka organisationer som kommer att redovisa räntemedel. Andra faktorer som påverkar är bankernas räntesatser samt växlingskursen för USA-dollar.

BEMYNDIGANDEN

Not 36. Definition av bemyndiganden

Begreppet bemyndiganden avser den rättighet som Sida tilldelas i regleringsbrevet att ikläda sig ekonomiska förpliktelser som medför framtida utgifter som ska täckas med anslag som myndigheten ännu inte tilldelats.

Not 37. Definition av utestående åtaganden

Utestående åtaganden utgörs av bindande åtaganden, det vill säga undertecknade och fortfarande giltiga avtal och kontrakt eller expedierade beslut om bidrag (när avtal saknas) minskat med ackumulerade bokförda utgifter per 31 december 2003. I summa utestående åtaganden ingår inte den del som redovisas som intecknade reservationer.

Not 38. Summa utestående åtaganden

Utestående åtaganden per bokslutsdatum och totalsumman av per år fördelade belopp uppvisar en viss beloppsmässig skillnad. Skillnaden uppkommer då totalsumman för utestående åtaganden inkluderar skillnaden mellan avtalsbelopp som fördelats före år

2003 och utbetalningar som gjorts före år 2003. Dessa avtalsbelopp är formellt avtalade och är fortfarande giltiga varför de redovisas som utestående åtaganden. Sida gör emellertid bedömningen att denna mellanskillnad med stor sannolikhet inte kommer att utbetalas varför de inte ingår i framtida fördelade belopp. Dessa medel har därför inte heller redovisats som intecknade reservationer.

FINANSIERINGSANALYS

Not 39. Verksamhetens kostnader

	030101 -031231	020101 -021231
Verksamhetens kostnader enligt resultaträkningen	-887 256	-853 459
Verksamhetens kostnader enligt finansieringsanalysen	-864 201	-835 834
Skillnad	-23 055	-17 625

Skillnaden består av följande poster i resultaträkningen som inte ska påverka finansieringsanalysen:

	030101 -031231	020101 -021231
Realisationsförlust vid försäljning av anläggningstillgångar	-49	-2
Avsättningar för framtida pensionsåtaganden	-951	1 295
Avskrivningar av anläggningstillgångar	-22 055	-18 918
Summa	-23 055	-17 625

Not 40. Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	030101 -031231	020101 -021231
Intäkter av avgifter m.m. enligt resultaträkningen	53 658	54 590
Intäkter av avgifter m.m. enligt finansieringsanalysen	52 989	54 119
Skillnad	669	471

Skillnaden består av följande post i resultaträkningen som inte ska påverka finansieringsanalysen:

	030101 -031231	020101 -021231
Realisationsvinst vid försäljning av anläggningstillgångar	669	471
Summa	669	471

Not 41. Jämförelsesiffror 2002

Jämförelsesiffran per 021231 för *Lämnat bistånd* har minskats med 83 983 tusen kronor jämfört med 2002 års årsredovisning. Detta förklaras av att *Finansiella intäkter* (137 803 tusen kronor) och *Finansiella kostnader* (-15 762 tusen kronor) särredovisas i Finansieringsanalysen från och med 2003. Beroende på felklassificering tidigare år har dessutom 480 tusen kronor flyttats från *Lämnat bistånd* till *Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bistånd*, samt 206 504 tusen kronor flyttats till *Lämnat bistånd* från *Övriga erhållna medel för finansiering av bistånd*.

TVISTER

Med tvist avses här antingen att Sida kräver pengar av annan part eller att part kräver pengar av Sida och att den som krävs på pengar inte är villig att betala. Nedan redovisas tvisterna under rubrikerna eventalförpliktelser och osäkra fordringar.

Eventalförpliktelser

Scandiaconsult AB: 4,2 miljoner kronor

Scandiaconsult har utfört uppdrag åt Sida på Västbanken Gaza i ett projekt för ombyggnad av dagvatten och avloppssystem. Scandiaconsult har i domstol yrkat ersättning, utöver vad Sida tidigare utgivit enligt kontrakt mellan parterna, för dels utebliven vinst, dels tillkommande kostnader om sammanlagt cirka 4,2 miljoner kronor. Sida har bestritt yrkandena (och framställt motfordran enligt nedan). Tvisten förbereds för muntlig förberedelse i tingsrätten under år 2004.

Hifab AB: 1miljon kronor

Hifab yrkar i följd av ett konsultuppdrag ersättning, utöver avtalad ersättning, om cirka en miljon kronor för utfört arbete. Sida har bestritt hela kravet på den grunden att arbetet inte varit beställt av Sida. (Tvisten är för närvarande inte anhängig i domstol.)

Osäkra fordringar

Scandiaconsult AB: 691 tusen kronor

I ovan angiven tvist inför domstol, yrkar Sida ersättning för ekonomisk förlust om sammanlagt drygt 691 tusen kronor på grund av motpartens kontraktsbrott.

Hifab AB och NCC AB: 50 miljoner kronor

Hifab har utfört uppdrag som konsult vid en vägbyggnation utförd av NCC i Nicaragua. Sedan fel uppstått i vägbeläggningen, vilket beräknas medföra en extra kostnad om minst 50 miljoner kronor, har förhandlingar förts om ersättningsansvar för Hifab och NCC. Bolagen har bestritt ansvar. Sida har genomfört en utredning i syfte att fastställa ansvarsfrågan. (Tvisten är för närvarande inte anhängig i domstol.)

Styrelsens fastställande av årsredovisningen

2003

Styrelsens fastställande av årsredovisningen

Sidas styrelse har vid möte den 20 februari 2004 beslutat att fastställa Sidas årsredovisning för 2003.

Maria Norrfalk, GD, *ordförande*

Ewa Björling

Berndt Ekholm

Holger Gustafsson

Leif Håkansson

Ari Kokko

Hilda Lind

Joakim Palme

Birgitta Ohlsson

Börje Risinggård

Mariann Ytterberg

Bilagor

2003

Bilaga 1. Kostnader summerat per verksamhetsgren, region/land och världsdel

Bilaga 1. Översikt över politikområden, utfall i mnkr, antal insatser

Politikområde	Kostnader			Antal insatser		
	2003	2002	2001	2003	2002	2001
Internationellt utvecklingssamarbete	10 228	10 927	11 437	5 188	5 397	5 476
Samarbete med Central- och Östeuropa	556	662	648	778	812	1 021
Utrikes- och säkerhetspolitik/Fredsfrämjande verksamhet	13	19	19	20	15	14
Summa	10 797	11 609	12 104	5986	6 224	6 511
Förvaltningskostnader	497	464	467			
Totalt	11 294	12 073	12 571			

Bilaga 1:1. Internationellt utvecklingssamarbete per land och verksamhetsgren, kostnader i kr

Land/region/världsdel	Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	Sociala sektorer	Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling & finansiella system	Naturbruk	Ekonomiska reformer	Forsknings-samarbete
AFRIKA SÖDER OM SAHARA						
Angola	4 388 603	17 388 056	218 738	-432 372	0	0
Benin	0	0	0	0	0	0
Botswana	1 358 785	3 092 818	359 748	89 619	0	0
Burkina Faso	8 241 135	27 292 440	102 081	593 268	40 000 000	3 739 788
Burundi	6 755 700	0	0	0	0	0
Centralafrikanska republiken	0	0	0	0	0	0
Ekvatorialguinea	0	0	0	0	0	0
Elfenbenskusten	0	0	0	0	0	0
Eritrea	109 667	0	0	0	0	3 943 851
Etiopien	4 290 263	15 439 080	860 743	109 358 884	0	20 752 000
Gambia	0	0	0	0	0	0
Ghana	0	0	388 511	0	0	0
Guinea	0	0	0	0	0	0
Guinea-Bissau	0	731 116	2 890 120	500 000	0	0
Kap Verde	283 177	0	401 810	0	0	0
Kenya	35 955 442	71 588 203	36 902 682	39 308 411	0	0
Kongo	0	0	0	0	0	0
Kongo, demokratiska republiken	0	0	1 800 000	0	0	0
Lesotho	0	0	0	0	0	0
Liberia	0	0	0	0	0	0
Madagaskar	0	0	0	0	0	0
Malawi	23 745 094	43 299 878	35 978 730	0	0	0
Mali	2 772 357	33 903 492	2 158 360	0	50 000 000	0
Mauretanien	0	0	0	0	0	0
Mauritius	0	0	0	0	0	0
Moçambique	110 711 327	14 502 610	178 575 344	14 707 381	100 783 407	14 128 961
Namibia	27 902 113	27 343 423	10 186 718	4 999 413	0	0
Niger	0	0	0	0	0	0
Nigeria	5 593 976	0	0	0	0	0
Rwanda	24 746 100	4 331 014	1 956 051	0	50 000 000	17 379 529

	Humanitära insatser och konflikt-förebyggande	Enskilda organisationer	Övrigt	Totalt exklusive förvaltnings-kostnader	Förvaltnings-kostnader	Totalt	Land/region/världsdel
							AFRIKA SÖDER OM SAHARA
	83 312 258	6 525 385	1 269 430	112 670 098	8 569 918	121 240 016	Angola
	0	1 792 821	0	1 792 821	73 385	1 866 206	Benin
	0	0	0	4 900 970	200 609	5 101 579	Botswana
	242 550	3 652 041	2 361 174	86 224 477	3 474 673	89 699 150	Burkina Faso
	35 341 483	-33 693	130 729	42 194 219	1 727 114	43 921 333	Burundi
	0	1 097 900	0	1 097 900	44 940	1 142 840	Centralafrikanska republiken
	0	66 228	0	66 228	2 711	68 939	Ekvatorialguinea
	18 663 040	1 797 193	0	20 460 233	837 488	21 297 721	Elfenbenskusten
	13 728 350	1 483 192	0	19 265 060	788 566	20 053 627	Eritrea
	65 311 082	11 511 930	3 519 696	231 043 677	14 400 076	245 443 753	Etiopien
	-12 452	2 658 714	0	2 646 263	108 318	2 754 581	Gambia
	0	2 758 457	0	3 146 968	128 813	3 275 781	Ghana
	7 102 500	132 456	0	7 234 956	296 145	7 531 101	Guinea
	12 411 388	759 010	1 550 518	18 842 152	771 256	19 613 407	Guinea-Bissau
	0	0	1 387	686 374	28 095	714 469	Kap Verde
	1 456 500	17 887 473	2 919 466	206 018 177	11 636 233	217 654 410	Kenya
	22 225 291	2 099 921	0	24 325 212	995 691	25 320 903	Kongo
	74 112 026	12 972 258	336 850	89 221 134	3 652 041	92 873 175	Kongo, demokratiska republiken
	-70 939	198 684	0	127 745	5 229	132 974	Lesotho
	38 440 619	2 344 529	0	40 785 148	1 669 437	42 454 585	Liberia
	0	1 539 011	0	1 539 011	62 996	1 602 006	Madagaskar
	2 739 463	2 263 409	3 648 541	111 675 116	4 571 138	116 246 254	Malawi
	352 800	1 881 847	1 506 718	92 575 575	3 755 024	96 330 599	Mali
	1 565 000	6 914 527	0	8 479 527	347 088	8 826 615	Mauretanien
	0	108 430	0	108 430	4 438	112 868	Mauritius
	9 371 640	11 856 190	2 567 488	457 204 348	25 138 335	482 342 683	Moçambique
	0	5 360 095	3 700 134	79 491 897	5 217 469	84 709 367	Namibia
	0	381 881	0	381 881	15 631	397 512	Niger
	3 810 000	1 196 054	0	10 600 030	433 885	11 033 915	Nigeria
	2 281 767	2 197 379	3 238 895	106 130 735	6 067 044	112 197 779	Rwanda

Bilaga 1:1 forts. **Internationellt utvecklingssamarbete per land och verksamhetsgren, kostnader i kr**

Land/region/världsdel	Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	Sociala sektorer	Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling & finansiella system	Naturbruk	Ekonomiska reformer	Forsknings- samarbete
Senegal	0	0	301 176	813 269	0	0
Sierra Leone	0	0	0	0	0	0
Somalia	0	0	0	0	0	0
Sudan	0	0	0	0	0	0
Swaziland	0	0	0	0	0	0
Sydafrika	78 151 226	23 720 297	36 486 970	475 829	0	7 340 535
Tanzania	55 609 821	148 304 873	96 922 941	41 106 739	110 000 000	29 543 374
Tchad	0	0	0	0	0	0
Togo	0	0	0	0	0	0
Uganda	14 020 851	62 879 383	26 878 278	2 272 945	65 000 000	25 958 541
Zambia	17 703 488	62 932 232	23 190 965	43 968 578	0	194 665
Zimbabwe	37 530 008	15 294 622	0	2 005 268	0	0
Regionalt Afrika	127 109 052	149 419 997	93 660 054	112 493 762	0	141 156 396
Summa Afrika söder om Sahara	586 978 185	721 463 534	550 220 020	372 260 995	415 783 407	264 137 638
ASIEN inkl. NORDAFRIKA						
Afghanistan	867 664	72 000 000	23 844 441	-48 008	0	0
Algeriet	0	0	0	0	0	0
Bangladesh	14 039 493	51 127 867	188 087 138	1 868 125	0	2 805 217
Bhutan	1 168 140	0	2 717 040	0	0	0
Egypten	106 480	1 754 833	682 028	0	0	0
Filippinerna	4 556 025	0	0	4 764 393	0	0
Indien	20 711 171	19 262 932	72 773 878	9 395 446	0	0
Indonesien	10 460 087	0	4 032 173	0	0	0
Irak	68 922	0	0	0	0	0
Iran	0	0	0	0	0	0
Jordanien	0	551 192	8 783 840	0	0	0
Kambodja	86 064 290	25 111 242	0	6 400	16 000 000	200 000
Kina	10 917 772	998 563	1 921 806	20 864 234	0	0
Korea, nord	0	1 415 054	3 304 000	128 960	0	0
Laos	38 076 609	26 795 208	94 054 863	16 382 441	0	2 973 648
Libanon	0	0	652 676	0	0	0
Marocko	851 673	0	1 113 202	2 840 434	0	0
Mongoliet	13 440 414	190 305	71 153 331	0	0	0
Myanmar	2 000 000	10 000 000	0	0	0	0
Nepal	0	0	0	0	0	0
Pakistan	0	0	0	0	0	0
Papua Nya Guinea	0	0	0	0	0	0
Sri Lanka	29 161 840	1 605 224	20 634 737	855 500	0	8 567 833
Syrien	0	0	4 848 676	0	0	0
Thailand	0	1 155 000	640 080	1 453 814	0	0
Tunisien	981 443	104 000	567 449	784 182	0	0
Vietnam	71 414 361	27 584 958	26 740 569	12 561 870	0	10 353 519
Västbanken och Gaza	34 334 043	85 934 310	41 777 153	0	0	0
Yemen	0	0	0	0	0	0
Östtimor	13 250 000	7 500 000	351 746	0	10 000 000	0
Regionalt Asien	17 684 674	23 018 179	27 015 079	48 462 606	0	59 513 439
Summa Asien inkl. Nordafrika	370 155 100	356 108 867	595 695 906	120 320 397	26 000 000	84 413 657
LATINAMERIKA						
Argentina	0	0	0	0	0	0
Bolivia	47 023 712	43 333 596	33 323 306	2 193 539	35 000 000	15 543 795
Brasilien	0	0	0	0	0	0
Chile	0	0	5 911	0	0	0
Colombia	34 334 492	0	0	0	0	0
Costa Rica	0	0	0	222 921	0	0

	Humanitära insatser och konflikt-förebyggande	Enskilda organisationer	Övrigt	Totalt exklusive förvaltnings-kostnader	Förvaltnings-kostnader	Totalt	Land/region/världsdel
	0	1 347 382	0	2 461 827	106 388	2 568 214	Senegal
	27 007 500	1 484 456	0	28 491 956	1 166 246	29 658 202	Sierra Leone
	45 392 519	7 628 074	100 000	53 120 593	2 174 357	55 294 950	Somalia
	84 188 373	13 266 610	0	97 454 983	3 989 073	101 444 056	Sudan
	0	538 164	0	538 164	22 028	560 192	Swaziland
	0	43 833 376	1 872 724	191 880 957	12 262 357	204 143 314	Sydafrika
	14 703 098	29 363 590	9 750 479	535 304 915	28 365 050	563 669 965	Tanzania
	1 008 000	1 492 434	0	2 500 434	102 349	2 602 783	Tchad
	0	1 191 864	0	1 191 864	48 786	1 240 650	Togo
	45 577 163	15 097 266	8 515 393	266 199 820	14 624 199	280 824 020	Uganda
	4 644 463	5 807 784	3 321 151	161 763 326	11 139 543	172 902 870	Zambia
	11 313 190	14 938 938	551 804	81 633 830	6 460 492	88 094 322	Zimbabwe
	114 457 614	43 392 254	34 504 544	816 193 672	33 408 823	849 602 495	Regionalt Afrika
	740 676 288	282 785 518	85 367 119	4 019 672 703	208 893 477	4 228 566 180	Summa Afrika söder om Sahara
ASIEN inkl. NORDAFRIKA							
	222 513 389	15 218 433	2 896 329	337 292 247	15 206 043	352 498 290	Afghanistan
	11 358 000	222 000	0	11 580 000	473 018	12 053 018	Algeriet
	4 560 855	18 877 131	1 616 869	282 982 696	12 533 056	295 515 752	Bangladesh
	0	493 061	0	4 378 241	178 842	4 557 083	Bhutan
	0	4 798 391	0	7 341 732	299 894	7 641 626	Egypten
	0	7 853 314	0	17 173 731	701 509	17 875 241	Filippinerna
	3 211 991	21 674 102	1 818 359	148 847 880	7 208 248	156 056 128	Indien
	22 374 996	3 017 966	8 000 000	47 885 222	1 956 007	49 841 229	Indonesien
	95 319 600	2 488 667	4 500	97 881 689	3 998 253	101 879 942	Irak
	2 502 000	140 228	0	2 642 228	107 929	2 750 157	Iran
	1 008 000	430 600	0	10 773 632	440 079	11 213 711	Jordanien
	16 657 907	6 826 640	256 018	151 122 496	7 944 489	159 066 985	Kambodja
	3 525 500	7 865 362	2 759 774	48 853 011	4 316 017	53 169 028	Kina
	33 832 305	869 994	0	39 550 313	1 615 544	41 165 857	Korea, nord
	0	4 411 515	353 873	183 048 158	8 772 841	191 820 999	Laos
	5 163 677	2 971 142	0	8 787 495	358 950	9 146 445	Libanon
	0	0	0	4 805 309	196 286	5 001 595	Marocko
	504 000	315 342	0	85 603 392	3 496 712	89 100 104	Mongoliet
	4 885 000	908 138	0	17 793 138	726 811	18 519 949	Myanmar
	4 055 000	5 287 359	0	9 342 359	381 615	9 723 974	Nepal
	952 500	11 547 472	0	12 499 972	904 636	13 404 608	Pakistan
	0	549 281	0	549 281	22 437	571 717	Papua Nya Guinea
	39 502 414	7 677 086	821 163	108 825 796	6 773 873	115 599 669	Sri Lanka
	1 008 000	325 290	0	6 181 966	252 520	6 434 486	Syrien
	28 970 717	6 021 806	0	38 241 417	1 562 078	39 803 495	Thailand
	2 339 000	0	0	4 776 074	195 092	4 971 166	Tunisien
	899 296	19 856 064	560 841	169 971 478	9 241 785	179 213 263	Vietnam
	106 472 417	13 380 623	2 129 406	284 027 951	17 385 420	301 413 371	Västbanken och Gaza
	952 500	1 710 921	0	2 663 421	108 795	2 772 216	Yemen
	4 485 000	2 884 840	0	38 471 586	1 571 480	40 043 066	Östtimor
	14 755 000	25 379 141	1 951 568	217 779 685	8 895 825	226 675 510	Regionalt Asien
	631 809 063	194 001 909	23 168 699	2 401 673 597	117 826 085	2 519 499 682	Summa Asien inkl. Nordafrika
LATINAMERIKA							
	504 000	1 766 051	0	2 270 051	98 722	2 368 774	Argentina
	95 550	12 907 681	839 620	190 260 799	11 222 227	201 483 026	Bolivia
	0	16 719 381	0	16 719 381	727 108	17 446 489	Brasilien
	0	6 195 575	0	6 201 486	269 696	6 471 181	Chile
	28 785 316	6 568 977	0	69 688 785	3 030 691	72 719 476	Colombia
	0	7 452 733	3 670 577	11 346 231	493 435	11 839 666	Costa Rica

Bilaga 1:1 forts. **Internationellt utvecklingssamarbete per land och verksamhetsgren, kostnader i kr**

Land/region/världsdel	Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	Sociala sektorer	Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling & finansiella system	Naturbruk	Ekonomiska reformer	Forsknings- samarbete	
Dominikanska republiken	0	0	0	0	0	0	
Ecuador	4 357 361	0	0	0	0	0	
El Salvador	8 379 333	-419 147	4 514 653	0	0	0	
Guatemala	51 199 661	12 715 982	1 652 858	6 500 000	0	0	
Guyana	0	0	0	0	0	0	
Haiti	2 617 997	0	0	0	0	0	
Honduras	20 467 535	62 043 506	9 199 923	307 248	0	418 791	
Jamaica	1 767 473	0	1 059 177	0	0	0	
Kuba	12 378 067	1 228 031	836 000	37 950	0	0	
Mexiko	0	0	0	0	0	0	
Nicaragua	57 047 700	39 707 138	9 842 752	33 912 142	60 000 000	21 499 588	
Paraguay	4 450 000	0	0	0	0	0	
Peru	11 004 521	0	0	0	0	0	
Uruguay	0	0	0	606 614	0	0	
Venezuela	0	0	0	0	0	0	
Regionalt Latinamerika	38 179 672	24 874 552	22 874 315	25 168 333	0	26 270 000	
Summa Latinamerika	293 207 525	183 483 657	83 308 895	68 948 748	95 000 000	63 732 173	
EUROPA							
Albanien	18 378 763	9 810 345	955 614	8 537 588	0	0	
Armenien	4 763 742	0	0	2 892 005	0	0	
Azerbajdzjan	2 469 659	0	0	0	0	0	
Bosnien och Hercegovina	57 777 699	14 937 486	139 076 655	35 601 149	2 049 344	0	
Georgien	13 546 463	1 395 312	0	3 555 097	0	0	
Kazakstan	2 514 981	0	0	0	0	0	
Kirgizistan	6 081 636	982 521	0	327 675	0	0	
Kroatien	21 522 700	4 636 143	27 973 042	50 190	0	0	
Makedonien	16 490 811	4 315 110	420 238	13 658 627	0	0	
Moldavien	15 161 907	8 441 743	4 978 685	5 019 964	0	0	
Serbien och Montenegro	100 426 647	15 926 000	73 559 325	21 834 881	0	0	
varav Serbien	42 796 505	5 592 065	14 182 579	19 766 764	0	0	
Montenegro	6 052 616	2 016 787	0	0	0	0	
Kosovo	44 547 519	7 517 147	53 676 738	1 884 405	0	0	
Landet i övrigt	7 030 008	800 000	5 700 008	183 712	0	0	
Tadzjikistan	1 050 000	1 030 000	0	4 000 000	0	0	
Turkiet	10 380 232	936 000	161 624	0	0	0	
Uzbekistan	0	0	0	0	0	0	
Regionalt Europa	65 470 025	23 543 859	25 382 022	14 496 943	0	0	
Summa Europa	336 035 265	85 954 519	272 507 204	109 974 119	2 049 344	0	
Globala insatser	178 274 911	243 336 948	160 669 138	197 290 632	22 000 000	378 381 921	
Totalt exkl. förvaltningskostnader	1 764 650 986	1 590 347 525	1 662 401 163	868 794 891	560 832 751	790 665 389	
Förvaltningskostnader	46 331 378	70 155 169	85 806 054	64 628 524	22 226 957	64 667 150	
TOTALT	1 810 982 363	1 660 502 694	1 748 207 217	933 423 415	583 059 708	855 332 539	

	Humanitära insatser och konflikt-förebyggande	Enskilda organisationer	Övrigt	Totalt exklusive förvaltnings-kostnader	Förvaltnings-kostnader	Totalt	Land/region/världsdel
	0	1 143 091	0	1 143 091	49 712	1 192 802	Dominikanska republiken
	0	4 110 504	0	8 467 866	368 258	8 836 124	Ecuador
	13 500 000	15 512 156	2 892 187	44 379 183	1 930 003	46 309 186	El Salvador
	4 945 305	14 757 033	3 189 292	94 960 131	6 282 516	101 242 647	Guatemala
	0	132 456	0	132 456	5 760	138 216	Guyana
	0	683 130	38 349	3 339 476	145 230	3 484 706	Haiti
	2 602 900	7 443 538	6 430 452	108 913 894	8 097 179	117 011 073	Honduras
	0	0	0	2 826 650	122 928	2 949 578	Jamaica
	4 000 000	447 436	1 543 058	20 470 542	890 242	21 360 784	Kuba
	399 000	3 183 850	0	3 582 850	155 814	3 738 665	Mexiko
	47 493 593	20 547 309	60 167	290 110 389	17 667 935	307 778 325	Nicaragua
	0	6 167 041	0	10 617 041	461 724	11 078 765	Paraguay
	1 967 722	15 056 759	0	28 029 002	1 218 951	29 247 954	Peru
	0	1 026 084	0	1 632 698	71 004	1 703 702	Uruguay
	0	216 860	0	216 860	9 431	226 291	Venezuela
	18 230 937	49 755 120	11 270 652	216 623 581	9 420 728	226 044 310	Regionalt Latinamerika
	122 524 324	191 792 766	29 934 355	1 131 932 444	62 739 298	1 194 671 742	Summa Latinamerika
EUROPA							
	1 952 500	0	3 682 979	43 317 789	1 820 111	45 137 900	Albanien
	0	5 281 941	0	12 937 689	516 593	13 454 282	Armenien
	0	0	0	2 469 659	98 612	2 568 271	Azerbajdzjan
	5 580 785	7 377 419	2 155 165	264 555 702	12 341 432	276 897 134	Bosnien och Hercegovina
	0	0	0	18 496 872	738 568	19 235 440	Georgien
	0	1 298 294	45 288	3 858 563	154 070	4 012 633	Kazakstan
	0	0	0	7 391 832	295 151	7 686 983	Kirgizistan
	0	0	2 215 562	56 397 637	2 253 721	58 651 357	Kroatien
	2 302 500	407 200	3 093 140	40 687 626	2 531 450	43 219 076	Makedonien
	0	715 556	2 116 744	36 434 598	1 454 810	37 889 408	Moldavien
	6 111 885	2 299 054	9 659 144	229 816 935	9 343 162	239 160 097	Serbien och Montenegro
	0	1 892 054	1 364 079	85 594 046	3 417 714	89 011 760	varav Serbien
	0	0	0	8 069 403	322 206	8 391 609	Montenegro
	1 313 172	407 000	2 485 850	111 831 831	4 465 372	116 297 203	Kosovo
	4 798 713	0	5 809 215	24 321 655	1 137 870	25 459 529	Landet i övrigt
	8 310 000	0	7 163	14 397 163	574 869	14 972 033	Tadzjikistan
	0	615 819	0	12 093 675	482 893	12 576 568	Turkiet
	0	525 570	0	525 570	20 986	546 556	Uzbekistan
	48 793 744	10 994 923	1 775 040	190 456 556	7 604 805	198 061 362	Regionalt Europa
	73 051 415	29 515 777	24 750 225	933 837 867	40 231 232	974 069 099	Summa Europa
	96 839 529	203 409 651	260 865 046	1 741 067 776	65 889 474	1 806 957 250	Globala insatser
	1 664 900 618	901 505 621	424 085 442	10 228 184 387	–	–	Totalt exkl. förvaltningskostnader
	38 349 890	10 776 222	92 638 222	–	495 579 566	495 579 566	Förvaltningskostnader
	1 703 250 508	912 281 843	516 723 664	–	495 579 566	10 723 763 953	TOTALT

Bilaga 1:2. **Samarbete med Central- och Östeuropa per land och verksamhetsgren**, kostnader i kr

Land/region/världsdelen	Gemensam säkerhet	Demokrati	Ekonomisk omvandling	Social trygghet	Miljö	Totalt
Bulgarien	0	750 668	56 706	16 570	-232	823 713
Estland	283 831	4 882 192	3 330 391	2 262 794	6 975 648	17 734 858
Lettland	1 173 161	7 552 772	2 554 309	1 866 936	27 130 343	40 277 521
Litauen	0	11 055 281	3 272 251	5 189 457	19 647 018	39 164 007
Polen	0	3 363 016	2 475 723	584 053	19 423 403	25 846 195
Rumänien	198 032	1 310 485	1 004 835	1 423 409	-232	3 936 529
Ryssland	4 479 907	35 392 768	56 533 594	33 800 264	67 370 131	197 576 664
varav Barentsområdet	2 278 885	7 310 791	5 080 997	7 813 624	1 720 077	24 204 374
Slovakien	0	125 775	85 855	0	-464	211 166
Slovenien	0	0	282 818	0	0	282 818
Tjeckien	0	67 853	219 079	0	-1 160	285 772
Ukraina	2 908 052	23 128 943	18 233 734	3 901 561	7 631 310	55 803 601
Ungern	0	899 052	599 836	95 256	-696	1 593 448
Vitryssland	567 080	4 166 973	7 103 266	1 993 902	-232	13 830 988
Regionalt Central- och Östeuropa	3 861 540	54 298 299	18 010 374	58 759 648	23 843 135	158 772 997
Summa Central- och Östeuropa	13 471 603	146 994 078	113 762 773	109 893 850	172 017 974	556 140 277

Bilaga 1:3. **Fredsfrämjande verksamhet per land**, kostnader i kr

Land/region/världsdelen	Fredsfrämjande	Förvaltningskostnader	Totalt
Albanien	330 385	39 916	370 300
Bosnien och Hercegovina	3 209 438	387 753	3 597 191
Georgien	1 007 698	121 746	1 129 445
Kazakstan	238 414	28 804	267 218
Makedonien	-19 281	-2 329	-21 611
Serbien och Montenegro	5 187 262	626 706	5 813 968
varav Serbien	758 113	91 592	849 705
Kosovo	4 429 149	535 114	4 964 263
Uzbekistan	599 597	72 441	672 038
Polen	705 905	85 285	791 190
Vitryssland	583 621	70 511	654 133
Regionalt Europa	851 367	102 859	954 226
Totalt	12 694 406	1 533 692	14 228 098

Bilaga 2. **Samarbete med Central- och Östeuropa,** åtagande per land och verksamhetsgren

Om man jämför nya åtaganden år 2002 och år 2003 har det skett en minskning från 606 till 564 miljoner kronor. Helt enligt planen är det Baltikum och Polen som minskat kraftigt även om enskilda länder på

grund av avslutande miljöinsatser kan se annorlunda ut (till exempel Estland). Under samma period ökade summan av nya åtaganden för Ryssland, Ukraina och Vitryssland från 249 till 281 miljoner kronor.

Bilaga 2. **Samarbete med Central- och Östeuropa**, åtaganden per land och verksamhetsgren, tkr

Land	Gemensam säkerhet	Demokratis fördjupning	Ekonomisk omvandling*	Social trygghet*	Socialt hållbar ekonomisk omvandling*	Miljö	Totalt
Estland							
2003	0	6 614	1 752	1 072	–	26 321	35 759
2002	695	5 515	1 777	1 202	–	1 469	10 658
2001	2 534	8 111	–	–	10 787	23 981	45 413
Lettland							
2003	1 156	4 868	1 304	3 970	–	2 271	13 569
2002	3 901	16 359	3 942	3 239	–	47 677	75 118
2001	3 155	5 850	–	–	10 829	14 074	33 908
Litauen							
2003	0	12 726	1 040	4 052	–	27 914	45 732
2002	1 860	16 204	7 068	1 134	–	15 365	41 631
2001	640	9 864	–	–	12 235	10 454	33 193
Baltikum, regionalt							
2003	1 672	7 460	4 965	3 926	–	0	18 023
2002	3 558	11 663	1 810	216	–	41 179	58 426
2001	3 864	23 325	–	–	2 735	12 330	42 254
Polen							
2003	0	3 984	734	579	–	1	5 298
2002	0	4 808	1 065	0	–	0	5 873
2001	0	2 740	–	–	3 268	10 295	16 303
Ryssland ¹⁾							
2003	1 659	45 618	93 720	25 049	–	22 854	188 900
2002	11 881	29 602	25 997	67 680	–	40 877	176 037
2001	13 896	44 273	–	–	114 934	148 489	321 592
<i>varav Barentsregionen</i>							
2003	0	14 750	3 732	7 587	–	4 846	30 915
2002	8 169	1 012	5 824	13 235	–	1 305	29 545
2001	3 062	7 956	–	–	19 523	5 510	36 051
Ukraina							
2003	1 502	34 278	18 438	9 642	–	2 037	65 897
2002	1 996	6 448	15 938	17 353	–	1 048	42 783
2001	4 722	35 051	–	–	23 183	5 074	68 030
Vitryssland							
2003	875	21 514	2 358	1 008	–	0	25 755
2002	56	24 243	3 794	1 664	–	0	29 757
2001	0	7 321	–	–	6 547	117	13 985
Övriga länder							
2003	0	3 438	2 703	1 012	–	0	7 153
2002	386	2 878	2 141	1 485	–	5 243	12 133
2001	0	5 185	–	–	4 402	315	9 902
Regionala insatser							
2003	0	55 417	14 920	73 303	–	14 148	157 788
2002	6 605	67 159	23 647	54 396	–	1 636	153 443
2001	7 468	24 471	–	–	97 473	12 056	141 468
Totalt							
2003	6 864	195 917	141 934	123 613	–	95 546	563 874
2002	30 938	184 879	87 179	148 369	–	154 494	605 859
2001	36 280	166 191	–	–	286 393	237 185	726 049

* Ekonomisk omvandling och Social trygghet var tidigare en verksamhetsgren, Socialt hållbar ekonomisk omvandling.

Bilaga 2. Samarbete med Central- och Östeuropa, åtaganden per land och verksamhetsgren, tkr

Land	Gemensam säkerhet	Demokratis fördjupning	Ekonomisk omvandling*	Social trygghet*	Socialt hållbar ekonomisk omvandling*	Miljö	Totalt
Ryssland							
1) varav							
Moskva/Fed Ryssland	3	8 027	66 463	1 074	–	1 646	77 213
S:t Petersburg	0	2 120	0	0	–	3 751	5 871
Leninggradregionen	0	0	33	0	–	396	429
Pskovregionen	0	303	1 500	4 000	–	0	5 803
Novgorodregionen	0	1 808	1 024	0	–	0	2 832
Kaliningradregionen	0	2 700	8 144	0	–	1 121	11 965
Regionalt nordvästra Ryssland	1 656	1 826	2 643	8 762	–	11 094	25 981
Övriga Ryssland	0	14 084	10 181	3 626	–	0	27 891
Murmansk	0	292	2 390	2 360	–	4 846	9 888
Archangelsk	0	7 707	0	0	–	0	7 707
Karelen	0	4 731	0	5 227	–	0	9 958
Regionalt Barents	0	2 020	1 342	0	–	0	3 362
Totalt Ryssland	1 659	45 618	93 720	25 049	–	22 854	188 900

* Ekonomisk omvandling och Social trygghet var tidigare en verksamhetsgren, Socialt hållbar ekonomisk omvandling.

Bilaga 3. Garantier och u-krediter

Sida skall för respektive typ av garanti samlat redovisa garanterad kapitalskuld, eventuell garanti-reserv, utgifter och inkomster avseende garantier samt det ackumulerade riskvärderade resultatet.

Importgarantier

Sidas garantiengagemang uppgick 31 december 2003 till 1,2 miljoner kronor. Det är en ökning med 0,4 miljoner kronor jämfört med 2002. Sidas risknivå för importgarantier ligger sedan drygt 10 år på cirka 10 procent.

Fristående garantier

Regeringen har bemyndigat Sida bedriva försöksverksamhet med fristående garantier. Försöksperioden löper från 11 mars 1999 till 11 mars 2005. Den av regeringen till Sida bemyndigade ramen uppgår till 1 000 miljoner kronor. Syftet med garantiinstrumentet är att med relativt begränsade statliga medel och risktagande mobilisera kommersiella resurser som inte annars skulle vara tillgängliga för utvecklingspolitiskt prioriterade projekt.

Sidas garantiengagemang för fristående garantier uppgick per 31 december 2003 till 238 miljoner kronor. Engagemanget består av fyra garantier. En garanti på 70 miljoner kronor till Swedfund för upplåning i AB Svensk Exportkredit avseende Sidas medverkan i AIG-African Infrastructure Fund. En garanti på 80 miljoner kronor för en värdepappers-emission gjord av telebolaget MTN-Uganda. En garanti på 88 miljoner kronor avseende rehabilitering av Maputo hamn och slutligen en kursriskgaranti till AB Svensk Exportkredit för en trans-missioninvestering i Namibia. En riskvärdering i engagemanget visar på en förlustrisk på 60 miljoner kronor, vilket också motsvarar den reservering som Sida har. Med tanke på verksamhetens pilotkaraktär har regeringen medgivit att en reserv för garantigivningen inrättas om ett totalt belopp på 500 miljoner kronor, genom avsättning av medel som ackumulerats inom u-kreditsystemet. Inkomsterna från garantiverksamheten uppgick till 1 457 tusen kronor. Verksamheten har inte haft några kostnader.

Verksamheten med fristående garantier har rönt positiv uppmärksamhet bland vissa biståndsorganisationer och internationella utvecklingsfinansiärer för dess innovativa och nydanande karaktär.

U-krediter

Exportkreditnämnden (EKN) har gjort en riskmässig värdering av Sidas garantiengagemang och utestående fordringar per 31 december 2003 i enlighet med av riksdagen beslutad ny redovisningsprincip (1996/97:FiUi). Sidas garantiengagemang för u-krediter uppgick den 31 december 2003 till 3 822 miljoner kronor, varav 3 287 miljoner kronor gäller utestående förbindelser och 535 miljoner kronor aktuella utfästelser. Detta innebär att volymen fortsatt har minskat sedan 2002, då den uppgick till 5 540 miljoner kronor, och förklaras av en minskande nyutlåningsvolym, förtida återbetalning från Indien samt att omräkningarna från USA-dollar har gjorts till en väsentligt lägre riktkurs 2003. Kursförändringen motsvarar en betydande del av minskningen. Värderingen pekar mot en genomsnittlig förlustrisk, exklusive koncentrationsrisk, på 14,2 procent av engagemanget eller ett riskvärde om 468 miljoner kronor, vilket kan jämföras med cirka 15,2 procent eller 706 miljoner kronor år 2002. Motsvarande uppgifter för 2001 var 13,6 procent eller 852 miljoner kronor.

I bokslutet har även hänsyn tagits till den riskpremie som uppkommer genom att garantiengagemanget och skadefordringarna är koncentrerade till ett fåtal länder. Reserveringarna för denna koncentrationsrisk uppgår till 183 miljoner kronor och tillsammans med förlustrisken i engagemanget på 468 miljoner kronor ger det en total reservering på 651 miljoner kronor. Koncentrationsrisken har kraftigt ökat sedan föregående bokslut. En förklaring till detta är bland annat EKN:s nya beräkningsmodell varvid effekten har fått full genomslagskraft i årets värdering.

En fortsatt hög nivå på skadeersättningar (119 miljoner kronor) kan konstateras, vilket främst beror på den negativa utvecklingen i Zimbabwe. Sida betalade också ut stora skadeersättningar avseende Pakistan i enlighet med Parisklubbsavtal och för fortsatta skaderegleringar inom ramen för det utökade HIPC-initiativet. Denna senare typen av skaderegleringar förväntas dessutom öka under kommande år då flera länder uppnår den så kallade slutpunkten under HIPC-initiativet och då erbjuds skuldavskrivning med upp till 100 procent. Sidas engagemang på HIPC-länder är dock begränsat varför effekten för Sidas del bedöms vara hanterbar. Den

slutgiltiga ersättningsfrågan vad gäller Sidas kompensation för de HIPC-avskrivningar som görs är ännu ej fastställd.

Årets resultat, 24 miljoner kronor, kan i en jämförelse med överskottet 2002 (89 miljoner kronor) i hög grad förklaras av den fortsatt höga nivån på skadeersättningarna. Fjolårets positiva resultat påverkades starkt av en kraftigt minskad reservation i det utestående engagemanget. Detta har under året inte motsvarats av ett bibehållet tempo av reducerat reserveringsbehov. Beträktat per land har visserligen behovet av reservering fortsatt minskat (med 238 miljoner kronor), men till stor del uppvägs detta av en kraftig ökning av den ovan nämnda koncentrationsrisken (med 183 miljoner kronor).

Precis som tidigare år dominerade Algeriet vad gäller återvinningarna. Detta sker i enlighet med ett

Parisklubbsavtal som löper fram till år 2011.

Sidas utestående skadefordringar uppgår till knappt en miljard kronor och är i stort sett oförändrade. Värderingen av dessa fordringar, med hänsyn tagen till förväntade förluster och riskkoncentration, uppgår till 281 miljoner kronor, en minskning med 26 miljoner kronor.

Myndighetskapitalet, det vill säga tillgångar minus skulder och riskreservering, har minskat något från 547 miljoner kronor till 523 miljoner kronor. Det kassamässiga resultatet uppvisar liknande flöden som tidigare år. Sidas slutsats är att nuvarande nivå på säkerhetsreserven väl täcker skattningen av risknivån, men att den fortsatt höga nivån på skadeersättningar på sikt är oroväckande i kombination med osäkerheten kring kompensationsfrågan för HIPC-avskrivningarna.

Bilaga 4. Bidrag till FN-organisationer och andra internationella organisationer

Bilaga 4:1. FN-organisationer, projektsamarbete, mnkr

	2003	2002	2001
Världsbanksgruppen	442,5	402,0	371,3
Unicef	403,5	374,0	395,0
UNDP	377,8	259,0	372,0
WHO	109,7	126,4	109,6
UN-DHA/UNOCHA	93,4	90,0	82,7
FAO	90,1	61,4	91,0
UNHCR	72,0	55,0	13,8
Unesco/IIEP	40,1	26,2	13,5
WFP	35,2	50,0	63,1
ILO	28,3	55,2	63,7
UN/FN	26,8	53,0	41,4
PAHO	25,8	46,0	75,0
WMU	22,8	25,0	24,0
UNFPA	15,3	2,0	9,3
UNRISD	13,0	10,0	8,5
UNECA	10,9	10,0	8,5
UNHCHR	10,5	12,5	5,4
Habitat/UNCHS	10,3	20,0	8,8
WTO	10,0	7,4	1,0
UNMAS	10,0	0	0
UNEP	7,6	17,5	22,0
UNMIK	7,2	0	0
ICTP	7,0	9,0	4,0
UNAIDS	4,9	1,1	3,7
UNISDR	4,5	0	0
UNCTAD	4,0	4,5	4,0
IFAD	4,0	0,7	17,7
University for Peace	3,5	0,0	0,0
ECLAC	3,3	6,9	0,5
UNIDO	2,0	0,5	-0,6
UN/WIDER	1,8	0	0
IAPSO	1,4	0	0
ITC	1,1	1,5	3,1
UNTCA	0,8	6,2	0,6
WIPO	0,2	0	0
IMF	0	10,0	0,0
UNOPS	0	7,2	24,2
UNCHR	0	4,5	30,6
UNDCP	0	3,0	3,0
ESCAP	0	-0,3	1,0
UNV	-3,5	1,1	0,5
Övrigt	0	0	24,6
Totalt FN-organisationer, projektsamarbete	1897,8	1 758,5	1 871,9

Bilaga 4:2. FN-organisationer, basstöd, mnkr

	2003	2002	2001
UNDP	–	540,0	795,0
Unicef	–	297,0	297,0
UNFPA	–	165,0	160,0
UNDCP	–	38,5	38,5
UNAIDS	–	52,0	47,0
Totalt FN-organisationer, basstöd	–	1 092,5	1 337,5

Bilaga 4:3. Övriga internationella organisationer, mnkr

	2003	2002	2001
ICRC	215,0	231,0	205,0
Lutheran World Federation	112,9	93,7	91,3
IPPF	70,0	70,0	69,8
IOM	48,9	15,9	60,6
Save the Children	37,9	18,4	29,6
IUCN	36,1	36,5	42,1
ICRAF	32,8	19,6	15,0
OAS	30,4	32,6	17,0
Asian Institute of Technology	14,7	20,9	31,3
Asian Development Bank	13,2	5,1	0
Mines Advisory Group	13,0	12,2	5,0
GWPO	11,0	0	0
IADB/IDB	10,7	0	0
Mekong Committee	10,2	12,4	11,3
European Bank	6,0	7,5	12,0
African Development Bank	3,3	3,3	0
Övriga	643,6	685,8	485,9
Totalt övriga internationella organisationer	1 309,7	1 264,9	1 075,9
TOTALT FN och ÖVRIGA INTERNAT. ORG.	3 207,5	4 115,9	4 309,9

Jämfört med 2002 har utfallet för FN-organisationer, projektsamarbete ökat med 139,3 miljoner kronor. Basstöden till FN-organisationer har under 2003 utbetalats av Utrikesdepartementet. För övriga internationella organisationer har en ökning skett med 44,8 miljoner kronor.

Bilaga 5. Globalt

Bilaga 5. Globala insatser och övriga länder, kostnader i tkr			
	2003	2002	2001
Globala insatser exkl. FN-bidrag	1 741 068	1 748 172	1 826 349
Årsbidrag till FN	–	1 092 500	1 337 500
Övriga länder	–	–	28 163
Summa	1 741 068	2 840 672	3 192 012
Förvaltningskostnader m.m.	67 150	91 857	99 349
Totala kostnader	1 808 217	2 932 528	3 291 361
Verksamhetsgrenar			
Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	178 275	198 343	157 352
Sociala sektorer	243 337	205 648	392 441
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	160 669	182 860	148 932
Naturbruk	197 291	212 203	268 834
Ekonomiska reformer	22 000	9 086	–
Forskningssamarbete	378 382	362 749	384 457
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	96 840	132 693	221 957
Enskilda organisationer	203 410	170 807	196 066
Övrigt	260 865	1 366 283	1 421 972
Summa	1 741 068	2 840 672	3 192 012
Biståndsform			
Projektstöd	629 185	1 825 234	1 983 466
Sektorprogramstöd	39 767	32 283	32 586
Personalbistånd inkl. KTS	176 512	113 488	129 558
Internationella kurser	109 231	114 677	125 519
Krediter	13	–29	109
Garantier	26	194	171
Ekonomiska reformer	22 000	9 086	–
Humanitärt bistånd	96 681	132 162	216 473
Forskning	378 382	362 749	384 457
Bidrag till enskilda organisationer	289 270	250 828	319 674
Summa	1 741 068	2 840 672	3 192 012
Kanaler			
Multilaterala organisationer	450 777	1 550 826	1 928 202
Svenska organisationer	823 031	820 040	850 325
Samarbetslandets organisationer	36 588	108 550	27 494
Övriga länders organisationer	92 000	85 317	112 577
Internationella enskilda organisationer	338 673	275 939	273 415
Summa	1 741 068	2 840 672	3 192 012
Totalt antal insatser	1204	1273	1314
varav: Avtal > 15 mnkr	97	72	58
Antal nya insatser	482	480	551

Under *Globalt* redovisas all verksamhet som inte kan hänföras till ett visst land eller till samarbete inom en region. Där ingår bland annat stöd till internationella organisationer och nätverk (IPPF, WHO, IUCN med flera), utbudet av internationella kurser, pilot-insatser inom informationstekniksområdet, metod-utveckling och lärande och *Junior professional officers*-programmet (JPO).

Under 2001 och 2002 hade Sida ansvar för Sveriges årsbidrag till FN-organisationerna UNDP, Unicef, UNFPA, UNDCP och UNAIDS. Utrikesdepartementet tog tillbaka ansvaret för dessa under 2003. Därför har det totala utfallet minskat för *Globalt* under året. Detta har också medfört en stor minskning av verksamhetsgrenen *Övrigt*, biståndsformen *projektstöd* och kanalen *multilateralt*. Utfallet för övriga insatser under *Globalt* är på relativt oförändrad nivå.

Bilaga 6. Sidas kompetensförsörjning

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV

Sida skall redovisa i vilken omfattning myndighetens mål för kompetensförsörjningen under 2003 har uppnåtts, samt vilka mål som gäller för myndighetens kompetensförsörjning under 2004 respektive 2005–2006.

Nedan redovisas de övergripande målen för Sidas kompetensförsörjning samt en uppföljning av delmålen för 2003. I anslutning till varje delområde anges målen för perioden 2004 respektive 2005–2006.

Övergripande mål 2003–2006

Sida ska, genom att rekrytera, utveckla och behålla kompetenta medarbetare, alltid ha rätt kompetens för att utföra verksamhetsuppdraget.

Rekrytering

2003 års mål:

- Påbörja en översyn av Sidas rekryteringsprocess och utveckla effektivare och professionellare rekryteringsmetoder
- få tillräckligt urvalsunderlag på utlysta tjänster

Sida har under 2003 påbörjat ett utvecklingsarbete som ska ge en effektivare och mer ändamålsenlig rekryteringsprocess. Pådrivande faktorer för detta arbete är att många anställda går i pension de närmaste åren, en mer konkurrensutsatt arbetsmarknad samt nya kompetenskrav som Sidas verksamhet ställer. För att kunna hantera denna utmaning krävs en bättre strategisk planering och nya metoder för att kunna rekrytera rätt personal. Under året har Sidas rekryteringsprocess kartlagts och utvärderats.

Antalet ansökningar till Sidas lediga tjänster är högt, vilket delvis kan förklaras av den ökade arbetslösheten. En annan förklaring är att Sida marknadsför sig själv som arbetsgivare. Detta sker bland annat genom besök och föreläsningar vid arbetsmarknadsdagar vid universitet, högskolor och andra utbildningar. Det stora antalet svenskar som arbetar eller på annat sätt deltar i Sidafinansierade resursbasprogram bidrar också till att visa upp Sida som arbetsgivare. Sida har även deltagit i den marknadsföringskampanj som Företagsbarometern anordnade i form av en bilaga till Svenska Dagbladet.

Flera externt utförda undersökningar har placerat Sida högt upp på studenters och yngre yrkesarbetandes listor över Sveriges mest attraktiva arbetsplatser. Sida ligger i år på nionde plats på ekonomistuderandes lista och på fjortonde plats på listor för yrkesverksamma ekonomer upp till 40 år.

Sidas organisationsmätning från mars 2003 visar ett mycket gott resultat, vilket naturligtvis påverkar Sidas renommé som arbetsgivare.

2004 års mål:

- Slutföra översynen av Sidas rekryteringsprocess och utveckla rekryteringsmetoderna.
- Vidareutveckla det marknadsföringsmaterial som används vid arbetsmarknadsdagar med mera.
- Vidmakthålla Sidas goda namn bland arbetssökande.

2005–2006 års mål:

- Förvalta och finjustera den nya rekryteringsprocessen med målsättning att Sida är väl förberett för den ökade personalomsättningen som blir följden av att en stor del av Sidas personal går i pension under åren 2006–2009.

Sida som lärande organisation

2003 års mål:

- Skapa ett löpande lärande i det vardagliga arbetet.
- Påbörja ett projekt som ska ge Sida en strategi för lärande; lärstrategiprojektet.
- Utveckla och genomföra ledarskapsprogram för medarbetare.
- Öka satsningen på kompetensutveckling för personal i fält.
- Utnyttja de medel som tidigare avsatts till Trygghetsstiftelsen för kompetensomställning.

Genom att Sida löpande arbetar med nya arbetsformer, till exempel arbete i projektform, i grupp och genom handledning, skapas kontinuerliga möjligheter till lärande i det dagliga arbetet.

Lärstrategiprojektet har tagit fram en projektbeskrivning och satt upp mål för arbetet. Det är dels

övergripande mål: förbättra organisationens lärande i syfte att stärka Sidas kapacitet att bidra till förbättrat fattigdomsfokus, dels etappmål: formulera en för Sida gemensam syn på lärande, ge förslag på pedagogiska metoder och strukturer som främjar formellt och informellt lärande och att utarbeta en modell för styrning av Sidas lärande.

Tre utbildningsprogram i ledarskap för medarbetare har genomförts under året. Syftet är att ge medarbetare med ledarfunktioner självkännedom och större insikter i ledarskapsteorier. Medarbetare som har gått en sådan utbildning kompletterar Sidas resursbas vid framtida chefstillsättningar. Dessutom har flera avdelningar startat egna utvecklingsprogram för chefer och medarbetare.

Ett seminarium, delvis inriktat på ledarskap, har genomförts för administrativa chefer i Asien. En utvecklingsprocess som berör både utsänd och lokalanställd personal har påbörjats vid ambassaden i Vietnam. Områden som behandlats är bland annat roller, organisations- och arbetsformer samt grupp- och teamarbete.

Sida har utvecklat en digital utbildning om hiv och aids i biståndet. Hitintills har en webbaserad kurs om hiv och aids genomförts i samarbete med övriga nordiska biståndsmyndigheter. Kursen riktades till programhandläggare vid de nordiska ambassaderna i Lusaka, Hanoi och New Delhi. Om försöket faller väl ut kommer denna typ av utbildning att genomföras på andra sakområden inom biståndet under den kommande treårsperioden. Webbaserad utbildning är ett effektivt verktyg för Sidas utlandsstationerade medarbetare.

De medel som tidigare avsattes till Trygghetsstiftelsen har använts för kompetensomställning i enlighet med ett lokalt avtal med arbetstagarorganisationerna. Utbildningssatsningar har gjorts inom områdena informationsteknik, ekonomi med mera.

2004 års mål:

- Slutföra lärstrategiprojektet.
- Påbörja en årlig systematisk styrning av Sidas lärande.
- Öka medvetenheten om och formerna för det informella lärandet.
- Ta fram nya verktyg för mål- och utvecklingssamtal som ska leda till individuella utvecklingsplaner för samtliga medarbetare.
- Verksamhetsstrategiskt utnyttjande av de medel som tidigare avsattes till Trygghetsstiftelsen för kompetensomställning.
- Fortsatt satsning på kompetensutveckling för Sidas medarbetare vid utlandsmyndigheter-

na, särskilt för de lokalanställda medarbetarna.

2005–2006 års mål:

- Kvalitetssäkra Sidas styrning och system för lärande.
- Ta fram ett databaserad metod för analys och inventering av kompetensen.
- Hitta system för att mäta det långsiktiga lärandet av genomgångna utbildningar.

Arbetsmiljö

2003 års mål:

- Minska sjukfrånvaron.
- Öka medvetenheten kring stress i arbetslivet och förebygga stress.
- Ta fram verktyg för systematiskt arbetsmiljöarbete och genomföra det vid samtliga avdelningar.
- Påbörja arbetet med att ta fram en etisk policy för personal vid utlandsmyndigheter.

Årets organisationsmätning och en verksövergripande hälsoundersökning visar att många medarbetare på Sida är stressade. Samtliga chefer har därför genomgått en halv dags utbildning om stress och förebyggande arbete. Därutöver har samtliga avdelningsledningarna fått besök av Sidas personalenhet för att öka medvetenheten om stress och hur man kan förebygga den. En ökad medvetenhet märks nu bland personal och ledning, som även har undersökt arbetsmiljön för att tidigt upptäcka risker.

Sida har under året i samarbete med företagshälsosvården Feelgood utbildat samtliga skyddsombud i arbetsmiljöfrågor.

Sida har i samarbete med andra organisationer som Migrationsverket, Räddningsverket, Rikspolisstyrelsen och Röda korset tagit fram riktlinjer för etiskt agerande vid utlandstjänstgöring. Följande områden har identifierats som centrala ur etisk synvinkel: utnyttjande av maktställning, diskriminering, organiserad brottslighet, korruption, sexhandel, sexuella trakasserier, pornografi, alkohol samt narkotikaklassade preparat.

2004 års mål:

- Minska sjukfrånvaron, särskilt bland de kvinnliga medarbetarna.
- Ytterligare öka medvetenheten om stress och vidta erforderliga åtgärder för att förebygga stress. Bland annat genom riktad chefsutbildning där chefsansvar tydliggörs.

- Förbättra den fysiska arbetsmiljön som rör dataskärmar, ljus, luft, klimat och buller.
- Ytterligare förbättra verktygen för systematiskt arbetsmiljöarbete.
- Genomföra den verksövergripande åtgärdsplanen utifrån organisationsmätningens resultat.
- Bli klara med en etisk policy vid utlandstjänstgöring och förankra den.

2005–2006 års mål:

- Följa upp det systematiska arbetsmiljöarbetet och vidta erforderliga åtgärder.
- Genomföra en ny organisationsmätning.

Mångfald

2003 års mål:

- Ta fram en ny jämställdhetsplan.
- Öka medvetenheten kring mångfaldsfrågor.
- Utveckla verktyg för att kartlägga löneskillnader och analysera om de har saklig grund.
- Eliminera osakliga löneskillnader i samband med 2003 års lönerörelse.

Sidas jämställdhetsplan tydliggör vikten av att öka könsbalansen i varje arbetsgrupp, öka antalet kvinnliga chefer – särskilt vid utlandsmyndigheterna – samt se till att utvecklingsmöjligheter och arbetsvillkor är könsneutrala.

För att åstadkomma en mer ändamålsenlig lönestruktur och eliminera osakliga löneskillnader har Sida startat ett ”saklighetsprojekt”. Målet i 2003 års löneförhandling att eliminera osakliga löneskillnader är nästan uppfyllt. Sida har tagit upp mångfaldsfrågorna vid chefs- och förberedelseutbildning inför utlandstjänstgöring. Medarbetare vid Sidas avdelning för personal- och organisationsutveckling har deltagit vid ett flertal utbildningstillfällen på temat mångfald.

2004 års mål:

- Ta fram en mångfaldsplan med en åtgärdsplan för 2004 och 2005.
- Inrätta ett mångfaldsråd för att ytterligare lyfta fram mångfaldsfrågorna inom organisationen.
- Ytterligare förbättra analysverktygen för kartläggning och analys av löner.

2005–2006 års mål:

- Inrätta ett system för att mäta och följa upp personalsammansättningen ur ett mångfaldsperspektiv.
- Konsolidera verktygen för att analysera och kartlägga löneskillnader.
- Att vid 2005 års löneförhandling kunna konstatera att Sida inte har några osakliga löneskillnader.

Lönepolitik

2003 års mål och uppföljning:

- Se de lönepolitiska målen under Mångfald ovan.
- I 2003 års lönerörelse minska löneskillnaderna mellan Sida och lönenivåerna i Sidas jämförbara omvärld.
- Ta fram instrument för merit- och prestationsbedömning.
- Genomföra försök med lönesamtal i enlighet med RALS.

2003 års löneförhandling har ännu inte utvärderats, men preliminär statistik visar att löneskillnaderna mellan kvinnor och män vid samma befattning har minskat samt att Sidas löner har närmat sig jämförbara lönenivåer vid andra organisationer.

Sida har i samband med 2003 års löneförhandling tagit fram och prövat nya instrument för merit- och prestationsbedömning. De verktygen har fungerat tillfredsställande. Under året har samtliga chefer genomgått ett halvdags löneseminarium. Tre avdelningar har prövat löneförhandling i enlighet med den lönesamtalsmodell som föreslås i RALS.

2004 års mål:

- Se Mångfald ovan vad gäller kartläggning och analys av löneskillnader.
- Utvärdera 2003 års löneförhandling och utifrån utvärderingens resultat vidta erforderliga åtgärder av Sidas lönepolitik.

2005–2006 års mål:

- Konsolidera Sidas lönepolitik.
- I 2005 års lönerörelse se till att Sidas löner ligger i nivå med den jämförbara omvärldens löner.

Bilaga 7. Intern effektivitet

Sida skall i årsredovisningen för 2003 redovisa mått för myndighetens interna effektivitet i de olika delarna av biståndsprодукtionen.

De mått som används är huvudsakligen mått på produktivitetens utvecklingen i den resursomvandling som sker inom Sida – det vill säga resursåtgången för de prestationer som Sida ”levererar” i utvecklingssamarbetet. Denna typ av mått måste användas med stor försiktighet, eftersom en värdering av nyttan av de prestationer som levereras saknas. För att mäta effektivitet och resultat av Sidas arbete måste produktivitetsmått kompletteras med en värdering av myndighetens prestationer och en värdering av de totala resurser som används.

De mått som Sida har valt visar hur Sidas verksamhet utvecklas i förhållande till mål för förändringsarbete. Dessa syftar till att höja värdet på Sidas prestationer i utvecklingssamarbetet.

Syftet är att ge information om hur myndigheten Sida utvecklas över tiden. Måtten mäts därför i årliga tidsserier. Två olika typer av mått presenteras: insatsportföljens utveckling samt fördelning av personalens tid på verksamhetsgrenar och regioner.

För att följa insatsportföljens storlek har Sida valt följande mått; genomsnittligt utfall per insats, genomsnittligt avtalat belopp per insats och genomsnittlig avtalslängd per insats. För nya insatser används ovanstående mått med undantag från genomsnittligt utfall per ny insats, eftersom det sistnämnda inte ger någon korrekt bild. Denna typ av

mått påverkas av respektive års anslag, eventuella utgiftsbegränsningar och så vidare. Generellt har utfallet 2003 minskat jämfört med tidigare år. Bland annat disponerar Utrikesdepartementet återigen FN-bidragen vilket påverkar siffrorna för verksamhetsgrenen Övrigt samt Globalt. Av översiktstabellen (7:1) framgår att Sidas prioriteringar för nya insatser slagit väl ut. Både avtalat belopp och avtalslängd per ny insats har ökat under åren 2001 till 2003. Antalet nya insatser har minskat kontinuerligt. Tabellen visar en liknande trend för samtliga Sidas insatser. Ett undantag är genomsnittligt utfall per insats som minskat under 2003.

Sidas förvaltningskostnader består till mycket stor del av personalkostnader. I syfte att mäta hur personalresurserna fördelats, har Sida under tre år genomfört en undersökning där arbetstiden fördelas på verksamhetsgren och land. Siffrorna påverkas av att mätmetoden har utvecklats över åren. Under 2001 och 2002 räknades lokalt anställda programhandläggare på utlandsmyndigheterna inte konsekvent in i beräkningarna av antalet årsarbetskrafter. Från och med 2003 kommer emellertid dessa handläggare ingå i beräkningen.

Det är inte relevant att jämföra utfall eller trender mellan olika verksamhetsgrenar eftersom de omfattar så olika typer av verksamheter. De är därför mycket olika vad gäller innehåll, styrning, biståndsform med mera. De mått som är framtagna ska i stället användas för att se trender över åren inom de olika verksamhetsgrenarna och regionerna.

Tabell 7:1. Åtterrporteringskrav intern effektivitet, total översikt

Sidas samtliga insatser	2003	2002	2001
Antal insatser	5 986	6 224	6 511
Genomsnittligt utfall per insats, tkr	1 804	1 865	1 859
Genomsnittligt avtalat belopp per insats, tkr	7 474	6 877	6 048
Genomsnittlig avtalslängd per insats, mån	34	33	31
Sidas nya insatser			
Antal nya insatser	1 902	2 052	2 146
Genomsnittligt avtalat belopp per ny insats, tkr	6 658	5 605	5 194
Genomsnittlig avtalslängd per ny insats, mån	19	19	17

Tabell 7:2. Återrapporteringskrav Intern effektivitet för nya insatser

Verksamhetsgren	Genomsnittligt avtalat belopp per ny insats, tkr			Genomsnittlig avtalslängd per ny insats, antal månader		
	2003	2002	2001	2003	2002	2001
Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	4 119	2 561	3 418	21	18	17
Sociala sektorer	10 928	5 186	3 440	20	21	16
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	8 097	4 399	8 197	19	19	19
Naturbruk	8 059	6 196	4 544	23	18	17
Ekonomiska reformer	88 005	25 000	53 135	17	18	13
Forskningssamarbete	9 667	6 949	6 644	27	24	26
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	7 751	5 887	5 706	19	19	16
Enskilda organisationer	14 363	29 264	10 566	19	18	19
Övrigt	944	4 801	10 143	13	12	11
Genomsnittlig total*	7 296	6 040	5 794	20	18	17

* En insats kan räknas under en eller flera verksamhetsgrenar. I denna rad är inga insatser dubbelräknade.

Tabell 7:3. Återrapporteringskrav Intern effektivitet för samtliga insatser

Verksamhetsgren	Genomsnittligt utfall per insats, tkr		
	2003	2002	2001
Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	1 165	1 110	985
Sociala sektorer	2 095	1 636	1 731
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	1 732	1 586	2 017
Naturbruk	1 697	1 531	1 551
Ekonomiska reformer	22 433	24 497	26 263
Forskningssamarbete	2 374	2 364	2 225
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	2 962	2 858	2 795
Enskilda organisationer	6 580	8 216	7 239
Övrigt	865	3 057	3 610
Genomsnittlig total*	1 972	2 025	2 089

* En insats kan räknas under en eller flera verksamhetsgrenar. I denna rad är inga insatser dubbelräknade.

Tabell 7:4. Uppskattad årsarbetskraft per verksamhetsgren, kostnader i mnkr

Verksamhetsgren	Årsarbets- kraft (ÅAK) 2003	Utfall 2003 mnkr	Utfall 2002 mnkr	Utfall 2001 mnkr	Utfall/ÅAK 2003	Utfall/ÅAK 2002	Utfall/ÅAK 2001	Utfall/ÅAK 2002/ 2003	Utfall/ÅAK 2001/ 2002
Demokratisk samhällsstyrning inklusive mänskliga rättigheter	91,6	1 765	1 726	1 520	19,3	21,4	24,2	-10,2	-11,4
Sociala sektorer	76,0	1 590	1 366	1 504	20,9	25,0	26,3	-16,1	-5,1
Infrastruktur, näringsliv, urban utveckling och finansiella system	79,5	1 662	1 551	2 035	20,9	20,7	31,0	1,0	-33,2
Naturbruk	48,4	869	902	929	18,0	19,9	23,4	-9,6	-15,1
Ekonomiska reformer	14,9	561	514	499	37,6	54,4	48,4	-30,9	12,5
Forskningssamarbete	37,2	791	846	828	21,3	25,8	24,4	-17,5	5,6
Humanitära insatser och konfliktförebyggande	27,7	1 665	1 601	1 666	60,1	65,2	65,2	-7,8	0
Enskilda organisationer	12,9	902	896	876	69,9	75,3	67,4	-7,1	11,7
Övrigt	27,5	424	1 525	1 581	15,4	25,2	26,8	-38,8	-6,0
Ej fördelat	87,3	-	-	-	-	-	-	-	-
Summa	503,0	10 228	10 927	11 437	20,3	24,6	27,4	-17,3	-10,2

Tabell 7:5. Återrapporteringskrav Intern effektivitet för nya insatser

Regioner	Genomsnittligt avtalat belopp per ny insats, tkr			Genomsnittlig avtalslängd per ny insats, antal månader		
	2003	2002	2001	2003	2002	2001
Afrika söder om Sahara	9 391	6 258	4 894	19	20	19
Asien inkl. Nordafrika	9 766	5 416	5 746	23	19	19
Latinamerika	8 253	4 740	4 407	21	20	16
Europa	4 492	2 726	2 894	18	17	16
Globalt	3 529	5 677	4 926	18	15	14
Genomsnittlig total*	7 296	6 040	5 794	20	18	17

* En insats kan räknas under en eller flera regioner. I denna rad är inga insatser dubbelräknade.

Tabell 7:6. Återrapporteringskrav Intern effektivitet för samtliga insatser

Regioner	Genomsnittligt utfall per insats, tkr		
	2003	2002	2001
Afrika söder om Sahara	2 068	1 946	1 686
Asien inkl. Nordafrika	2 497	2 060	2 473
Latinamerika	1 969	1 900	1 981
Europa	1 482	1 528	1 816
Globalt	1 446	2 232	2 431
Genomsnittlig total*	1 972	2 025	2 089

* En insats kan räknas under en eller flera regioner. I denna rad är inga insatser dubbelräknade.

Tabell 7:7. Uppskattad årsarbetskraft per region, kostnader i mnkr

Region	Årsarbets- kraft (ÅAK) 2003	Utfall 2003 mnkr	Utfall 2002 mnkr	Utfall 2001 mnkr	Utfall/ÅAK 2003	Utfall/ÅAK 2002	Utfall/ÅAK 2001	Utfall/ÅAK 2002/ 2003	Utfall/ÅAK 2001/ 2002
Afrika söder om Sahara	171,8	4 020	3 906	3 515	23,4	27,7	26,4	-15,6	5,0
Asien inkl. Nordafrika	112,5	2 402	2 064	2 416	21,3	20,7	27,1	3,0	-23,6
Latinamerika	53,2	1 132	1 233	1 407	21,3	23,0	32,0	-7,3	-28,2
Europa	39,0	934	884	908	23,9	27,5	43,5	-13,0	-36,7
Globalt	53,9	1 741	2 841	3 192	32,3	46,4	46,0	-30,4	1,0
Ej fördelat	72,6	-	-	-	-	-	-	-	-
Summa	503,0	10 228	10 927	11 437	20,3	24,6	27,4	-17,3	-10,2

Tabell 7:8. Återrapporteringskrav Intern effektivitet för nya insatser

Verksamhetsgren	Genomsnittligt avtalat belopp per ny insats, tkr			Genomsnittlig avtalslängd per ny insats, antal månader		
	2003	2002	2001	2003	2002	2001
Gemensam säkerhet	1 136	1 528	1 578	20	13	16
Demokratis fördjupning	1 547	1 892	1 559	16	17	18
Ekonomisk omvandling	2 256	1 439	1 261	17	20	17
Social trygghet	2 806	3 570	3 176	17	18	18
Miljö	2 930	4 044	3 730	18	16	20
Genomsnittlig total*	2 203	2 578	2 215	18	18	18

* En insats kan räknas under en eller flera verksamhetsgrenar. I denna rad är inga insatser dubbelräknade.

Tabell 7:9. Återrapporteringskrav Intern effektivitet för samtliga insatser

Verksamhetsgren	Genomsnittligt utfall per insats, tkr		
	2003	2002	2001
Gemensam säkerhet	481	616	622
Demokratis fördjupning	533	669	564
Ekonomisk omvandling	488	447	428
Social trygghet	990	1 196	1 270
Miljö	1 117	1 311	909
Genomsnittlig total*	715	815	680

* En insats kan räknas under en eller flera verksamhetsgrenar. I denna rad är inga insatser dubbelräknade.

Tabell 7:10. Uppskattad årsarbetskraft per verksamhetsgren, kostnader i mnkr

Verksamhetsgren	Årsarbets- kraft (ÅAK) 2003	Utfall 2003 mnkr	Utfall 2002 mnkr	Utfall/ÅAK 2003	Utfall/ÅAK 2002	Utfall/ÅAK 2002/ 2003
Gemensam säkerhet	0,7	13	27	19,2	24,1	-20,1
Demokratis fördjupning	3,5	147	154	42,0	38,5	9,1
Ekonomisk omvandling	2,6	114	121	43,8	45,0	-2,7
Social trygghet	2,5	110	130	44,0	35,2	24,7
Miljö	5,5	172	230	31,3	30,6	2,2
Ej fördelat	4,2	-	-	-	-	-
Summa	19,0	556	662	29,3	28,5	2,6

*Central- och Östeuropa ingick ej i tidsstudien 2001.

Förkortningar

2003

Förkortningar

AMANET	African Malaria Network Trust
AMS	Arbetsmarknadsinstitutet
AU	Afrikanska unionen
BAAP	Baltic Agricultural Run Off Program
BBE	Bilateral biträdande expert
BNI	Bruttonationalinkomst
BNP	Bruttonationalprodukt
CNA	Consejo Nacional Anticorrupción (nationella antikorrupsionsgruppen i Honduras)
CHF	Cooperative Housing Foundation
CORDIO	Coral Reef Degradation in the Indian Ocean
CPRGS	Comprehensive Poverty Reduction and Growth Programme
DAC	Development Assistance Committee (OECD:s biståndskommitté)
DRPI	Disability Rights Promotion International
EAC	East African Cooperation
EBRD	Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling
ECLAC	Economic Commission for Latin America and the Caribbean
ECOWAS	Economic Community of West African States
EFA	Education for all
EMVI	European Malaria Vaccine Initiative
EO	Enskild organisation
ESCAP	Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
EU	Europeiska unionen
FAO	FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation
FIB	Forum för organisationer med informationsbidrag från Sida
FIRST	Financial Sector Reform and Strengthening Initiative
FTI	Fast-Track Initiative
GWPO	Global Water Partnership Organisation
HIP	Harmonization in Practice
HELCOM	Åtgärdsprogrammet för Östersjön
HIPC	Heavily Indebted Poor Countries (Skuldyngda fattiga länder)
HURINET	Human Rights Network
IADB/IDB	Inter American Development Bank
IAPSO	Inter-Agency Procurement Services Office
ICCB	International Catholic Child Bureau
ICIPE	International Center for Insect Physiology and Ecology

ICRAF	International Centre for Research in Agroforestry
ICRC	International Commission of the Red Cross
ICTP	International Centre for Theoretical Physics
IEEP	International Institute for Educational Planning
IFAD	International Fund for Agricultural Development
IFC	International Finance Corporation
IHR	Internationell humanitär rätt
ILO	International Labour Office (Internationella arbetsorganisationen)
IMF	Internationella valutafonden
IOM	International Organization for Migration
IPK	Internationella programkontoret för utbildningsområdet
IPPF	International Planned Parenthood Federation
ITC	International Trade Centre
IUCN	The World Conservation Union
JPO	Junior professional officers
KTS	Kontraktsfinansierat tekniskt samarbete
LGRP	The Local Government Reform Programme
LO	Landsorganisationen i Sverige
LTTE	Liberation Tigers of Tamil Elam
MDG	Millennium Development Goals (millennieutvecklingsmålen)
MENA	Middle East and North Africa
MF	Mikrofinans
MFS	Minor Field Studies
MIM	Multilateral Initiative on Malaria
mnkr	miljoner kronor
MR	Mänskliga rättigheter
MRDP	Mountain Rural Development Programme
MUL	Minst utvecklade länder
NALEP	National Agriculture and Livestock Extension Programme
Nato	North Atlantic Treaty Organisation
NCP	National Contact Point
NDEP	Nordic Dimension Environmental Partnership
NEPAD	Nytt partnerskap för Afrikas utveckling
NGO	Non-Governmental Organization (Icke-statlig enskild organisation)
NIB	Nordic Investment Bank (Nordiska investeringsbanken)
NPEP	The National Poverty Eradication Programme
NPRS	National Poverty Reduction Strategy
OAS	Organization of American States
OCHA	Office for the coordination of humanitarian affairs

ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
OHCHR	FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter
OPEC	Organization of Petroleum Exporting Countries (De oljeexporterande ländernas organisation)
OSDP	Office of the Status of Disabled Persons (Sydafrika)
OSS	Staterna i före detta Sovjetunionen
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
PA	Den palestinska myndigheten
PAHO	Pan American Health Organization
PGU	Politik för global utveckling
PMU Interlife	Pingstmissionens utvecklingssamarbete
PRS	Poverty Reduction Strategy
PRSC	Världsbankens utvecklingsstrategi
PRSP	Poverty Reduction Strategy Papers (Nationell utvecklingsstrategi)
PS	Praktisk Solidaritet
RELMA	Regional Land Management Unit
RFSU	Riksförbundet för sexuell upplysning
RRD	Resurscentrum för landsbygdsutvecklingsfrågor i Afrika söder om Sahara
SAA	Stabiliserings- och associationsavtalet
SADC	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll
SADC	Southern African Development Community (Gemenskapen för utveckling i södra Afrika)
SANDEE	South Asian Network for Development and Environmental Economics
SAP	stabilitets- och associationsprocess
SARS	Severe Acute Respiratory Syndrome
SCAPA	The Soil and Water Conservation Programme in Arusha Region
SCB	Statistiska centralbyrån
SEM	Strengthen Environment Management
SENSA	Swedish Environment Secretariat for Asia
SHIA	Handikapprörelsens biståndsförening
SPA	Strategic Partnership with Africa
SSI	Strålskyddsinstitutet
SWEDAC	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll
TAIEX	Technical Assistance Information Exchange Office
TCO	Tjänstemännens centralorganisation
UD	Utrikesdepartementet
UMP	Urban Management Programme
UN/FN	United Nations (Förenta nationerna)
UNAIDS	FN:s samlade program för hiv/aids-insatser
UNCHR	United Nations Commission on Human Rights
UNCHS	United Nations Centre for Human Settlements (Habitat)

UNCTA	United Nations Country Team Appeal
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UN-DHA	United Nations Department of Humanitarian Affairs
UNDCP	United Nations Drug Control Programme (FN:s narkotikakontrollprogram)
UNDP	United Nations Development Programme (FN:s utvecklingsprogram)
UNECA	United Nations Economic Commission for Africa
UNEP	United Nations Environment Programme (FN:s miljöprogram)
Unesco	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFPA	United Nations Population Fund (FN:s befolkningsfond)
UN-Habitat	United Nations Human Settlements Programme
UNHCHR	United Nations High Commissioner for Human Rights
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (FN:s flyktingkommissariat)
Unicef	United Nations Children's Emergency Fund (FN:s barnfond)
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization
UNISDR	United Nations International Strategy for Disaster Reduction
UNMAS	United Nations Mine Action Service
UNMIK	United Nations Mission in Kosovo
UNOCHA	United Nations Office for the Coordination of Human Affairs
UNOPS	United Nations Office for Project Services
UNRISD	United Nations Research Institute for Social Development
UNTCA	United Nations Technical Cooperation Activities
UNV	United Nations Volunteers
WFP	World Food Programme
WHO	World Health Organization (Världshälsoorganisationen)
WIDER	World Institute for Development Economics Research
WIOMSA	Western Indian Ocean Marine Sciences Association
WIPO	World Intellectual Property Organization
WMU	World Maritime University
WSP	Water and Sanitation Programme (vatten och sanitetsprogram)
WTO	World Trade Organization (Världshandelsorganisationen)
WV	World Vision
ÖEK	Östeuropakommittén

Förteckning över fotografer

- s 26: Magnus Rosshagen
- s 31: Donald Boström
- s 33: Stig Asp
- s 37: Thomas Wester/Bildhuset
- s 39: Merwelene Van Der Merwe
- s 43: Mark Edwards/Phoenix
- s 45: Trygve Bølstad, Phoenix
- s 49: Wanke/West Stock/PICA
- s 51: Trygve Bølstad, Phoenix
- s 53: Trygve Bølstad, Phoenix
- s 55: Anders Gunnartz
- s 57: Ole Christiansen/Bildhuset
- s 59: Linnea Ehrnst
- s 61: Sean Sprauge/Phoenix
- s 65: Kristina Gough, Sida
- s 67: Denise Grünstein/Bildhuset
- s 69: Bruno Ehlers/Bildhuset
- s 77: Cradoq Mazisame
- s 81: Richard Kilström
- s 85: Richard Kilström
- s 88: Anders Gunnartz
- s 97: Anders Gustafsson/Pressens bild
- s 100: Mikhail Metzel/AP/Pressens bild
- s 105: Bengt af Geijerstam
- s 107: Bengt af Geijerstam
- s 111: Victor Brott

ISBN: 91-586-2115-X

PRODUKTION: KOMBINERA

GRAFISK FORM: JOHAN NILSSON/KOMBINERA

BILDREDAKTÖR: ANNIKA HALLMAN/KOMBINERA

SPRÅKGRANSKNING: TEXTFIXARNA

OMSLAGSIDÉ: CHRISTINE CLIFSTOCK

INLAGAN ÄR TRYCKT PÅ SVANENMÄRKT PAPPER

OMSLAGET ÄR TRYCKT PÅ EMAS-MÄRKT PAPPER

TRYCK: EDITA SVERIGE, VÄSTERÅS, MARS 2004

ARTIKELNUMMER: SIDA3594SV

De biståndspolitiska målen

Det överordnade målet för Sveriges internationella utvecklingssamarbete är att höja de fattiga folkens levnadsnivå. I det övergripande målet ingår de sex av riksdagen fastlagda biståndspolitiska målen, nämligen att bidra till

- resurstillväxt
- ekonomisk och politisk självständighet
- ekonomisk och social utjämning
- demokratisk samhällsutveckling
- en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön
- jämställdhet mellan kvinnor och män.

Målet för samarbetet med Central- och Östeuropa är att främja en hållbar utveckling, fördjupad integration och partnerskap i Östersjöområdet och dess omgivningar, utifrån behoven i samarbetsländerna och med utnyttjande av den svenska resursbasen.

Vill du veta mer?

Besök Sidas hemsida **www.sida.se**

eller kontakta Sidas infocenter **info@sida.se**

Besöksadress Sveavägen 20, Stockholm

Telefon 08-698 55 80

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 STOCKHOLM